R G B WH GR BL Grey Scale #13 C M Y K
DANES PICTA .COM
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

9

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

Ppłk dr Marian RUCHLICKI

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA I DYDAKTYCZNA W WYDZIALE NAUK HUMANISTYCZNYCH I INSTYTUCIE NAUK HUMANISTYCZNYCH NA STUDIACH MAGISTERSKICH I LICENCJACKICH W LATACH 1990-2008

Praca naukowo-badawcza

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/7481
05-007481-002-0

WARSZAWA

74918

Inches Centimetres Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black Colour Chart #13
DANES PICTA .COM

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 71918
Akademii Obrony Narodowej

ppłk dr Marian RUCHLICKI

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA I DYDAKTYCZNA W WYDZIALE NAUK HUMANISTYCZNYCH I INSTYTUCIE NAUK HUMANISTYCZNYCH NA STUDIACH MAGISTERSKICH I LICENCJACKICH W LATACH 1990 - 2008

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - WYDZIAŁ

Praca naukowo-badawcza

WARSZAWA 2009

Recenzent:
płk dr hab. Janusz ZUZIAK

	1	2 **AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ**	3	A
4 DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA I DYDAKTYCZNA W WYDZIALE NAUK HUMANISTYCZNYCH I INSTYTUCIE NAUK HUMANISTYCZNYCH NA DTUDIACH MAGISTERSKICH I LICENCJACKICH W LAQTACH 1990 - 2008				
5 Rozpoczęto: 24. 10. 2008 Zakończono: 27. 02. 2009		6 265 k	7	
8		9		

SPIS TREŚCI

		Str.
	WSTĘP	2
1.	ORGANIZACJA I FUNKCJONOWANIE WYDZIAŁU I INSTYTUTU NAUK HUMANISTYCZNYCH AKADEMII OBRONY NARODOWEJ	6
1. 1.	Organizacja i funkcjonowanie Wydziału Nauk Humanistycznych w latach 1990 – 1994.....	7
1. 2.	Organizacja i funkcjonowanie Instytutu Nauk Humanistycznych w latach 1994 – 2008.....	13
1.3.	Podsumowanie.....	22
2.	DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA W WYDZIALE I INSTYTUCIE NAUK HUMANISTYCZNYCH.....	25
2. 1.	Kształcenie oficerów w Wydziale Nauk Humanistycznych.....	28
2. 2.	Działalność dydaktyczna Instytutu Nauk Humanistycznych.....	68
2. 3.	Rola Wydziału Nauk Humanistycznych i Instytutu Nauk Humanistycznych AON w procesie kształcenia kadr dla sił zbrojnych oraz na potrzeby instytucji i organizacji edukacyjnych i międzynarodowych...	90
3.	DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA WYDZIAŁU I INSTYTUTU NAUK HUMANISTYCZNYCH.....	94
3. 1.	Działalność naukowo-badawcza w Wydziale Nauk Humanistycznych	97
3. 2.	Działalność naukowo – badawcza w Instytucie Nauk Humanistycznych.....	107
3. 3.	Podsumowanie.....	120
4.	UOGÓLNIENIA I WNIOSKI.....	128
	ZAKOŃCZENIE.....	140
	BIBLIOGRAFIA	143
	ZAŁĄCZNIKI.....	145

WSTĘP

Powstanie Akademii Obrony Narodowej zapoczątkowało funkcjonowanie Wydziału Nauk Humanistycznych. W początkowym okresie w Wydziale kontynuowano proces naukowo-dydaktyczny, zapoczątkowany jeszcze w Wojskowej Akademii Politycznej, a równocześnie przystąpiono do radykalnej zmiany treści kształcenia mając na uwadze przygotowanie kadr dowódczych i wychowawczych do działalności w nowych uwarunkowaniach społeczno-politycznych oraz samodzielności polityczno-militarnej RP.

W kolejnych latach modyfikowano procesy kształcenia i badania w związku z przystąpieniem Polski do programu „Partnerstwo dla pokoju" i przygotowywaniem naszego kraju do włączenia do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Następnymi, głównymi determinantami zmian było przystąpienie RP do Sojuszu oraz Unii Europejskiej i wprowadzenie kształcenia na kierunkach: *Historia* i *Europeistyka*.

Te sygnalnie wskazane uwarunkowania i zmiany wyznaczały i określały obszary działań twórczych nad powinnościami, działalnością i osiągniętymi rezultatami wydziału i instytutu w minionych osiemnastu latach.

Celem badań i niniejszego opracowania jest ocena działalności naukowej i dydaktycznej oraz określenie uwarunkowań, które kształtowały nowe kierunki badań i zmiany w funkcjonowaniu pionu humanistycznego oraz procesie dydaktycznym i badawczym.

Na początku dociekań twórczych wytyczono dwa główne problemy naukowe, sformułowane w postaci następujących pytań:

- jakie są najistotniejsze osiągnięcia dydaktyczne i naukowe Wydziału i Instytutu Nauk Humanistycznych i czym się one wyrażają?
- jakie czynniki determinowały zmiany w strukturach i składzie wydziału i instytutu oraz w jego działalności dydaktyczno-naukowej?

Przystępując do rozwiązania tych problemów hipotetycznie założono, że: struktury organizacyjne wydziału i instytutu zachowały względną stabilność, bez względu na zakres realizowanych działań dydaktycznych i badawczych. Występowały w nim Katedra Pedagogiki i Historii Sztuki Wojennej oraz katedry, a następnie stworzone na ich bazie bądź też wyodrębnione zakłady: filozofii i socjologii oraz psychologii. Natomiast w ostatnim etapie funkcjonowania, w celu zabezpieczenia realizacji nowego kierunku studiów zorganizowano Katedrę Europeistyki. Skład osobowy

wydziału i instytutu systematycznie malał, na co miały wpływ przede wszystkim zaprzestanie kształcenia oficerów wychowawczych oraz zmniejszająca się liczba studentów i kierunków kształcenia, a także godzin przeznaczonych na przedmioty humanistyczne.

Wydział spełniał główną rolę w kształceniu kadr humanistycznych natomiast instytut dowódczych i sztabowych w zakresie humanistyki dla sił zbrojnych, a także cywilnych dla instytucji uprawiających historię, oświatowych, rządowych i samorządowych.

Studia w wydziale miały charakter studiów uzupełniających wykształcenie na poziomie II stopnia oraz kursów i studiów podyplomowych natomiast w instytucie dodatkowo studiów I stopnia, czyli licencjackich.

Proces kształcenia zmieniał się wraz ze zmianami polityczno-militarnymi RP i jej otoczenia. W początkach działalności wydziału treści kształcenie dostosowywano do nowej rzeczywistości społeczno-politycznej, pamiętając równocześnie o pozytywnych doświadczeniach poprzedniej formacji. Starano się poprzez stosowane treści ukształtować uniwersalny model absolwenta, który będzie w stanie podjąć wyzwania związane z nowym systemem wychowania i kształcenia w siłach zbrojnych.

W procesie dydaktycznym eliminowano i ograniczono treści będące powtórzeniami ze szkół oficerskich bądź nie przydatne oficerom. Doskonalono je, wprowadzając nową problematykę z zakresu nauk humanistycznych. Zwłaszcza zaś, treści uprawiane w uczelniach naszych przyszłych sojuszników, czyli przywództwo, komunikację interpersonalną, czy też psychologię zagrożeń.

Pracownicy wydziału i instytutu główny wysiłek koncentrowali na ciągłym opracowywaniu aktualnych materiałów dydaktycznych oraz prowadzeniu badań w dziedzinie aktualnych problemów nurtujących siły zbrojne oraz środowisko cywilne w zakresie edukacji dla obronności. W pracach badawczych uwzględniano przede wszystkim potrzeby dydaktyczne wydziału i instytutu, a także indywidualne zainteresowania jego pracowników. W działalności naukowej dominowały badania podstawowe, których celem było pogłębienie problematyki wychowania wojskowego, funkcjonowania sił zbrojnych oraz edukacji dla bezpieczeństwa. Wydział i instytut prowadziły także ożywioną współpracę z instytucjami krajowymi i zagranicznymi.

W celu zweryfikowania wymienionych hipotez i rozwiązania problemów badawczych zgromadzono niezbędną literaturę naukową, opracowania publicystyczne oraz programy kształcenia, plany prac naukowych, rozkazy szkoleniowe, podsumo-

wania kolejnych lat akademickich itp. materiały zestawione w wykazie bibliograficznym. Posługując się metodami analizy, syntezy, porównań, analogii i uogólnień dokonano konfrontacji wiedzy i wyeliminowano sprzeczności. Pewne usystematyzowanie i pogłębienie wiedzy uzyskano od byłych pracowników, zwłaszcza zaś ze studiowania okolicznościowych materiałów, wydanych po konferencji podsumowującej dorobek naukowy i dydaktyczny wydziału i instytutu w Akademii Obrony Narodowej.

Przeprowadzony cykl badań i zastosowane metody pozwoliły na zweryfikowanie hipotez i wykonanie postawionych zadań naukowych; okazały się również wystarczające dla rozwiązania problemów badawczych i osiągnięcia zamierzonych celów badawczych.

Rezultaty dociekań zostały ujęte w trzech rozdziałach niniejszej pracy oraz w załącznikach dokumentujących wybrane wyniki badań.

Rozdział pierwszy zawiera informacje o organizacji i funkcjonowaniu wydziału i instytutu.

Rozdział drugi został poświęcony działalności dydaktycznej wydziału. Problematykę tą ujęto w dwóch częściach dotyczących: tworzenia nowego modelu kształcenia oficerów dla sił zbrojnych oraz procesowi dydaktycznemu na studiach licencjackich. Rozdział kończy prezentacja roli wydziału i instytutu w kształceniu kadr dla sił zbrojnych oraz instytucji działających w obszarze integracji. W treści rozdziału są eksponowane siatki godzin, zasadnicze zmiany w programach nauczania, dorobek wydawniczy i inne osiągnięcia, decydujące o poziomie kształcenia w wydziale i instytucie oraz ciągłej zmianie jego przebiegu.

Rozdział trzeci obejmuje działalność naukową wydziału od jego powstania poprzez instytut do zakończenia funkcjonowania. Zawarto także inne formy działalności, jak publicystykę czy imprezy naukowe, które dopełniają aktywność naukową nauczycieli akademickich.

W trzydziestu trzech załącznikach zawarto treści, które potwierdzają zasadnicze tezy ujęte w rozdziałach merytorycznych.

W całości, niniejsze opracowanie stanowi materiał, który w sposób kompleksowy obrazuje funkcjonowanie i dorobek wydziału i instytutu w Akademii Obrony Narodowej i może stać się rozdziałem monografii o funkcjonowaniu uczelni.

1. ORGANIZACJA I FUNKCJONOWANIE WYDZIAŁU I INSTYTUTU NAUK HUMANISTYCZNYCH AKADEMII OBRONY NARODOWEJ

Wydarzenia z przełomu ostatnich dekad dwudziestego wieku rozgrywające się w Europie Środkowej wywarły znaczący wpływ na losy poszczególnych państw tego regionu. Zapoczątkowane po obradach Okrągłego Stołu w Polsce przemiany doprowadziły do uaktywnienia się dążeń niepodległościowych w kolejnych państwach, a w efekcie do rozpadu obozu socjalistycznego. Było to przejście od ustroju realnego socjalizmu do gospodarki rynkowej i społeczeństwa demokratycznego. Zmiany zapoczątkowane w Polsce miały europejskie i światowe reperkusje. Upadek muru berlińskiego i połączenie Niemiec, rozpad Związku Radzieckiego, byłej Jugosławii, obalenie rządów komunistycznych w większości krajów, rozpad Układu Warszawskiego oraz wycofanie wojsk radzieckich ze wszystkich państw członkowskich Układu i inne wydarzenia zapoczątkowały nowy okres w dziejach świata. Rozpoczęły się przemiany ustrojowe, które zakończyły funkcjonowanie dwóch przeciwstawnych bloków społeczno-politycznych i militarnych.

Proces zmian jakościowych, jaki rozpoczął się w siłach zbrojnych na początku lat dziewięćdziesiątych objął wszystkie główne sfery ich działalności. Szczególnie szybko przedsięwzięcia te znalazły odzwierciedlenie w szkolnictwie wojskowym. Głównym zadaniem uczelni wojskowych było wypracowanie nowej, narodowej koncepcji kształcenia, uwzględniającej dotychczasowe doświadczenia i poglądy, dostosowanej do zmieniającej się rzeczywistości i potrzeb sił zbrojnych oraz perspektywiczne zamiary i dążenia państwa do funkcjonowania w strukturach NATO.

W projektowanym, nowym podsystemie militarnym dużo uwagi poświęcano edukacji obronnej, w szczególności zaś kształceniu kadr dowódczo-sztabowych. Ważnym założeniem wyjściowym do określenia przyszłego kształtu szkolnictwa wojskowego była jego interoperacyjność z systemem szkolnictwa funkcjonującego w państwach członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego. Zakładano także, że wyższe szkolnictwo wojskowe powinno stać się integralną częścią narodowego systemu edukacyjnego. W związku z tym przyjęto, iż uspołecznienie problematyki obronnej oznacza stworzenie warunków kształcenia z tej problematyki również osobom cywilnym[1].

---

[1] Por. T. Jemioło, Pierwsze dziesięciolecie Akademii Obrony Narodowej, Zeszyty Naukowe AON, Numer specjalny, 2 (39)A 2000.

Realizując założenia reformy systemu szkolnictwa wojskowego rozwiązano Wojskową Akademię Polityczną (WAP), w której kształcono oficerów - humanistów. Akademię Sztabu Generalnego (ASG) przemianowano na Akademię Obrony Narodowej tworząc w niej, z pracowników byłych wydziałów: Pedagogicznego i Historycznego WAP, Wydział Nauk Humanistycznych (WNH). Pracownicy byłego Wydziału Nauk Ekonomicznych WAP utworzyli Instytut Ekonomii w ramach Wydziału Strategiczno-Obronnego. Można stwierdzić, że proces formowania AON polegał na przekształceniu struktur byłej ASG i WAP oraz przyjęciu zmodernizowanej struktury, która zapoczątkowała funkcjonowanie Akademii Obrony Narodowej.

1.1. Organizacja i funkcjonowanie Wydziału Nauk Humanistycznych w latach 1990 - 1994

Akademię Obrony Narodowej (AON)[2], a wraz z nią Wydział Nauk Humanistycznych, powołano 21 maja 1990 r. Nowa uczelnia rozpoczęła funkcjonowanie pierwszego października. Na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów - Minister Obrony Narodowej rozkazem personalnym nr 55 z dnia 8 maja 1990 r. wyznaczył na stanowisko Komendanta Akademii Obrony Narodowej – gen. dyw. dr. inż. Tadeusza JEMIOŁO, natomiast na jego zastępców:

- ds. naukowych – płk. prof. dr. hab. Juliana KACZMARKA,
- ds. szkolenia – płk. prof. dr. Kazimierza NOŻKO,
- ds. ogólnych – gen. bryg. Kazimierza LEŚNIKA,
- kwatermistrza, zastępcę komendanta – płk. dypl. Jerzego NIEDZIELSKIEGO.

Na komendantów poszczególnych wydziałów wyznaczono:

- Wojsk Lądowych – płk. prof. dr. hab. Stanisława KOZIEJA,
- Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej – płk. prof. dr. hab. Jerzego MACHURĘ,
- Strategiczno-Obronnego – płk. prof. dr. hab. Wojciecha ŁEPKOWSKIEGO,
- Nauk Humanistycznych – kmdr. prof. dr. hab. Waleriana MAGONIA.

Natomiast rozkazem Komendanta AON nr 48 z dnia 16 listopada 1990 r. powołano nowy Senat akademii, w skład którego, jako przedstawiciele WNH, weszli

---

[2] *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 maja 1990 r. w sprawie utworzenia Akademii Obrony Narodowej i Wyższej Szkoły Oficerskiej Inżynierii Wojskowej oraz zniesienia Wojskowej Akademii Polityczne,* Dziennik Ustaw nr 37/1990, poz. 208 - załącznik 1.

prof. dr hab. Walerian MAGOŃ, płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ i płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI.

Przed nowo sformowaną uczelnią postawiono trzy podstawowe zadania:

- kształcenie wysoko wykwalifikowanych kadr dowódczych, sztabowych, specjalistycznych oraz naukowych i dydaktycznych dla całych sił zbrojnych;
- przygotowanie kadr administracji państwowej i gospodarczej do wykonywania specjalistycznych zadań w dziedzinie obronności;
- prowadzenie działalności naukowo-badawczej w dziedzinie nauk wojskowych oraz nauk humanistycznych i ekonomicznych[3].

Nazwa oraz struktura organizacyjna wydziału odzwierciedlały potrzeby sił zbrojnych oraz ogólne zadania uczelni. Jego misją było kształcenie oficerów wychowawczych dla potrzeb sił zbrojnych, przygotowanie kadr humanistycznych dla wyższego szkolnictwa wojskowego i prowadzenie badań naukowych w dziedzinie nauk humanistycznych[4]. Zadania dydaktyczne zostały ukierunkowane na przygotowanie intelektualne i zawodowe wysoko kwalifikowanych kadr wychowawczych dla wszystkich rodzajów sił zbrojnych. Zakładano także kształcenie kadr dla wyższego szkolnictwa wojskowego, instytutów naukowych i instytucji centralnych.

W uczelni prowadzono szereg przedsięwzięć mających na celu prezentację jej dorobku w środowisku cywilnym oraz poszukiwanie miejsca w systemie edukacji. Jednym z takich przedsięwzięć była ogólnopolska konferencja mająca na wybranie kierunków wspólnych, wielopłaszczyznowych działań uczelni wyższych Rzeczypospolitej Polskiej. W konferencji, która odbyła się osiemnastego grudnia 1991 r. wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Edukacji Narodowej, Sztabu Generalnego WP, Zarządu Szkolnictwa Wojskowego, Akademii Marynarki Wojennej, Akademii techniczno-Rolniczej (Olsztyn), Akademii Teologii Katolickiej, Akademii Wychowania Fizycznego (Warszawa), Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Politechniki Lubelskiej, Szkoły Głównej Handlowej, Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Radiotechnicznych, Wyższej szkoły Oficerskiej Wojsk Zmechanizowanych i Wyższej Oficerskiej Szkoły Służb Kwatermistrzowskich.

---

[3] *Dziennik Ustaw nr 37/1990*, poz. 208.
[4] *Statut Akademii Obrony Narodowej,* Warszawa 1990, Archiwum Biblioteki Głównej AON.

Podczas Konferencji określono kierunki współpracy dydaktycznej oraz możliwości wspólnych działań naukowych uczelni. Był to kolejny etap ogólnopolskiego wejścia AON w system edukacji narodowej[5].

Proces dostosowywania się wydziału do nowych potrzeb i wymagań, przybrał ewolucyjny charakter. Wszystkie zmiany koncepcji kształcenia były przemyślane i perspektywiczne. Określono wyraźnie ogólną misję i wizję kształcenia, a także główne cele i sposoby ich osiągnięcia.

Aby zrealizować powyższe cele stworzono odpowiednią strukturę wydziału. Tworzyły go komenda, sześć katedr oraz wydział szkolenia z zespołem pracowników techniczno-inżynieryjnych i zabezpieczających.

Komendantem Wydziału, jak już wspominano, został kmdr prof. dr hab. Walerian MAGOŃ. Jego zastępcami płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI – ds. naukowych i płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ – ds. szkolenia.

Utworzono następujące katedry:

- Kultury i Oświaty – szef płk dr hab. Piotr ROZMYSŁOWICZ,
- Filozofii i Socjologii – szef doc. dr hab. Krzysztof KICIŃSKI,
- Pedagogiki i Psychologii – szef prof. dr hab. Tadeusz PILCH,
- Historii Powszechnej i Polski – szef płk dr hab. Kazimierz PINDEL,
- Historii Sztuki Wojennej i Polskiej Myśli Wojskowej – szef płk prof. dr hab. Czesław KRZEMIŃSKI,
- Prawa i Stosunków Międzynarodowych pod kierownictwem doc. dr. hab. Jerzego MENKESA.

Proces dydaktyczny zabezpieczał Wydział Szkolenia, którego szefem został płk Ryszard LANGOWSKI.

W roku akademickim 1990/91 służbę i pracę w Wydziale rozpoczynało dziewięćdziesięciu siedmiu (97) pracowników naukowo-dydaktycznych i zabezpieczających. Był to znaczący potencjał naukowy, który tworzyło sześciu (6) profesorów, osiemnastu (19) doktorów habilitowanych, czterdziestu czterech (44) doktorów oraz dziesięciu (10) magistrów zatrudnionych na etatach naukowo-dydaktycznych oraz osiemnastu (18) pracowników zabezpieczających[6].

---

[5] Por. Rozkaz specjalny Komendanta Akademii Obrony Narodowej nr 243 z 23. 12. 1991, Archiwum AON.
[6] Por. załączniki 3 i 4.

Liczba pracowników w poszczególnych komórkach organizacyjnych wydziału przedstawiała się następująco:

- Katedra Kultury i Oświaty – 11,
- Katedra Filozofii i Socjologii – 17,
- Katedra Pedagogiki i Psychologii – 19,
- Katedra Historii Powszechnej i Polski – 10,
- Katedra Historii Sztuki Wojennej i Polskiej Myśli Wojskowej – 11,
- Katedra Prawa i Stosunków Międzynarodowych - 7,
- Wydział Szkolenia - 18.

W ramach prowadzonej restrukturyzacji wiodące dotychczas uczelnie wojskowe – ASG i WAP utraciły znaczną część swojego potencjału. Wynikało to z racjonalnego podejścia zakładającego, żeby nie powielać części jednostek organizacyjnych i służb zabezpieczających oraz nadmiernie rozbudowywać struktur ilościowych nowej uczelni. Było to podejście racjonalne, niemniej jednak krzywdzące dla części żołnierzy zawodowych i pracowników wojska. W związku z takimi rozwiązaniami znaczna część kadry i pracowników byłej WAP trafiła do tzw. etatu przejściowego, który obowiązywał dla części pracowników do 31 grudnia 1990 r. oraz do 30 września 1991 r.

Na początku lat 90. zarówno w AON jak i w Wydziale dokonywały się znaczące zmiany kadrowe. Odeszło wielu doświadczonych nauczycieli akademickich, a także specjalistów z grona pracowników zabezpieczających proces kształcenia.

W ramach realizacji założeń etatu przejściowego do końca roku 1990 zwolniono z AON siedemdziesięciu (70) oficerów, dwudziestu ośmiu (28) chorążych i podoficerów oraz kilkudziesięciu pracowników wojska, głównie pracowników byłej WAP. Proces zwolnień był kontynuowany także w roku następnym. W roku akademickim 1990/1991 zawodową służbę wojskową zakończyli min.: kmdr prof. dr hab. Walerian MAGOŃ, płk prof. dr hab. Zdzisław KOSYRZ, płk prof. dr hab. Czesław KRZEMIŃSKI, kmdr prof. dr hab. Józef CZERWIŃSKI, płk dr hab. Józef ŻURAW, płk dr hab. Henryk CABAK, płk dr hab. Piotr POKINKO a także kilkunastu doktorów, w tym. m.in. płk dr Andrzej WAJDA oraz magistrów, wśród nich płk Ryszard LAMPARSKI – szef Wydziału Szkolenia. Oficerowie odchodzili także żeby pełnić dalszą służbę w innych ośrodkach naukowych, lub jednostkach AON. Taki sposób wybrali m.in. płk dr hab. Edmund SZWEDA, który odszedł do Wyższej Oficerskiej Szkoły Wojsk Łączności, płk dr hab. Jerzy KUNIKOWSKI przechodząc na stanowisko szefa Wydziału Koordy-

nacji i Badań w Oddziale Naukowym AON, czy płk Jerzy WAJS, który został szefem Wydziału Wydawniczego AON.

Powyższe zmiany osłabiły znacznie potencjał naukowy i ilościowy wydziału. Na początku roku akademickiego 1991/1992 pracę i służbę w wydziale rozpoczęło siedemdziesięciu pięciu (75) pracowników naukowo-dydaktycznych i zabezpieczających. W wydziale pozostało pięćdziesięciu jeden (51) pracowników naukowo-dydaktycznych, w tym 3 profesorów, 14 doktorów habilitowanych, 28 doktorów i sześciu (6) magistrów - spadek ogólnej liczby w ciągu roku o 21%, a wśród profesorów o 57% oraz dziewiętnastu (19) pracowników zabezpieczających – nieznaczny wzrost. Zmniejszyły się także stany osobowe poszczególnych katedr. Na początku roku akademickiego odeszli z wydziału m.in. prof. dr. hab. Tadeusz PILCH – szef Katedry Pedagogiki i Psychologii oraz płk dr hab. Zdzisław GREGOREK. Obowiązki (p.o.) szefa Katedry Pedagogiki i Psychologii objął płk dr Bogdan RUDNICKI, a następnie od 01. 03. 1992 r. płk dr hab. Zygmunt MARKOCKI.

W związku z zakończeniem służby przez kmdr. W. MAGONIA pełnienie obowiązków komendanta wydziału powierzono (bez wyznaczenia na stanowisko) płk. dr. hab. Ryszardowi STĘPNIOWI – wyznaczony na stanowisko 09. 07. 1992 r., natomiast na stanowisku zastępcy pozostał płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI. Z kolei czasowe kierowanie Katedrą Historii Sztuki Wojennej i Polskiej Myśli Wojskowej powierzono płk. dr. Wiesławowi CHRZANOWSKIEMU[7].

W styczniu 1992 r., podczas egzaminów wstępnych kolejnych kandydatów na studia magisterskie - na podstawie niespodziewanej decyzji Sztabu Generalnego WP i Departamentu Kadr MON, wstrzymano rekrutację na studia. Tak, więc rok akademicki 1992/1993 był ostatnim rokiem kształcenia na studiach magisterskich. Decyzja o zakończeniu kształcenia na humanistycznych studiach magisterskich spowodowała, że wydział i jego pracownicy poczuli się zagrożeni i niepotrzebni. Podważało to bowiem potrzebę istnienia wydziału jako samodzielnej jednostki organizacyjnej.

W latach akademickich 1992/1993 i 1993/1994[8] nastąpił dalszy spadek liczby pracowników wydziału, głównie kadry dydaktycznej. Spowodowane to było między innymi brakiem decyzji przełożonych o roli i miejscu nauk humanistycznych oraz ośrodka je uprawiającego w systemie przygotowania kadr dla sił zbrojnych - pomimo, że jego pracownicy zgłaszali wiele inicjatyw w tym zakresie, a także pojawiającymi

[7] Rozkazy dzienne i personalne Komendanta AON, Archiwum AON, wg opisu 3, 5, 7, 8/05/2005.
[8] Por. Załącznik 2.

się okresowo plotkami o zmianie systemu zabezpieczeń emerytalnych służb mundurowych.

Pierwszy okres działalności zarówno dla uczelni, jak i wydziału charakteryzował się specyficzną samodzielnością, która wynikała z braku jasnych i sprecyzowanych założeń doktrynalnych w sferze politycznej i militarnej. Polska nie była już członkiem Układu Warszawskiego, ale nie sformułowano także w sposób jednoznaczny kierunków integracji z NATO jako podstawy przemian w siłach zbrojnych RP, mimo, że pojawiły się już pierwsze niezbyt precyzyjne próby sformułowania koncepcji samodzielności i samowystarczalności obronnej Polski.

W tych uwarunkowaniach głównym celem wydziału było kształcenie humanistyczne kadr dowódczo-sztabowych oraz realizowanie stacjonarnych i zaocznych studiów magisterskich na dwóch kierunkach: pedagogika i historia. Do najważniejszych zadań wydziału należały: prowadzenie badań naukowych, rozwijanie teorii i praktyczne stosowanie wyników uzyskiwanych badań, współudział w kształceniu kadr dowódczych, kształcenie i doskonalenie pedagogiczne pracowników naukowo-dydaktycznych wyższych uczelni wojskowych oraz dowódców, opracowywanie ekspertyz dla potrzeb Ministerstwa Obrony Narodowej i Sztabu Generalnego WP, utrzymywanie stałej współpracy z uczelniami wojskowymi i cywilnymi w zakresie problematyki humanistycznej, popularyzowanie wiedzy humanistycznej głównie przez publikacje i osobisty udział pracowników wydziału w życiu naukowym i kulturalnym wojska oraz środowiska cywilnego[9].

Powyższym problemom kadra wydziału poświęcała większość wysiłku. Okres ten zakończył się dla Polski opracowaniem i przedstawieniem przez państwa członkowskie NATO programu „Partnerstwa dla Pokoju" - PdP (Partnership for Peace), który otwierał i precyzował nową drogę dla wielu państw, w tym dla Polski.

Jesienią 1993 r. nakreślono nowe cele polityki obronnej RP. Po raz pierwszy wyrażono oficjalnie dążenie naszego kraju do przystąpienia do NATO. Wiązało się to z decyzją o zintegrowaniu państwa polskiego ze strukturami zachodnimi: Unii Europejskiej i sojuszniczego systemu bezpieczeństwa, czyli Organizacji Traktatu Północ-

---

[9] Por. R. Stępień, Edukacyjne funkcje Instytutu (Wydziału) Nauk Humanistycznych i jego rola w upowszechnianiu wiedzy humanistycznej, (w) Rola Instytutu Nauk Humanistycznych Akademii Obrony Narodowej w badaniach, dydaktyce i popularyzacji wiedzy humanistycznej – materiały z konferencji naukowej (11. 05. 1999 r.), AON, Warszawa 1999.

noatlantyckiego. Członkostwo w NATO miało zapewnić Polsce pełne bezpieczeństwo i skłonić każdego, potencjalnego agresora do rezygnacji z ewentualnej napaści na nasz kraj.

Rozległa i bogata działalność dydaktyczna i naukowo-badawcza w Wydziale Nauk Humanistycznych możliwa była dzięki dużemu nakładowi pracy oraz osobistej inicjatywie kadry i pracowników. Kadra zajmowała problemami opracowania modelu kształcenia humanistycznego w toku przemian.

Swoje poglądy pracownicy prezentowali na organizowanych konferencjach, seminariach i naradach, zarówno w akademii jak i poza nią. Dużo materiałów publikowano w periodykach naukowych akademickich, cywilnych i resortowych. Swoje przemyślenia i refleksje prezentowali najczęściej kmdr prof. dr hab. Walerian MAGOŃ, płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI, płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ, prof. dr hab. Tadeusz PILCH, dr hab. Krzysztof KICIŃSKI, dr hab. Jerzy MENKES, płk dr hab. Zygmunt MARKOCKI, płk dr hab. Ryszard ROSA, płk dr hab. Piotr ROZMYSŁOWICZ, płk dr hab. Kazimierz PINDEL, płk dr Bronisław ROKICKI, płk dr Bogdan RUDNICKI, ppłk dr Leszek KANARSKI, dr hab. Stefan KORYCKI.

Jednak w nowych uwarunkowaniach zmieniła się koncepcja kształcenia kadr wychowawczych dla sił zbrojnych. Kadra wydziału była poddawana ciągłej presji. Zaniechanie kształcenia na studiach magisterskich było początkiem końca wydziału jako samodzielnej jednostki dydaktycznej. W roku akademickim 1992 – 1993 ostatni absolwenci studiów stacjonarnych zakończyli edukację. Było to główną przyczyną przemianowania Wydziału w Instytut Nauk Humanistycznych.

1.2. Organizacja i funkcjonowanie Instytutu Nauk Humanistycznych w latach 1994 - 2008

Wraz z rozpoczęciem realizacji programu PdP, Siły Zbrojne RP kontynuowały restrukturyzację swoich struktur organizacyjnych. Proces ten prowadzono etapami.

Także szkolnictwo wojskowe poddane zostało kolejnemu etapowi restrukturyzacji, jak się później okazało bardzo złożonemu, kontrowersyjnemu i długotrwałemu. Przyjęcie przez Rząd RP nowej doktryny obronnej sprawiło, że przed wyższym szkolnictwem wojskowym pojawiły się nowe wyzwania. Wymagały one zarówno głębokich przeobrażeń treści kształcenia, znacznego podniesienia jego jakości, jak

i całkowitej przebudowy filozofii funkcjonowania. Pociągało to za sobą gruntowną zmianę struktur organizacyjnych, dostosowanych do nowych uwarunkowań. W AON do prac nad doborem treści kształcenia w dużym stopniu wykorzystano bogate doświadczenia ASG WP, WAP, ale również próbowano wykorzystać wieloletni dorobek uczelni zagranicznych, zwłaszcza zaś placówek z NATO. Na szczególne podkreślenie zasługuje tu pomoc udzielona przez Akademię Dowodzenia Bundeswehry z Hamburga.

Wszelkie prace związane z doskonaleniem programów kształcenia oraz zmianą struktur organizacyjnych AON, odbywały się przy znaczącym udziale przedstawicieli MON, Sztabu Generalnego oraz dowództw RSZ. Niezwykle pomocne okazały się również opinie praktyków wojskowych: dowództw ZT i oddziałów, w których absolwenci uczelni pełnili służbę wojskową. Wśród wszechstronnych treści kształcenia operacyjno-taktycznego, priorytet nadano kształtowaniu u studentów umiejętności użycia wojsk w obronie RP. Jednym z najważniejszych celów realizacji nowego modelu kształcenia w akademii było przygotowanie jej absolwentów do wymagań wynikających z przystąpienia Polski do PdP. Konsekwencją powyższego było zorganizowanie odpowiednich stałych kontaktów przede wszystkim z uczelniami natowskimi.

W tym celu na szczeblu uczelni powołano specjalny zespół współpracy z zagranicą, który miał za zadanie planowanie, organizowanie oraz prowadzenie wszelkich przedsięwzięć związanych z kontaktami zagranicznymi. Właśnie poprzez ten nieetatowy zakład poszczególne komórki organizacyjne akademii mogły realizować swoje zamierzenia zagraniczne. Ten nowy element organizacyjny, jak się później w działaniach praktycznych okazało, zdał w pełni egzamin.

O zakresie prowadzonej działalności w ramach współpracy akademii z zagranicą świadczą liczby. W 1994 r. z Akademii Obrony Narodowej wyjechało łącznie 45 delegacji w składzie 86 osób, w tym samym okresie akademię odwiedziło 79 delegacji w składzie 868 osób z 20 krajów.

W październiku 1994 r. zainaugurowano kolejny rok akademicki, który był początkiem edukacji dla 131 nowych studentów na studiach dyplomowych.

Rok ten zaowocował kolejnymi doświadczeniami w zakresie doskonalenia struktur organizacyjno-kadrowych akademii. W celu usprawnienia działalności dydaktycznej wprowadzono szereg zmian, które pociągnęły za sobą także ruchy kadrowe. Jedną z istotniejszych zmian strukturalnych w akademii była likwidacja Wydziału Nauk Humanistycznych i Instytutu Dydaktyki. Z ich potencjału dydaktycznego i nauko-

wego utworzony został samodzielny Instytut Nauk Humanistycznych o strukturze katedralno-zakładowej.

W skład instytutu wchodziły następujące jednostki organizacyjne:

- Komenda – komendant - płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ, zastępca - płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI,
- Katedra Pedagogiki – szef - płk dr hab. Marek KUCHARSKI,
- Katedra Historii Sztuki Wojennej – szef - płk dr hab. Henryk HERMAN,
- Zakład Filozofii i Socjologii – szef - płk prof. dr hab. Ryszard ROSA,
- Zakład Psychologii Dowodzenia – szef - płk dr hab. Mirosław DYRDA,
- Zakład Metodyki Szkolenia Operacyjno-Taktycznego – szef - płk dr Józef ŁAZAREK. Zakład funkcjonował w strukturze instytutu do 1996 r. Następnie został włączony do Wydziału Wojsk Lądowych

Rok akademicki w instytucie zainaugurowało 51 pracowników, z czego 44 kadry naukowo-dydaktycznej i 7 personelu zabezpieczającego. W gronie wykładowców był 1 profesor, 11 doktorów habilitowanych i 33 doktorów[10].

Dokonując porównania ze strukturą wydziału widzimy, że rozdzielono pedagogikę i psychologię, wyodrębniając Zakład Psychologii oraz zmniejszono rangę filozofii i socjologii. Zlikwidowano dwie katedry: Kultury i Oświaty oraz Historii Powszechnej i Historii Polski, natomiast katedrę Prawa i Stosunków Międzynarodowych przekazano w podporządkowanie Wydziałowi Strategiczno-Obronnemu. Z rozwiązanego Instytutu Dydaktyki przybyli nowi specjaliści, którzy zasilili zrestrukturyzowane komórki instytutu oraz utworzyli Zakład Metodyki Szkolenia Operacyjno-Taktycznego.

W instytucie następowała duża rotacja kadrowa. Nie sprzyjało to oczywiście umacnianiu jego miejsca i roli w systemie edukacji kadr. Systematycznie zmniejszała się liczba pracowników, głównie naukowo dydaktycznych. W latach 1995 - 1996 służbę i pracę w instytucie, przechodząc do rezerwy lub do innych jednostek organizacyjnych, zakończyło 16 osób. M.in. w roku 1996 od instytutu został odłączony i przeniesiony do Wydziału Wojsk Lądowych Zakład Metodyki Szkolenia Operacyjno-Taktycznego. Jeden z jego pracowników, płk dr Jerzy GROSKREJC, pozostał w instytucie i stał się pracownikiem Katedry Pedagogiki. Z komendy, do Wydziału Strategiczno-Obronnego odszedł ppłk Ryszard KŁODZIŃSKI, a do rezerwy z Katedry Historii Sztuki Wojennej płk dr Stefan CIESIELSKI. Największy ubytek zanotowano w

[10] Por. Załącznik 5.

Katedrze Pedagogiki, w której zakończyło pracę 6 oficerów: płk dr hab. Zygmunt MARKOCKI, płk dr hab. Piotr ROZMYSŁOWICZ, płk dr Jan FALKOWSKI, ppłk dr Tadeusz PUŚCIAN, ppłk dr hab. Roman TOMASZEWSKI i płk dr Włodzimierz PAWLAK. Z Zakładu Filozofii i Socjologii odeszli płk dr hab. Zbigniew STACHOWSKI i ppłk dr Marek FRANKOWSKI, natomiast z Zakładu Psychologii Dowodzenia ppłk dr Andrzej KOSEWSKI.

Po odłączeniu od instytutu Zakładu Metodyki Szkolenia Operacyjno-Taktycznego jego struktura przedstawiała się następująco:

- Komenda,
- Katedra Pedagogiki (KPed.),
- Katedra Historii Sztuki Wojennej (KHSzW),
- Zakład Filozofii i Socjologii (ZFiS),
- Zakład Psychologii Dowodzenia (ZPD),
- Zespół pracowników zabezpieczających.

W 1997 r. na szczeblu akademii i instytutu dokonano kilku zmian kadrowych. Ze stanowiska zastępcy komendanta AON ds. ogólnych odszedł - po osiągnięciu wieku emerytalnego - gen. bryg. Edward REDWANZ. Jednocześnie decyzją Ministra Obrony Narodowej na to stanowisko został wyznaczony gen. broni pil. dr Jerzy GOTOWAŁA, który objął obowiązki 06. 05. 1997 r.[11] – późniejszy pracownik instytutu.

W kolejnych latach następowały dalsze rotacje pracowników w instytucie. Pracę i służbę zakończyli Szef Katedry Pedagogiki płk dr hab. Marek KUCHARSKI, oraz pracownicy tejże katedry płk prof. dr. hab. Jerzy KUNIKOWSKI, płk dr hab. Józef BEDNAREK, płk dr Bogdan RUDNICKI i płk dr Kazimierz BURAKOWSKI. Nastąpiło także osłabienie Zakładu Filozofii i Socjologii, z którego odeszli jego szef płk prof. dr hab. Ryszard ROSA oraz dr hab. Krzysztof KICIŃSKI i ppłk dr Janusz SOBIECKI. Do zakładu dołączyli mjr mgr Mariusz KUBIAK (asystent -1998) i kpt. dr Anna DĘBSKA (adiunkt - 1999). Z Katedry Historii Sztuki Wojennej odeszli płk dr hab. Kazimierz PINDEL, płk dr Stefan CZMUR i płk dr Mieczysław STARCZEWSKI. W 1999 r. na stanowisko adiunkta przybył mjr dr Jeremiasz ŚLIPIEC. Z Zakładu Psychologii Dowodzenia odszedł jego szef płk dr hab. Mirosław DYRDA oraz adiunkt płk dr Henryk BUGAŁA. Do instytutu dołączyli doktoranci studiów stacjonarnych: ppłk mgr Zenon MENDRALA, mjr mgr Krzysztof LORANTY, mjr dypl. Wiesław SAGALARA, por. mgr

[11] Por. Załącznik 2.

Tomasz KOŚMIDER oraz por. dypl. Janusz MIKA – oficer armii czeskiej. Promotorami ich rozpraw doktorskich byli pracownicy instytutu. Natomiast same rozprawy opracowywali dziedzinie nauk wojskowych i bronili albo w Wydziale Wojsk Lądowych, albo Lotnictwa i Obrony Powietrznej lub też – w przypadku historyków w Wojskowym Instytucie Historycznym. Pierwsi otrzymywali stopnie doktora nauk wojskowych w specjalnościach, które posiadały rady, natomiast broniący w WIH doktora historii. Grono pracowników wojska opuściła Pani Kazimiera KOBUS, a zasiliła P. Dobrosława PRZEMYSKA.

W 1999 r. - 12 marca - w 50. rocznicę powstania Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, na specjalnym szczycie państw Sojuszu w Waszyngtonie, Polska została przyjęta do NATO. Prócz Polski do NATO zostały przyjęte Republika Czeska i Węgry. Trudno przecenić znaczenie tego faktu, od tej wydarzenia znacznie podniósł się poziom bezpieczeństwa międzynarodowego w naszym regionie Europy. Jednocześnie wstąpienie do NATO nie wpłynęło w widoczny sposób na pogorszenie się stosunków z pozostałymi naszymi sąsiadami, szczególnie z Rosją i Białorusią.

Nowa sytuacja w Europie Środkowej spowodowała konieczność opracowania nowej doktryny obronnej. Prace nad trwały od 1997 r. Obejmowały one studia nad charakterem zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego, z uwzględnieniem nowych uwarunkowań wynikających z członkostwa w NATO. W grudniu 1999 r. Minister Obrony Narodowej przedstawił Parlamentowi RP założenia polityki obronnej państwa, w marcu kolejnego roku założenia te zostały przyjęte przez Parlament i stały się podstawą do opracowania Strategii Obronności Rzeczypospolitej Polskiej. Ten dokument mający charakter doktryny obronnej państwa został przyjęty na posiedzeniu Rady Ministrów RP 23 maja 2000 r. Założono w nim, że strategia obrony RP jest zgodna z założeniami „Koncepcji Strategicznej NATO" z 1999 r. i uznaje podstawowe funkcje i zadania Sojuszu.

Określono w niej także rolę i zadania sił zbrojnych RP: „warunkiem zintegrowania wydzielonych sił i środków Wojska Polskiego z siłami NATO, jest uzyskanie pełnej interoperacyjności i możliwości wspólnego wypełniania zadań, wynikających z doktryny obronnej RP oraz ze zobowiązań sojuszniczych". W tym celu, przed Siłami Zbrojnymi RP, w tym także i szkolnictwem wojskowym postawiono następujące zadania ogólne:

- poznanie procedur, dokumentów i zasad stosowanych w procesie dowodzenia, opracowanie nowych dokumentów normatywnych, uwzględniających standaryzacyjne wymogi NATO,
- doskonalenie znajomości języków obcych, zgodnie z wymogami NATO. W tym, zintensyfikowanie kształcenia językowego oraz uczestniczenia w procesie dydaktyczno-metodycznym nt. taktyki, sztuki operacyjnej, systemów uzbrojenia i organizacji wojsk,
- dostosowanie struktur jednostek (sztabów) i przebudowanie ich odpowiednio do stanu sił i środków oraz zadań realizowanych w Sojuszu.

Wszystkie ww. zadania zostały znacznie wcześniej określone, sprecyzowane i dostosowane do warunków Akademii Obrony Narodowej, w tym i Instytutu Nauk Humanistycznych.

Nieprzerwanie i systematycznie realizowano drugi punkt głównych celów, jakim było zintensyfikowanie kształcenia i doskonalenia znajomości języków obcych. Znaczna część kadry dydaktyczno-naukowej została objęta kursami językowymi, na których doskonalono przede wszystkim język angielski jako obowiązujący w Sojuszu. Przeprowadzone ćwiczenia dowódczo-sztabowe w okresie realizacji programu PdP uwidoczniły pierwsze problemy i niedociągnięcia, nad którymi należało skupić główny wysiłek.

Data wstąpienia Polski do NATO była dla akademii bardziej momentem symbolicznym i nie spowodowała rewolucyjnych zmian w zasadniczych kierunkach działalności dydaktycznej i naukowej, gdyż nadal kontynuowano wcześniej zaplanowane przedsięwzięcia.

W 2000 r. (26 kwietnia) służbę wojskową zakończył Komendant AON – gen. broni prof. dr inż. Tadeusz Jemioło. Jednocześnie na jego miejsce został powołany – gen. dyw. prof. dr hab. Bolesław Balcerowicz dotychczasowy komendant Wydziału Strategiczno-Obronnego.

Znaczące zmiany kadrowe nastąpiły także w instytucie. Zauważalnym jest fakt, że od 2000 roku rotacja kadry i pracowników przybrała większe tempo. Dotyczy to zarówno przybycia nowych pracowników, jak i odejść z instytutu[12].

W marcu (02) 2000 roku służbę w instytucie zakończył Szef Katedry Historii Sztuki Wojennej płk dr hab. Henryk HERMAN. Zastąpił go na tym stanowisku płk dr

---

[12] Por. Załączniki 6 - 11.

hab. Jerzy POKSIŃSKI, który zmarł po dwóch miesiącach pełnienia obowiązków (12.06.). Obowiązki szefa KHSzW objął płk dr. Wiesław CHRZANOWSKI. Do katedry, w 2001 r. z WIH - na etat profesora, przybył płk dr hab. Józef SMOLIŃSKI, któremu powierzono pełnienie obowiązków szefa katedry oraz na etat adiunkta kpt. dr Tomasz KOŚMIDER. Natomiast do rezerwy odszedł płk dr Stefan CHOJNECKI. Także w marcu 2000 r. (31) zawodową służbę wojskową zakończył adiunkt ZFiS ppłk dr Waldemar MACIĄG. W maju adiunktami w ZFiS zostali: ppłk dr Włodzimierz CHOJNACKI, mjr dr Krzysztof LORANTY i mjr dr Mariusz KUBIAK, natomiast w czerwcu do pełnienia dalszej służby w WAT odszedł szef zakładu płk dr hab. Janusz ŚWINIARSKI. Jego obowiązki przejął ppłk dr Włodzimierz CHOJNACKI.

W 2001 r. do instytutu przybyli, z Wojskowego Instytutu Historycznego (WIH), płk prof. dr hab. Tadeusz PANECKI i płk dr hab. Stanisław JACZYŃSKI.

Z dniem 31. 12. 2001 r. WIH wyłączono ze struktury akademii, przemianowując go w Wojskowe Biuro Badań Historycznych (WBBH). Część oficerów trafiła bezpośrednio do nowej instytucji, natomiast część została przydzielona, z dniem 01. 01. 2002 r. – na podstawie Zarządzenia nr 33/MON z 17. 08. 2001 r., do Instytutu Nauk Humanistycznych. Byli to: płk prof. dr hab. Wiesław WRÓBLEWSKI, który zakończył służbę wojskową 03. 04., płk prof. dr hab. Edward NALEPA, płk dr Stefan ZWOLIŃSKI, ppłk dr Maciej SZCZUROWSKI, ppłk dr Henryk WCISŁO, mjr dr hab. Janusz ZUZIAK, mjr dr Zbigniew PALSKI, por. Tomasz KOPAŃSKI, a także pracownicy cywilni: prof. dr. hab. Janusz WOJTASIK, prof. dr. hab. Marek Plewczyński, prof. dr hab. Janusz ODZIEMKOWSKI. Następnie mjr Z. PALESKI, mjr J. ZUZIAK oraz por. T. KOPANSKI zostali skierowani do WBBH. Dotyczyło to także płk Stefana ZWOLIŃSKIEGO, który, został oddelegowany do czasu upłynięcia terminu wypowiedzenia stosunku służbowego (do 29. 04.).

W marcu 2002 r. utworzono w instytucie nieetatową Pracownię Analiz Współczesnych Wojen i Konfliktów Lokalnych. Jej kierownikiem został dr hab. Jerzy GOTOWAŁA.

W roku 2002 nastąpiły także inne ważne zmiany w instytucie. Drugiego stycznia zawodową służbę wojskową zakończył wieloletni zastępca dyrektora płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI. Obowiązki po nim przejął płk prof. dr. hab. Tadeusz PANECKI. Następni oficerowie pożegnali się z mundurem 30 kwietnia. Byli to płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ – dyrektor instytutu, który pozostał na tym stanowisku jako pracownik cywilny. Ponadto zawodową służbę wojskową zakończyli: płk dr Jerzy GRO-

SKREJC, pełniący obowiązki szefa Katedry Pedagogiki oraz adiunkci KHSzW płk dr Wiesław CHRZANOWSKI i płk dr Dominik STRASBURGER. W lipcu kolejni pracownicy KHSzW zakończyli zawodową służbę wojskową: płk dr Zygmunt MATUSZAK i ppłk dr Wojciech MIKUŁA. Natomiast w październiku płk prof. dr hab. Tadeusz PANECKI – zastępca dyrektora i ppłk dr Maciej SZCZUROWSKI.

Pełnienie obowiązków zastępcy dyrektora powierzono (bez wyznaczania na stanowisko) ppłk. dr. Leszkowi KANARSKIEMU.

Rotacja kadry w instytucie i akademii trwała także w kolejnym roku. W lutym służbę wojskową zakończył płk dr hab. Józef SMOLIŃSKI. Szefem KHSzW został płk dr hab. Stanisław JACZYŃSKI. W lipcu (09. 07.) obowiązki rektora objął gen. broni dr Józef FLIS. Do instytutu przybyli nowi pracownicy: ppłk dr hab. Stanisław JARMOSZKO, który objął obowiązki szefa Katedry Pedagogiki, oraz do KHSzW ppłk dr. Andrzej AKSAMITOWSKI oraz dr hab. Michał KLIMECKI.

W 2003 r. w skład instytutu weszło Studium Języków Obcych (SJO). Jego kierownikiem został ppłk Mirosław LEŚ. Obsadę studium stanowili ponadto lektorzy języka angielskiego, niemieckiego, francuskiego, rosyjskiego i polskiego[13].

W styczniu 2004 roku zawodową służbę wojskową zakończył szef KHSzW płk dr hab. Stanisław JACZYŃSKI. Nowym szefem katedry (pełniącym obowiązki) został mjr dr hab. Jarosław PIĄTEK, który przybył do pracy w instytucie – wyznaczony na stanowisko 16. 05. 2005 r. Do instytutu przybyli także doktoranci: mjr Robert PAWLICKI (KPed.), ppłk Marek JANICKI.

W związku z uruchomieniem studiów pierwszego stopnia na kierunku *Europeistyka* utworzono w instytucie, od roku akademickiego 2004 – 2005, Katedrę Europeistyki (KE). Pełnienie obowiązków szefa zlecono (bez wyznaczania na stanowisko) dr. hab. Januszowi ODZIEMKOWSKIEMU. Ponadto w skład katedry wchodzili: prof. dr hab. Tomasz GOBAN - GLAS, prof. dr hab. Lech ZACHER, dr hab. Kazimierz KRZYSZTOFEK oraz doktoranci: ppłk Stanisław MAKSIMIEC i mjr Włodzimierz NOWAK, a także referent Pani Monika KORCZYŃSKA.

We wrześniu 2004 roku pracę w instytucie zakończyli prof. dr hab. Janusz WOJTASIK oraz dr hab. Michał KLIMECKI.

Rok 2005 przyniósł kolejne rotacje kadry i pracowników. W styczniu zakończyła służbę wojskową mjr dr Anna DĘBSKA, adiunkt ZFiS. Następnie, w marcu i kwiet-

[13] Por. Załącznik 9.

niu odpowiednio płk dr hab. Stanisław JARMOSZKO – szef KPed. oraz ppłk dr Zenon NOWAKOWSKI – adiunkt tej katedry. Pełnienie obowiązków szefa powierzono ppłk dr. Jerzemu BIEŃKOWSKIEMU. W tym też roku do ZFiS, na stanowisko asystenta, przybył mjr dr Krzysztof DRABIK oraz na stanowisko Adiunkta dr Marek TROSZCZYŃSKI. Do Katedry Europeistyki, na stanowisko adiunkta przybył dr Martin BROŻEK, a ppłk dr Stanisław MAKSIMIEC został starszym wykładowcą. Do SJO przybył, na stanowisko starszego wykładowcy i zastępcy szefa mjr Zbigniew LEWICKI. Zespół pracowników zabezpieczających wzmocniła Ewa JAGIELSKA – SZUSTEK.

W styczniu 2006 r. zawodową służbę wojskową zakończyli płk dr Bronisław ROKICKI, kierownik Zakładu Psychologii Dowodzenia oraz adiunkt w Katedrze Pedagogiki ppłk dr Andrzej RACZKOWSKI. Obydwaj pozostali w instytucie, pierwszy został zatrudniony na etacie adiunkta w KPed., drugi specjalisty – szefa dziekanatu. Wzmocniona została także Katedra Europeistyki, do której przybyli: dr Czesław MARCINKOWSKI, dr Katarzyna LEGUCKA oraz dr hab. Zbigniew GNAT - WIETESKA. Kierownikiem ZPD został (od kwietnia) płk dr Leszek KANARSKI. Natomiast KPed. opuścił w czerwcu kolejny pracownik, pełniący obowiązki szefa ppłk dr Jerzy BIEŃKOWSKI. Czasowe pełnienie obowiązków szefa powierzono ppłk. dr. Stefanowi ŚLUSARCZYKOWI.

We wrześniu nastąpiło kolejne osłabienie instytutu. Zawodową służbę wojskową zakończyli płk dr hab. Jarosław PIĄTEK, szef KHSzW oraz płk dr Włodzimierz CHOJNACKI, szef ZFiS. Do Katedry Europeistyki przybyła dr Katarzyna BADŹMIROWSKA – MASŁOWSKA, a do ZFiS dr hab. Anna DRABAREK. Rozwiązano umowy z niektórymi pracownikami, zatrudnionymi na czas określony: z dr. hab. Stefanem KORYCKIM i dr. hab. Januszem ODZIEMKOWSKIM, by po okresie przerwy zatrudnić ich na nowo. Nie przedłużono natomiast umowy z dr Martinem BROŻKIEM i dr Markiem TROSZCZYŃSKIM.

W październiku wyznaczono nowych, pełniących obowiązki, szefów jednostek organizacyjnych instytutu:

- ppłk dr Andrzej AKSAMITOWSKI – Katedra Historii Sztuki Wojennej,
- ppłk dr Stanisław MAKSIMIEC – Katedra Europeistyki,
- ppłk dr Mariusz KUBIAK – Zakład Filozofii i Socjologii.

W listopadzie przybył na stanowisko adiunkta do KPed. ppłk dr Andrzej PIECZYWOK.

Rok 2007 przyniósł kolejne zmiany personalne w instytucie. W lutym przybyli do pracy na stanowisko adiunkta mjr Juliusz TYM, oraz na stanowisko asystenta mgr Marcin MAZUREK. W kwietniu do instytutu przybył płk dr hab. Dariusz KOZERAWSKI, któremu powierzono czasowe pełnienie obowiązków na stanowisku szefa Katedry Europeistyki.

W marcu zawodową służbę wojskową zakończył szef ZPD, płk dr Leszek KANARSKI, w kwietniu ppłk dr Stefan ŚLUSARCZYK i ppłk dr Mariusz KUBIAK, adiunkci czasowo pełniący obowiązki szefów KPed. i ZFiS. Natomiast w czerwcu płk dr hab. Andrzej AKSAMITOWSKI.

W związku z powyższymi zmianami czasowe pełnienie obowiązków szefów powierzono adiunktom:

- ppłk. dr. Krzysztofowi LORANTEMU – Zakład Psychologii Dowodzenia,
- ppłk. dr. Andrzejowi PIECZYWOKOWI – Katedra Pedagogiki,
- ppłk Krzysztofowi DRABIKOWI – Zakład Filozofii i Socjologii.

W czerwcu do instytutu przybył płk dr hab. Janusz ZUZIAK, który objął obowiązki szefa Katedry Historii Sztuki Wojennej.

Nastąpiły także zmiany w zespole pracowników zabezpieczających. Kierownik obiektu – gospodarz sal wykładowych st. sierż. Szt. Wojciech MAKOWSKI zakończył służbę wojskową, a stanowisko to objął sierż. Konrad RACZYŃSKI.

W związku ze zwiększającą się liczbą studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych zwiększało się też obciążenie pracowników dziekanatu. Aby odciążyć pracowników zwiększono ich liczbę, przyjmując oddelegowaną z logistyki panią Magdalenę STACHOWIAK.

W ostatnim roku akademickim to jest 2007 - 2008, który był równocześnie ostatnim rokiem funkcjonowania Instytutu Nauk Humanistycznych jako samodzielnej jednostki organizacyjnej nie notowano większych zmian personalnych. W październiku 2007 r. na stanowisko adiunkta w KHSzW przybyła dr Agnieszka SAWICZ, a do Katedry Europeistyki na stanowisko asystenta dr Karolina HELNARSKA[14].

1.3. Podsumowanie

Osiemnastoletni okres funkcjonowania pionu humanistycznego, jako samodzielnej jednostki organizacyjnej to czas z jednej strony prężnej działalności dydak-

tycznej i naukowo badawczej, o czym traktują kolejne rozdziały, z drugiej natomiast systematycznego zmniejszania stanu osobowego – a tym samym potencjału wydziału i instytutu.

Szczególnie drastycznie proces ten przebiegał w pierwszych latach funkcjonowania tj. okresie wydziału. Wynikało to po pierwsze z faktu funkcjonowania tzw. etatu przejściowego, który obejmował znaczną część oficerów przechodzących z Wojskowej Akademii Politycznej do Akademii Obrony Narodowej, ale nie przewidziano dla nich perspektywicznego etatu i musieli zakończyć służbę w 1991 r. Drugim czynnikiem była ówczesna, niesprecyzowana pozycja humanistyki w Wojsku Polskim i brak konkretnych deklaracji zwierzchników w tym zakresie. Trzeci czynnik, to brak perspektyw dalszego rozwoju służbowego. Nie bez znaczenia też były szanse znalezienia, w późniejszym okresie, zatrudnienia w prywatnych i państwowych uczelniach cywilnych.

Decyzja przełożonych o zakończeniu kształcenia oficerów wychowawczych oraz przekształceniu wydziału w instytut także obniżyła rangę humanistyki w akademii i poza nią. Tylko dzięki prężnej działalności kierownictwa i pracowników instytut nie został odsunięty na margines. Aktywność i inicjatywy społeczności instytutu w uczelni, siłach zbrojnych i środowisku cywilnym powodowały, że humanistyka wojskowa rozwijała się i wnosiła nowe treści do funkcjonowania jednostek wojskowych, wychowania i kształcenia.

Utrata, w związku z powyższymi zmianami, uprawnień do prowadzenia studiów doktoranckich i nadawania stopnia doktora w dziedzinie nauk humanistycznych także obniżyła rangę humanistyki wojskowej. Doprowadziło to do sytuacji, że obecnie w Wojsku Polskim nie ma praktycznie samodzielnych pracowników – oficerów w dziedzinie nauk humanistycznych, za wyjątkiem historii. Natomiast pełniący służbę doktorzy, w większości przypadków, swoje stopnie naukowe uzyskiwali w uczelniach cywilnych.

Okres instytutu to także systematyczne zmniejszanie stanu osobowego oraz duża rotacja pracowników. W większości przypadków były to decyzje niewymuszone. Oficerowie przechodzili na wcześniejsze emerytury, spełniając się w środowisku cywilnym. Pracownicy cywilni, których z czasem było zatrudnianych na etatach dydaktycznych coraz więcej, byli zatrudniani z reguły na czas określony (10 miesięcy) i nie zawsze przedłużano z nimi umowy.

---

[14] Por. załącznik 11.

Szansę na rozwój potencjału i liczby pracowników dawało uruchomienie i realizacja studiów na kierunkach *Historia* i *Europeistyka*. Wzmocniona została wówczas przez pracowników Wojskowego Instytutu Historycznego Katedra Historii Sztuki Wojennej. Utworzono także, w oparciu głównie o potencjał zewnętrzny, Katedrę Europeistyki.

Był to jednak krótkotrwały sukces. Pracownicy WIH, w większości przypadków przeszli do Wojskowego Biura Badań Historycznych, pozostali zakończyli przedwcześnie zawodową służbę wojskową. Natomiast z Katedry Europeistyki także systematyczne ubywali tworzący jej trzon samodzielni pracownicy.

Decyzja o restrukturyzacji uczelni i stworzeniu dwóch silnych wydziałów zakończyła samodzielne funkcjonowanie INH, który stał się jednostką naukowo-dydaktyczną w ramach Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego.

2. DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA W WYDZIALE I INSTYTUCIE NAUK HUMANISTYCZNYCH

Przemiany ustrojowe przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku zapoczątkowały także znaczące i głębokie przemiany w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Podlegały one restrukturyzacji i modernizacji. Struktury i rozmieszczenie jednostek musiały odpowiadać nowej sytuacji politycznej w Europie. W ramach tych zmian zlikwidowano i ograniczono pod względem ilościowym korpus oficerów politycznych zastępując go korpusem oficerów wychowawczych.

Przeobrażenia w siłach zbrojnych miały także swoje odzwierciedlenie w systemie szkolnictwa wojskowego. Główne zadanie stojące przed uczelniami wojskowymi polegało na wypracowaniu nowej, narodowej koncepcji kształcenia uwzględniającej dotychczasowe doświadczenia i poglądy oraz dostosowanie jej do zmieniającej się rzeczywistości i potrzeb sił zbrojnych. Koncepcja ta musiała uwzględnić także perspektywiczne zamiary i dążenia państwa do funkcjonowania w strukturach Sojuszu Północnoatlantyckiego.

W latach osiemdziesiątych praca wychowawcza w wojsku polskim opierała się na wielu dziedzinach. Głównymi były wychowanie ideowo-polityczne, patriotyczne i internacjonalistyczne oraz moralne, światopoglądowe i dyscyplinujące. W mniejszym stopniu preferowano wychowanie społeczne, estetyczne, techniczne, fizyczne i obyczajowe, które traktowano jako drugoplanowe. Były jednak ważnym elementem uzupełniającym system wychowawczy[1].

Za wychowanie odpowiedzialny był pion oficerów politycznych. Tak wychowywani żołnierze, zarówno służby zasadniczej jak i zawodowi mieli być świadomi (ideowi), zdyscyplinowani, działać w kolektywie i prezentować szeroko rozumianą kulturę. Ideałem wychowania był dobry żołnierz, obywatel i pracownik.

W tych skomplikowanych uwarunkowaniach, jak już wspominano, powstała Akademia Obrony Narodowej. Jej pracownicy przejęli na siebie główny ciężar wypracowania nowych założeń kształcenia dostosowanych do wprowadzanej doktryny obronnej.

Przy opracowywaniu koncepcji, a później projektu akademii wzięto pod uwagę zarówno uregulowania ustawowe obowiązujące w cywilnym szkolnictwie

[1] L. W. Urbański, Funkcjonowanie wychowawcze wyższej szkoły wojskowej, Poznań 2004, s. 79.

wyższym jak i zadania, które uczelnia miała spełniać. Projekt przewidywał strukturę uczelni typu wydziałowego, gdzie podstawową samodzielną jednostką organizacyjną byłby wydział, posiadający odpowiedni stopień autonomii w obszarze dydaktyki i badań naukowych. Projekt ten zakładał zachowanie pewnej ciągłości kształcenia kadr oficerskich, opierając się na chlubnych tradycjach oręża i polskiej myśli wojskowej. Wykorzystano przy tym tradycje dawnej Szkoły Rycerskiej (1765-1794) i doświadczenia przedwojennej Wyższej Szkoły Wojennej (1919-1939), Wyższej Szkoły Wojennej na uchodźstwie (1941-1946) oraz powojennej Akademii Sztabu Generalnego WP (1947-1990) i głównie w kształceniu humanistycznym Wojskowej Akademii Politycznej (1947 – 1990).

Punktem wyjścia była jednak spuścizna po minionych latach. W okresie przemian należało określić nowe uwarunkowania i rolę sił zbrojnych. Kształtujące się poglądy i obowiązujące ustalenia doktrynalne wyraźnie wskazywały, iż siły zbrojne RP miały być gotowe do obrony granic państwa i odparcia potencjalnego agresora z każdego kierunku operacyjnego.

W poszukiwaniach tych uwidoczniło się dążenie do pogodzenia potrzeb z realnymi możliwościami ich zaspokojenia. W wysiłkach na rzecz projektowania nowego podsystemu militarnego dużo uwagi poświęcono edukacji obronnej, zwłaszcza kształceniu kadr. Zakładano, że szkolnictwo wojskowe powinno stać się integralną częścią narodowego systemu edukacyjnego. Położono duży nacisk na uspołecznienie problematyki obronnej poprzez stworzenie warunków kształcenia w tym zakresie także osobom cywilnym.

Przed nowo sformowaną uczelnią postawiono trzy podstawowe zadania:

- kształtowanie wysoko wykwalifikowanych kadr dowódczych, sztabowych, specjalistycznych oraz naukowych i dydaktycznych dla całych sił zbrojnych,
- przygotowanie kadr administracji państwowej i gospodarczej do wykonywania specjalistycznych zadań w dziedzinie obronności,
- prowadzenie działalności naukowo-badawczej w dziedzinie nauk wojskowych oraz nauk humanistycznych i ekonomicznych[2].

Z powyższych zapisów wynika, że podstawowym celem AON było kształcenie dowódców, przywódców i specjalistów wojskowych zgodnie z potrzebami i wymogami sił zbrojnych, a także pracowników administracji państwowej w zakresie niezbędnym do efektywnej realizacji zadań związanych z bezpieczeństwem narodowym.

---

[2] Dziennik Ustaw nr 37/1990, poz. 208

W związku z tym absolwenci powinni mieć ukształtowane cechy osobowe i dysponować określonym zasobem wiedzy ogólnej i specjalistycznej oraz odpowiednimi, w zależności od przewidywanych stanowisk w siłach zbrojnych lub administracji państwowej, umiejętnościami zawodowymi, które zapewnią skuteczne pełnienie funkcji dowódczych, sztabowych, kierowniczych i administracyjnych zarówno w czasie pokoju, jak i stanach kryzysu lub wojny.

Aby osiągnąć te założenia starano się wypracować model kształcenia, w oparciu o który kształceni oficerowie, a tym bardziej absolwenci posiedliby następujące cechy:

- obywatela demokratycznego i suwerennego państwa, o ugruntowanej świadomości patriotycznej, czerpiącego z historii i kultury siłę moralną, o rozwiniętych aspiracjach edukacyjnych, wszechstronnie przygotowanego do pełnej poświęceń służby, aktywnego i godnego życia oraz do pełnienia rozlicznych funkcji (ról) społecznych,
- dowódcy o ukształtowanych cechach żołnierskich, dysponującego odpowiednim zasobem wiedzy i umiejętności koniecznych do efektywnego spełniania funkcji decyzyjnych, analityczno-oceniających, planistycznych, kontrolnych i motywacyjnych zarówno w warunkach działań bojowych, jak i pokojowego szkolenia wojsk,
- przywódcy zdolnego do ostatecznych poświęceń w służbie Ojczyzny, potrafiącego „docierać do serc i umysłów" podwładnych, zdolnego do efektywnej pracy zespołowej, inspirującego członków zespołu do zachowań śmiałych, racjonalnych i innowacyjnych,
- specjalisty wojskowego dysponującego zarówno wiedzą taktyczno-operacyjną (operacyjno-strategiczną, logistyczną oraz z zakresu bezpieczeństwa narodowego), jak i znajomością właściwości eksploatacyjnych systemów uzbrojenia i techniki wojskowej, pozwalającą na optymalne użycie ich w walce lub specjalistycznym szkoleniu wojsk,
- organizatora procesu szkolenia wojsk na określonym poziomie dowodzenia oraz wychowawcę podległych żołnierzy,
- oficera w pełni przygotowanego do efektywnego funkcjonowania w strukturach sojuszniczych podczas działań bojowych i operacji innych niż militarne, a także uczestniczenia w procesach współpracy cywilno-wojskowej,

- człowieka „pełnego", kierującego się w życiu spójnym systemem wartości, zachowującego swoistą równowagę między wiedzą humanistyczną i specjalistyczną, dążącego do samodoskonalenia, wyróżniającego się postawą w każdym środowisku[3].

Wydział Nauk Humanistycznych zajmował ważne miejsce w Akademii Obrony Narodowej. Początkowo jego pracownicy borykali się z wieloma trudnościami. Wraz ze znaczącymi przemianami w życiu służbowym, doszło jeszcze zadanie urządzenia i doskonalenia nowego miejsca rozmieszczenia. Na siedzibę wydziału przeznaczono blok 94, który wymagał remontu i dużego wkładu pracy w urządzenie sal wykładowych, gabinetów metodycznych i gabinetów pracy. Odpowiednie prace adaptacyjno-remontowe prowadzono już od wiosny, by można było dokonać do bloku przeprowadzki kadry, pracowników i wyposażenia wydziałów: Pedagogicznego i Historycznego WAP. Główne prace remontowe wykonano i latem 1990 r. wspomniane wydziały wraz z całą bazą szkoleniową przeniosły się do Rembertowa.

2. 1. Kształcenie oficerów w Wydziale Nauk Humanistycznych

W pierwszym roku funkcjonowania w AON, czyli roku akademickim 1990/1991, w Wydziale Nauk Humanistycznych utworzono i dostosowano do aktualnych potrzeb gabinety przedmiotowe pedagogiki, dydaktyki, kultury języka, kultury i oświaty, komunikowania społecznego, nauk o polityce, historii powszechnej, historii Polski oraz historii wojskowości. Utworzono także dyspozytornię technicznych środków nauczania oraz rozpoczęto prace nad stworzeniem biblioteki wydziałowej i czytelni. Dokonano także przeglądu materiałów dydaktycznych w katedrach pod kątem ich przydatności do realizacji zmodyfikowanych programów kształcenia[4].

Środowisko wydziału nie ograniczało się tylko do doskonalenia działalności wewnątrz swojej jednostki. Wychodziło z różnymi inicjatywami, które miały na celu doskonalenie funkcjonowania kadry i studentów w uczelni. Jedną z nich było uruchomienie od 07. 01. 1991 r. przy Katedrze Kultury i Oświaty poradni językowej. Pracownicy poradni: płk dr Andrzej WAJDA, ppłk dr Kazimierz BURAKOWSKI, mgr Anna

---

[3] P. Sienkiewicz, Akademia Obrony Narodowej w systemie szkolnictwa wojskowego, Zeszyty Naukowe AON, Numer specjalny, 2 (39)A 2000.

[4] R. Stępień, Edukacyjne funkcje Instytutu (Wydziału) Nauk Humanistycznych i jego rola w upowszechnianiu wiedzy humanistycznej, (w) Rola Instytutu Nauk Humanistycznych Akademii Obrony Narodowej w badaniach, dydaktyce i popularyzacji wiedzy humanistycznej (materiały z konferencji naukowej – 11. 05. 1999 r.), Warszawa 1999.

ŁEPKOWSKA i mgr Anna DORACZYŃSKA (obie z Redakcji Zeszytów Naukowych AON) udzielali porad pracownikom i studentom w zakresie poprawności językowej oraz konsultacji tekstów prac dyplomowych i magisterskich[5].

Natomiast zasadniczym przedsięwzięciem organizacyjnym było dostosowanie się wydziału do potrzeb sił zbrojnych w zakresie kształcenia oficerów - wychowawców.

Przeobrażone, funkcjonujące w ustroju demokratycznym i przystosowane do spełniania nowej roli siły zbrojne miały być:

- aideologiczne, czyli odejść od panującej ideologii na rzecz wartości uniwersalnych i pragmatyzmu,
- apolityczne, czyli dystansować się od udziału w sprawowaniu władzy i od walki politycznej,
- apartyjne, czyli brak (wręcz zakaz) przynależności żołnierzy do partii politycznych oraz nieuczestniczenie w ich działalności, a także zakaz działania partii politycznych w strukturach wojska,
- instytucją, w której żołnierze są upodmiotowieni, czyli mają wyraźnie określone obowiązki i zapewnione przysługujące im prawa,
- instytucją, w której funkcjonuje demokratyzacja stosunków społecznych poprzez możliwość wyrażania potrzeb przez środowiska żołnierskie (zebrania podoficerów, oficerów, mężów zaufania – ale nie związki zawodowe żołnierzy) i dochodzenie do ich zaspokojenia, wnoszenie skarg, wniosków i odwołań[6].

Na początku lat dziewięćdziesiątych zaczęto wypracowywać, przy aktywnym udziale środowiska WNH, nowy wzorzec wychowania w siłach zbrojnych. Starano się łączyć najlepsze doświadczenia z poprzedniego okresu z wymogami współczesności. Opracowywano szereg koncepcji. Zakładały one, że praca wychowawcza jest w wojsku działalnością służbową i powinna być prowadzona systematycznie w powiązaniu ze wszystkimi aspektami życia wojskowego. Odpowiedzialnymi za jej prowadzenie i uzyskane efekty uczyniono dowódców. Dowódca miał szkolić i wychowywać, szkolić, wymagać i odpowiadać. Mieli mu w tym pomagać doświadczeni oficerowie – wychowawcy. Działalność wychowawczą należało prowadzić podczas realizacji w jednostkach wszystkich czynności szkoleniowych, służbowych

---

[5] Por. Rozkaz nr 85 z 28. 12. 1990 Komendanta AON, Archiwum AON, wg opisu 7/05/2005.
[6] Na podstawie: L. W. Urbański, Funkcjonowanie wychowawcze wyższej szkoły wojskowej, op. cit., s. 87 - 88.

i pozasłużbowych. Mieli nią być objęci wszyscy żołnierze służby zasadniczej, nadterminowej oraz pracownicy wojska.

Głównymi celami działalności wychowawczej były:

- wychowanie żołnierza na wzorowego obywatela, który będzie działał dla dobra Polski i jej miejsca na arenie międzynarodowej, rozumiał i umacniał zasady demokracji, wolności i godności oraz doskonalił swoje umiejętności,
- rozwijanie osobowości żołnierzy,
- przygotowanie dowódców do pełnienia roli autentycznych przywódców,
- przygotowanie żołnierza do wypełniania, po zakończeniu służby wojskowej, roli społecznej w środowisku cywilnym.

Misją Wydziału Nauk Humanistycznych było przygotowanie oficerów (dowódców, wychowawców) do działania w nowej rzeczywistości i praktyczną realizację podczas codziennej działalności wdrażanej koncepcji wychowania.

W związku z powyższym w wydziale pracowano nad określeniem i doskonaleniem roli i misji nauk humanistycznych w kształceniu oficerów w akademii, a także w działalności sił zbrojnych.

Starano się zmieniać lansowaną od 1990 r. koncepcję negującą przydatność nauk humanistycznych w kształceniu oficerów i stereotyp oficera-dowódcy, któremu do dowodzenia niezbędne było wykształcenie zawodowe i techniczne, a podstawę jego autorytetu stanowiła znajomość zagadnień technicznych, praktycznych i sztabowych. Przekonywano, że należy włączyć w szerszym zakresie nauki humanistyczne do kształcenia oficerów-dowódców. Wynikało to z faktu, że ich autorytetem powinny być zarówno profesjonalizm, jak i wiedza humanistyczna.

Wypracowane wnioski mówiły o:

- konieczności opracowania koncepcji kształcenia słuchaczy akademii z uwzględnieniem tendencji zachodzących w wyższym szkolnictwie wojskowym i cywilnym, w kraju i za granicą,
- pilnej potrzebie dokonania korelacji tematów realizowanych przez poszczególne katedry wydziału w zakresie oddziaływań wychowawczych w sytuacji zagrożeń, wychowania etycznego i światopoglądowego oraz metodach perswazji i socjotechnikach,
- konieczności nadania większej rangi naukom humanistycznym poprzez zwiększenie liczby godzin w programach,

- potrzebie nawiązania kontaktów naukowych z uznanymi uczelniami krajowymi, w postaci staży naukowych, wspólnych badań i realizacji przedsięwzięć naukowych[7].

Przedstawiano także propozycje wzbogacenia miejsca humanistyki w kształceniu na studiach dyplomowych proponując rozwiązania w formie:

- próby udzielenia odpowiedzi na pytanie: kim przede wszystkim ma być absolwent AON i w jakim zakresie jego walory osobowo-zawodowe mogą zależeć od edukacji humanistycznej,
- konieczności opracowania modelu kształcenia humanistycznego kadr oficerskich obejmującego (uwzględniającego) wyższe szkoły oficerskie, akademię i studia podyplomowe,
- wielostronnego uczestnictwa kadry wydziału zarówno w procesie kształcenia, jak i pracach zespołów opracowujących ćwiczenia, pracach zespołów badawczych oraz udział w ćwiczeniach, zajęciach pokazowych z techniki, taktyki i sztuki operacyjnej itp.,
- uwzględnienia w programach studiów dyplomowych, podyplomowych, głównie Podyplomowych Studiów Operacyjno-Strategicznych i kursów problematyki humanistycznej, której zakres powinien być dostosowany do celów kształcenia i sylwetki absolwenta,
- uruchomienia wszechnicy wiedzy historycznej, filozoficznej, pedagogicznej, psychologicznej, socjologicznej itp., których celem byłoby rozbudzenie zainteresowań humanistycznych kadry i słuchaczy,
- rozważenia możliwości organizowania zajęć fakultatywnych (w godzinach pozasłużbowych) np. z zakresu kultury,
- prowadzenia wspólnych badań w tym zakresie ze środowiskiem cywilnym[8].

Analiza funkcjonowania wydziału i instytutu w strukturze AON wskazuje, że większość z proponowanych powyżej rozwiązań nie znalazła praktycznego zastosowania. O ile uwzględniono, w pewnym zakresie, postulaty by oficer-dowódca kształcił się w zakresie humanistyki, to nie zrealizowano ich w zakresie rozszerzenia zakresu tego kształcenia. Liczba godzin na kształcenie humanistyczne była w programach systematycznie zmniejszana, niejednokrotnie bez wiedzy pracowników wydziału

---

[7] Por. Dokumentacja Senatu AON – wystąpienie Komendanta WNH na posiedzeniu 17. 06. 1992, Archiwum AON, wg opisu 66/07/3.

[8] Por. Dokumentacja Senatu AON – wystąpienie Komendanta WNH na posiedzeniu 30. 03. 1994 r., Archiwum AON, wg opisu 66/07/5.

a następnie instytutu[9]. Wynikało to z faktu, że początkowo założenia programów określano na szczeblu uczelni, następnie zaś uprawnienia w tym zakresie przejęły poszczególne jednostki organizacyjne, które dbały o zabezpieczenie swoich interesów w tym zakresie włączając do programów więcej treści z problematyki dowódczo-sztabowej kosztem problematyki humanistycznej.

Kształcenie oficerów (dowódców i sztabowych) było realizowane na studiach dyplomowych, podyplomowych, doktoranckich oraz różnego rodzaju kursach. W Wydziale Nauk Humanistycznych kontynuowano kształcenie z WAP na studiach magisterskich, doktoranckich i podyplomowych – stacjonarnych i zaocznych[10]. Studia realizowano na dwóch kierunkach: pedagogicznym i historycznym. Aby rozpocząć proces kształcenia w nowych uwarunkowaniach korzystano z bogatych doświadczeń WAP, ASG WP, a także z dorobku zagranicznych uczelni wojskowych krajów sąsiednich.

Modyfikując programy kształcenia w AON systematycznie, dostosowując się do nowych wyzwań, wprowadzano problematykę operacji pokojowych oraz wojskowych operacji innych niż wojna, stosunków cywilno-wojskowych w państwach demokratycznych, przywództwa, komunikacji społecznej, etyki zawodowej, a także położono większy naciska na naukę języków obcych – początkowo czterech (angielskiego, niemieckiego, francuskiego i rosyjskiego, następnie zaś głównie angielskiego, a pozostałych jako dodatkowych.

Proces dostosowywania się wydziału do nowych potrzeb i wymagań sił zbrojnych przybrał ewolucyjny charakter. Wszystkie zmiany koncepcji kształcenia były przemyślane i perspektywiczne. W wydziale określono wyraźnie ogólną misję i wizję kształcenia, a także główne cele i sposoby ich osiągnięcia. Proces ten można podzielić na kilka umownych etapów.

W akademii przyjęto różną typologię etapów zmian programowych. Według prof. P. Sienkiewicza były to trzy etapy:

- pierwszy to odrzucenie „bagażu przeszłości" i koncentracja na zmianach zasadniczych treści programowych (około roku);

---

[9] Por. załączniki 17 -27, Wykazy przedmiotów humanistycznych realizowanych w wydziałach AON.

[10] W opracowaniu używa się pojęcia studia stacjonarne w odniesieniu do dziennych oraz *studia zaoczne*, ponieważ tak są one opisane w dokumentach źródłowych. Pojęcie *studia stacjonarne i niestacjonarne* pojawia się dopiero w ustawie z 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym.*

- drugi – stabilizacji, czyli utrwalenia względnie trwałych struktur programowych ze stałą modyfikacją treści głównych i wspomagających przedmiotów nauczania (około 7 lat);
- trzeci – okres przygotowania do nowych kierunków kształcenia, w pełni odpowiadających krajowym i światowym standardom edukacyjnym, a przede wszystkim potrzebą sił zbrojnych w XXI wieku.[11]

Jednak podział ten nie uwzględnia i nie podkreśla w pełni dokonań uczelni i jej kadry dydaktycznej, a także odrębności poszczególnych jednostek organizacyjnych na drodze procesu ewolucji koncepcji kształcenia. Bowiem każda jednostka organizacyjna posiadała swoją odrębną specyfikę i inne drogi doskonalenia procesu kształcenia.

Dlatego też w Instytucie Nauk Humanistycznych przyjęto inną periodyzację dorobku dydaktyczno-naukowego w zakresie kształcenia kadr w Akademii Obrony Narodowej przez wydział a następnie instytut. Wyróżnia się w nim cztery okresy:
- pierwszy (wrzesień 1990 r. – wrzesień 1993 r.) – równoległe realizowanie zadań edukacyjnych na studiach dyplomowych oraz na magisterskich studiach stacjonarnych i zaocznych, głównie dla oficerów wychowawczych, a od maja 1991 r. prowadzenie kursów doskonalenia pedagogicznego dla dowódców. Realizacja zaocznych studiów podyplomowych z zakresu pedagogiki (Zaoczne Podyplomowe Studia Pedagogiki Wojskowej – ZPSPW, które były realizowane z różnymi modyfikacjami do 2008 r. i historii sztuki wojennej (Zaoczne Podyplomowe Studia Historii Sztuki Wojennej – ZPSHSzW realizowane do 1997 r. oraz kultury (Zaoczne Podyplomowe Studia Kultury – ZPSK realizowane do 1994 r. Podjęcie działalności naukowo badawczej, głównie przez realizowanie tematów ujętych w planie badań resortowych, Sztabu Generalnego WP i uczelnianym *(Historia, Granica, Rozwój, Wychowanie)* oraz organizowanie konferencji i sympozjów naukowych z udziałem przedstawicieli cywilnych uczelni i placówek naukowych. Nawiązanie współpracy z Wyższą Oficerską Szkołą Wojsk Łączności i Wyższą Oficerską Szkołą Lotniczą;
- drugi (październik 1993 r. – wrzesień 1994 r.) – zakończenie kształcenia na poziomie magisterskim i rozpoczęcie prac nad restrukturyzacją wydziału i utworzeniem Instytutu Nauk Humanistycznych (przy jednoczesnym przejęciu kadry i pracowników cywilnych z rozwiązanego Instytutu Dydaktyki). Wyraźny wzrost aktywności nauko-

[11] Por. P. Sienkiewicz, Akademia Obrony Narodowej w systemie szkolnictwa wojskowego, Zeszyty Naukowe AON, Numer specjalny, 2 (39)A 2000.

wo-badawczej, głównie przez udział pracowników WNH w realizacji tematów resortowych *(Bezpieczeństwo, Rozwój, Kultura, Obrona, Strategia)*. Nawiązanie współpracy z Akademią wojskową w Brnie oraz zorganizowanie zaocznych Podyplomowych Studiów Psychologii oraz Historii Sztuki Wojennej;

- trzeci (październik 1994 r. – wrzesień 2000 r.) – systematyczna modernizacja programów kształcenia i stopniowe poszerzanie treści z zakresu filozofii bezpieczeństwa, edukacji dla bezpieczeństwa, psychologii dowodzenia i współczesnych zagadnień sztuki wojennej. Wyłączenie ze struktury instytutu (jesienią 1996 r.) Zakładu Metodyki Szkolenia Taktyczno-Operacyjnego. Realizacja zajęć na zaocznym Podyplomowym Studium Pedagogiki, którego program zaakceptowało MEN. Utworzenie (październik 1998 r.) zaocznego Podyplomowego Studium Edukacji Obronnej (ZPSEO), przemianowanego następnie w Podyplomowe Studium Edukacji Obronnej i Zarządzania Kryzysowego (ZPSEOiZK), którego oferta skierowana była głównie dla nauczycieli przysposobienia obronnego, oficerów i pracowników administracji państwowej. Od stycznia 1996 r. realizacja tematu resortowego *Modelowy system edukacji obronnej społeczeństwa RP* z udziałem przedstawicieli Kancelarii Premiera i kilku ministerstw. Bardzo widoczny wzrost liczby publikacji o zasięgu ogólnokrajowym i wyraźne wzbogacenie bazy źródłowej niezbędnej w realizacji procesu dydaktycznego we wszystkich formach kształcenia i doskonalenia studentów;

- czwarty (październik 2000 r. – wrzesień 2008 r.) – kontynuacja kształcenia na ZPSEOiZK, utworzenie zaocznego Podyplomowego Studium Przywództwa i Negocjacji (ZPSPiN) oraz Zaocznego Podyplomowego Studium Integracji Europejskiej (ZPSIE). Jednak różne uwarunkowania – głównie brak zrozumienia idei studiów podyplomowych przez przełożonych, sprawiły że w instytucie zaniechano realizacji, poza pedagogicznymi, studiów podyplomowych. Przejęto od Wojskowego Instytutu Historycznego kształcenie na studiach magisterskich kierunek *Historia*. Integralną częścią instytutu stało się Studium Języków Obcych – 2003 r. Realizowano w l. 2002 – 2005 kursy w zakresie komunikacji i kontaktów z mediami. Uruchomiono (od października 2004 r.) studia pierwszego stopnia (stacjonarne i niestacjonarne) na kierunkach *Europeistyka* i *Historia*. Zabezpieczano kształcenie z przedmiotów humanistycznych (głównie pedagogika, psychologia, psychologia zagrożeń, filozofia i socjologia, przywództwo, etyka, języki obce) na innych kierunkach studiów (*Bezpieczeństwo narodowe, Logistyka, Zarządzanie i Dowodzenie, Lotnictwo*), studiach podyplomowych i kursach, a także dla kadry AON. We wrześniu 2008 r. instytut przestał

być samodzielną jednostką i został włączony w struktury Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego[12].

Do celów niniejszej pracy przyjęto podział na dwa główne okresy, czyli funkcjonowanie Wydziału i Instytutu Nauk Humanistycznych. W drugim można wyszczególnić trzy podokresy:

- uprawiania dydaktyki na rzecz innych jednostek organizacyjnych,
- realizacji i zakończenia toku studiów studentów kierunku *Historia*, którzy rozpoczynali je w Wojskowym Instytucie Historycznym, realizacji studiów podyplomowych i świadczenia usług dydaktycznych dla innych kierunków studiów,
- kształcenia osób cywilnych na studiach pierwszego stopnia (licencjackich) kierunku *Europeistyka* i *Historia*, a także zabezpieczenia realizacji zajęć na innych kierunkach studiów.

Drugiego października 1990 r. zainaugurowano w Akademii Obrony Narodowej nowy rok akademicki, pierwszy w nowej uczelni. Na uroczystości przybył prezydent RP – gen. armii Wojciech JARUZELSKI w towarzystwie Ministra Obrony Narodowej – wiceadmirała Piotra KOŁODZIEJCZYKA oraz wielu innych gości. Wykład inauguracyjny wygłosił Komendant AON – gen. dyw. prof. dr inż. Tadeusz Jemioło nt. *Nauka i technika w obliczu nowych uwarunkowań systemu obronnego RP*. W pierwszym roku funkcjonowania nowej uczelni na studiach dyplomowych i magisterskich rozpoczęło kształcenie ok. 1200 oficerów, w tym 79 obcokrajowców z ówczesnych państw bloku socjalistycznego.

W Wydziale Nauk Humanistycznych kształcenie rozpoczęło ok. pięciuset oficerów. Na stacjonarnych studiach magisterskich studiowało 137 oficerów, z czego 87 na kierunku pedagogicznym i 50 na historycznym. Odpowiednio 37 i 21 na drugim roku studiów oraz 50 i 29 na trzecim roku. W związku z rozwiązaniem WAP i reorganizacją szkolnictwa wojskowego nie robiono naboru na pierwszy rok studiów roku akademickiego 1990/1991. Na magisterskich studiach zaocznych kształcenie rozpoczęło 118 oficerów. Na kierunku pedagogicznym studiowało 98 słuchaczy, odpowiednio na drugim roku studiów 44, trzecim 24 i czwartym 28. Natomiast na kie-

---

[12] Por. R. Stępień, Udział Instytutu Nauk Humanistycznych w rozwoju wojskowych nauk społecznych i kształtowaniu kultury humanistycznej w siłach zbrojnych, Zeszyty Naukowe AON, Numer specjalny, 2 (39)A 2000; R. Stępień (red.), Rola Instytutu Nauk Humanistycznych Akademii Obrony Narodowej w badaniach, dydaktyce i popularyzacji wiedzy humanistycznej, AON, Warszawa 1999; etapy rozszerzono i uaktualniono na podstawie zbadanych dokumentów zgromadzonych w Archiwum AON.

runku historycznym studiowało 19 oficerów, z czego 11 na trzecim i 8 na czwartym roku studiów. Ponadto w wydziale prowadzono stacjonarne i zaoczne studia podyplomowe. W trybie stacjonarnym realizowano Podyplomowe Studium Kultury oraz Podyplomowe Studium Informacji Społecznej obejmując kształceniem 26 oficerów, po 13 na każdym studium. W trybie niestacjonarnym realizowano Podyplomowe Studium Informacji Społecznej oraz Podyplomowe Studium Historii Wojskowości. Kształcono na nich 23 oficerów, z czego 13 z problematyki informacji społecznej i 10 z historii wojskowości.

Ważnymi dla wydziału były studia doktoranckie realizowane w trzech trybach: stacjonarnym, zaocznym i dla pracujących, czyli indywidualnym. W sumie w roku akademickim 1990/1991 na studiach doktoranckich kształciło się 222 oficerów. W tej liczbie: 15 na studiach stacjonarnych, po 5 na pierwszym, drugim i trzecim roku studiów; 128 na studiach zaocznych, z czego 54 na drugim i 74 na trzecim roku studiów. Dużą grupę doktorantów stanowili oficerowie studiujący na studiach dla pracujących, czyli realizowanych w trybie indywidualnym. Na studiach, w trybie indywidualnym, studiowało 79 doktorantów, co stanowiło 56% uczestników studiów dla pracujących w AON. Były to studia pięcioletnie. Na pierwszym roku studiował 1 doktorant, na drugim 32, na trzecim 22, na czwartym i piątym po 12.

Wszyscy uczestnicy studiów doktoranckich byli objęci tzw. zorganizowanym kształceniem doktorantów. W zależności od rocznika przybierało ono formy:

- kształcenie ogólnoakademickie - dla pierwszego roku,
- kształcenie wydziałowe - dla drugiego i trzeciego roku,
- kształcenie katedralne (instytutowe) – wszyscy doktoranci niezależnie od roku i trybu studiów[13].

Głównym celem kształcenia w wydziale było przygotowanie wysoko kwalifikowanych kadr do spełnienia funkcji wychowawczych oraz dowódczych i sztabowych głównie w instytucjach i jednostkach rodzajów sił zbrojnych oraz straży granicznej, a także dla wyższego szkolnictwa wojskowego.

Aby zrealizować powyższe cele opracowano zmodyfikowane programy kształcenia dla studentów rozpoczynających studia w WAP i ASG oraz w AON. Wychodząc naprzeciw nowym wyzwaniom zmieniono w 1990 r. treści kształcenia. Nie było to zadanie łatwe. Polska miała jeszcze określone zobowiązania sojusznicze. Pomimo

[13] Por. rozkaz Komendanta AON nr 2 z 25. 09. 1990 r., w sprawie kształcenia doktorantów, Archiwum AON wg opisu 5/05/8.

upadku socjalizmu w Polsce i muru berlińskiego oraz wypowiedzeniu członkostwa w Układzie Warszawskim nasz kraj był jego prawnym członkiem. Formalnie Układ Warszawski został rozwiązany 1.07.1991 r. podczas narady państw członkowskich w Pradze. W wydziale studiowali wówczas oficerowie ze Związku Radzieckiego. To także stawiało kadrę tworzącą program i przekazującą wiedzę w niezręcznej sytuacji. Nie mieliśmy także do końca sprecyzowanych założeń doktryny obronnej.

Pomimo skomplikowanych uwarunkowań dokonano korekty założeń programów i treści kształcenia. Przystąpiono do skracania czasu studiów. Ostatni absolwenci trzyletnich studiów rozpoczęli je w roku akademickim 1988/89 w WAP, a kończyli w roku 1990/91. Następni, rozpoczynający studia w roku akademickim 1989/90, kończyli je po dwuipółletnim okresie kształcenia (5 semestrów) w roku akademickim 1991/92 (luty). Na podstawie decyzji politycznych słuchacze ze Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, po rozwiązaniu Układu Warszawskiego, nie kontynuowali studiów w Akademii Obrony Narodowej. Zostali odesłani do powstających po rozpadzie ZSRR krajów /Rosji, Estonii, Łotwy i Ukrainy i in./.

Przyjęcie nowych założeń do kształcenia oficerów nie rozwiązywało jednak definitywnie sytuacji. W okresie funkcjonowania poprzedniego systemu i kształcenia w Wojskowej Akademii Politycznej założenia były inne. Studia trwały trzy lata. Program podporządkowany był doktrynie Układu Warszawskiego i potrzebom Ludowego Wojska Polskiego – aktywnego członka tego układu. Oficerów uczono zasad prowadzenia pracy partyjno-politycznej podczas użycia sił zbrojnych i dowodzenia nimi w operacjach frontowych[14]. Treści kształcenia nasycone były między innymi problematyką naukowego komunizmu, historią międzynarodowego ruchu robotniczego i pracy partyjno-politycznej, a także informacjami politycznymi.

Korekty programowe wprowadzone w roku akademickim 1990 - 1991 obejmowały m.in. zmianę nazw działów tematycznych. Dział taktyczny został blokiem przedmiotów taktyczno-operacyjnych. Dział społeczno-polityczny blokiem przedmiotów społecznych. Jako trzeci dział wprowadzono do programu inne zamierzenia[15]. Przedmioty z działu ogólnego włączono do bloku drugiego i trzeciego.

Nastąpiła całkowita zmiana w bloku przedmiotów społecznych. Zrezygnowano w nich z treści politycznych. Nowa problematyka nauk społecznych uczyła słuchaczy

---

[14] Por. Archiwum Instytucji Centralnych MON, Programy kształcenia Wojskowej Akademii Politycznej i Akademii Sztabu Generalnego WP z lat 1947 - 1989.

[15] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Programy nauczania III roku studiów Wydziału Nauk Humanistycznych (kierunek pedagogiczny i historyczny) w roku akademickim 1990 - 1991, Warszawa 1990.

właściwego interpretowania najnowszych dziejów Polski i świata oraz aktualnych stosunków międzynarodowych i współczesnych nurtów myśli politycznej. Wiedza ta pomagała absolwentom organizować życie wojskowe. Zauważalne jest zdecydowane odejście od przedmiotów mających na celu upolitycznienie oficerów, na rzecz problematyki dającej ogólny pogląd na przeobrażenia w Europie oraz roli i miejscu dowódcy na współczesnym polu walki. Dużo miejsca w programach zajmowała także problematyka różnych aspektów działalności wychowawczej w siłach zbrojnych.

W związku z powyższym w 1990 r. w wydziale opracowano programy dla studentów rozpoczynających trzyletnie studia w Wojskowej Akademii Politycznej od roku akademickiego 1988 – 1989 (program trzeciego roku[16]) oraz rozpoczynających od roku akademickiego 1989 – 1990 (programy na trzy semestry – półtora roku)[17].

W programach dla trzeciego roku studiów planowano realizację przedsięwzięć i przedmiotów wyszczególnionych w poniższych tabelach.

a) **Przedsięwzięcia dydaktyczne - rozliczenie godzinowe zajęć programowych i samokształcenia**[18]:

Lp.	Forma szkolenia	Kierunek pedagogiczny			Kierunek Historyczny		
		Liczba godzin		%	Liczba godzin		%
		Programowych	Samokształc.		Programowych	Samokształc.	
1.	Programowe zajęcia lekcyjne (w tym samokształcenie programowe)	872 (w tym 130 samokszt.)	760	68,2 10,2	876 (w tym 131 samokszt.)	730	68,5
2.	Wykonanie prac magisterskich	144	120	11,3	144	120	11,3
3.	Egzamin magisterski	84	70	6,6	84	75	6,6
4.	Rozpoczęcie i zakończenie roku studiów	18	-	1,4	18	15	1,4
5.	Czas dyspozycyjny	40	35	3,1	36	35	2,8
6.	Sesje egzaminacyjne	120	100	9,4	120	100	9,4
Ogółem		**1278**	**1085**	**100**	**1278**	**1075**	**100**

[16] Tamże.

[17] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Programy nauczania trzeciego, czwartego i piątego semestru Wydziału Nauk Humanistycznych (kierunek pedagogiczny i kierunek Historyczny) od roku akademickiego 1990 – 1991.

[18] Opracowanie własne na podstawie programów dla III roku studiów Wydziału Nauk Humanistycznych (kierunek pedagogiczny i kierunek historyczny) w roku akademickim 1990 – 1991, Warszawa 1990 – Archiwum AON.

Z powyższego zestawienia wynika, że studenci mieli zagwarantowany czas na właściwe przygotowanie się do sesji egzaminacyjnej oraz opracowanie prac magisterskich i zdanie egzaminu magisterskiego. Było to słuszne założenie ponieważ umożliwiało rozłożenie czasu studiów na wszystkie przedsięwzięcia. Oficerowie mogli dobrze przygotowywać się do bieżących zajęć oraz realizować pozostałe przedsięwzięcia.

b) Podział czasu na przedmioty nauczania realizowane na kierunku pedagogicznym:

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin	
		grupy ogólnowojskowe	grupa WLiOP
1	2	3	4
I.	**BLOK PRZEDMIOTÓW SPOŁECZNYCH**		
1.	Teoria i metodyka działalności wychowawczej	70	70
2.	Teoria wychowania wojskowego	54	54
3.	Dydaktyka wojskowa	54	54
4.	Podstawy etyki	60	60
5.	Podstawy nauki o polityce	54	54
6.	Podstawy ekonomiki obrony i ekonomiki wojskowej	54	54
7.	Najnowsza historia Polski od 1918 r.	54	54
8.	Elementy teorii państwa i prawa	72	72
9.	Podstawy teorii wojen	36	36
	Razem blok przedmiotów społecznych	**508**	**508**
II.	**BLOK PRZEDMIOTÓW TAKTYCZNO-OPERACYJNYCH**		
1.	Sztuka operacyjna wojsk lądowych	10	8
2.	Sztuka operacyjna wojsk lotniczych	2	10
3.	Sztuka operacyjna wojsk obrony powietrznej	2	10
4.	Taktyka ogólna	16	-
5.	Taktyka wojsk lotniczych	2	26
6.	Taktyka wojsk obrony powietrznej	2	20
7.	Rozpoznanie wojskowe i armie obce	14	2
8.	Dowodzenie i praca sztabowa wojsk lądowych	12	-
9.	Dowodzenie i praca sztabowa wojsk lotniczych	-	8
10.	Użycie rodzajów wojsk specjalnych i służb w walce i operacji, w tym:	33	22
	10.1. Wojska rakietowe i artyleria	8	-
	10.2. Wojska obrony przeciwlotniczej	4	-
	10.3. Wojska łączności	3	-
	10.4. Wojska inżynieryjne	8	-

1	2	3	4
	10.5. Wojska obrony przeciwchemicznej	-	4
	10.6. Służby tyłowe wojsk lądowych	2	-
	10.7. Służby techniczne wojsk lądowych	2	-
	10.8. Walka radioelektroniczna	6	-
	10.9. Zabezpieczenie nawigacyjne	-	4
	10.10. Ubezpieczenie lotów i łączność	-	4
	10.11. Służby tyłowe wojsk lotniczych i obrony powietrznej	-	6
	10.12. Zastosowanie bojowe uzbrojenia samolotów	-	2
11.	Organizacja i mobilizacja wojsk	13	-
	Razem blok przedmiotów taktyczno-operacyjnych	**106**	**106**
III.	**INNE ZAMIERZENIA**		
1.	Szkolenie fizyczne	32	32
2.	Szkolenie ogniowe	10	10
3.	Seminarium magisterskie	42	42
4.	Wykład monograficzny	44	44
	Razem inne zamierzenia	**128**	**128**
OGÓŁEM		**742**	**742**

c) Podział czasu na przedmioty nauczania realizowane na kierunku historycznym:

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin	
		grupy ogólnowojskowe	grupa WLiOP
1	2	3	4
I.	**BLOK PRZEDMIOTÓW SPOŁECZNYCH**		
1.	Historia Polski	66	66
2.	Historia powszechna stosunki międzynarodowe	52	52
3.	Teoria wojen historia wojskowa	56	56
4.	Podstawy ekonomiki wojskowej i ekonomiki obrony	54	54
5.	Teoria nauki o polityce	36	36
6.	Podstawy etyki	54	54
7.	Teoria i metodyka kierowania działalnością wychowawczą	70	70
8.	Podstawy wychowania wojskowego	126	126
	Razem blok przedmiotów społecznych	**514**	**514**
II.	**BLOK PRZEDMIOTÓW TAKTYCZNO-OPERACYJNYCH**		

1	2	3	4
1.	Sztuka operacyjna wojsk lądowych	10	8
2.	Sztuka operacyjna wojsk lotniczych	2	10
3.	Sztuka operacyjna wojsk obrony powietrznej	2	10
4.	Taktyka ogólna	16	-
5.	Taktyka wojsk lotniczych	2	26
6.	Taktyka wojsk obrony powietrznej	2	20
7.	Rozpoznanie wojskowe i armie obce	14	2
8.	Dowodzenie i praca sztabowa wojsk lądowych	12	-
9.	Dowodzenie i praca sztabowa wojsk lotniczych	-	8
10.	Użycie rodzajów wojsk specjalnych i służb w walce i operacji, w tym:	33	22
	10.1. Wojska rakietowe i artyleria	8	-
	10.2. Wojska obrony przeciwlotniczej	4	-
	10.3. Wojska łączności	3	-
	10.4. Wojska inżynieryjne	8	-
	10.5. Wojska obrony przeciwchemicznej	-	4
	10.6. Służby tyłowe wojsk lądowych	2	-
	10.7. Służby techniczne wojsk lądowych	2	-
	10.8. Walka radioelektroniczna	6	-
	10.9. Zabezpieczenie nawigacyjne	-	4
	10.10. Ubezpieczenie lotów i łączność	-	4
	10.11. Służby tyłowe wojsk lotniczych i obrony powietrznej	-	6
	10.12. Zastosowanie bojowe uzbrojenia samolotów	-	2
11.	Organizacja i mobilizacja wojsk	13	-
	Razem blok przedmiotów taktyczno-operacyjnych	**106**	**106**
III.	**INNE ZAMIERZENIA**		
1.	Szkolenie fizyczne	32	32
2.	Szkolenie ogniowe	10	10
3.	Seminarium magisterskie	42	42
4.	Wykład monograficzny	40	40
	Razem inne zamierzenia	**124**	**124**
OGÓŁEM		**744**	**744**

Powyższe zestawienia potwierdzają wcześniejsze rozważania. W programach nie występują przedmioty stricte polityczne. Przedmioty humanistyczne, które je zastąpiły miały na celu ogólne i fachowe przygotowanie absolwentów – oficerów wychowawczych do pracy w nowych uwarunkowaniach. Na podkreślenie zasługuje także uwzględnienie specyfiki poszczególnych rodzajów wojsk i podział słuchaczy do kształcenia operacyjno-taktycznego na dwie grupy: ogólnowojskowe oraz Wojsk Lot-

niczych i Obrony Powietrznej, do której włączono także przedstawicieli Marynarki Wojennej.

d) Wykaz przedmiotów kierunkowych:

Lp.	Kierunek pedagogiczny	Kierunek historyczny
1.	Teoria i metodyka działalności wychowawczej	Historia Polski
2.	Teoria wychowania wojskowego	Historia powszechna i stosunki międzynarodowe
3.	Dydaktyka wojskowa	Teoria wojen i historia wojskowa

Przedmioty kierunkowe występujące w programach miały na celu podkreślenie rangi poszczególnych kierunków. Wywierały także wpływ na oceny ukończenia semestru, a także studiów. Bowiem, według ówczesnego regulaminu studiów, ocena ukończenia semestru nie mogła być wyższa od najniższej oceny z przedmiotu kierunkowego (np. słuchacz wg powyższych zapisów otrzymał dwie oceny bardzo dobre oraz jedną dostateczną i semestr kończył z ocena dostateczną, pomimo iż średnią ocen w semestrze mógł mieć powyżej 4,0). Natomiast ocena ukończenia studiów liczona była na podstawie ocen ukończenia poszczególnych semestrów, oceny pracy dyplomowej i egzaminu dyplomowego. Przedmioty kierunkowe w powyższym rozumieniu funkcjonowały do czasu wprowadzenia w akademii studiów magisterskich dla kierunków dowódczo-sztabowych. Od tej pory oceny ukończenia semestru liczono na podstawie średniej ze wszystkich przedmiotów i przedsięwzięć.

e) Wykaz ćwiczeń:

Lp.	Kierunek pedagogiczny i historyczny
1.	Grupy ogólnowojskowe: Ćwiczenie grupowe nr 121: „Mobilizacyjne rozwinięcie dywizji zmechanizowanej w bazie materiałowo-technicznej oraz planowanie, organizacja i wykonanie przesunięcia na dużą odległość”
2.	Grupy WLiOP: Ćwiczenie grupowe nr 233/WL: „Planowanie, organizacja i prowadzenie działań bojowych przez Dywizję Lotnictwa Myśliwsko-Bombowego (DLMB) w operacji zaczepnej armii”

Oficerowie kierunków humanistycznych realizowali ćwiczenia grupowe i dowódczo-sztabowe co pozwalało im opanować w szerszym zakresie wiedzę taktyczno-

operacyjną. Dzięki temu byli lepiej przygotowani do spełniania swojej roli oraz mogli stać się w jednostkach równorzędnymi partnerami dla dowódców i oficerów sztabów.

Przyjęto założenie, dla obydwu kierunków, że wszystkie przedmioty z bloku przedmiotów społecznych są oceniane.

d) Wykaz przedmiotów sprawdzianów, zaliczeń i egzaminów:

Lp.	Kierunek pedagogiczny	Kierunek historyczny
1	2	3
Sprawdziany		
1.	Szkolenie fizyczne	Szkolenie fizyczne
Zaliczenia (kolokwia)		
1.	Podstawy ekonomiki wojskowej i ekonomiki obrony	Podstawy ekonomiki wojskowej i ekonomiki obrony
2.	Najnowsza historia Polski od 1918 r.	Podstawy etyki
3.	Elementy teorii państwa i prawa	Podstawy wychowania wojskowego
4.	Podstawy teorii wojen	Taktyka ogólna i sztuka operacyjna
1	2	3
5.	Taktyka ogólna i sztuka operacyjna	---
Egzaminy przedmiotowe		
1.	Taktyka ogólna i sztuka operacyjna	Taktyka ogólna i sztuka operacyjna
2.	Podstawy etyki	Teoria nauki o polityce
3.	Podstawy nauki o polityce	Teoria i metodyka kierowania działalnością wychowawczą
4.	Teoria i metodyka działalności wychowawczej	Historia Polski
5.	Teoria wychowania wojskowego	Historia powszechna i stosunki międzynarodowe
6.	Dydaktyka wojskowa	Teoria wojen i historia wojskowa
Egzamin magisterski		

Programy dla obydwu kierunków, w porównaniu do poprzednich, zostały skonstruowane z myślą o wypromowaniu absolwenta uniwersalnego. Odnosi się to zwłaszcza do kierunku historycznego, gdzie wprowadzono więcej godzin z problematyki wychowania wojskowego. Dzięki temu zabiegowi oficerowie, po ukończeniu studiów, byli lepiej przygotowani do zajmowania stanowisk oficerów wychowawczych i prowadzenia pracy wychowawczej z żołnierzami.

Oficerowie byli także przygotowani do udziału w ćwiczeniach z wojskami. Oprócz realizacji ćwiczeń grupowych uczestniczyli, podczas semestru letniego, w ogólnoakademickim dwuetapowym ćwiczeniu szkieletowym na temat: *Dywizja i pułk*

w działaniach bojowych oraz *Operacja zaczepna i obronna armii*. Ćwiczenia były prowadzone w terenie, a studenci wydziału ćwiczyli na stanowiskach oficerów wychowawczych od sekcji wychowawczej batalionu po zarząd wychowawczy armii.

W programach dla trzeciego, czwartego i piątego semestru zmniejszono liczbę godzin kosztem jednego semestru, co spowodowało skrócenie czasu studiów do dwóch i pól roku oraz dokonano korekty przedmiotów, rezygnując podobnie jak w przypadku programów dla III roku studiów z przedmiotów stricte politycznych. Twórcy programów musieli umiejętnie pogodzić skrócenie realizowanych już studiów z koniecznością przekazania wszystkich treści niezbędnych oficerowi wychowawczemu. Uzyskane przez absolwentów wyniki świadczą o tym, że było to umiejętnie przeprowadzone przedsięwzięcie. Założenia programów dla kierunku pedagogicznego i historycznego przedstawiają poniższe zestawienia[19].

a) Rozliczenie godzinowe zajęć programowych w okresie III, IV i V semestru

- kierunek pedagogiczny:

Lp.	Zamierzenia szkoleniowe	Liczba godzin		Razem godzin	%
		III i IV semestr	V semestr		
1.	Programowe zajęcia lekcyjne (w tym samokształcenie)	1150 (138)	328 (72)	1478 (210)	73,0
2.	Podróż studyjna (praktyka)	-	126	126	6,0
3.	Wykonanie prac magisterskich	-	216	216	10,5
4.	Sesje egzaminacyjne (semestralne)	60	30	90	4,4
5.	Egzamin dyplomowy	-	48	48	2,3
6.	Rozpoczęcie i zakończenie roku studiów	12	18	30	1,5
7.	Czas dyspozycyjny	44	32	76	2,3
OGÓŁEM		**1266**	**798**	**2064**	**100,0**

[19] Opracowanie własne na podstawie: Archiwum AON, Programu nauczania trzeciego, czwartego i piątego semestru Wydziału Nauk Humanistycznych (kierunek pedagogiczny, kierunek historyczny) od roku akademickiego 1990 – 1991, Warszawa 1990 – Archiwum AON.

b) Rozliczenie godzinowe zajęć programowych w okresie III, IV i V semestru - kierunek historyczny:

Lp.	Zamierzenia szkoleniowe	Liczba godzin		Razem godzin	%
		III i IV semestr	V semestr		
1.	Programowe zajęcia lekcyjne (w tym samokształcenie)	1156 (138)	328 (72)	1484 (210)	71,9
2.	Podróż studyjna (praktyka)	-	126	126	6,0
3.	Wykonanie prac magisterskich	-	216	216	10,5
4.	Sesje egzaminacyjne (semestralne)	60	30	90	4,4
5.	Egzamin dyplomowy	-	48	48	2,3
6.	Rozpoczęcie i zakończenie roku studiów	12	18	30	1,5
7.	Czas dyspozycyjny	38	32	70	3,4
OGÓŁEM		**1266**	**798**	**2064**	**100,0**

Z powyższych zestawień wynika, że obydwa kierunki realizowały takie same przedsięwzięcia. Różnica dotyczyła tylko liczby godzin programowych zajęć lekcyjnych i czasu dyspozycyjnego. Dla kierunku historycznego przewidziano w III i IV semestrze o sześć godzin więcej zajęć programowych kosztem czasu dyspozycyjnego.

c) Podział czasu na przedmioty nauczania – kierunek pedagogiczny:

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin							
		III semestr		IV semestr		V Semestr		Razem	
		pr.	sam.	pr.	sam.	pr.	sam.	pr.	sam.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I	**BLOK PRZEDMIOTÓW SPOŁECZNYCH**								
1.	Kultura i oświata w wojsku	36	6/40	80	12/ 85	-	-	116	18/ 125
2.	Teoria wychowania wojskowego	54	9/60	60	9/65	30	10/ 20	144	28/ 145
3.	Dydaktyka wojskowa	54	9/60	60	9/65	30	10/ 20	144	28/ 145
4.	Psychologia wojskowa	64	9/70	64	10/ 70	-	-	128	19/ 140
5.	Podstawy etyki	-	-	-	-	24	9/10	24	9/10
6.	Podstawy nauki o polityce	-	-	-	-	32	11/ 20	32	11/ 20

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7.	Socjologia wojska	82	12/ 70	34	6/32	-	-	116	18/ 102
8.	Podstawy ekonomiki obrony i ekonomiki wojska	-	-	18	3/20	18	6/7	36	9/27
9.	Najnowsza historia Polski od 1918 r.	-	-	-	-	36	14/ 20	36	14/ 20
10.	Podstawy międzynarodowych stosunków politycznych	-	-	-	-	18	5/7	18	5/7
11.	Geografia wojenna	24	4/20	-	-	-	-	24	4/20
12.	Elementy teorii państwa i prawa	-	-	36	6/40	-	-	36	6/40
13.	Podstawy teorii wojen	24	4/20	-	-	-	-	24	4/20
14.	Język rosyjski	16	2/15	16	3/15	-	-	32	5/30
15.	Języki zachodnie	16	2/15	16	3/15	-	-	32	5/30
Razem blok przedmiotów społecznych		**370**	**57/ 370**	**384**	**61/ 407**	**188**	**65/ 104**	**942**	**183/ 881**
II	**BLOK PRZEDMIOTÓW TAKTYCZNO-OPERACYJNYCH**								
1.	Sztuka operacyjna Wojsk Lądowych	-/-	-/-	-/ 8	-/-	8/ 2	2/ 10/-	8/ 10	2/ 10
2.	Sztuka operacyjna Wojsk Lotniczych	-/-	-/-	-/-	-/-	2/ 8	-/ 2/10	2/8	-/ 2/10
3.	Sztuka operacyjna Wojsk Obrony Powietrznej	-/-	-/-	-/-	-/-	2/ 8	-/ 2/10	2/ 8	-/ 2/10
4.	Taktyka ogólna	32/ 30	4/26/ 4/30	40 /-	4/33 /-	-/-	-/-	72/ 30	8/59/ 4/29
5.	Taktyka Wojsk Lotniczych	-/ 16	-/ 4/30	4/ 20	4/33 /-	-/-	-/-	4/ 36	-/ 6/29
6.	Taktyka Wojsk Obrony Powietrznej	-/-	-/-	-/ 26	-/ 2/21	-/-	-/-	-/ 26	-/ 2/21
7.	Rozpoznanie wojskowe, armie obce	9/ 4	2/10 /-	6/ 4	-/-	6/ 6	2/5/ 2/5	21/ 14	4/15/ 2/5
8.	Dowodzenie i praca sztabowa Wojsk Lądowych	9/ 2	2/10 /-	7/ 2	-/-	2/-	-/-	18/ 4	2/10 /-
9.	Dowodzenie i praca sztabowa Wojsk Lotniczych	-/ 2	-/-	-/ 8	-/-	-/ 2	-/-	-/ 12	-/-
10.	Użycie rodzajów wojsk, wojsk specjalnych i służb w walce i operacji	32/ 36	4/26/ 4/30	35/ 22	4/20/ 4/16	6/ 4	3/4/ 3/4	73/ 62	11/ 50/ 11/ 50
	10.1. Wojska rakietowe i artyleria	9/ 8	-/-	7/ 4	-/-	2/ 2	-/-	18/ 14	-/-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	10.2. Wojska obrony przeciwlotniczej	6/ 6	-/-	6/ 4	-/-	2/ -	-/-	14/ 10	-/-
	10.3. Wojska łączności	7/ 2	-/-	2/ -	-/-	-/-	-/-	9/ 2	-/-
	10.4. Wojska inżynieryjne	5/2	-/-	8/ -	-/-	-/-	-/-	15/ 2	-/-
	10.5. Wojska obrony przeciwchemicznej	1/ 2	-/-	2/ 2	-/-	-/-	-/-	3/ 4	-/-
	10.6. Służby tyłowe Wojsk Ląd.	4/ 2	-/-	2/ -	-/-	-/-	-/-	6/ 4	-/-
	10.7. Służby techniczne Wojsk Ląd.	-/-	-/-	2/ -	-/-	-/-	-/-	2/ -	-/-
	10.8. Walka radioelektroniczna	-/ 8	-/-	6/ 2	-/-	-/-	-/-	6/ 10	-/-
	10.9. Zabezpieczenie nawigacyjne	-/ 2	-/-	-/ 2	-/-	-/-	-/-	-/ 4	-/-
	10.10. Ubezpieczenie lotów i łączność	-/ 2	-/-	-/ 2	-/-	-/-	-/-	-/ 4	-/-
	10.11. Służby tyłowe WLiOP	-/ 2	-/-	-/ 4	-/-	-/-	-/-	-/ 6	-/-
	10.12. Zastosowanie bojowe uzbrojenia samolotów	-/-	-/-	-/ 2	-/-	-/-	-/-	-/ 2	-/-
11.	Organizacja i mobilizacja wojsk	8/ -	2/6/ -	-/ 2	-/-	4/ -	-/-	12/ 2	2/6/ -
Razem blok przedmiotów taktyczno-operacyjnych		90/ 90	12/ 90/ 12/ 90	92/ 92	8/53/ 8/53	30/ 30	7/21/ 7/21	212/ 212	27/ 150/ 27/ 150
III	**INNE ZAMIERZENIA**								
1.	Szkolenie fizyczne	20	-	20	-	20	-	60	-
2.	Seminarium magisterskie	18	-/15	18	-/15	18	-/15	54	-/45
3.	Przygotowanie prac magisterskich	-	-	-	-	216	-/180	216	-/180
4.	Podróże studyjne (praktyka)	-	-	-	-	126	-/105	126	-/105
5.	Sesje egzaminacyjne (semestralne)	30	-/25	30	-/25	30	-/25	90	-/75
6.	Rozpoczęcie i zakończenie studiów	6	-	6	-	18	-	30	-
7.	Egzamin magisterski	-	-	-	-	12	36/ 40	12	36/ 40

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8.	Czas dyspozycyjny	22	-/20	22	-/20	32	-/30	76	-/70
Razem inne zamierzenia		96	-/60	96	-/60	472	36/ 395	664	36/ 515
OGÓŁEM		**556**	**69/ 520**	**572**	**69/ 520**	**690**	**108/ 520**	**1818**	**246/ 150**

d) Podział czasu na przedmioty nauczania – kierunek historyczny:

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin							
		III semestr		IV semestr		V Semestr		Razem	
		pr.	sam.	pr.	sam.	pr.	sam.	pr.	sam.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I	**BLOK PRZEDMIOTÓW SPOŁECZNYCH**								
1.	Historia Polski	88	16/ 90	72	16/ 75	30	15/ 20	190	44/ 185
2.	Historia powszechna i stosunki międzynarodowe	50	11/ 50	44	16/ 50	36	15/ 24	130	42/ 124
3.	Teoria wojen i historia wojskowości	62	11/ 60	80	15/ 80	44/	15/ 30	186	41/ 170
4.	Metodologia nauk społecznych i historii	18	10/ 20	-	-	-	-	18	10/ 20
5.	Geografia wojenna i polityczna	34	4/ 35	24	2/ 25	-	-	58	6/ 60
6.	Podstawy ekonomiki wojskowej i ekonomiki obrony	-	-	18	2/ 20	18	10/ 10	36	12/ 30
7.	Teoria nauki o polityce	54	4/ 55	36	6/ 35	-	-	90	10/ 90
8.	Podstawy etyki	-	-	-	-	24	10/ 20	24	10/ 20
9.	Teoria i metodyka kierowania działalnością wychowawczą	36	4/ 35	80	4/ 85	-	-	116	8/ 120
10.	Podstawy pedagogiki wojskowej	-	-	-	-	36	-	36	-
11.	Język rosyjski	16	2/15	16	3/15	-	-	32	5/30
12.	Języki zachodnie	16	2/15	16	3/15	-	-	32	5/30
Razem blok przedmiotów społecznych		**374**	**57/ 375**	**386**	**61/ 412**	**188**	**65/ 104**	**948**	**183/ 891**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
II	**BLOK PRZEDMIOTÓW TAKTYCZNO-OPERACYJNYCH – realizowany był na obydwu kierunkach w jednakowym układzie godzin (zajęcia realizowano wspólnie)**								
Razem blok przedmiotów taktyczno-operacyjnych		90/ 90	12/ 90/ 12/ 90	92/ 92	8/53/ 8/53	30/ 30	7/21/ 7/21	212/ 212	27/ 150/ 27/ 150
III	**INNE ZAMIERZENIA**								
1.	Szkolenie fizyczne	20	-	20	-	20	-	60	-
2.	Seminarium magisterskie	18	-/15	18	-/15	18	-/15	54	-/45
3.	Przygotowanie prac magisterskich	-	-	-	-	216	-/180	216	-/180
4.	Podróże studyjne (praktyka)	-	-	-	-	126	-/105	126	-/105
5.	Sesje egzaminacyjne (semestralne)	30	-/25	30	-/25	30	-/25	90	-/75
6.	Rozpoczęcie i zakończenie studiów	6	-	6	-	18	-	30	-
7.	Egzamin magisterski	-	-	-	-	12	36/ 40	12	36/ 40
8.	Czas dyspozycyjny	18	-/15	20	-/15	32	-/30	70	-/60
Razem inne zamierzenia		92	-/55	94	-/55	472	36/ 395	658	36/ 515
OGÓŁEM		**556**	**69/ 520**	**572**	**69/ 520**	**690**	**108/ 520**	**1818**	**246/ 1560**

Legenda:

- pr. - godziny programowe,
- sam. – godziny przeznaczone na samokształcenie,
- w bloku przedmiotów operacyjno-taktycznych w rubryce „liczba godzin programowych" podano:
  - w liczniku – liczbę godzin dla grup ogólnowojskowych,
  - w mianowniku – liczbę godzin dla grupy WLiOP,
- w rubryce „samokształcenie" podano:
  - w liczniku - samokształcenie programowe,
  - w mianowniku – samokształcenie pozaprogramowe.

e) Wykaz przedmiotów kierunkowych:

Lp.	Kierunek pedagogiczny	Kierunek historyczny
1.	Kultura i oświata w wojsku	Historia Polski
2.	Teoria wychowania wojskowego	Historia powszechna i stosunki międzynarodowe
3.	Dydaktyka wojskowa	Teoria wojen i historia wojskowa
4.	Psychologia wojskowa	----

f) Wykaz ćwiczeń:

Lp.	Kierunek pedagogiczny i historyczny
1.	Grupy ogólnowojskowe: Ćwiczenie grupowe nr 113: „Planowanie, organizacja i prowadzenie działań bojowych przez pułk w natarciu"
2.	Grupy ogólnowojskowe: Ćwiczenie grupowe nr 121: „Mobilizacyjne rozwinięcie dywizji zmechanizowanej w bazie materiałowo-technicznej oraz planowanie, organizacja i wykonanie przesunięcia na dużą odległość"
3.	Grupy ogólnowojskowe: Ćwiczenie grupowe nr 122: „Planowanie, organizacja i prowadzenie działań bojowych przez dywizję zmechanizowaną w obronie
4.	Grupy ogólnowojskowe i grupy WLiOP: Ćwiczenie dowódczo-sztabowe (szkieletowe) nr 124 „Dywizja i pułk w działaniach bojowych"
5.	Grupy ogólnowojskowe: Ćwiczenie sprawdzające nr 125: „Działania bojowe dywizji zmechanizowanej"
6.	Grupy WLiOP: Ćwiczenie grupowe nr 233/WL „Planowanie, organizacja i prowadzenie działań bojowych przez Dywizję Lotnictwa Myśliwsko-Bombowego (DLMB) w operacji zaczepnej armii"

W programach na trzy semestry także przyjęto założenie, dla obydwu kierunków, że wszystkie przedmioty z bloku przedmiotów społecznych są oceniane. Przedmioty te potraktowano jako priorytetowe dla oficerów mających zajmować się wychowywaniem żołnierzy w jednostkach wojskowych. Oficerowie musieli mieć poczucie tego, że przedmioty humanistyczne będą podstawą ich warsztatu pracy bez właściwego opanowania których ich przyszła działalność nie będzie w pełni efektywna.

g) Wykaz przedmiotów sprawdzianów, zaliczeń i egzaminów:

Lp.	Kierunek pedagogiczny	Kierunek historyczny
1	2	3
Sprawdziany		
1.	Szkolenie fizyczne	Szkolenie fizyczne
Zaliczenia (kolokwia)		
1.	Podstawy etyki	Geografia wojenna i polityczna
2.	Podstawy nauki o polityce	Podstawy ekonomiki wojskowej i ekonomiki obrony
3.	Teoria wychowania wojskowego	Podstawy pedagogiki wojskowej
4.	Dydaktyka wojskowa	Metodologia nauk społecznych i historii
5.	Psychologia wojskowa	Teoria nauki o polityce
6.	Socjologia wojska	Podstawy etyki
7.	Podstawy ekonomiki wojskowej i ekonomiki obrony	Historia Polski
8.	Najnowsza historia Polski od 1918 r.	Historia powszechna stosunki międzynarodowe
9.	Podstawy teorii wojen	Taktyka ogólna i sztuka operacyjna
Egzaminy przedmiotowe		
1.	Kultura i oświata w wojsku	Taktyka ogólna i sztuka operacyjna
2.	Taktyka ogólna i sztuka operacyjna	Teoria i metodyka kierowania działalnością wychowawczą
3.	Teoria wychowania wojskowego	Teoria nauki o polityce
4.	Podstawy nauki o polityce	Historia Polski
5.	Dydaktyka wojskowa	Historia powszechna i stosunki międzynarodowe
6.	Psychologia wojskowa	Teoria wojen i historia wojskowa
7.	Socjologia wojska	Język rosyjski
8.	Język rosyjski	Język zachodnioeuropejski
9.	Język zachodnioeuropejski	---
Egzamin magisterski		

Każdy rok dwuipółletnich studiów magisterskich był podzielony na dwa semestry, przy czym w ostatnim roku – w wyniku skrócenia studiów zrealizowano tylko jeden semestr. Między drugim a trzecim rokiem kształcenia słuchacze uczestniczyli w praktykach liniowych, lub odbywali podróż studyjną podczas których konfrontowali wiedzę teoretyczną z rzeczywistością panującą w jednostkach wojskowych oraz doskonalili swoje umiejętności praktycznego działania w konkretnych sytuacjach.

Studia prowadzono na podbudowie pierwszego roku zrealizowanego w WAP. Dlatego też w programie skoncentrowano się głównie na wyeksponowaniu przedmio-

tów przydatnych oficerowi wychowawczemu. Zarówno podczas drugiego, jak i trzeciego roku zajęcia z przedmiotów humanistycznych przeplatane były przedmiotami z działu taktyczno-operacyjnego. Problematyka operacyjno-taktyczna obejmowała planowanie, organizację i prowadzenie działań bojowych przez pułk i dywizję zmechanizowaną oraz dywizję lotnictwa myśliwsko-bombowego.

Uwieńczeniem tych zajęć był udział studentów, pod koniec drugiego roku, w ogólnoakademickim ćwiczeniu dowódczo-sztabowym, gdzie oficerowie kierunków humanistycznych ćwiczyli na stanowiskach oficerów wychowawczych.

Zauważalnym, z obecnego punktu widzenia, swoistego rodzaju niedociągnięciem w programach było powierzchowne potraktowanie języków obcych. Przeznaczono na nie stosunkowo niewiele godzin. Sytuacja taka dotyczyła także kierunków dowódczo-sztabowych. Wynikało to najprawdopodobniej z faktu nieokreślonej jeszcze wówczas wizji sojuszy Polski.

Znaczenie nauki języków dostrzeżono w późniejszy okresie. Dla słuchaczy rozpoczynających studia w roku akademickim 1991/1992 przeznaczono na języki 280 godzin. Odbyło się to kosztem działu taktyczno-operacyjnego. Od roku 1992/1993 wprowadzono półroczne kursy języków obcych. Główny nacisk położony został na naukę języków zachodnich. Jednak znaczna część studentów w dalszym ciągu preferowała język rosyjski, czyli ten który był najlepiej znany. Wynikało to po części ze swojego rodzaju wygodnictwa i niechęci do gwałtownych zmian w swoim życiu. Studenci nie myśleli perspektywicznie i nie inwestowali w swoją przyszłość. Niestety to rozwiązanie nie dotyczyło już oficerów wychowawczych.

W 1991 r. opracowano nowy program studiów magisterskich (kierunki: pedagogiczny i historyczny) dla oficerów rozpoczynających dwuletnie, humanistyczne studia w Akademii Obrony Narodowej. Był to ostatni opracowany w wydziale program studiów magisterskich dla oficerów wychowawczych. Jak już bowiem wcześniej wspominano oficerowie rozpoczynający studia w 1991 r. byli ostatnimi absolwentami wydziału.

Uwzględniając doświadczenia z realizacji kształcenia słuchaczy rozpoczynających studia w WAP stworzono nowy, dostosowany do potrzeb i wymogów współczesnego oficera – wychowawcy program.

W programie, jako jednym dokumencie dla obydwu kierunków, zaplanowano przedsięwzięcia dydaktyczne przedstawione w poniższych zestawieniach. W celu lepszej przejrzystości wykonano część zestawień odrębnych dla każdego kierunku[20].

a) Rozliczenie godzinowe zajęć programowych w okresie I i II roku - kierunek pedagogiczny i historyczny:

Lp.	Zamierzenia szkoleniowe	Liczba godzin						%
		I rok studiów		II rok studiów		Razem godzin		
		programowych	samokszt.	programowych	samokszt.	programowych	samokszt.	
1.	Programowe zajęcia lekcyjne (w tym samokształcenie programowe)	1176 (138)	965	1060 (108)	825	2236 (246)	1790	79,3
2.	Podróż studyjna (praktyka)	-	-	126	105	126	105	4,6
3.	Wykonanie prac magisterskich	-	-	216	180	216	180	7,9
4.	Sesje egzaminacyjne (semestralne)	30	30	30	30	120	100	4,4
5.	Egzamin magisterski	-	-	48	40	48	40	1,7
6.	Rozpoczęcie i zakończenie roku studiów	12	-	18	-	30	-	1,1
7.	Czas dyspozycyjny	12	-	14	-	26	-	1,0
OGÓŁEM		**1230 (138)**	**995**	**1512 (108)**	**1180**	**2802 (246)**	**2215**	**100,0**

Studia w pierwszym i drugim semestrze obejmowały problematykę ogólną, przygotowującą do zgłębiania zagadnień specjalistycznych na drugim roku studiów. Zarówno podczas pierwszego, jak i drugiego roku zajęcia z przedmiotów humanistycznych przeplatane były przedmiotami z działu Taktyczno operacyjnego. Problematyka operacyjno-taktyczna obejmowała planowanie, organizację i prowadzenie

[20] Opracowanie własne na podstawie, Archiwum AON: Program studiów magisterskich (kierunki: pedagogiczny i historyczny), AON, Warszawa 1991.

działań bojowych przez pułk i dywizję zmechanizowaną oraz dywizję lotnictwa myśliwsko-bombowego, a także mobilizacyjne rozwinięcie jednostki wojskowej.

Uwieńczeniem tych zajęć był udział studentów (zarówno pod koniec pierwszego, jak i drugiego roku) w ogólnoakademickim ćwiczeniu dowódczo-sztabowym, gdzie oficerowie kierunków humanistycznych ćwiczyli na stanowiskach oficerów wychowawczych.

Zrezygnowano z niektórych przedmiotów, wprowadzając na ich miejsce nowe, odpowiadające ówczesnej rzeczywistości. Wprowadzono także, we wszystkich programach oprócz godzin samokształcenia programowego, godziny na samokształcenie pozaprogramowe, które planowano łącznie z liczbą godzin zaliczonych do programowych zajęć lekcyjnych. Nie był to chyba krok zbyt słuszny. Wprowadzenie tego rodzaju samokształcenia ograniczało bowiem samodzielność słuchaczy narzucając im normatywny obowiązek przeznaczania odpowiedniego czasu na pogłębianie wiedzy.

b) Podział czasu na przedmioty nauczania – kierunek pedagogiczny:

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin				
		I rok studiów		II rok studiów		Razem
		I semestr	II semestr	III semestr	IV semestr	
1	2	3	5	6	7	8
A.	**BLOK PRZEDMIOTÓW SPOŁECZNYCH**					
1.	Geografia wojenna	-	-	36	-	36/10*
2.	Ekonomika wojskowa i ekonomika obrony	-	-	-	34	34/5
3.	Podstawy informatyki	36	-	-	-	36/4
4.	Metodyka oddziaływań wychowawczych w warunkach bojowych	-	64	-	56	120/15
5.	Kultura i oświata w wojsku	50	40	30	-	120/15
6.	Elementy teorii państwa i prawa	54	-	-	-	54/7
7.	Teoria nauki o polityce	-	-	8	46	54/7
8.	Filozofia	54	-	-	-	54/7
9.	Podstawy etyki	-	36	-	-	36/4
10.	Ekonomia	-	-	38	-	38/5
11.	Historia wychowania wojskowego	82	-	-	-	82/11
12.	Teoria wychowania wojskowego	48	60	-	-	108/16
13.	Dydaktyka wojskowa	-	18	84	-	102/16

1	2	3	5	6	7	8
14.	Psychologia wojskowa	18	14	58	-	120/17
15.	Socjologia wojska	18	36	44	-	98/13
16.	Metodologia badań pedagogicznych	72	-	-	-	72/10
17.	Historia najnowsza	-	-	18	16	34/4
18.	Podstawy historii wojskowości	-	-	-	34	34/4
19.	Podstawy międzynarodowych stosunków politycznych	-	-	-	34	34/4
20.	Języki obce	60	80	70	50	260/20
21.	Podróż studyjna (praktyka)	-	-	126	-	126/-
22.	Wykonanie prac magisterskich	-	-	78	138	216/-
Razem godzin		**492**	**372**	**590**	**408**	**1862**
B.	**BLOK PRZEDMIOTÓW TAKTYCZNO-OPERACYJNYCH**					
1.	Sztuka operacyjna wojsk lądowych	-	-	-	26	26/5
2.	Taktyka ogólna	-	62	48	-	110/30
3.	Rozpoznanie wojskowe i armie obce	-	12	10	4	26/4
4.	Dowodzenie i praca sztabowa	-	4	-	-	4/1
5.	Taktyczne i operacyjne użycie rodzajów sił zbrojnych i wojsk:	-	40	36	24	100/9
	5.1. Wojska rakietowe i artyleria	-	12	4	4	20/4
	5.2. Wojska OPL	-	8	4	2	14/3
	5.3. Wojska łączności	-	6	4	2	12/2
	5.4. Wojska inżynieryjne	-	6	6	2	14/3
	5.5. Wojska obrony przeciwchemicznej	-	4	4	2	10/2
	5.6. Służby tyłowe wojsk lądowych	-	2	2	2	6/1
	5.7. Służby techniczne wojsk lądowych	-	-	2	-	2/-
	5.8. Walka radioelektroniczna	-	-	6	2	8/1
	5.9. Wojska lotnicze	-	2	2	2	6/1
	5.10. Wojska obrony powietrznej	-	-	2	-	2/-
	5.11. Marynarka wojenna	-	-	-	6	6/-
6.	Organizacja i mobilizacja wojsk	6	4	-	-	10/2
7.	Obrona cywilna	-	-	6	-	6/1
8.	Pokazy techniki wojskowej	6	-	-	12	18/-
Razem godzin		**12**	**122**	**100**	**66**	**300/60**
C.	**INNE ZAMIERZENIA**					
1.	Szkolenie fizyczne	20	20	20	20	80/-

1	2	3	5	6	7	8
2.	Seminaria magisterskie	-	12	12	6	30/-
3.	Sesje egzaminacyjne	30	30	30	30	120/-
4.	Rozpoczęcie i zakończenie studiów	6	6	6	12	30
5.	Egzamin magisterski	-	-	-	48	48
6.	Czas dyspozycyjny	7	5	9	5	26
Razem godzin		**63**	**73**	**77**	**121**	**334**
OGÓŁEM GODZIN		**567**	**567**	**767**	**595**	**2496**

b) Podział czasu na przedmioty nauczania – kierunek historyczny:

Lp.	**Przedmiot**	**Liczba godzin**				
		I rok studiów		**II rok studiów**		**Razem**
		I semestr	**II semestr**	**III semestr**	**IV semestr**	
1	2	3	5	6	7	8
A.	**BLOK PRZEDMIOTÓW SPOŁECZNYCH**					
1.	Geografia wojenna	-	-	36	-	36/10*
2.	Ekonomika wojskowa i ekonomika obrony	-	-	-	34	34/5
3.	Podstawy informatyki	36	-	-	-	36/4
4.	Metodyka oddziaływań wychowawczych w warunkach bojowych	-	64	-	56	120/15
5.	Kultura i oświata w wojsku	50	40	-	-	90/10
6.	Elementy teorii państwa i prawa	54	-	-	-	54/7
7.	Teoria nauki o polityce	-	-	8	46	54/7
8.	Filozofia	54	-	-	-	54/7
9.	Podstawy etyki	-	36	-	-	36/4
10.	Ekonomia	-	-	38	-	38/5
11.	Podstawy psychologii	-	-	-	34	34/4
12.	Podstawy socjologii	-	-	-	34	34/4
13.	Historia najnowsza	70	54	56	-	180/25
14.	Historia powszechna	68	50	-	-	118/18
15.	Historia wojskowości	64	48	46	-	158/24
16.	Historia doktryn politycznych	-	-	56	-	56/6
17.	Współczesne stosunki międzynarodowe	-	-	58	-	58/7
18.	Metodologia historii	36	-	-	-	36/4
19.	Podstawy pedagogiki wojskowej	-	-	18	16	36/4
20.	Języki obce	60	80	70	50	260/20
21.	Podróż studyjna (praktyka)	-	-	126	-	126/-

1	2	3	5	6	7	8
22.	Wykonanie prac magisterskich	-	-	78	138	216/-
Razem godzin		**492**	**372**	**590**	**408**	**1862**
B.	**BLOK PRZEDMIOTÓW TAKTYCZNO-OPERACYJNYCH**					
1.	Sztuka operacyjna wojsk lądowych	-	-	-	26	26/5
2.	Taktyka ogólna	-	62	48	-	110/30
3.	Rozpoznanie wojskowe i armie obce	-	12	10	4	26/4
4.	Dowodzenie i praca sztabowa	-	4	-	-	4/1
5.	Taktyczne i operacyjne użycie rodzajów sił zbrojnych i wojsk:	-	40	36	24	100/9
	5.1. Wojska rakietowe i artyleria	-	12	4	4	20/4
	5.2. Wojska OPL	-	8	4	2	14/3
	5.3. Wojska łączności	-	6	4	2	12/2
	5.4. Wojska inżynieryjne	-	6	6	2	14/3
	5.5. Wojska obrony przeciwchemicznej	-	4	4	2	10/2
	5.6. Służby tyłowe wojsk lądowych	-	2	2	2	6/1
	5.7. Służby techniczne wojsk lądowych	-	-	2	-	2/-
	5.8. Walka radioelektroniczna	-	-	6	2	8/1
	5.9. Wojska lotnicze	-	2	2	2	6/1
	5.10. Wojska obrony powietrznej	-	-	2	-	2/-
	5.11. Marynarka wojenna	-	-	-	6	6/-
6.	Organizacja i mobilizacja wojsk	6	4	-	-	10/2
7.	Obrona cywilna	-	-	6	-	6/1
8.	Pokazy techniki wojskowej	6	-	-	12	18/-
Razem godzin		**12**	**122**	**100**	**66**	**300/60**
C.	**INNE ZAMIERZENIA**					
1.	Szkolenie fizyczne	20	20	20	20	80/-
2.	Seminaria magisterskie	-	12	12	6	30/-
3.	Sesje egzaminacyjne	30	30	30	30	120/-
4.	Rozpoczęcie i zakończenie studiów	6	6	6	12	30
5.	Egzamin magisterski	-	-	-	48	48
6.	Czas dyspozycyjny	7	5	9	5	26
Razem godzin		**63**	**73**	**77**	**121**	**334**
OGÓŁEM GODZIN		**567**	**567**	**767**	**595**	**2496**

Legenda:

* rubryka razem godzin - w mianowniku podane liczby godzin samokształcenia programowego.

W nowym programie, pomimo skrócenia czasu studiów, przeznaczono znaczną liczbę godzin na opracowanie prac dyplomowych (magisterskich) i egzamin dyplomowy. Takie posunięcie pozwalało słuchaczom właściwie opracować pracę i przygotować się do egzaminu magisterskiego. Studia kończyły się egzaminem dyplomowym połączonym z obroną opracowanej przez słuchacza pracy dyplomowej[21].

Pierwszy okres funkcjonowania Wydziału w nowej rzeczywistości był wysoko oceniany zarówno na szczeblu akademii, jak i wydziału[22]. Planowanie procesu kształcenia nie budziło zastrzeżeń. Programy nauczania w wydziale, jak i dla innych jednostek organizacyjnych akademii, były właściwie opracowane i zapewniały dobre przygotowanie oficerów do pracy w siłach zbrojnych. Były także spójne z dokumentami normatywnymi oraz rozkazami i zarządzeniami przełożonych. Poszczególne zajęcia były właściwie skorelowane, a ich problematyka dostosowana do zmian strukturalno-funkcjonalnych w siłach zbrojnych.

Jako przykład może posłużyć program podyplomowych Studiów Operacyjno-Strategicznych, w którym treści humanistyczne miały za zadanie ukształtowanie sylwetki absolwenta:

- umiejącego prowadzić pracę wychowawczą i kształtować cechy osobowe żołnierzy, wyzwalać i sterować ich emocjami, a także psychologicznymi wartościami na współczesnym polu walki i w warunkach służby pokojowej,
- potrafiącego wykorzystać, zwłaszcza w procesie wychowania, dobra kultury i sztuki w celu kształtowania ogólnej kultury żołnierzy,
- znającego prawo i prawo wojenne w zakresie niezbędnym dowódcy[23].

Wysiłek kadry skierowano na doskonalenie form i metod kształcenia. Priorytet miała już wiedza teoretyczna, ukierunkowana głównie na rozwiązywanie problemów taktyczno-operacyjnych. Nauczyciele akademiccy pogłębiali swoją wiedzę m.in. przez szkolenia doskonalące, w trakcie których omawiano najistotniejsze problemy funkcjonowania sił zbrojnych i ich użycia oraz zasady sztuki wojennej i operacyjnej.

---

[21] Por. załączniki 15 i 16, tematy i promotorzy prac magisterskich.

[22] Por. Archiwum AON, Podsumowania roku akademickiego z l. 1990 - 1991 na szczeblu Akademii Obrony Narodowej i Wydziału Nauk Humanistycznych, Warszawa 1991, 1992, 1993, 1994, wg opisu 5/05/9 .

W szkoleniu doskonalącym wydzielono także czas na zajęcia prowadzone metodą wymiany poglądów i wypracowanie jednolitej formy realizacji poszczególnych zajęć[24]. Najwięcej godzin w szkoleniu kadry przewidywano na szkolenie operacyjno-taktyczne i metodyczne.

Ich celem było doskonalenie metodyki kształcenia oraz umiejętności dydaktycznych nauczycieli. Zakładano osiągnąć go poprzez:

- doskonalenie metodyki zajęć, a zwłaszcza różnych odmian metod aktywizujących słuchaczy do samodzielnego zdobywania wiedzy, w tym: metod problemowych, zajęć kompleksowych, konferencji dydaktycznych, gier decyzyjnych i sytuacyjnych,
- zajęć pokazowych z wykorzystaniem techniki audiowizualnej i mikrokomputerowej połączonych z dyskusją i wymianą doświadczeń międzykatedralnych,
- hospitacji zajęć dydaktycznych i omawianiu wyników na posiedzeniach katedr,
- doskonalenie metodyk szczegółowych w poszczególnych zespołach przedmiotowych,
- organizowanie dorobku w zakresie doboru i wykorzystania środków dydaktycznych,
- praktyki w jednostkach wojskowych[25].

Pracę metodyczną rozszerzano i doskonalono w poszczególnych katedrach prowadząc dyskusje nad proponowanymi do wydania książkami, pracami naukowymi i skryptami, treściami kształcenia, oceniając stopień zaawansowania prac magisterskich, wyniki sesji semestralnych oraz aktualne wydarzenia i ich wpływ na funkcjonowanie katedry oraz treści kształcenia[26].

W treściach kształcenia słuchaczy uwzględniano założenia doktryny obronnej RP. Tła taktyczne i operacyjne zawierały, w niezbędnym zakresie, kierunki zagrożeń oraz możliwy charakter konfliktów.

Oceniano, że kadra dobrze się przygotowuje do realizacji procesu dydaktycznego. Prowadzący zajęcia wykazywali się dobra znajomością problematyki stanowiącej przedmiot wykładów i zajęć praktycznych. Zajęcia były także właściwie przygotowane pod względem metodycznym.

Kadra dydaktyczna wykorzystywała w szerokim zakresie bazę dydaktyczną do prowadzenia zajęć. W pełni zabezpieczała ona realizację procesu kształcenia. Była

---

[23] Por. Program Podyplomowych Studiów Operacyjno-Strategicznych, Warszawa 1991, Archiwum Biblioteki Głównej AON.

[24] Por. Archiwum AON, Plan szkolenia doskonalącego kadry wydziału Nauk Humanistycznych na rok 1991, Warszawa 1991, wg opisu 5/05/10 .

[25] Tamże

[26] Tamże

ciągle modernizowana. Z przykrością należy stwierdzić, że środowisko wydziału było mało konsekwentne w zakresie zastosowania informatyki w procesie dydaktycznym. Pomimo wytycznych komendanta AON, by wszystkie jednostki uruchamiały pracownie informatyczne do zabezpieczenia procesu dydaktycznego, prowadzenia prac naukowo-badawczych oraz pracy samokształceniowej słuchaczy w wydziale taka pracownia nie powstała[27]. Gabinetowa baza szkoleniowa w pełni zabezpieczała realizację zajęć. Bazę tę stanowiły: pracownie przedmiotowe, gabinety metodyczne, pracownia środków audiowizualnych i sale grupowe.

W Wydziale dbano także o właściwą obudowę teoretyczną zajęć. W latach 1991-1994 opracowano kilkadziesiąt skryptów oraz innych opracowań[28]. Było to duże obciążenie dla kadry Wydziału zwłaszcza, że znaczną część materiałów dydaktycznych należało stworzyć od podstaw. Znaczna część była zaangażowana w wiele innych przedsięwzięć. Oficerowie prowadzili zajęcia w instytucjach centralnych, dowództwach i jednostkach wojskowych, opracowywali pomoce dydaktyczne dla instytucji i na potrzeby sił zbrojnych, organizowali konferencje w uczelni oraz uczestniczyli w wielu przedsięwzięciach naukowych poza akademią (konferencje, zespoły badawcze, eksperckie itp.). Wydział współpracował z Wyższą Oficerską Szkołą Wojsk Łączności oraz z Wyższą Oficerską Szkoła Lotniczą. Pracownicy prowadzili w Zegrzu i Dęblinie działalność metodyczną, kursy pedagogiczne, zajęcia doskonalące dla kadry i podchorążych oraz byli kreatorami działalności naukowo-badawczej w tych uczelniach. Wielu pracowników wydziału było angażowanych do działalności w różnych gremiach uczelni np. Senat, Rada Biblioteczna, Komisje Senatu itp. Nowe wyzwania i zadania dydaktyczne wykonywano w sposób systematyczny, mimo iż uwarunkowania zmuszały cały stan osobowy do zwiększonego wysiłku. Ogromnego nakładu prac wymagały przedsięwzięcia związane z opracowaniem nowych programów kształcenia oraz ich stałej weryfikacji i modyfikacji. Ponadto, w związku z systematycznym zmniejszaniem się liczby kadry i pracowników pozostający w wydziale byli obciążani większą liczbą godzin zajęć dydaktycznych. Kadra wydziału prowadziła bowiem zajęcia na studiach magisterskich oraz dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych, Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Strategiczno-Obronnym. Oprócz studiów magisterskich w wydziale realizowano także studia podyplomowe oraz kursy dla dowódców (od pododdziału do brygady), których celem było posze-

[27] Por. Rozkaz 3 z 11. 10. 1990 r. Komendanta AON, w sprawie wykorzystania sprzętu mikrokomputerowego, Archiwum AON.

[28] Por. załącznik 30, wybrane opracowania dydaktyczne i naukowe kadry wydziału i instytutu z lat 1990-2008.

rzenie interdyscyplinarnej wiedzy z zakresu teorii i praktyki wychowania w siłach zbrojnych, pogłębienie umiejętności w zakresie kreowania własnego dydaktycznego warsztatu pracy oraz pogłębienie umiejętności w aspekcie wykorzystania zdobytej wiedzy w praktyce dowódczej. Kształceniu na studiach podyplomowych i kursach w wydziale i instytucie poświęcono odrębne opracowanie dlatego też nie będą one przedmiotem analizy w niniejszym[29].

Słuchacze wykorzystywali materiały dydaktyczne w dużym zakresie i właściwie przygotowywali się do zajęć. W procesie kształcenia dużo uwagi poświęcano słuchaczom wyróżniającym się oraz najsłabszym w nauce. Na czas studiów każdy słuchacz miał wyznaczonego spośród kadry dydaktycznej opiekuna. Powszechnie stosowaną formą kontaktów słuchaczy z wykładowcami były konsultacje.

Wyniki kształcenia w wydziale omawiano na forum katedr i Rady Wydziału. Oceniano postępy poszczególnych słuchaczy, wypracowywano koncepcje pomocy najsłabszym oraz indywidualny tok doskonalenia dla najlepszych.

W 1991 r. trzyletnie stacjonarne studia magisterskie w wydziale ukończyło 67 oficerów oraz 16 czteroletnie niestacjonarne. Odpowiednio stacjonarne 48 kierunek pedagogiczny i 19 kierunek historyczny, natomiast zaoczne: 12 pedagogiczny i 4 historyczny. Rozpoczynali oni studia w Wojskowej Akademii Politycznej. Studia z wyróżnieniem ukończyli: kierunek pedagogiczny por. mgr Ryszard BARTCZAK, kierunek historyczny kpt. mgr Andrzej LUDWICZAK. Trzech słuchaczy uzyskało oceny bardzo dobre, 67 dobre oraz 9 dostateczne. Prace magisterskie opracowane przez słuchaczy wydziału uzyskały uznanie i zostały wyróżnione w konkursie na najlepsza pracę dyplomową i magisterską: pierwsze miejsce zajęła praca opracowana przez kpt. mgr. Włodzimierza WŁOSZUKA, drugie przez por. mgr. Andrzeja ŻAKA natomiast trzecie praca zbiorowa opracowana przez por. mgr. Ryszarda BARTCZAKA i por. mgr. Bogdana JĘDRYCHA oraz praca kpt. mgr. Grzegorza WOJNOWSKIEGO. Dyplomami wyróżniono prace kpt. mgr. Grzegorza CIECHANOWSKIEGO i kpt. mgr. Andrzeja LUDWICZAKA.

W roku akademickim 1990 – 1991 skreślono z listy słuchaczy studiów stacjonarnych 4 oficerów (2 na własną prośbę i 2 za postawy niegodne słuchacza), natomiast w lipcu 10 ze studiów zaocznych.

---

[29] Por. A. Pieczywok, Kształcenie w Wydziale Nauk Humanistycznych i Instytucie Nauk Humanistycznych na studiach podyplomowych i kursach w latach 1990 – 2008, AON, Warszawa 2008.

Rok akademicki 1991 – 1992 rozpoczynało w wydziale na studiach stacjonarnych 23 oficerów na pierwszym roku (14 pedagogikę i 9 historię) i 66 na trzecim (46 kierunek pedagogiczny i 20 historyczny). Natomiast studia zaoczne 83, z czego 48 na trzecim roku kierunku pedagogicznego oraz 35 na czwartym roku, w tym 24 kierunek pedagogiczny i 11 historyczny.

W 1992 r. w akademii miały miejsce wyjątkowo dwie promocje, jedna w lutym, która promowała absolwentów rozpoczynających studia w ASG oraz WAP. Kończyli oni dwuipółroczny cykl nauczania, grupy te były uzupełnione o studentów, którzy nie zdołali zakończyć studiów za granicą z powodu przemian ustrojowych. W okresie tym wycofano także z AON niektórych studentów zagranicznych, w tym także wszystkich oficerów ZSRR. Dyplomy ukończenia uczelni uzyskało 82 oficerów kończących studia stacjonarne i zaoczne w Wydziale Nauk Humanistycznych. Studia z wyróżnieniem ukończyli: kpt. mgr Marian GĄSIOROWSKI, kpt. mgr Władysław STARON. W konkursie na najlepszą pracę dyplomową i magisterską nagrodę pierwszego stopnia zdobyła praca por. mgr. Jeremiasza ŚLIPCA, dwie prace (kpt. mgr. Władysława STARONIA i kpt. mgr. Dariusza ANACEWICZA) zdobyły nagrodę drugiego stopnia oraz dwie (kpt. mgr. Sławomira KWIERKA i kpt. mgr. Mariana GĄSIOROWSKIEGO) nagrodę trzeciego stopnia.

Druga promocja odbyła się w lipcu 1992 r. Studia kończyli pierwsi oficerowie rozpoczynający je w AON. W gronie tym znalazło się 35 oficerów wychowawczych, kończących studia zaoczne. Studia z wyróżnieniem ukończył ppłk mgr Krzysztof ZIELIŃSKI. W konkursie na najlepszą pracę dyplomową i magisterską nagrody drugiego stopnia zdobyły prace ppłk. mgr. Krzysztofa ZIELIŃSKIEGO i mjr. mgr. Wojciecha WOJCIECHOWSKIEGO, natomiast praca mjr. mgr. Wiesława BŁUSZY zdobyła nagrodę stopnia, a praca kpt. mgr. Janusza SYRKA została wyróżniona dyplomem.

W 1993 r. ostatni absolwenci humanistycznych studiów magisterskich w wydziale także zanotowali sukcesy. Studia z wyróżnieniem ukończyli: kpt. mgr Zdzisław KOWALSKI i kpt. mgr Zbigniew WASILEWSKI.

Po okresie dualizmu treściowego w programach nauczania, wynikającego z nie do końca jasnej sytuacji militarnej, stworzono w uczelni programy uwzględniają-

ce narodowe interesy Polski i jej sił zbrojnych. W akademii przyjęto dokumenty nakreślające model kształcenia[30] oraz jego realizację[31].

Wprowadzone pewne zmiany w toku studiów. Wszyscy zakwalifikowani na studia oficerowie uczęszczali na półroczny kurs języków obcych, realizowany w akademii. Wprowadzono nowy kierunek kształcenia – Logistykę WLOP. Zrezygnowano z niektórych przedmiotów, wprowadzając na ich miejsce inne odpowiadające bardziej ogólnemu nauczaniu. Przedmioty ujęto w ramy działów taktyczno-operacyjnego, humanistycznego i ogólnego. W wyniku tych innowacji kształcenie stało się mniej utechnicznione. Zrezygnowano także z powielania treści kształcenia realizowanych w szkołach oficerskich, co niejednokrotnie postulowali między innymi pracownicy wydziału. Można zaryzykować stwierdzenie, że od tego czasu kształcenie w Akademii było autentycznym nauczaniem na poziomie drugiego stopnia. Kształceniem, które spełniało warunki i wymagania wyższej uczelni dowódczo-sztabowej, zwłaszcza, że pojęcie *słuchacz* zastąpiono terminem *student*.

Myślą przewodnią tworzonych według nowych założeń programów było zwiększenie zakresu wiedzy przekazywanego przyszłej kadrze dowódczej i sztabowej. Kadra ta powinna być bowiem przygotowana do twórczego rozwiązywania nowych i nieznanych dotychczas problemów, w powiązaniu ze sprawnym wykonywaniem działań bieżących na zajmowanych stanowiskach służbowych. Wymagało to ciągłego doskonalenia treści i metod kształcenia w akademii.

Kadra i pracownicy wydziału zadbali o zabezpieczenia przedmiotów w dziale humanistycznym na studiach dyplomowych w poszczególnych wydziałach, dostosowując treści do przyjętych założeń kształcenia oficerów dowódczo-sztabowych wojsk lądowych, wojsk lotniczych, wojsk obrony powietrznej i logistyki WLiOP.

Treści humanistyczne uzupełniały zajęcia wiodącego działu operacyjno-taktycznego. W trakcie ich realizacji studenci pogłębiali wiedzę ogólną, rozszerzającą ich horyzonty myślowe. W ramach tzw. dziedzin ogólnokształcących były prowadzone dla studentów wykłady i informacje, przez reprezentantów życia politycznego, go-

---

[30] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Plan studiów dyplomowych w Akademii Obrony Narodowej na rok akademicki 1992 - 1993, Warszawa 1992.

[31] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Regulamin studiów w Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 1992.

spodarczego oraz przedstawicieli nauki, kultury i sztuki, a także Sejmu, Ministerstwa Obrony Narodowej, Sztabu Generalnego, Ordynariatu Polowego WP i Biura Bezpieczeństwa Narodowego.

W tym okresie opracowano także koncepcję kształcenia oficerów na okres wojny[32]. Zakładała ona, że w czasie wojny, w akademii prowadzone będą sześciomiesięczne studia dyplomowe na kierunkach specjalistycznych oraz kursy przeszkolenia, szczebla operacyjnego oficerów. Głównym ich celem miało być przygotowanie oficerów do pełnienia funkcji dowódczych i sztabowych w oddziałach i związkach taktycznych. Oficerowie winni opanować wiedzę i umiejętności z zakresu planowania, organizowania i prowadzenia działań bojowych ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności praktycznych. Programy były podzielone na dwa działy: operacyjno-taktyczny (90%) i humanistyczny[33].

Przedmioty działu humanistycznego zapoznawały oficerów ze specyfikacją pola walki i zachowań na nim żołnierzy oraz z uwarunkowaniami prawnymi, etycznymi i filozoficznymi wojny.

Charakterystyczną cechą tego okresu było odejście w treściach kształcenia od wskazywania konkretnego przeciwnika. Studentów przygotowywano do prowadzenia działań bojowych poprzez rozwiązywanie hipotetycznych konfliktów. Celem, jaki wówczas zakładano było przygotowanie oficerów do prowadzenie działań w każdych warunkach i z każdym potencjalnym przeciwnikiem własnymi siłami i środkami. Nie wskazywano też potencjalnych sojuszników. Zrezygnowano także z użycia broni jądrowej w działaniach bojowych. Kładziono nacisk na sposoby ochrony przed bronią masowego rażenia.

Kadra Wydziału udzielała się także poza Akademią, wydając książki i publikując w różnych periodykach wojskowych i cywilnych oraz współorganizując konferencje naukowe i aktywnie uczestnicząc w obradach. Pracownicy wydziału byli także członkami stowarzyszeń historyków, pedagogów, psychologów, socjologów itp.

Państwa Europy Środkowej, po uzyskaniu samodzielności politycznej i militarnej zaczęły szukać nowej alternatywy. Wypracowywały własne koncepcje strategicz-

---

[32] Zarządzenie Zastępcy Komendanta Akademii Obrony Narodowej do spraw dydaktycznych nr pf. 1 z dn. 12 stycznia 1994r. w sprawie opracowania programów kształcenia na okres wojny.

[33] Por. Archiwum AON, Programy studiów dyplomowych Wydziału Wojsk Lądowych oraz Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej na okres wojny, AON, Warszawa 1994, załącznik 21.

ne[34]. Polska, Węgry, Czechy i Słowacja próbowały tworzyć namiastkę sojuszu politycznego określonego mianem Grupy Wyszehradzkiej. Jego odpowiednikiem militarnym było współdziałanie w ramach Partnerstwa dla Pokoju. Ta forma współdziałania była krokiem przejściowym pomiędzy członkostwem w Układzie Warszawskim a oczekiwaniem na przyjęcie do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Żeby być przyjętym do NATO należało wypracować model funkcjonowania sił zbrojnych w jego strukturach, dostosować system i procedury dowodzenia by były kompatybilne, przystosować sprzęt i wyposażenie.

Dążenie państw byłego bloku wschodniego do integracji ze strukturami NATO sprawiło, że kierownictwo polityczne Sojuszu rozpoczęło przygotowania do ewentualnego rozszerzenia organizacji. Zdecydowano wówczas, że do Sojuszu mogą być przyjęte jedynie państwa szanujące prawo, o stabilnym systemie demokratycznym, a siły zbrojne tych państw muszą być przygotowane do współdziałania w ramach struktur wojskowych NATO. W świetle tych ustaleń przyjętych przez kierownictwo Sojuszu jeszcze w roku 1991, było oczywiste, że proces integracji ze strukturami NATO będzie procesem rozłożonym na kilka lat. Sytuację dodatkowo komplikował fakt, iż Rosja i Białoruś stanowczo sprzeciwiły się rozszerzeniu NATO, upatrując w tym zagrożenie dla własnego bezpieczeństwa. Aby nie odrzucać propozycji państw Europy Środkowo-Wschodniej – włączenia ich do euroatlantyckich struktur bezpieczeństwa i jednocześnie nie komplikować stosunków z Rosją i Białorusią, a także by dostosować siły zbrojne przyszłych członków Sojuszu - NATO opracowało projekt wstępny, tzw. ,,Partnerstwo dla Pokoju" (PdP).

W lipcu 1990 roku na szczycie w Londynie, w sytuacji kiedy w wyniku „jesieni ludów" tworzyły się zręby systemu demokratycznego w krajach środkowoeuropejskich, w tak zwanej „Deklaracji Londyńskiej" zaproponowano państwom Europy Środkowej i Wschodniej podjęcie wszechstronnej współpracy. W 1993 roku, na naradzie ministrów obrony państw NATO w Les Aspin, szef Pentagonu zaproponował program „Partnerstwo dla pokoju" przewidujący nawiązanie dwustronnych umów o współpracy wojskowej z państwami Europy Środkowowschodniej. Na początku 1994 roku, na szczycie NATO w Brukseli, wyjaśniono co kryje się pod hasłem „Part-

---

[34] Por. m.in. B. Balcerowicz, Problemy organizacji bezpieczeństwa państwa średniej wielkości, Zeszyty Naukowe AON, 2/1995r, s. 7-23.

nerstwo dla pokoju", a Polska wstępnie te założenia przyjęła i przystąpiła do „Partnerstwa dla pokoju" [35]. Rozpoczęło się przygotowanie Polski do integracji z NATO.

Podstawowym celem „Partnerstwa dla pokoju" było przezwyciężenie podziałów i stworzenie kooperatywnego systemu dialogu i praktycznej współpracy, tak aby umocnić stabilność i bezpieczeństwo w Europie. Dla kandydatów do NATO udział w PdP wspomagał wypełnianie politycznych i wojskowych warunków członkostwa i gotowości do integracji ze strukturami sojuszu.

Drugiego lutego 1994 r. występując, w imieniu władz Rzeczypospolitej Polskiej, akt przystąpienia do programu PdP podpisał premier Waldemar Pawlak. Głównym przejawem aktywności w ramach PdP miały być wspólne ćwiczenia. W świetle nowych koncepcji nastąpiło przewartościowanie zagrożeń bezpieczeństwa narodowego RP. Nakreślono nowe kierunki rozwoju systemu obronnego państwa. Nadal nie wskazywano konkretnego przeciwnika, ale uznano, że państwa członkowskie NATO oraz państwa pretendujące do członkostwa nie mogły, z oczywistych przyczyn, stwarzać zagrożenia dla bezpieczeństwa. Według nowo opracowanych wytycznych i założeń Siły Zbrojne RP miały przystąpić do odpierania ewentualnej agresji samodzielnie, lecz nie wykluczono współdziałania z przyszłymi sojusznikami. Miało to zwiększyć gwarancję bezpieczeństwa i zdolność do przeciwstawienia się każdemu zagrożeniu.

Wiązało się to oczywiście z podjęciem nowych wyzwań w zakresie przygotowania kadr dowódczych i sztabowych, które byłyby zdolne współpracować w ramach tego programu, a w dalszej (jak się później okazało niedalekiej) perspektywie w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Z analizy programu PdP oraz innych dokumentów i publikacji (głównie prasowych) wynikło jednoznacznie, że jednym z głównych i najtrudniejszych problemów integracji będzie uzyskanie szeroko rozumianej interoperacyjności sił zbrojnych RP i NATO. Nie ulegało wątpliwości, że będzie to proces trudny i długotrwały. Na INH spocznie ważne zadanie, tzn. opracowanie założeń szeroko rozumianego przygotowania humanistycznego kadr dowódczych i sztabowych do funkcjonowania w nowych uwarunkowaniach. Na podstawie powyższych przesłanek przyjęto w akademii nowy ramowy program osiągania ,,interoperacyjności dydaktycznej" z analogicznymi uczelniami wojskowymi państw NATO. Aby program ten mógł być realizo-

[35] Informacje z: J. Grochowski. Schody do NATO. PZ nr 11 (114) marzec 1999.

wany należało w sposób jasny i precyzyjny postawić zadania poszczególnym jednostkom organizacyjnym tzn. głównie wydziałom i instytutowi, a także katedrom oraz zakładom. Dokonano także pewnych korekt w obsadzie etatowej wybranych jednostek organizacyjnych, co miało ułatwić realizację tego etapu. W programie wyeksponowano trzy główne kierunki działania, będące jednocześnie etapami jego realizacji:

- przygotowanie merytoryczne i metodyczne kadry dydaktyczno-naukowej,
- opracowanie i pozyskanie niezbędnych materiałów dydaktycznych,
- weryfikacja i wprowadzenie ewolucyjnych zmian do programów kształcenia.

W praktyce etapy te w znacznej części były realizowane równolegle. W przygotowaniu kadry najważniejsze znaczenie miały kontakty bezpośrednie z partnerami wybranych państw NATO, szczególnie w sytuacji, kiedy dostęp do materiałów źródłowych był na tym etapie znikomy. Wówczas okazało się jak ważną kwestią jest dobra znajomość języka angielskiego. W okresie tym wielu oficerów podjęło naukę na różnego rodzaju kursach doskonalących języki obce. Było to naglącą koniecznością i podstawą do rozpoczęcia należytej współpracy z zagranicą. Na początku zakres tej współpracy był rozległy, a formy zróżnicowane. Polegała głównie na wymianie delegacji i doświadczeń (głównie pozyskiwanie materiałów) z uczelniami wojskowymi Stanów Zjednoczonych, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji i innych państw europejskich.

Kadra wydziału, a następnie instytutu współpracowała z Akademią Wojskową Czech w Brnie. Celem tych kontaktów było przede wszystkim nawiązanie odpowiedniego klimatu zaufania oraz wzajemnego poznania oraz wymiana poglądów na temat roli nauk humanistycznych w systemie edukacji wojskowej.

W roku 1994 przygotowano i wprowadzono w uczelni znowelizowane programy studiów dyplomowych, podyplomowych i kursów doskonalących, które zostały lepiej dostosowane do realizacji podjętych zobowiązań, a także indywidualizacji studiów.

O stanie zaawansowania w realizacji programu PdP udzielił informacji w wywiadzie dla Polski Zbrojnej – Komendant AON gen. dyw. prof. dr inż. Tadeusz Jemioło:,,*...na obecnym etapie starań naszego państwa, związanych z przynależnością do NATO, istotną rolę proces przygotowania kadr oficerskich dla przyszłości. Chodzi bowiem o wyposażenie ich w wiedzę systemową umożliwiającą im bezkolizyjne włączenie się w proces działalności dowódzczo-sztabowej występującej w Sojuszu. Oficer powinien również szybko opanować zasady bojowego wykorzystania systemów uzbrojenia będących obecnie i w przyszłości w wyposażeniu sił zbrojnych NATO...*"

Odpowiadając na stwierdzenie dziennikarza,,...*chodzi zatem o to, aby nasi dowódcy i oficerowie sztabowi mogli w sensie zawodowym, bez większych problemów, stać się w przyszłości Europejczykami...*" rozmówca odpowiedział:
,,...*Oni już się nimi stają. Pod tym kątem doskonalimy w akademii nasz system kształcenia i rozwijamy międzynarodowe kontakty. Obecnie istnieją one już ze wszystkimi akademiami obrony NATO. Mają charakter nie tylko okazjonalny, ale przede wszystkim roboczy. Wymieniamy programy kształcenia i opracowania naukowe. Dotyczą one zwłaszcza obecnych i przewidywanych sytuacji kryzysogennych, niosących zagrożenia dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa...*[36]"

W okresie tym sprecyzowano główne kierunki współpracy, określane mianem ,,partnerstwa uczelni wojskowych":

- wspólna ocena zagrożeń bezpieczeństwa narodowego i europejskiego (konfrontacja poglądów i ocen na ten temat),
- wspólne opracowanie (ustalenie) najbardziej racjonalnych sposobów zapobiegania powstawania zagrożeń i przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym,
- bieżąca wymiana informacji dotyczących systemów obronnych, koncepcji strategicznych i operacyjno-taktycznych oraz usprawniających system kształcenia,
- kształcenie w uczelniach wojskowych nauczycieli akademickich i studentów,
- tworzenie wspólnych zespołów naukowo-badawczych do rozwiązywania problemów nurtujących zainteresowane uczelnie,
- uogólnianie doświadczeń z misji i operacji pokojowych ONZ i KBWE oraz ich bieżące upowszechnienie[37].

2. 2. Działalność dydaktyczna Instytutu Nauk Humanistycznych

Instytut Nauk Humanistycznych, jak już wcześniej wspominano, powstał w 1994 r. z połączenia Wydziału Nauk Humanistycznych i Instytutu Dydaktyki. Początkowo jego pracownicy prowadzili działalność usługową w stosunku do innych jednostek organizacyjnych zabezpieczając realizację zajęć z historii sztuki wojennej, psychologii dowodzenia, pedagogiki wojskowej, filozofii i socjologii wojska, przywództwa

[36] Por. Polska zbrojna nr 30/1994.
[37] Por. T. Jemioło, Pierwsze dziesięciolecie Akademii Obrony Narodowej, op. cit.

i etyki, a także metodyki szkolenia operacyjno-taktycznego. Zajęcia prowadzono na studiach dyplomowych, podyplomowych i kursach.

Zmieniła się także rola nowej jednostki organizacyjnej. Na podstawie decyzji wyższych przełożonych w instytucie nie kształcono już oficerów na studiach magisterskich. Wraz z ewolucją procesu dydaktycznego i struktur w akademii ewoluowały także zadania dydaktyczne instytutu. Od realizacji stacjonarnych i niestacjonarnych studiów magisterskich, a także doktoranckich poprzez świadczenie usług na rzecz innych jednostek, przejęcie magisterskich studiów historycznych od Wojskowego Instytutu Historycznego, przyłączenie Studiów Języków Obcych do uruchomienia i realizacji studiów pierwszego stopnia (licencjackich) na kierunku *Europeistyka* i *Historia*.

Lata 1994 i 1995 przyniosły kolejne modyfikacje programów kształcenia. W uczelni zostały opracowane nowe dokumenty normujące główne założenia procesu dydaktycznego i programów kształcenia[38] oraz określające zasady realizacji kształcenia i jego oceniania[39]. Opracowany został także nowy statut uczelni, który określał kompetencje i zadania poszczególnych osób funkcyjnych i komórek organizacyjnych AON[40].

Wychodzono z założenia, że współczesny oficer musi sprostać wielu różnorodnym wyzwaniom. Musi wykazywać się twórczym i przyszłościowym myśleniem, krytycznym postrzeganiem i zdecydowanym działaniem. By pomyślnie funkcjonować w każdym środowisku i ekstremalnych warunkach oficerom jest potrzebna elastyczność i sprawność umysłowa, zdolność do tworzenia wielu koncepcji działania. Oficer nie może być tylko wykonawcą czyichś planów. Musi on być samodzielnym twórcą, planującym właściwe działania w każdych warunkach. Musi być także przywódcą pociągającym za sobą podwładnych. Przyszłość z pewnością będzie się charakteryzować zależnością od wiedzy oraz zacieraniem się granic pomiędzy jej obszarami. Dlatego też oficerowie powinni posiąść wiedzę z wielu różnych dziedzin, także tych wykraczających poza typową wiedzę militarną. Będą oni musieli przewidywać pojawienie się zjawisk i zagrożeń, które obecnie są nieznane. Profesjonalne kształcenie musi być ukierunkowane na wspólne, grupowe poszukiwanie i konstruowanie nie tylko nowych rozwiązań, ale przede wszystkim metod ich rozwiązania.

---

[38] Por. Biblioteka Główna AON, Ramowy plan studiów w Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 1995.
[39] Por. Biblioteka Główna AON, Regulamin studiów w Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 1995.
[40] Por. Archiwum AON, Statut Akademii Obrony Narodowej, AON, Warszawa 1995.

Właśnie ku tym wyzwaniom jest skierowana nowa koncepcja kształcenia oficerów w akademii.

Nowa sytuacja polityczno-militarna w Europie i świecie, przynależność Polski do NATO i UE oraz praktykowane w ostatnich latach sposoby rozwiązywania sytuacji kryzysowych i utrzymania pokoju stawiają jakościowo nowe wymagania wobec państw i ich sił zbrojnych. W tych uwarunkowaniach dowództwa i sztaby muszą być zdolne do kierowania i realizowania zadań w układzie narodowym i koalicyjnym, w operacjach militarnych i pokojowych, zarówno na obszarze własnego kraju, jak i poza jego granicami. Ponadto każdy kraj powinien posiadać zasoby specjalistów cywilnych, którzy byliby w stanie podjąć współpracę z innymi państwami należącymi do organizacji międzynarodowych Stawia to szczególne wymagania w zakresie przygotowania kadr dowódczo-sztabowych oraz specjalistów cywilnych. Wiedza i umiejętności dowództw i oficerów sztabów muszą zapewnić efektywne i racjonalne użycie wojsk w dowolnej sytuacji, zgodnie z celami politycznymi państwa lub sojuszu. Natomiast wiedza i fachowość specjalistów cywilnych powinny pomagać w rozwiązywaniu najważniejszych problemów społecznych i politycznych globalnego świata.

Dwudziesty pierwszy wiek przynosi nowe wyzwania kształtujące potrzeby edukacyjne. Najwcześniejsze z nich są związane z procesem osiągnięcia interoperacyjności ze strukturami NATO oraz integracją z Unią Europejską. Będąc członkiem tych dwóch organizacji Polska będzie musiała dostosować przepisy prawa i stworzyć odpowiednie struktury funkcjonalne (organizacje), które będą wdrażały w życie przyjęte ustalenia. Aby te struktury mogły sprawnie funkcjonować muszą mieć odpowiednio przygotowane kadry.

Analizując potrzeby w zakresie przygotowania kadr na potrzeby państwa funkcjonującego w zjednoczonej Europie instytut wystąpił do Senatu akademii z prośbą o rozszerzenie oferty edukacyjnej.

Senat ustosunkował się pozytywnie do propozycji. Na mocy jego uchwały zostały uruchomione stacjonarne i niestacjonarne studia pierwszego stopnia (licencjackie) na kierunku *Europeistyka* oraz niestacjonarne studia podyplomowe Integracji Europejskiej[41].

[41] Por. A. Pieczywok, Kształcenie w Wydziale Nauk Humanistycznych i Instytucie Nauk Humanistycznych na studiach podyplomowych i kursach w latach 1990 – 2008, op. cit.

Przygotowano programy dla dwóch specjalności: *Integracja europejska* oraz *Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego* i rozpoczęto rekrutację na nowy w uczelni kierunek studiów[42].

Głównym celem kształcenia w specjalności *Integracja europejska* jest przygotowanie absolwenta do podjęcia pracy w placówkach administracji państwowej i samorządowej zaangażowanych w proces integracji europejskiej i zajmujących się problematyką bezpieczeństwa publicznego, w siłach zbrojnych , policji, straży miejskiej, służbach ratowniczych, penitencjarnych, szkolnictwie, instytucjach i organach wspólnot europejskich.

Absolwent ma być człowiekiem myślącym zarówno kategoriami państwa i narodu, jak i kategoriami wspólnego dobra jakim jest Unia Europejska[43]. W programach zaplanowano przedsięwzięcia i przedmioty przedstawione w poniższych zestawieniach[44].

Podział godzin na przedmioty kształcenia - kierunek *Europeistyka,* specjalność *Integracja europejska*:

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba godzin w semestrach						Razem
		I	II	III	IV	V	VI	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A.	**PRZEDMIOTY KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO**							
1.	Podstawy filozofii i etyki	30	-	-	-	-	-	30
2.	Psychologia społeczna	30	-	-	-	-	-	30
3.	Język angielski	120	120	-	-	-	-	240
4.	Drugi język obcy (do wyboru: francuski, niemiecki, rosyjski)	-	-	30	30	30	30	120
5.	Wychowanie fizyczne	20	20	20	20	20	20	120
6.	Podstawy logiki i metodologii	-	-	28	-	-	-	28
Razem		**200**	**140**	**78**	**50**	**50**	**50**	**568**
B.	**PRZEDMIOTY PODSTAWOWE**							
1.	Podstawy socjologii	48	-	-	-	-	-	48
2.	Statystyka	-	-	28	-	-	-	28
3.	Podstawy psychologii	30	-	-	-	-	-	30
4.	Politologia	-	48	-	-	-	-	48
5.	Informatyka	-	40	-	-	-	-	40

[42] Por. Program dziennych studiów licencjackich od roku akademickiego 2004 – 2005 kierunek Europeistyka specjalność Integracja europejska, AON, Warszawa 2004; Program dziennych studiów licencjackich od roku akademickiego 2004 – 2005 kierunek Europeistyka specjalność Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego, AON, Warszawa 2004; Program zaocznych studiów licencjackich od roku akademickiego 2004 – 2005 kierunek Europeistyka specjalność Integracja europejska, AON, Warszawa 2004; Program zaocznych studiów licencjackich od roku akademickiego 2004 – 2005 kierunek Europeistyka specjalność Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego, AON, Warszawa 2004.

[43] Tamże, s. 5- 6.

[44] Opracowanie własne na podstawie cytowanych wcześniej programów.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
6.	Ekonomia	30	-	-	-	-	-	30
7.	Podstawy wiedzy o państwie i prawie	-	48	-	-	-	-	48
8.	Podstawy pedagogiki	28	-	-	-	-	-	28
9.	Podstawy wiedzy o społeczeństwie informacyjnym	-	30	-	-	-	-	30
10.	Historia polityczna Europy	-	-	28	-	-	-	28
11.	Podstawy teorii decyzji	-	-	30	-	-	-	30
12.	Współczesne kierunki edukacyjne	-	28	-	-	-	-	28
13.	Komunikacja interpersonalna	30	-	-	-	-	-	30
14.	Bezpieczeństwo militarne	-	-	28	-	-	-	28
Razem		**166**	**194**	**114**	**-**	**-**	**-**	**474**
C.	**PRZEDMIOTY KIERUNKOWE**							
1.	Filozofia bezpieczeństwa	-	30	-	-	-	-	30
2.	Socjologia bezpieczeństwa	-	-	30	-	-	-	30
1	2	3	4	5	6	7	8	9
3.	Historia społeczna Europy	-	-	48	-	-	-	48
4.	Systemy edukacyjne w państwach Unii Europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
5.	Systemy masowego komunikowania w Unii Europejskiej	-	-	30	-	-	-	30
6.	Regionalizm i federalizm w Europie	-	-	30	-	-	-	30
7.	Geografia polityczna i gospodarcza Europy	-	-	-	30	-	-	30
8.	Procesy integracyjne i dezintegracyjne w Europie	-	30	-	-	-	-	30
9.	Finanse w Unii Europejskiej	-	-	-	-	30	-	30
10.	Prawo wspólnotowe	-	-	-	-	30	-	30
11.	Europejskie prawo gospodarcze	-	-	-	-	30	-	30
12.	Wspólna polityka zagraniczna Unii Europejskiej	-	-	24	-	-	-	24
13.	Polityka bezpieczeństwa europejskiego	-	-	-	28	-	-	28
14.	Wybrane elementy polityki wspólnot europejskich	-	-	32	28	-	-	60
15.	Społeczne i kulturowe aspekty integracji europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
16.	Prawa socjalne i ochrona praw człowieka w Radzie Europy i Unii Europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
17.	Integracja Polski z Unią Europejską	-	-	-	48	-	-	48
18.	Podstawy bezpieczeństwa informacyjnego	-	22	-	-	-	-	22
19.	Podstawy opracowywania programów pomocowych w Unii Europejskiej	-	-	-	28	-	-	28
20.	Antropologia społeczna	30	-	-	-	-	-	30
Razem		**30**	**82**	**194**	**342**	**-**	**-**	**648**
D.	**PRZEDMIOTY SPECJALNOŚCIOWE**							
1.	Dziedzictwo kulturowe Europy	-	-	-	-	30	-	30
2.	Idea zjednoczonej Europy	-	-	-	-	32	-	32

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3.	Europejska myśl polityczna	-	-	-	-	32	-	32
4.	Europejskie systemy społeczno-polityczne	-	-	-	-	-	32	32
5.	Systemy prawne w Unii Europejskiej	-	-	-	-	48	-	48
6.	Instytucje i organy Unii Europejskiej	-	-	-	-	-	20	20
7.	Polityka integracji europejskiej	-	-	-	-	32	-	32
8.	Problem globalizacji	-	-	-	-	-	32	32
9.	Wielkie religie świata	-	-	-	-	-	30	30
10.	Współczesne stosunki polityczne	-	-	-	-	-	30	30
Razem		**-**	**-**	**-**	**-**	**174**	**144**	**318**
E.	**WYKŁADY MONOGRAFICZNE**	**-**	**-**	**-**	**-**	**20**	**-**	**20**
1.	Integracja militarna. Pakty i sojusze wojskowe							
2.	Historia myśli wojskowej							
3.	Rozwój technologii informacyjnej							
F.	**FAKULTETY**	-	-	-	-	-	20	**20**
1.	Polityka informacyjna Unii							
2.	Cywilizacja internetu							
G.	**Proseminarium**	-	-	-	-	-	14	**14**
H.	**Przysposobienie obronne**	-	-	20	-	-	-	**20**
I.	**SEMINARIUM LICENCJACKIE**	-	-	-	-	40	40	**80**
RAZEM		**396**	**416**	**406**	**392**	**284**	**268**	**2162**

Cele kształcenia w specjalności *Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego* były zbieżne z celami specjalności *Integracja europejska*. Treści kształcenia różniły się tylko w zakresie przedmiotów specjalnościowych, co przedstawia poniższe zestawienie.

Podział godzin na przedmioty kształcenia - kierunek *Europeistyka,* specjalność *Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego*:

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba godzin w semestrach						Razem
		I	II	III	IV	V	VI	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A.	**PRZEDMIOTY KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO**							
1.	Podstawy filozofii i etyki	30	-	-	-	-	-	30
2.	Psychologia społeczna	30	-	-	-	-	-	30
3.	Język angielski	120	120	-	-	-	-	240
4.	Drugi język obcy (do wyboru: francuski, niemiecki, rosyjski)	-	-	30	30	30	30	120
5.	Wychowanie fizyczne	20	20	20	20	20	20	120
6.	Podstawy logiki i metodologii	-	-	28	-	-	-	28
Razem		**200**	**140**	**78**	**50**	**50**	**50**	**568**
B.	**PRZEDMIOTY PODSTAWOWE**							

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Podstawy socjologii	48	-	-	-	-	-	48
2.	Statystyka	-	-	28	-	-	-	28
3.	Podstawy psychologii	30	-	-	-	-	-	30
4.	Politologia	-	48	-	-	-	-	48
5.	Informatyka	-	40	-	-	-	-	40
6.	Ekonomia	30	-	-	-	-	-	30
7.	Podstawy wiedzy o państwie i prawie	-	48	-	-	-	-	48
8.	Podstawy pedagogiki	28	-	-	-	-	-	28
9.	Podstawy wiedzy o społeczeństwie informacyjnym	-	30	-	-	-	-	30
10.	Historia polityczna Europy	-	-	28	-	-	-	28
11.	Podstawy teorii decyzji	-	-	30	-	-	-	30
12.	Współczesne kierunki edukacyjne	-	28	-	-	-	-	28
13.	Komunikacja interpersonalna	30	-	-	-	-	-	30
14.	Bezpieczeństwo militarne	-	-	28	-	-	-	28
Razem		**166**	**194**	**114**	**-**	**-**	**-**	**474**
C.	**PRZEDMIOTY KIERUNKOWE**							
1.	Filozofia bezpieczeństwa	-	30	-	-	-	-	30
2.	Socjologia bezpieczeństwa	-	-	30	-	-	-	30
3.	Historia społeczna Europy	-	-	48	-	-	-	48
4.	Systemy edukacyjne w państwach Unii Europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
5.	Systemy masowego komunikowania w Unii Europejskiej	-	-	30	-	-	-	30
6.	Regionalizm i federalizm w Europie	-	-	30	-	-	-	30
7.	Geografia polityczna i gospodarcza Europy	-	-	-	30	-	-	30
8.	Procesy integracyjne i dezintegracyjne w Europie	-	30	-	-	-	-	30
9.	Finanse w Unii Europejskiej	-	-	-	-	30	-	30
10.	Prawo wspólnotowe	-	-	-	-	30	-	30
11.	Europejskie prawo gospodarcze	-	-	-	-	30	-	30
12.	Wspólna polityka zagraniczna Unii Europejskiej	-	-	24	-	-	-	24
13.	Polityka bezpieczeństwa europejskiego	-	-	-	28	-	-	28
14.	Wybrane elementy polityki wspólnot europejskich	-	-	32	28	-	-	60
15.	Społeczne i kulturowe aspekty integracji europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
16.	Prawa socjalne i ochrona praw człowieka w Radzie Europy i Unii Europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
17.	Integracja Polski z Unią Europejską	-	-	-	48	-	-	48
18.	Podstawy bezpieczeństwa informacyjnego	-	22	-	-	-	-	22
19.	Podstawy opracowywania programów pomocowych w Unii Europejskiej	-	-	-	28	-	-	28

1	2	3	4	5	6	7	8	9
20.	Antropologia społeczna	30	-	-	-	-	-	30
Razem		**30**	**82**	**194**	**342**	**-**	**-**	**648**
D.	**PRZEDMIOTY SPECJALNOŚCIOWE**							
1.	Edukacja zawodowa w Unii Europejskiej	-	-	-	-	28	-	28
2.	Człowiek w organizacji	-	-	-	-	48	-	48
3.	Podstawy zarządzania organizacjami	-	-	-	-	-	30	30
4.	Podstawy prawa administracyjnego, cywilnego i gospodarczego	-	-	-	-	28	-	28
5.	Konflikty i negocjacje	-	-	-	-	-	30	30
6.	Psychospołeczne problemy współczesnych zagrożeń	-	-	-	-	30	-	30
7.	Komunikacja międzykulturowa	-	-	-	-	40	-	40
8.	Zagadnienia współczesnego terroryzmu	-	-	-	-	-	28	28
9.	Edukacja dla bezpieczeństwa	-	-	-	-	-	28	28
10.	Zarządzanie systemami i instytucjami w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa	-	-	-	-	-	28	28
Razem		**-**	**-**	**-**	**-**	**174**	**144**	**318**
E.	**WYKŁADY MONOGRAFICZNE**	**-**	**-**	**-**	**-**	**20**	**-**	**20**
1.	Integracja militarna. Pakty i sojusze wojskowe							
2.	Historia myśli wojskowej							
3.	Rozwój technologii informacyjnej							
F.	**FAKULTETY**	-	-	-	-	-	20	**20**
1.	Polityka informacyjna Unii							
2.	Cywilizacja Internetu							
G.	**Proseminarium**	-	-	-	-	-	14	**14**
H.	**Przysposobienie obronne**	-	-	20	-	-	-	**20**
I.	**SEMINARIUM LICENCJACKIE**	-	-	-	-	40	40	**80**
RAZEM		**396**	**416**	**406**	**392**	**284**	**268**	**2162**

Równocześnie opracowano także programy na studia zaoczne, ujmując w nich, zgodnie z wydanymi standardami kształcenia, 70% treści kształcenia studiów stacjonarnych[45].

Zestawienie przedsięwzięć i przedmiotów studiów stacjonarnych zaprezentowano poniżej.

[45] Por. Program zaocznych studiów licencjackich od roku akademickiego 2004 – 2005 kierunek Europeistyka, specjalność Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego, AON, Warszawa 2004.

Podział godzin na przedmioty kształcenia - kierunek *Europeistyka*, specjalność *Integracja europejska*:

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba godzin w semestrach						Razem
		I	II	III	IV	V	VI	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A.	**PRZEDMIOTY KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO**							
1.	Podstawy filozofii i etyki	30	-	-	-	-	-	30
2.	Psychologia społeczna	30	-	-	-	-	-	30
3.	Język angielski	40	40	40	40	40	40	240
4.	Drugi język obcy (do wyboru: niemiecki lub francuski)	-	24	24	24	24	24	120
5.	Podstawy psychologii	28	-	-	-	-	-	30
Razem		**130**	**64**	**64**	**64**	**64**	**64**	**450**
B.	**PRZEDMIOTY PODSTAWOWE**							
1.	Informatyka	30	-	-	-	-	-	30
2.	Socjologia	30	-	-	-	-	-	30
3.	Politologia	-	30	-	-	-	-	30
4.	Ekonomia	30	-	-	-	-	-	30
5.	Międzynarodowe stosunki polityczne i gospodarcze	-	-	46	-	-	-	46
6.	Podstawy wiedzy o państwie i prawie	-	30	-	-	-	-	30
7.	Podstawy pedagogiki	18	-	-	-	-	-	18
Razem		**108**	**60**	**46**	**-**	**-**	**-**	**214**
C.	**PRZEDMIOTY KIERUNKOWE**							
1.	Historia społeczna Europy	-	-	46	-	-	-	46
2.	Antropologia społeczna	-	-	-	30	-	-	30
3.	Regionalizm i federalizm w Europie	-	-	30	-	-	-	30
4.	Geografia polityczna i gospodarcza Europy	30	-	-	-	-	-	30
5.	Instytucje Wspólnot europejskich i zasady funkcjonowania Unii Europejskiej	-	30	-	-	-	-	30
6.	Procesy integracyjne w Europie	-	30	-	-	-	-	30
7.	Finanse w Unii Europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
8.	Prawo wspólnotowe	-	-	-	30	-	-	30
9.	Europejskie prawo gospodarcze	-	-	30	-	-	-	30
10.	Wspólna polityka zagraniczna w zakresie bezpieczeństwa oraz wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych	-	46	-	-	-	-	46
11.	Wybrane elementy polityki wspólnot europejskich	-	-	26	34	-	-	60
12.	Społeczne i kulturowe aspekty integracji europejskiej	-	30	-	-	-	-	30
13.	Prawa socjalne i ochrona praw człowieka w Radzie Europy i Unii Europejskiej	-	-	30	-	-	-	30

1	2	3	4	5	6	7	8	9
14.	Integracja Polski z Unią Europejską	-	-	-	46	-	-	46
Razem		**30**	**136**	**162**	**170**	**-**	**-**	**498**
D.	**PRZEDMIOTY SPECJALNOŚCIOWE**							
1.	Edukacja zawodowa w Unii Europejskiej	-	-	-	-	-	20	20
2.	Człowiek w organizacji	-	-	-	-	30	-	30
3.	Podstawy prawa administracyjnego, cywilnego i gospodarczego	-	-	-	-	20	-	20
4.	Konflikty i negocjacje	-	-	-	-	-	20	20
5.	Psychospołeczne problemy współczesnych zagrożeń	-	-	-	-	-	20	20
6.	Polityka bezpieczeństwa europejskiego	-	-	-	-	-	30	30
7.	Zagadnienia współczesnego terroryzmu	-	-	-	-	20	-	20
8.	Edukacja dla bezpieczeństwa	-	-	-	-	30	-	30
9.	Zarządzanie systemami i instytucjami w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa	-	-	-	-	20	-	20
Razem		**-**	**-**	**-**	**-**	**120**	**90**	**210**
E.	**WYKŁADY MONOGRAFICZNE**	**-**	**-**	**-**	**-**	**12**	**-**	**12**
1.	Integracja militarna. Pakty i sojusze wojskowe							
2.	Historia myśli wojskowej							
3.	Rozwój technologii informacyjnej							
F.	**FAKULTETY**	-	-	-	-	-	12	**12**
1.	Polityka informacyjna Unii							
2.	Cywilizacja Internetu							
3.	Wielkie religie świata							
G.	**Proseminarium**	-	-	-	-	-	10	**10**
H.	**SEMINARIUM LICENCJACKIE**	-	-	-	-	30	30	**60**
RAZEM		**268**	**260**	**272**	**234**	**284**	**226**	**1466**

Kierunek Europeistyka, jak już wspominano, był realizowany po raz pierwszy w akademii. Dlatego też po roku realizacji programów oraz przynależności Polski do Unii Europejskiej (od 01. 05. 2004 r.) uzyskano nowe doświadczenia, które wpłynęły na zmianę treści kształcenia. Zdecydowano o modyfikacji programów dla obydwu specjalności[46]. Zmieniono układ przedmiotów ogólnych i zmniejszono liczbę podstawowych odciążając dzięki temu VI semestr, co pozwoliło na wygospodarowanie cza-

[46] Por. Program nauczania, studia pierwszego stopnia – licencjackie, kierunek *Europeistyka*, specjalność *Integracja europejska*, okres studiów 2004/2005 – 2006/2007. Modyfikacja programu nauczania na okres studiów 2005/2006 – 2006/2007, AON, Warszawa 2005.

su dla studentów. Dzięki temu zapewniono im lepsze warunki i możliwości wykonania prac dyplomowych.

Podział godzin na przedmioty kształcenia - kierunek *Europeistyka*, specjalność *Integracja europejska*:

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba godzin w semestrach						Razem
		I	II	III	IV	V	VI	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A.	**PRZEDMIOTY KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO**							
1.	Podstawy filozofii i etyki	30	-	-	-	-	-	30
2.	Psychologia społeczna	30	-	-	-	-	-	30
3.	Język angielski	120	120	-	-	-	-	240
4.	Drugi język obcy (do wyboru: francuski, niemiecki, rosyjski)	-	-	30	60	30	-	120
5.	Wychowanie fizyczne	20	20	30	30	30	-	130
6.	Podstawy logiki i metodologii	-	-	30	-	-	-	30
Razem		**200**	**140**	**90**	**90**	**60**	**-**	**580**
B.	**PRZEDMIOTY PODSTAWOWE**							
1.	Podstawy socjologii	48	-	-	-	-	-	48
2.	Statystyka	-	-	30	-	-	-	30
3.	Podstawy psychologii	30	-	-	-	-	-	30
4.	Politologia	-	48	-	-	-	-	48
5.	Informatyka	-	40	-	-	-	-	40
6.	Ekonomia	30	-	-	-	-	-	30
7.	Międzynarodowe stosunki polityczne i gospodarcze	-	-	60	-	-	-	60
8.	Podstawy wiedzy o państwie i prawie	-	48	-	-	-	-	48
9.	Podstawy pedagogiki	28	-	-	-	-	-	28
10.	Podstawy wiedzy o społeczeństwie informacyjnym	-	30	-	-	-	-	30
11.	Współczesne kierunki edukacyjne	-	28	-	-	-	-	28
12.	Komunikacja interpersonalna	30	-	-	-	-	-	30
Razem		**166**	**194**	**90**	**-**	**-**	**-**	**450**
C.	**PRZEDMIOTY KIERUNKOWE**							
1.	Filozofia bezpieczeństwa	-	30	-	-	-	-	30
2.	Historia społeczna Europy	-	-	60	-	-	-	60
3.	Regionalizm i federalizm w Europie	-	-	-	30	-	-	30
4.	Geografia polityczna i gospodarcza Europy	-	-	30	-	-	-	30
5.	Instytucje Wspólnot Europejskich i zasady funkcjonowania Unii Europejskiej	-	-	30	-	-	-	30
6.	Procesy integracyjne w Europie	-	30	-	-	-	-	30
7.	Finanse Unii Europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
8.	Prawo wspólnotowe	-	-	-	-	30	-	30
9.	Europejskie prawo gospodarcze	-	-	-	-	30	-	30

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10.	Wspólna polityka zagraniczna w zakresie bezpieczeństwa oraz wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych	-	-	60	-	-	-	60
11.	Wybrane elementy polityki wspólnot europejskich	-	-	-	60	-	-	60
12.	Społeczne i kulturowe aspekty integracji europejskiej	-	-	30	-	-	-	30
13.	Prawa socjalne i ochrona praw człowieka w Radzie Europy i Unii Europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
14.	Integracja Polski z Unią Europejską	-	-	-	60	-	-	60
15.	Podstawy bezpieczeństwa informacyjnego	-	22	-	-	-	-	22
16.	Antropologia społeczna Europy	30	-	-	-	-	-	30
17.	Systemy prawne w Unii Europejskiej	-	-	-	-	-	30	30
18.	Globalizacja	-	-	-	-	-	30	30
19.	Systemy masowego komunikowania w Unii Europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
20.	Europejskie systemy społeczno-polityczne	-	-	-	-	-	30	30
Razem		**30**	**82**	**210**	**300**	**-**	**90**	**712**
D.	**PRZEDMIOTY SPECJALNOŚCIOWE**							
1.	Dziedzictwo kulturowe Europy	-	-	-	-	30	-	30
2.	Idea zjednoczonej Europy	-	-	-	-	30	-	30
3.	Historia polityczna Europy	-	-	-	-	-	60	60
4.	Integracja europejska a współczesny ład międzynarodowy	-	-	-	-	30	-	30
5.	Zagrożenie terroryzmem we współczesnej Europie	-	-	-	-	30	-	30
6.	Człowiek w organizacji	-	-	-	-	-	30	30
7.	Wybrane elementy historii i kultury regionów europejskich	-	-	-	-	60	-	60
8.	Podstawy wiedzy o społeczeństwie obywatelskim	-	-	-	-	-	30	30
9.	Europejska myśl polityczna	-	-	-	-	30	-	30
10.	Podstawy opracowywania programów pomocowych w Unii Europejskiej	-	-	-	-	-	30	30
11.	Religie świata	-	-	-	-	30	-	30
12.	Proseminarium	-	-	-	-	30	-	30
13.	Seminarium licencjackie	-	-	-	-	30	30	60
Razem		**-**	**-**	**-**	**-**	**300**	**180**	**480**
RAZEM		**396**	**416**	**390**	**390**	**360**	**270**	**2222**
	Przysposobienie obronne (nieobowiązkowe)	-	-	30	-	-	-	30
OGÓŁEM		**396**	**416**	**420**	**390**	**360**	**270**	**2252**

W 2005 r. opracowano także nowy program dla studentów rozpoczynają-

cych studia w roku akademickim 2005 – 2006[47].

Zakładano, że po zrealizowaniu programu absolwenci specjalności *Integracja europejska* opanują umiejętności obiektywnego (a także krytycznego) postrzegania procesów integracyjnych w Europie i Polsce, ich analizowania, interpretowania, zwalczania stereotypów, administrowania procesami integracyjnymi, współkreowania społeczeństwa obywatelskiego w skali lokalnej, kształtowania tożsamości europejskiej, a jednocześnie wspomagania tożsamości narodowej, etnicznej i religijnej społeczności lokalnych. Natomiast absolwenci specjalności Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego będą dysponowali rzetelnym przygotowaniem teoretycznym o charakterze interdyscyplinarnym ze szczególną orientacją n edukację w obszarze bezpieczeństwa europejskiego i reagowania kryzysowego. Uzyskają umiejętności diagnozowania bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego, analizowania sytuacji społecznych w aspekcie bezpieczeństwa i samodzielnego rozwiązywania pojawiających się w tym obszarze problemów oraz prowadzenia edukacji w zakresie bezpieczeństwa i reagowania kryzysowego.

Zasadniczym celem kształcenia w obu specjalnościach będzie kształtowanie wysokich kompetencji o charakterze administracyjnym, menedżerskim, dydaktyczno-wychowawczym, społecznym i socjotechnicznym, kreatywnym, prakseologicznym, komunikacyjnym oraz techniczno-informacyjnym[48].

Podział godzin na przedmioty kształcenia - kierunek *Europeistyka*, specjalność: *Integracja europejska, Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego*:

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba godzin w semestrach						Razem
		I	II	III	IV	V	VI	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A.	PRZEDMIOTY KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO							
1.	Psychologia społeczna	60	-	-	-	-	-	60
2.	Język angielski	60	90	30	30	30	-	240
3.	Drugi język obcy (do wyboru: francuski, niemiecki, rosyjski)	-	30	30	30	30	-	120
4.	Wychowanie fizyczne	30	30	30	30	-	-	120
5.	Filozofia	30	-	-	-	-	-	30
6.	Podstawy logiki i metodologii	30	-	-	-	-	-	30

[47] Por. Program nauczania, studia pierwszego stopnia – licencjackie, kierunek *Europeistyka*, specjalność: *Integracja europejska, Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego,* stacjonarne, okres studiów 2005/2006 – 2007/2008, AON, Warszawa 2005.

[48] Tamże, s. 5 – 6.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Razem		**210**	**150**	**90**	**90**	**60**	**-**	**600**
B.	**PRZEDMIOTY PODSTAWOWE**							
1.	Informatyka	-	30	-	-	-	-	30
2.	Socjologia	60	-	-	-	-	-	60
3.	Politologia	-	60	-	-	-	-	60
4.	Ekonomia	30	-	-	-	-	-	30
5.	Międzynarodowe stosunki polityczne i gospodarcze	-	-	60	-	-	-	60
6.	Podstawy wiedzy o państwie i prawie	60	-	-	-	-	-	60
7.	Komunikacja interpersonalna	-	30	-	-	-	-	30
8.	Statystyka	-	30		-	-	-	30
Razem		**150**	**150**	**60**	**-**	**-**	**-**	**360**
C.	**PRZEDMIOTY KIERUNKOWE**							
1.	Historia społeczna Europy	-	60	-	-	-	-	60
2.	Antropologia społeczna Europy	-	30	-	-	-	-	30
3.	Regionalizm i federalizm w Europie	-	-	30	-	-	-	30
4.	Geografia polityczna i gospodarcza Europy	-	-	-	30	-	-	30
5.	Instytucje Wspólnot Europejskich i zasady funkcjonowania Unii Europejskiej	-	-	60	-	-	-	60
6.	Procesy integracyjne w Europie	60	-	-	-	-	-	60
7.	Finanse Unii Europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
8.	Prawo wspólnotowe	-	-	-	30	-	-	30
9.	Europejskie prawo gospodarcze	-	-	-	30	-	-	30
10.	Wspólna polityka zagraniczna w zakresie bezpieczeństwa oraz wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych	-	-	60	-	-	-	60
11.	Wybrane elementy polityki wspólnot europejskich	-	-	30	60	-	-	90
12.	Społeczne i kulturowe aspekty integracji europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
13.	Prawa socjalne i ochrona praw człowieka w Radzie Europy i Unii Europejskiej	-	-	30	-	-	-	30
14.	Integracja Polski z Unią Europejską	-	-	-	60	-	-	60
15.	Filozofia bezpieczeństwa	-	30	-	-	-	-	30
16.	Systemy prawne w Unii Europejskiej	-	-	-	-	-	30	30
17.	Globalizacja	-	-	-	-	-	30	30
18.	Systemy masowego komunikowania w Unii Europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
19.	Podstawy wiedzy o społeczeństwie obywatelskim	-	-	30	-	-	-	30
20.	Europejskie systemy społeczno-polityczne	-	-	-	-	-	30	30
Razem		**60**	**120**	**240**	**300**	**-**	**90**	**810**
D.	**PRZEDMIOTY SPECJALNOŚCIOWE – specjalność: *Integracja europejska***							

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Dziedzictwo kulturowe Europy	-	-	-	-	30	-	30
2.	Idea zjednoczonej Europy	-	-	-	-	30	-	30
3.	Historia polityczna Europy	-	-	-	-	-	60	60
4.	Integracja europejska a współczesny ład międzynarodowy	-	-	-	-	30	-	30
5.	Systemy prawne w Unii Europejskiej	-	-	-	-	30	-	30
6.	Wybrane elementy historii krajów europejskich	-	-	-	-	60	-	60
7.	Europejska myśl polityczna	-	-	-	-	30	-	30
8.	Współczesne społeczeństwo informacyjne	-	-	-	-	-	30	30
9.	Podstawy opracowywania programów pomocowych w Unii Europejskiej	-	-	-	-	-	30	30
10.	Religie świata	-	-	-	-	30	-	30
11.	Proseminarium	-	-	-	-	30	-	30
Razem		**-**	**-**	**-**	**-**	**270**	**120**	**390**
D.	**PRZEDMIOTY SPECJALNOŚCIOWE – specjalność: Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego**							
1.	Bezpieczeństwo militarne	-	-	-	-	30	-	30
2.	Konflikty i negocjacje	-	-	-	-	30	-	30
3.	Historia polityczna Europy	-	-	-	-	-	60	60
4.	Uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego	-	-	-	-	30	-	30
5.	Zagrożenie terroryzmem we współczesnej Europie	-	-	-	-	30	-	30
6.	Edukacja dla bezpieczeństwa	-	-	-	-	60	-	60
7.	Systemy edukacyjne w Unii Europejskiej	-	-	-	-	30	-	30
8.	Współczesne społeczeństwo informacyjne	-	-	-	-	-	30	30
9.	Podstawy opracowywania programów pomocowych w Unii Europejskiej	-	-	-	-	-	30	30
10.	Religie świata	-	-	-	-	30	-	30
11.	Proseminarium	-	-	-	-	30	-	30
Razem		**-**	**-**	**-**	**-**	**270**	**120**	**390**
RAZEM		**420**	**420**	**390**	**390**	**390**	**360**	**2220**
	Przysposobienie obronne (nieobowiązkowe)	-	-	30	-	-	-	30
OGÓŁEM		**420**	**420**	**420**	**390**	**390**	**360**	**2250**

Podczas realizacji programu wprowadzano do niego – stosownymi uchwałami Rady Naukowej INH poprawki, które zostały uwzględnione w zestawieniu.

Jak już wcześniej wspominano instytut przejął w roku akademickim 2001 – 2002 realizację studiów niestacjonarnych: jednolitych i uzupełniających (dwu oraz dwuipółletnich) na kierunku *historia* od Wojskowego Instytutu Historycznego. Studia jednolite i drugiego stopnia były kontynuowane do czasu ukończenia ich przez ostat-

nich 64 absolwentów w roku 2005. Studenci osiągali różnorodne wyniki. Znaczna część absolwentów dobrze opanowała wiedzę. Mogą świadczyć o tym np. wyniki konkursu na najlepszą pracę dyplomową i magisterską. W roku akademickim 2004 – 2005 nagrodę pierwszego stopnia uzyskała praca mjr. mgr. Pawła BARANA, drugiego stopnia mgr. Jerzego PAŁYSA, a dyplomy mgr. Aleksandry TOMICKIEJ i mgr. Roberta ZAWISZY.

W instytucie rozszerzono ofertę dydaktyczną w zakresie studiów pierwszego stopnia uruchamiając dodatkowo studia stacjonarne. Ostatni ich absolwenci zakończą edukację w roku akademickim 2008 – 2009.

Celem studiów na kierunku historia jest wyposażenie absolwenta w gruntowną wiedzę w zakresie historii Polski i historii powszechnej, nauk pomocniczych historii, nauk pomocniczych historii, historii wojskowej XIX i XX wieku oraz warsztatu badawczego historyka. Absolwent ma być przygotowany do przyszłej pracy zawodowej na stanowiskach w administracji państwowej i samorządowej oraz instytucjach działających na rzecz obronności kraju, w placówkach naukowo – badawczych, muzealnych i wydawniczych[49].

Aby zrealizować powyższe cele opracowano programy na studia stacjonarne i niestacjonarne w których ujęto przedmioty i przedsięwzięcia przedstawione w poniższym zestawieniu[50].

Podział godzin na przedmioty kształcenia - kierunek *historia*:

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba godzin w semestrach						Razem
		I	II	III	IV	V	VI	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A.	**PRZEDMIOTY OGÓLNE**							
1.	Historia filozofii	30	-	-	-	-	-	30
2.	Etyka zawodowa	-	-	-	-	-	30	30
3.	Informacja historyczna	-	-	-	-	30	-	30
4.	Technologia informacyjna	-	-	30	-	-	-	30
5.	Język łaciński	30	30	-	-	-	-	60
6.	Język nowożytny (angielski, francuski, niemiecki, rosyjski)	60	30	30	30	30	-	180
7.	Wychowanie fizyczne	20	20	20	20	20	20	120
Razem		**140**	**80**	**80**	**50**	**80**	**50**	**480**
B.	**PRZEDMIOTY PODSTAWOWE I KIERUNKOWE**							
1.	Historia starożytna	30	90	-	-	-	-	120

[49] Opracowanie własne na podstawie Programu stacjonarnych studiów pierwszego stopnia kierunek *Historia* od roku akademickiego 2006/2007 – 2008/2009, AON, Warszawa 2006.

[50] Opracowanie własne na podstawie cytowanego wcześniej programu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.	Prahistoria ziem polskich	30	-	-	-	-	-	30
3.	Historia średniowiecza	30	60	-	-	-	-	90
4.	Historia nowożytna do końca XVIII wieku	-	-	90	-	-	-	90
5.	Historia XIX wieku	-	-	-	150	-	-	150
6.	Historia XX wieku	-	-	-	-	100	100	200
7.	Nauki pomocnicze historii	-	-	30	30	-	-	60
8.	Proseminarium	-	-	-	30	-	-	30
9.	Seminarium licencjackie	-	-	-	-	30	30	60
10.	Wstęp do badań historycznych	30	-	-	-	-	-	30
Razem		**120**	**150**	**120**	**210**	**130**	**130**	**860**
C.	**PRZEDMIOTY SPECJALNOŚCIOWE**							
1.	Historia wojen i wojskowości okresu starożytnego	30	-	-	-	-	-	30
2.	Historia wojen i wojskowości okresu średniowiecza	-	30	-	-	-	-	30
3.	Historia wojen i wojskowości okresu nowożytnego	-	-	60	-	-	-	60
4.	Historia wojen i wojskowości XIX wieku	-	-	-	50	30	-	80
5.	Historia wojen i wojskowości XX wieku	-	-	-	-	60	80	140
6.	Wykład monograficzny	-	-	-	-	-	60	60
7.	Terenowa podróż historyczna	-	30	30	-	-	-	60
Razem		**30**	**60**	**90**	**50**	**90**	**140**	**460**
OGÓŁEM		**290**	**290**	**290**	**310**	**300**	**320**	**1800**

Równolegle z programem na studia kierunku Historia opracowano także program dla kierunku Europeistyka dla dwóch omawianych wcześniej specjalności[51]. Ujęto w nim następujące przedmioty i przedsięwzięcia:

Podział godzin na przedmioty kształcenia - kierunek *Europeistyka*, specjalność: *Integracja europejska, Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego*:

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba godzin w semestrach						Razem
		I	II	III	IV	V	VI	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A.	**PRZEDMIOTY OGÓLNE**							
1.	Język angielski	60	60	60	-	-	-	180
2.	Język niemiecki, francuski, lub rosyjski	-	-	-	60	30	-	90
3.	Technologia informacyjna	-	30	-	-	-	-	30

[51] Programy nauczania stacjonarnych i niestacjonarnych studiów pierwszego stopnia Kierunek Europeistyka, specjalność Integracja europejska, Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego od roku akademickiego 2006/2007 – 2008/2009.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4.	Wychowanie fizyczne	30	30	30	30	-	-	120
5.	Psychologia	30	-	-	-	-	-	30
6.	Filozofia	30	-	-	-	-	-	30
7.	Socjologia	30	-	-	-	-	-	30
8.	Metodyka pracy umysłowej	30	-	-	-	-	-	30
9.	Komunikacja interpersonalna	-	30	-	-	-	-	30
Razem		**210**	**150**	**90**	**90**	**30**	**-**	**570**
B.	**PRZEDMIOTY PODSTAWOWE**							
1.	Społeczeństwo i kultura Europy	30	60	-	-	-	-	90
2.	Ekonomia	60	30	-	-	-	-	90
3.	Nauka o polityce	-	-	60	30	-	-	90
4.	Prawo europejskie	-	-	60	30	-	-	90
5.	Międzynarodowe stosunki polityczne i gospodarcze	-	-	30	30	-	-	60
6.	Regionalizm i federalizm w Europie	-	-	30	-	-	-	30
7.	Geografia polityczna i gospodarcza Europy	-	-	30	-	-	-	30
8.	Antropologia społeczna Europy	-	-	-	30	-	-	30
9.	Globalizacja	-	-	30	-	-	-	30
Razem		**90**	**90**	**240**	**120**	**-**	**-**	**540**
C.	**PRZEDMIOTY KIERUNKOWE**							
1.	Historia społeczna Europy	60	-	-	-	-	-	60
2.	Systemy polityczne państw europejskich	-	60	-	-	-	-	60
3.	Integracja gospodarcza w Europie	-	30	-	-	-	-	30
4.	Instytucje i procesy decyzyjne w Unii Europejskiej	-	-	-	60	-	-	50
5.	Polityki wspólnotowe	-	-	-	60	-	-	60
6.	Europa w stosunkach międzynarodowych	-	30	-	-	-	-	30
7.	Polska w Europie	-	-	-	60	-	-	60
Razem		**60**	**120**	**-**	**180**	**-**	**-**	**360**
D.	**PRZEDMIOTY SPECJALNOŚCIOWE – specjalność: *Integracja europejska***							
1.	Idea zjednoczonej Europy	-	-	-	-	30	-	30
2.	Historia polityczna Europy	-	-	-	-	30	-	30
3.	Instytucje społeczeństwa obywatelskiego	-	-	-	-	-	30	30
4.	Wybrane elementy historii krajów europejskich	-	-	-	-	30	-	30
5.	Europejska myśl polityczna	-	-	-	-	30	-	30
6.	Systemy komunikowania masowego	-	-	-	-	-	30	30
7.	Europejski system ochrony praw człowieka	-	-	-	-	30	-	30
8.	Współczesne społeczeństwo informacyjne	-	-	-	-	-	30	30
9.	Proseminarium	-	-	-	-	30	-	30
10.	Seminarium licencjackie	-	-	-	-	30	30	60
Razem		**-**	**-**	**-**	**-**	**210**	**120**	**330**
D.	**PRZEDMIOTY SPECJALNOŚCIOWE – specjalność: Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego**							
1.	Bezpieczeństwo militarne	-	-	-	-	-	30	30

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2.	Konflikty i negocjacje	-	-	-	-	-	30	30
3.	Uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego	-	-	-	-	30	-	30
4.	Zagrożenie terroryzmem we współczesnej Europie	-	-	-	-	30	-	30
5.	Edukacja dla bezpieczeństwa	-	-	-	-	30	-	30
6.	Filozofia bezpieczeństwa	-	-	-	-	30	-	30
7.	Edukacja międzykulturowa	-	-	-	-	-	30	30
8.	Systemy edukacyjne w Unii Europejskiej	-	-	-	-	30	-	30
9.	Proseminarium	-	-	-	-	30	-	30
10.	Seminarium licencjackie	-	-	-	-	30	30	60
Razem		**-**	**-**	**-**	**-**	**210**	**120**	**330**
RAZEM		**360**	**360**	**360**	**360**	**240**	**120**	**1800**
	Praktyki	-	-	-	-	-	-	
OGÓŁEM		**360**	**360**	**360**	**360**	**240**	**120**	**1800**

W programie tym wprowadzono pojęcie transferu punktów (ECTS). Każdemu z przedmiotów i przedsięwzięć przyporządkowano odpowiednią liczbę punktów, co dało sumę 179. Akademia nie przystąpiła do programu ogólnopolskiej i europejskiej wymiany studentów. Dlatego też zagadnieniu transferu punktów nie poświęca się więcej miejsca.

Wykonując postanowienia ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*[52] Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego opracował nowe standardy kształcenia dla poszczególnych kierunków studiów[53]. W akademii uwzględniono ich zapisy podczas opracowywania nowych programów kształcenia. Także realizacja studiów przyczyniała się do weryfikacji i doskonalenia treści kształcenia. Urealniano je i dostosowywano do potrzeb rzeczywistości. Z części przedmiotów rezygnowano, zastępując je nowymi. Zmniejszono także znacznie (o około 20 %) ogólną liczbę godzin dydaktycznych. Powoduje to, że studenci otrzymują wiedzę najbardziej im przydatną oraz mają więcej czasu na studiowanie. Świadczy o tym ostatni, z opracowanych w instytucie, program studiów[54].

---

[52] Ustawa z 27 lipca 2005 r. prawo o szkolnictwie wyższym, Dz.U. 05. 164. poz. 1365.

[53] Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 12 lipca w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków i poziomów kształcenia...

Podział godzin na przedmioty kształcenia - kierunek *Europeistyka*, specjalność: *Integracja europejska, Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego*:

Lp.	WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba godzin w semestrach						Razem
		I	II	III	IV	V	VI	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A.	**PRZEDMIOTY KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO**							
1.	Język obcy (angielski, niemiecki, francuski)	60	60	-	-	-	-	120
2.	Technologia informacyjna	-	30	-	-	-	-	30
3.	Wychowanie fizyczne	30	30	-	-	-	-	60
4.	Psychologia	30	-	-	-	-	-	30
5.	Filozofia	30	-	-	-	-	-	30
6.	Socjologia	30	-	-	-	-	-	30
7.	Ochrona własności intelektualnej	30	-	-	-	-	-	30
8.	Metodyka pracy umysłowej	30	-	-	-	-	-	30
9.	Komunikacja interpersonalna	-	30	-	-	-	-	30
Razem		**210**	**150**	**-**	**-**	**-**	**-**	**460**
B.	**GRUPA TREŚCI PODSTAWOWYCH**							
	Kształcenie w zakresie społeczeństw i kultury Europy							
1.	Społeczeństwo I kultura Europy	30	60	-	-	-	-	90
2.	Społeczne i kulturowe aspekty integracji europejskiej	-	-	30	-	-	-	30
3.	Antropologia społeczna Europy	-	-	-	30	-	-	30
4.	Media audiowizualne w Europie	-	-	-	-	-	30	30
	Kształcenie w zakresie Ekonomii							
1.	Ekonomia	60	30	-	-	-	-	90
2.	Geografia polityczna i gospodarcza Europy	-	-	30	-	-	-	30
3.	Finanse Unii Europejskiej	-	-	-	30	-	-	30
4.	Podstawy korzystania z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej	-	-	-	-	30	-	30
	Kształcenie w zakresie Nauki o polityce							
1.	Nauka o polityce	-	-	60	30	-	-	90
2.	Systemy komunikowania masowego	-	-	-	-	-	30	30
3.	Globalizacja	-	-	-	30	-	-	30
	Kształcenie w zakresie prawa europejskiego							
1.	Prawo europejskie	-	-	60	30	-	-	90
2.	Europejski system ochrony praw człowieka	-	-	-	-	30	-	30
Razem		**90**	**90**	**180**	**150**	**60**	**60**	**630**
C.	**GRUPA TREŚCI KIERUNKOWYCH**							
	Kształcenie w zakresie historii społecznej Europy							
1.	Historia społeczna Europy	-	-	60	-	-	-	60
	Kształcenie w zakresie systemów politycznych państw europejskich							

[54] Por. Program nauczania, studia pierwszego stopnia – licencjackie, kierunek *Europeistyka,* specjalność *Integracja europejska*, *Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego* od roku akademickiego 2008/2009 – 2010/2011, AON, Warszawa 2008.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Systemy polityczne państw europejskich	-	60	-	-	-	-	60
2.	Międzynarodowe stosunki polityczne i gospodarcze	-	-	60	-	-	-	60
3.	Regionalizm i federalizm w Europie	-	-	30	-	-	-	30
	Kształcenie w zakresie integracji gospodarczej w Europie							
1.	Integracja gospodarcza w Europie	-	30	-	-	-	-	30
	Kształcenie w zakresie instytucji i procesów decyzyjnych w Unii Europejskiej							
1.	Instytucje i procesy decyzyjne w Unii Europejskiej	-	-	-	60	-	-	60
	Kształcenie w zakresie polityk wspólnotowych							
1.	Polityki wspólnotowe	-	-	-	60	-	-	60
	Kształcenie w zakresie usytuowania, znaczenia i roli Europy w stosunkach międzynarodowych							
1.	Europa w stosunkach międzynarodowych	-	-	-	60	-	-	60
	Kształcenie w zakresie usytuowania, znaczenia i roli Polski w Europie							
1.	Polska w Europie	-	-	-	-	-	60	60
Razem		**-**	**90**	**90**	**180**	**-**	**60**	**420**
D.	**GRUPA TREŚCI SPECJALNOŚCIOWYCH**							
	Kształcenie w zakresie integracji europejskiej – specjalność: *Integracja europejska*							
1.	Historia polityczna Europy XX wieku	-	-	-	-	30	-	30
2.	Historia Europy Środkowo-wschodniej	-	-	-	-	-	30	30
3.	Historia integracji europejskiej	-	-	-	-	30	-	30
4.	Instytucje społeczeństwa obywatelskiego	-	-	-	-	-	30	30
5.	Zasady opracowania programów pomocowych w Unii Europejskiej	-	-	-	-	-	30	30
6.	Europejska myśl polityczna	-	-	-	-	30	-	30
7.	Integracja europejska a współczesny ład międzynarodowy	-	-	-	-	-	30	30
8.	Współczesne społeczeństwo informacyjne	-	-	-	-	-	30	30
9.	Seminarium licencjackie	-	-	-	-	30	30	60
Razem		**-**	**-**	**-**	**-**	**120**	**180**	**240**
	Kształcenie w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa europejskiego – specjalność: Edukacja dla bezpieczeństwa europejskiego							
1.	Bezpieczeństwo militarne	-	-	-	-	-	30	30
2.	Uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego	-	-	-	-	-	30	30
3.	Zagrożenie terroryzmem we współczesnej Europie	-	-	-	-	-	30	30
4.	Psychospołeczne aspekty bezpieczeństwa	-	-	-	-	30	-	30
5.	Edukacja dla bezpieczeństwa	-	-	-	-	30	-	30
6.	Filozofia bezpieczeństwa	-	-	-	-	30	-	30
7.	Edukacja międzykulturowa	-	-	-	-	30	-	30

1	2	3	4	5	6	7	8	9
8.	Systemy edukacyjne w Unii Europejskiej	-	-	-	-	30	-	30
9.	Seminarium licencjackie	-	-	-	-	30	30	60
Razem		**-**	**-**	**-**	**-**	**120**	**180**	**240**
RAZEM		**330**	**330**	**330**	**330**	**240**	**240**	**1800**
	Praktyka	-	-	-	120	-	-	30
OGÓŁEM		**330**	**330**	**330**	**450**	**240**	**240**	**1800**

Na podkreślenie zasługuje fakt, że studia na kierunku *Europeistyka* cieszą się dużym zainteresowaniem wśród młodzieży. Liczba kandydatów nie malej, a wręcz przeciwnie wzrasta. Świadczy to o randze studiów oraz jednostce prowadzącej. W roku akademickim 2006 – 2007 pierwsi absolwenci zakończyli edukację na tym kierunku.

W końcowym okresie funkcjonowania instytutu działalność dydaktyczna Instytutu (statutowa) realizowana była w czterech głównych obszarach:

- organizacja i prowadzenie zajęć dydaktycznych na wyższych stacjonarnych i niestacjonarnych studiach zawodowych (licencjackich) na kierunku *Europeistyka i Historia,*
- współudział w realizacji programu na stacjonarnych i niestacjonarnych magisterskich studiach drugiego stopnia (uzupełniających) w poszczególnych wydziałach Akademii Obrony Narodowej w zakresie historii sztuki wojennej, pedagogiki, psychologii dowodzenia, przywództwa, filozofii bezpieczeństwa i socjologii wojska oraz etyki zawodowej. Ponadto prowadzenie zajęć dydaktycznych na stacjonarnych studiach ekonomicznych, jednolitych studiach magisterskich oraz studiach pierwszego stopnia – kierunki: lotnictwo, zarządzanie i dowodzenie, bezpieczeństwo narodowe,
- udział pracowników INH w realizacji programu: Wyższych Kursów Obronnych, Podyplomowych Studiów Operacyjno-Strategicznych, Podyplomowych Studiów Polityki Obronnej, Podyplomowych Studiów Operacyjno-Taktycznych i studiów doktoranckich,
- prowadzenie zajęć dydaktycznych w zakresie języków obcych, przez pracowników Studium Języków Obcych na wszystkich poziomach kształcenia w Akademii Obrony Narodowej.

Instytut posiadał także znaczącą bazę dydaktyczną. Stanowiło ją:

- 29 sal do zajęć grupowych, w tym: 11 sal do zajęć językowych, 17 sal wykładowych (mieszczących od 25 do 42 osób) oraz 1 sala wykładowa na 96 osób,

- 1 laboratorium językowe.

Wszystkie pomieszczenia dydaktyczne wyposażone były w sprzęt audiowizualny i sieć medialną umożliwiającą dostęp do programów satelitarnych i Internetu.

Pozytywnie należy ocenić prace w zakresie stworzenia odpowiedniej bazy dydaktycznej. Pozytywnie należy ocenić wysiłek wydawniczy kadry instytutu. Łącznie w tym okresie wydano około 50 podręczników i skryptów. Katedry, zakłady i Studium Języków Obcych dysponowały w większości własnymi podręcznikami, skryptami i innymi materiałami, umożliwiającymi skuteczną realizację celów i zadań procesu dydaktyczno-wychowawczego.

Zadania dydaktyczne były realizowane przez kadrę na wysokim poziomie[55]. Główny wysiłek był skierowany na wdrożenie do problematyki kształcenia treści z zakresu przedmiotów humanistycznych np. psychologia zagrożeń, komunikacja interpersonalna. Ponadto kadra i pracownicy instytutu, głównie Studium Języków Obcych, Zakładu Psychologii Dowodzenia utrzymywali wiodące w akademii miejsce pod względem liczby realizowanych godzin obciążenia dydaktycznego. Średnio każdy z pracowników ok. 120% obciążenia normatywnego.

Dążono także do ujednolicenia treści i nakreślenia przejrzystych programów kształcenia.

2. 3. Rola Wydziału Nauk Humanistycznych i Instytutu Nauk Humanistycznych AON w procesie kształcenia kadr dla sił zbrojnych oraz na potrzeby instytucji i organizacji edukacyjnych i międzynarodowych

Utworzony wraz z Akademią Obrony Narodowej 21.05.1990 r. Wydział Nauk Humanistycznych, przemianowany następnie w Instytut Nauk Humanistycznych spełnił dobrze swoją misję. Jego kadra zgodnie z przyjętymi wówczas założeniami aktywnie włączyła się w kształtowanie modelu humanistyki wojskowej i wychowania wojskowego. Zachodzące w Europie zmiany polityczno-militarne oraz wymóg nowego spojrzenia na wychowanie wojskowa, a tym samym na przygotowania kadr wychowawczych ukierunkowały działalność dydaktyczną wydziału. Był to okres tworzenia nowej doktryny obronnej, koncepcji wychowania w siłach zbrojnych oraz przygotowania do integracji z organizacjami europejskimi, począwszy od samodzielności

[55] Por. Archiwum AON, Podsumowania roku akademickiego w Akademii Obrony Narodowej i Wydziale Nauk Humanistycznych z lat 1990 – 1994.

militarnej poprzez Partnerstwo dla Pokoju, do włączenia w struktury NATO i Unii Europejskiej.

Realizacja zadań dydaktycznych polegała na przygotowaniu intelektualnym i zawodowym wysokokwalifikowanych kadr wychowawczych oraz dowódczych i sztabowych dla sił zbrojnych. Ponadto w wydziale kształcono kadry dla wyższego szkolnictwa wojskowego, instytutów naukowych i instytucji centralnych.

Stanowiło to szeroki zakres działań dydaktycznych. Przy tworzeniu programów kształcenia wymagane było włączenie treści, by zrealizować wdrażaną w uczelni koncepcją kształcenia ogólnego. Programy były ciągle modyfikowane i dostosowywane do zmieniającej się sytuacji politycznej i militarnej[56]. Przez kilka lat udało się umiejętnie godzić poszczególne trendy. Zakres treści i zadań dydaktycznych podlegał ciągłej ewolucji.

Osiemnastoletni okres funkcjonowania wykazał, że kadra i pracownicy wydziału oraz instytutu potrafili przystosować się do przemian zachodzących w kraju, a tym samym i w siłach zbrojnych. Pracownicy wydziału stworzyli teoretyczne podstawy wychowania wojskowego w nowych uwarunkowaniach oraz dostosowali do nich treści kształcenia dowódców.

Wyjście z propozycją kształcenia kadr dla instytucji zajmujących się integracją ze strukturami europejskimi także było trafnym posunięciem. Instytut, będąc uznanym ośrodkiem kształtowania humanistycznej myśli teoretycznej w zakresie edukacji dla obronności oraz praktycznej jej realizacji na studiach podyplomowych podjął się zadania przygotowania specjalistów dla organizacji rządowych i samorządowych w nowej dziedzinie. Efekty przeszły najśmielsze oczekiwania.

Dużą zasługę w osiągnięciach instytutu mają poszczególne jednostki organizacyjne.

Katedra Historii Sztuki Wojennej (KHSzW) była jedyną w kraju jednostką dydaktyczno-naukową specjalizującą się w badaniach nad historią sztuki wojennej i myśli wojskowej. Katedra prowadziła samodzielnie oraz uczestniczyła w realizacji wielu tematów badawczych. Do roku 2005 wysiłkiem pracowników Katedry realizowane były w INH studia magisterskie (pięcioletnie i uzupełniające trwające 2,5 roku) w systemie niestacjonarnym - na kierunku: *historia*. W roku akademickim 2006/2007 studia na tym kierunku (stacjonarne i niestacjonarne – pierwszego stopnia) zostały

[56] Por. Archiwum AON, programy kształcenia na studiach dyplomowych i magisterskich oraz pierwszego stopnia w Akademii Obrony Narodowej

wznowione. Od roku akademickiego 2003/2004 na bazie tej Katedry funkcjonowały dwusemestralne studia podyplomowe w specjalności: *Integracja europejska.*

Katedra Pedagogiki (KPed.) prowadziła działalność dydaktyczno-wychowawczą zgodnie z potrzebami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Przez siedem lat, począwszy od 1998 roku zajmowała się organizacją Niestacjonarnych Podyplomowych Studiów Edukacji Obronnej i Zarządzania Kryzysami, umożliwiając podnoszenie kwalifikacji zawodowych oficerom i osobom cywilnym pracującym w szkolnictwie, administracji państwowej i samorządowej oraz w strukturach zarządzania kryzysowego. Ponadto od 2002 roku w porozumieniu z Biurem Prasy i Informacji MON organizowała Kursy Komunikacji Społecznej i Kontaktów z Mediami, przygotowując dowódców, oficerów prasowych, kadrę misji pokojowych i pracowników attachatów wojskowych do działalności w zakresie *public relations.* W roku akademickim 2005/2006 został zorganizowany Kurs pedagogiczny dla nauczycieli akademickich. W działalności naukowej Katedra koncentruje się na problematyce uwarunkowań i optymalizacji procesów edukacyjnych w wojsku.

Zakład Filozofii i Socjologii (ZFiS) prowadził działalność dydaktyczną w zakresie filozofii bezpieczeństwa, socjologii wojska oraz etyki zawodu wojskowego. Działalność naukowo-badawcza Zakładu ukierunkowana jest na problematykę bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego, funkcjonowanie armii jako instytucji i organizacji oraz moralny wizerunek zawodu wojskowego.

Zakład Psychologii Dowodzenia (ZPD) prowadził działalność dydaktyczną obejmującą wybrane dziedziny i problemy psychologii stosowanej, zwłaszcza wojskowej. Zarówno działalność dydaktyczna, jak i naukowo-badawcza tego Zakładu skupiała się na problemach przywództwa wojskowego, zachowań ludzi w sytuacjach ekstremalnych oraz metodyce kształcenia psychologicznego w wojsku. Od roku akademickiego 2003/2004 Zakład organizował i prowadził dwusemestralne niestacjonarne Podyplomowe Studia Przywództwa i Negocjacje.

Studium Języków Obcych (SJO) prowadziło działalność dydaktyczną na wszystkich szczeblach kształcenia językowego w AON. Celem tej działalności było doskonalenie językowe studentów i kadry uczelni w zakresie nowożytnych języków europejskich, zwłaszcza języka angielskiego.

Katedra Europeistyki (KE) prowadziła działalność dydaktyczną i naukowo-badawczą z zakresu integracji europejskiej i edukacji dla bezpieczeństwa europej-

skiego. Katedra uczestniczyła ponadto w realizacji procesu dydaktycznego na poszczególnych szczeblach kształcenia w AON.

W okresie osiemnastu lat studia magisterskie i licencjackie ukończyło ok. 500 absolwentów, z tego m.in.: kilkunastu z wyróżnieniem, ok. 100 z oceną bardzo dobrą, ok. 250 z oceną dobrą. W wydziale wypromowano także 18 doktorów nauk humanistycznych.

Osiemnastoletnie funkcjonowanie wydziału i instytutu w AON to okres coraz lepszych wyników osiąganych przez studentów. Prace dyplomowe były wysoko oceniane podczas konkursów na najlepszą pracę dyplomową. W sumie uznanie jury zyskało 15 prac opracowanych przez oficerów studiujących w wydziale, 4 studentów studiów historycznych przejętych od WIH oraz 5 studentów studiów pierwszego stopnia.

Na podkreślenie zasługuje też właściwe zabezpieczenie zajęć pod względem technicznym, dydaktycznym i rozwój szeroko rozumianej bazy dydaktycznej. Utworzenie odpowiedniej bazy, kształcenie sprawdzonych kadr, stworzenie nowoczesnych programów kształcenia i ich obudowy stało się możliwe dzięki zaangażowaniu wszystkich pracowników, którzy byli odpowiednio stymulowani przez kolejnych przełożonych. Wzajemne zaufanie, współpraca i wspólny wysiłek przyniosły oczekiwane efekty, które znalazły swoje odzwierciedlenie w wynikach kształcenia, opiniach o absolwentach i ich działalności w siłach zbrojnych oraz instytucjach cywilnych.

3. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA WYDZIAŁU I INSTYTUTU NAUK HUMANISTYCZNYCH

Lata dziewięćdziesiąte dwudziestego wieku charakteryzowały się wielkimi zmianami politycznymi, ustrojowymi, ekonomicznymi i społecznymi oraz militarnymi w Europie. Sprawiło to, że Polska uzyskała status demokratycznego państwa, z możliwością stania się równoprawnym członkiem międzynarodowych – światowych i europejskich – struktur politycznych, gospodarczych i militarnych.

Zmiana orientacji politycznej państwa, przemiany gospodarcze w Europie i na świecie, a przede wszystkim upadek ZSRR, uwidoczniły pilną potrzebę zmian i to w szerokim tego słowa znaczeniu. Dla obronności kraju zmiany te oznaczały kwestię wyboru czy stać się samodzielnym, niezależnym militarnie państwem, czy doprowadzić do zawarcia nowych sojuszy, w celu zapewnienia państwu bezpieczeństwa, suwerenności i niepodległości nie tylko współcześnie, ale także w przyszłości. Pojawiła się wówczas całkiem realna szansa przyjęcia Polski do Sojuszu Północnoeuropejskiego, szansa, która w kolejnych latach została w pełni wykorzystana. Niedługo będziemy obchodzili dziesiątą rocznicę tego ważnego wydarzenia.

W latach tych głębokie zmiany zaszły także w szkolnictwie wojskowym, najgłębsze zaś dotyczyły humanistyki wojskowej. Ich efektem było między innymi utworzenie w nowopowstającej uczelni – Akademii Obrony Narodowej, Wydziału Nauk Humanistycznych.

Główną misją akademii było kształcenie kadr dla sił zbrojnych (dowódcy i oficerowie sztabów) i wyższego szkolnictwa wojskowego oraz prowadzenie badań w naukach wojskowych. Z kolei główną misją wydziału było kształcenie kadr i prowadzenie badań w obrębie nauk humanistycznych.

Przed polską myślą obronną i naukami wojskowymi oraz humanistycznymi, które przede wszystkim tę myśl rozwijają i czynią pełniejszą, stanęły wówczas nowe wyzwania. Od 1990 roku w akademii i wydziale rozpoczął się nowy rozdział w dziedzinie badań i kształcenia kadr dowódczych, wychowawczych i naukowych na potrzeby Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz pozamilitarnych struktur systemu obronnego państwa.

Jednak pokłosie minionego okresu, w których wojskowe nauki humanistyczne odbierane były jako zbyt podporządkowane doktrynie politycznej i ideologii odzwier-

ciedlało stosunek do nich w latach przemian. Występowały dążenia do pomniejszenia ich roli, co odzwierciedlało się także w badaniach naukowych.

Szybko okazało się jednak, że współczesny człowiek – dowódca i wychowawca podwładnych nie może legitymować się tylko znajomością zasad dowodzenia i techniki wojskowej, ale musi być także otwarty na świat i rozumiejący zachodzące w nim zjawiska. Przekonano się, że wiedza ogólna pomaga osiągać lepsze rezultaty w działalności służbowej, jak i poza służbowej. To właśnie były główne uwarunkowania, które ukierunkowały działalność naukowo-badawczą wydziału oraz przyczyniły się do stworzenia nowej koncepcji kształcenia i prowadzenia badań.

Główne obszary działalności wydziału ujęte zostały w Statucie Akademii Obrony Narodowej, gdzie zapisano: „Wydział Nauk Humanistycznych prowadzi działalność dydaktyczną, wychowawczą i naukowo-badawczą oraz kształci kadry naukowe w zakresie nauk humanistycznych”[1].

W okresie lat dziewięćdziesiątych zakres oraz treść zadań naukowych, szczególnie ich priorytety i metody realizacji, podlegały ciągłym przemianom, które w większości miały charakter ewolucyjny, ale w znacznej części także radykalny, rewolucyjny. Były one uwarunkowane głównie trzema czynnikami:

- zmianami doktrynalnymi w sferze polityczno-militarnej,
- wymaganiami współczesności – nowym modelem sił zbrojnych oraz koniecznością weryfikacji i dostosowania do nowych uwarunkowań teorii wychowania wojskowego,
- koniecznością doskonalenia form i metod kształcenia oraz wychowania.

W okresie reformowania systemu obronnego państwa i jego najważniejszego komponentu, jakim są Siły Zbrojne RP, niebagatelną rolę do spełnienia miały badania naukowe, zwłaszcza w dziedzinie nauk wojskowych i humanistycznych. W nowych uwarunkowaniach polityczno-militarnych, nauki humanistyczne musiały poddane swoistemu remanentowi. Polegał on na określeniu, wskazaniu i wyeksponowaniu tych zdobyczy myśli teoretycznej okresu poprzedniej formacji społeczno-ekonomicznej, które są ciągle aktualne, mają charakter uniwersalny i ponadczasowy, a więc mogą być nadal źródłem inspiracji teoretycznej, jak również różnego rodzaju rozwiązań praktycznych. Pozostałą teorię, już nie aktualną, należało przekazać historii.

---

[1] Statut Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 1990.

Weryfikacja stanu posiadania w naukach humanistycznych z całą bezwzględnością wskazała obszary badawcze, swoiste białe plamy na mapie myśli i praktyki. W związku z tym przed wydziałem, a następnie instytutem pojawiły się nowe wyzwania, do których należy zaliczyć przede wszystkim poszukiwanie tożsamości w nowych uwarunkowaniach powstałych po transformacji ustrojowej[2].

Należy przy tym zaznaczyć, iż głównym zadaniem wydziału oraz instytutu było kształcenie oficerów i osób cywilnych. Realizowane początkowo w wydziale w zakresie kształcenia oficerów wychowawczych, oraz dowódczych z problematyki humanistycznej, następnie wspomaganie innych jednostek organizacyjnych w kształceniu oficerów z przedmiotów humanistycznych oraz kształcenie osób cywilnych w instytucie na kierunkach *Historia* i *Europeistyka*, z także prowadzenie zajęć dla oficerów i osób cywilnych na innych kierunkach studiów. Natomiast badania naukowe miały wspomagać proces dydaktyczny i wychowawczy oraz wskazywać kierunki jego doskonalenia.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę rangę, zakres oraz w pełni twórczy i nowatorski charakter przedstawionych wyzwań naukowych, to oczywiste staje się, że sprostanie im nie mogło być ani łatwe, ani proste. Podejmujący je nowo utworzony wydział mógł im sprostać tylko dzięki temu, że dysponował znaczącym potencjałem naukowym i materialnym oraz kadrą kierowniczą, która potrafiła wytworzyć klimat sprzyjający rzetelnej i efektywnej pracy twórczej.

Wydział Nauk Humanistycznych w momencie powstania dysponował znaczącym potencjałem naukowym. Tworzyło go sześciu profesorów, dziewiętnastu doktorów habilitowanych, czterdziestu czterech doktorów oraz kilkunastu magistrów - kandydatów do stopni naukowych.

Myśl naukowa materializuje się w postaci różnego rodzaju publikacji – prac naukowych (monografii, rozpraw, studiów, opracowań problemowych), wydawnictw książkowych, artykułów naukowych i popularnonaukowych, a także ekspertyz, recenzji, wystąpień na konferencjach naukowych i sympozjach oraz innych. Największe znaczenie przypisuje się opracowaniom naukowym i wydawnictwom książkowym.

W zakresie opracowanych i opublikowanych książek, monografii i prac naukowych

---

[2] Por. L. Wyszczelski, Dorobek naukowy Instytutu Nauk Humanistycznych (Wydziału Nauk Humanistycznych) w latach 1990 – 1998, (w) Rola instytutu Nauk Humanistycznych Akademii Obrony Narodowej w badaniach, dydaktyce i popularyzacji wiedzy humanistycznej, AON, Warszawa 1999, s. 31.

wydział ma duże osiągnięcia i to zarówno w zakresie liczby opracowań jak i ich treści merytorycznej[3]. Podobnie w zakresie publikacji - artykułach naukowych, popularno-naukowych i popularnych oraz wszelkiego rodzaju recenzji opracowań naukowych i promocyjnych[4]. Bardzo pomocnymi w zakresie gromadzenia materiałów do badań i publikacji oraz do prezentowania wyników były przedsięwzięcia naukowe (konferencje, sympozja), organizowane samodzielnie, z udziałem przedstawicieli ministerstwa, sztabu generalnego, uczelni i jednostek wojskowych, bądź tez przy współudziale przedstawicieli środowiska cywilnego (Uniwersytet Warszawski, Polska Akademia Nauk itp.)[5]. Materiały pokoferencyjne były publikowane w dużym nakładzie i dzięki temu dostępne szerokiemu gronu odbiorców, zarówno w akademii jak i w środowisku cywilnym.

Można postawić tezę, że dorobek Wydziału Nauk Humanistycznych, a od 1994 roku Instytutu Nauk Humanistycznych, w kreowaniu i krzewieniu myśli humanistycznej, w tym także w zakresie nauk wojskowych jest znaczący.

Z punktu widzenia wymienionych wcześniej uwarunkowań, w kilkunastoletniej historii działalności naukowo-badawczej pionu humanistycznego, można umownie wyróżnić, podobnie jak w realizacji procesu dydaktycznego, dwa zasadnicze okresy:

I - poszukiwania i tworzenia nowej koncepcji badań – Wydział Nauk Humanistycznych,

II – doskonalenia jej w wyniku nowych uwarunkowań społeczno-politycznych – Instytut Nauk Humanistycznych.

Badania naukowe w tych okresach stanowić będą podrozdziały w dalszej części niniejszego opracowania.

3. 1. Działalność naukowo-badawcza w Wydziale Nauk Humanistycznych

W początkowym okresie lat dziewięćdziesiątych minionego wieku (1990 – 1994) działalność badawcza koncentrowała się głównie na problematyce dla wydziału podstawowej, to znaczy na próbie określenia tożsamości humanistyki wojskowej

---

[3] Por. załącznik 30, wybrane opracowania naukowe i dydaktyczne kadry wydziału i instytutu.
[4] Por. załączniki 31 - 34, wybrane przykłady aktywności naukowej kadry wydziału i instytutu (w AON i poza akademią).
[5] Tamże.

w systemie humanistyki polskiej oraz wypracowaniu nowej teorii wychowania w siłach zbrojnych, a co się z tym łączy kształcenia humanistycznego oficerów.

Początkowy potencjał wydziału, jak już wspominano, był znaczny i gwarantował zrealizowanie zakładanych przedsięwzięć. Jednak początkowo nie mógł on być w pełni wykorzystany. Wynikało to z niestabilnej sytuacji kadrowej oraz braku sprecyzowania w okresie przemian osobistych zainteresowań badawczych poszczególnych pracowników.

Właściwą działalność rozpoczęto w wydziale od 1991 r., realizując zadania ujęte w planach zarówno resortowych, akademickich oraz wynikające z własnych zainteresowań. Jej efekty zależały w głównej mierze od potencjału, zaangażowania pracowników oraz nakładów finansowych. Analizując, z perspektywy czasu, wkład oraz osiągnięcia kadry i pracowników wydziału, a następnie instytutu należy stwierdzić, że humaniści przyczynili się do utrwalania przeobrażeń społeczno-politycznych oraz pogłębiania wiedzy historycznej (nowej interpretacji wydarzeń) w społeczeństwie polskim.

Wśród szczególnie ważnych problemów naukowych, które stały się hasłami – zadaniami naukowymi, a jednocześnie przedmiotem badań zespołowych, należy wymienić następujące[6]:

- Polityczno-wojskowe aspekty polskiej polityki wschodniej (płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI + zespół),
- Nacjonalizm a problemy bezpieczeństwa Europy Środkowej i Wschodniej (dr hab. Jerzy MENKES + zespół),
- Filozofia bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego (płk dr hab. Ryszard ROSA + zespół),
- Stanowiska kościołów chrześcijańskich wobec procesów transformacji społeczeństwa polskiego (dr hab. Krzysztof KICIŃSKI + zespół),
- Przygotowanie wojsk do działań wojennych (płk dr hab. Mirosław DYRDA + zespół),
- Służba wychowawcza w działaniach bojowych (płk dr hab. Mirosław DYRDA + zespół),

---

[6] Opracowanie i wybór własne, w odniesieniu do wydziału, na podstawie Planów prac naukowych na lata dziewięćdziesiąte (1991 – 1994), natomiast w odniesieniu do instytutu na podstawie Planów prac naukowych na lata dziewięćdziesiąte (1995 – 1999) oraz Planów zadaniowo- finansowych działalności naukowej (statutowej) podstawowych jednostek organizacyjnych oraz badań własnych AON (lata 2000 – 2008), a także na podstawie sprawozdań z działalności naukowo-badawczej wydziału i instytutu – wg. dokumentacji dostępnej w Archiwum AON.

- Czynniki psychiki ludzkiej i metody ich wykorzystania w walce psychologicznej (płk dr Bronisław ROKICKI).

Pracownicy wydziału uczestniczyli także w opracowaniu projektów resortowych i ogólnoakademickich, realizowanych na zlecenie ministerstwa pod kryptonimem: *Wychowanie* (MON) oraz *Rozwój* i *Obrona* (AON).

Ważne miejsce w prowadzeniu badań, a tym samym doskonaleniu nauk humanistycznych zajmowały badania własne, ujęte w planach działalności i prowadzone w oparciu o indywidualne zainteresowania pracowników. Ich problematyka obejmowała wówczas:

- Upowszechnianie tradycji oręża polskiego (płk dr hab. Lech Wyszczelski, płk dr Stefan CHOJNECKI, mjr dr Wojciech MIKUŁA),
- Represje wobec kadry oficerskiej w Polsce w okresie stalinizmu (płk dr Jerzy POKSIŃSKI, mjr dr Marek T. FRANKOWSKI),
- Martyrologię narodu polskiego podczas II wojny światowej (płk dr Jerzy POKSIŃSKI, płk dr Mieczysław STARCZEWSKI),
- Działalność wychowawcza w działaniach bojowych (płk dr hab. Mirosław DYRDA),
- Koncepcje wojny i pokoju w dziejach myśli filozoficznej (płk dr hab. Ryszard ROSA),
- Zasady etyki żołnierza polskiego (dr hab. Józef JAROŃ),
- Nauki Jana Pawła II (dr hab. Józef JAROŃ).

Efektem badań były głównie prace o charakterze studyjnym, tworzące teoretyczne podstawy działalności wychowawczej i kształcenia w wydziale oraz siłach zbrojnych. Dla bardziej szczegółowego zobrazowania tematyki i charakteru opracowań naukowo-badawczych tego okresu służy załącznik przedstawiający ważniejsze opracowania dydaktyczne i naukowe.

Z przedstawionej problematyki opracowań naukowych wyraźnie wynika, że badania skupiano na nowej, nie przesiąkniętej ideologią, interpretacji zjawisk z zakresu historii Polski XX wieku, teorii wychowania, filozofii bezpieczeństwa oraz aktualnych problemów społeczno-politycznych.

Na podstawie prac naukowych opracowano podręczniki i skrypty dostosowujące wyniki badań dla potrzeb dydaktycznych i wzbogacając tym samym bazę dydaktyczną.

W omawianym okresie udoskonalona została metodyka planowania działalności naukowej wydziału, a jednym z jej założeń było w miarę równomierne zaangażowanie w badaniach całej kadry dydaktyczno-naukowej, co wobec szerokiego zakresu

merytorycznego i liczby prac stało się konieczne. Począwszy od 1993 roku prawie każdy nauczyciel – pracownik dydaktyczno-naukowy wydziału uczestniczył w pracach jednego-dwóch zespołów naukowych (zadań lub tematów badawczych). Miało to decydujące znaczenie dla rozwoju i podnoszenia kwalifikacji kadry naukowej, szczególnie młodych doświadczeniem naukowym nauczycieli.

Było to konieczne także z tej przyczyny, że od tego roku pracownicy wydziału w szerszym niż dotychczas zakresie zostali włączeni do realizacji prac w ramach planu resortowego i akademickiego. Wchodzili oni w skład zespołów prowadzących badania w ramach projektów pod kryptonimami: *Bezpieczeństwo, Rozwój, Kultura, Obrona* i *Strategia*. Kierownikami niektórych tematów byli: płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ, płk dr hab. Mirosław DYRDA, dr hab. Krzysztof KICIŃSKI, dr hab. Stefan KORYCKI.

W ramach projektu *Obrona* poświęconemu koncepcji użycia sił zbrojnych w działaniach obronnych na terytorium kraju opracowywano, pod kierownictwem płk. dr. hab. Mirosława DYRDY, temat: *Moralno-psychologiczne przygotowanie wojsk do działań obronnych*. Badania wykazały słabą znajomość psychologicznych aspektów pola walki. Dlatego też postulowano położenie większego nacisku na przygotowanie kadry oraz urealnienie szkolenia i przygotowania wojsk do działań.

Projekt *Bezpieczeństwo* poświęcony był wypracowaniu systemu bezpieczeństwa Polski. W ramach projektu zespół, pod kierownictwem dr. hab. Krzysztofa KICIŃSKIEGO, zajmował się analizą psychospołecznych aspektów bezpieczeństwa. Podczas badań dokonano diagnozy najważniejszych zagrożeń oraz zaproponowano model psychospołecznego bezpieczeństwa państwa, a także perspektywiczny model bezpieczeństwa w sferze morale sił zbrojnych.

W ostatnim roku działalności wydziału nie zwolniono tempa realizacji projektów badawczych. Zespoły pracowników brały udział w opracowaniu dwóch projektów resortowych:

- Kultura dowodzenia w wojsku (płk dr hab. Piotr ROZMYSŁOWICZ),
- Bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej – tematy badawcze:
  - Edukacja dla bezpieczeństwa (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),
  - Socjologiczne aspekty bezpieczeństwa (dr hab. Krzysztof KICIŃSKI).

Natomiast w ramach planu uczelnianego realizowano między innymi następujące tematy zespołowe:

- Filozoficzne problemy współczesności (płk prof. dr hab. Ryszard ROSA),

- Z dziejów polskiej myśli filozoficznej i społecznej (płk prof. dr hab. Ryszard ROSA),
- Socjologiczne problemy wojen i wojska (dr hab. Krzysztof KICIŃSKI),
- Doskonalenie systemu kształcenia słuchaczy AON (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),
- Teoria i metodyka kształtowania odporności psychicznej żołnierzy (płk dr hab. Mirosław DYRDA),
- Działalność społeczeństwa Drugiej Rzeczypospolitej na rzecz obronności kraju w latach 1918 – 1939 (płk dr hab. Kazimierz PINDEL),
- Teoretyczne i metodologiczne podstawy wychowania interpersonalnego (płk dr hab. Mirosław DYRDA),
- Problemy bezpieczeństwa państwa w opiniach polityków i przedstawicieli nauk społecznych (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),
- Człowiek i technika (płk dr hab. Mirosław DYRDA),
- Wojna i pokój w polskiej myśli społecznej i wojskowej (płk dr hab. Zbigniew STACHOWSKI).

Realizowano także indywidualne prace badawcze. Należały do nich:
- Wizja szkoły w społeczeństwie posttotalitarnym (dr hab. Krzysztof KICIŃSKI),
- Wojna o kresy wschodnie 1919 – 1921 (płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI),
- Historia myśli wojskowej okresu międzywojennego (płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI),
- Sztuka wojenna w wojnie polsko-rosyjskiej 1919 – 1920 (płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI),
- Filozofia bezpieczeństwa. Tradycje i współczesność (płk prof. dr hab. Ryszard ROSA),
- Kształcenie i wychowanie w toku przemian (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),
- Stany Zjednoczone Ameryki, Wielka Brytania – analiza społeczno-gospodarcza i polityczna (ppłk dr Henryk ŁATKOWSKI, ppłk dr Tadeusz SOKOŁOWSKI),
- Ocena efektów służby żołnierzy nadterminowych i kontraktowych oraz jej wpływ na sprawność bojową pododdziałów (mjr dr Leszek KANARSKI),
- Autoagresja wśród żołnierzy. Przyczyny, przejawy, przeciwdziałanie (mjr dr Leszek KANARSKI).

Wartym zaznaczenia jest, że w podejmowanych opracowaniach naukowych oprócz własnych doświadczeń wydział korzystał z doświadczeń uczelni zagranicznych i rozpoczął z nimi współpracę w tym zakresie.

Ważną inicjatywą było nawiązanie w 1994 r. współpracy z czeską Akademią Wojskową w Brnie. Podjęto wówczas badania nad wspólnym tematem: *Polskie i czeskie drogi do niepodległości i suwerenności po I i II wojnie światowej*. Kierownikiem zespołu ze strony wydziału był płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI. W jego skład wchodzili: płk dr hab. Kazimierz PINDEL, płk dr Jerzy POKSIŃSKI, płk dr Stefan CIESIELSKI, płk dr Kazimierz MALAK, ppłk dr Henryk ŁATKOWSKI, ppłk dr Andrzej CIUPIŃSKI, ppłk dr Tadeusz SOKOŁOWSKI. Zaplanowano wydanie dwujęzycznego opracowania podsumowującego dorobek i wnioski w tym zakresie – w AON wydano je w 1997 r. Następnie zaplanowano także kilkuletnie badania na temat: *Problemy bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego w warunkach transformacji ustrojowej w krajach Europy Środkowej*. Kierownikiem tematu badawczego ze strony wydziału był płk prof. dr hab. Ryszard ROSA[7].

W związku z przeformowaniem wydziału w instytut współpraca ta nie układała się już tak prężnie. Spowodowane to było obniżeniem rangi jednego z partnerów oraz ustalenie nowych kierunków i podmiotów współpracy w akademii. Chodziło o nawiązanie przez uczelnię i jej jednostki współpracy z uczelniami zachodnimi (państw NATO), głównie z Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Francji. Celem tej współpracy miało być przygotowanie Polski do włączenia w struktury Sojuszu Północnoatlantyckiego.

W okresie przygotowania Polski do integracji z NATO za priorytetowy cel i przedsięwzięcie uznano osiąganie interoperacyjności Wojska Polskiego i sił NATO, co w praktyce oznaczało między innymi:

- wprowadzanie wspólnych procedur, norm i standardów,
- wspólne ćwiczenia,
- integrację systemów obrony powietrznej,
- tworzenie zintegrowanego cywilno-wojskowego systemu kontroli przestrzeni powietrznej.

Z analizy programu PdP oraz innych dokumentów i publikacji (głównie prasowych) wynikało jednoznacznie, że jednym z głównych i najtrudniejszych problemów integracji będzie uzyskanie szeroko rozumianej interoperacyjności Sił Powietrznych RP i NATO.

---

[7] Opracowano na podstawie L Wyszczelski: Dorobek naukowy…., op. cit. s. 34 oraz tenże, Miejsce i dorobek badań z zakresu humanistyki wojskowej w obszarze edukacji obronnej społeczeństwa, AON, Warszawa 1998.

Na podstawie powyższych przesłanek przyjęto w akademii ramowy program osiągania „interoperacyjności naukowej i dydaktycznej" z analogicznymi uczelniami wojskowymi państw NATO. W programie tym wyeksponowano trzy główne kierunki działania, będące jednocześnie etapami jego realizacji:

- przygotowanie merytoryczne i metodyczne kadry naukowo-dydaktycznej,
- opracowanie i pozyskanie materiałów naukowych, normatywnych i dydaktycznych,
- weryfikacja i ewolucyjne zmiany programu studiów.

W praktyce etapy te w znacznej części realizowano równolegle.

W przygotowaniu kadry naukowo-dydaktycznej najważniejsze znaczenie miały bezpośrednie kontakty z partnerami wybranych państw NATO, szczególnie w sytuacji, kiedy dostęp do materiałów źródłowych był znikomy. Zakres tych kontaktów był rozległy, a formy zróżnicowane. W początkowym okresie główną formą współpracy była wymianie delegacji z uczelniami wojskowymi Republiki Federalnej Niemiec, Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii, a także Francji, Holandii i Danii. Podtrzymano i rozszerzono ponadto tradycyjną więź z uczelniami wojskowymi Czech i Słowacji.

Historycznie pierwszym, w tych ramach, był wyjazd delegacji AON, pod kierownictwem jej ówczesnego komendanta - rektora gen. dyw. prof. dra inż. Tadeusza JEMIOŁO do Akademii Dowodzenia Bundeswehry w Hamburgu, w dniach 25-27 maja 1994 roku. Podpisano wówczas plan współpracy między uczelniami na lata 1994-1995.

Z perspektywy czasu można ocenić, że zasadniczym efektem pierwszych tego typu kontaktów było wzajemne poznanie się i zbudowanie klimatu zaufania. Tak rozległe kontakty miały niewątpliwie swoje zalety. Szybko jednak przyjęto założenie, że dla osiągnięcia wymiernych efektów konieczny jest wybór partnerów strategicznych oraz opracowanie i konsekwentna realizacja programu współpracy z nimi – pod względem merytorycznym i organizacyjnym.

Podsumowując ten okres działalności należy podkreślić, że wydział był i zasługiwał na miano prężnego ośrodka krzewienia myśli humanistycznej w siłach zbrojnych i środowisku cywilnym. Jego kadra i pracownicy wnieśli w tym okresie dużo nowych treści do nauk humanistycznych. Na podkreślenie zasługuje przede wszystkim udana próba dostosowania nauk humanistycznych do procesu transformacji

i wpisania dorobku humanistyki wojskowej do funkcjonowania jednostek wojskowych poprzez stworzenie i wdrożenie nowej koncepcji wychowania w siłach zbrojnych.

Jest to zasługą poszczególnych jednostek organizacyjnych i wszystkich pracowników wydziału.

Głównym zadaniem Katedry Pedagogiki i Psychologii w zakresie działalności naukowo-badawczej było prowadzenie badań teoretyczno-empirycznych w zakresie usprawnienia procesu kształcenia oraz poszukiwania kierunków i sposobów profesjonalnego (ogólnozawodowego) przygotowania kadr dla potrzeb armii i szkolnictwa wojskowego. Badania miały charakter mono i interdyscyplinarny. Służyły realizacji celów edukacyjnych i pragmatycznych[8].

Na szczególne podkreślenie zasługuje zaangażowanie zastępcy komendanta i pracowników Katedry Historii Sztuki Wojennej i Polskiej Myśli Wojskowej oraz Katedry Historii Polski i Powszechnej w proces wyjaśniania „białych plam" i przemilczeń w najnowszej historii Polski. Badania prowadzone przez pracowników katedry miały na celu, w oparciu o historyczne fakty, ustalić prawidłowości rozwoju sił zbrojnych i sztuki wojennej oraz ukazać istotę przemian. Zasadność prowadzenia badań z historii sztuki wojennej wynikała także z konieczności stworzenia solidnych podstaw naukowych dla procesu dydaktycznego w uczelni wyższej. Bowiem proces dydaktyczny nie może być realizowany bez uprawiania nauki i prowadzenia stosownych badań[9].

Katedra Historii Sztuki Wojennej (KHSzW) była jedyną w kraju jednostką dydaktyczno-naukową specjalizującą się w badaniach nad historią sztuki wojennej i myśli wojskowej. Pracownicy katedry prowadzili samodzielnie oraz uczestniczyli w realizacji wielu tematów badawczych

Pokłosiem aktywnej działalności było wyróżnienie płk dr hab. Lecha WYSZCZELSKIEGO, przez miesięcznik *Wojsko i Wychowanie,* specjalną nagrodą za upowszechnianie na jego łamach wiedzy historycznej.

Pracownicy Katedry Filozofii i Socjologii podjęli się niełatwego zadania ukształtowania tożsamości filozofii, socjologii i etyki w wojskowym szkolnictwie wyższym. Próbowali uściślić wzajemne relacje pomiędzy pojęciami pokoju i wojny. Na-

---

[8] Por. J. Groskrejc, ewolucja i prognoza działalności Katedry Pedagogiki oraz jej rola w rozwoju humanistyki wojskowej (w:) Rola Instytutu…op. cit., s. 64 – 79.

[9] Por. H. Herman, Historia sztuki wojennej w edukacji kadr dowódczo-sztabowych – oceny i prognozy (w:) Rola instytutu… op. cit., s. 48 – 63.

tomiast konkretniej działaniem sił zbrojnych w okresie pokoju, kryzysu i wojny. Szczególną rolę do spełnienia w tym zakresie miała filozofia bezpieczeństwa[10].

Pracownicy Katedry Kultury zajmowali się badaniem funkcjonowania szeroko rozumianej kultury w środowisku żołnierzy jednostek wojskowych oraz wypracowywali wnioski dotyczące poprawy wizerunku żołnierzy w środowisku cywilnym.

Obszarem zainteresowań zespołu pracowników Katedry Prawa i Stosunków Międzynarodowych były prawne aspekty współczesnych wojen oraz uwarunkowania międzynarodowej współ pracy militarnej.

Dorobek naukowy utrwalano i propagowano, a także zdobywano nowe doświadczenia, organizując konferencje i sympozja naukowe oraz uczestnicząc aktywnie w przedsięwzięciach uczelnianych i poza akademią. Był to znaczący wysiłek dla zmniejszającego się stanu osobowego wydziału. W okresie tym zorganizowano ponad 30 konferencji, sympozjów, seminariów i narad naukowych[11]. Uwzględniając rozmach działalności wydziału można pokusić się o stwierdzenie, że jego pracownicy aktywnie uczestniczyli w kilkuset takich przedsięwzięciach w uczelni i poza nią (nie udało się tego dokładnie ustalić z powodu braku stosownych dokumentów).

Bardzo ważnym dla propagowania dorobku naukowego pracowników wydziału forum były czasopisma akademickie, resortowe i ogólnokrajowe. W latach 1990 – 1994 opublikowano ok. 200 artykułów popularno-naukowych i naukowych[12]. Ponadto kilkadziesiąt podręczników, skryptów oraz opracowań studyjnych i metodycznych, co przedstawia załącznik 30. Kadra i pracownicy brali także udział w audycjach radiowych i telewizyjnych komentując aktualne wydarzenia oraz sprawując rolę ekspertów i konsultantów.

Kształtowanie i rozwijanie myśli naukowej jest możliwe tylko w jednostce organizacyjnej, która dysponuje odpowiednią liczbą samodzielnych pracowników naukowych – profesorów i doktorów habilitowanych oraz realizuje poprawną politykę w zakresie rozwoju kadr naukowych. Wydział zasadniczo nie mógł pozyskiwać odpowiednich naukowców z zewnątrz z powodu braku takowych, a tylko kształcić i promować kadry naukowe we własnym zakresie. Charakterystykę potencjału naukowe-

---

[10] Por. J. Świniarski, O rezultatach poszukiwań tożsamości filozofii, socjologii i etyki w wojskowym szkolnictwie wyższym (w:) Rola Instytutu...op. cit., s. 80 – 91.
[11] Por. załącznik 33, wybrane publikacje pracowników wydziału i instytutu.
[12] Za L. Wyszczelski, Dorobek naukowy...op. cit.

go wydziału i jego struktury , na przestrzeni omawianego okresu, przedstawia załącznik 4.

Na przestrzeni lat 1990 - 1994 następowała fluktuacja samodzielnych pracowników naukowych - profesorów i doktorów habilitowanych w wydziale. Ich liczba ma olbrzymi wpływ na status naukowy i dydaktyczny Wydziału. Jako zjawisko naturalne należy uznać odchodzenie z powodu osiągnięcia wieku emerytalnego. Ale odchodzili również pracownicy do innych instytucji wojskowych lub poza wojsko rezygnując z dalszej służby wojskowej, na własną prośbę, na przykład przy wystąpieniu dużego zapotrzebowania na kadry z tytułem naukowym w sektorze szkolnictwa niepublicznego. Przyrost kadr naukowych, osiągany w wyniku ich kształcenia nie zawsze równoważy tzw. ubytki naturalne i odpływ do instytucji zewnętrznych, co przedstawiono w rozdziale pierwszym.

Charakterystyczną cechą struktury kadry dydaktyczno-naukowej było jej nasycenie nauczycielami akademickimi ze stopniem naukowym doktora. Zdawać sobie należy sprawę z tego, że właśnie doktorzy stanowią potencjalne źródło przyrostu liczby doktorów habilitowanych. Pracownicy wydziału uzyskiwali stopień doktora przede wszystkim w trybie indywidualnym, nie przerywając wykonywania obowiązków nauczycieli akademickich. Doktorami zostali m. in. płk Dominik STRASBURGER (rozprawa wyróżniona nagrodą II stopnia – WWLąd.), ppłk Zenon NOWAKOWSKI, mjr Marek T. FRANKOWSKI.

W okresie czteroletniego funkcjonowania wydziału z radą mającą uprawnienia do nadawania stopnia doktora wypromowano 18 doktorów nauk humanistycznych na potrzeby sił zbrojnych. Tematyka rozpraw doktorskich pokrywała się głównie z zainteresowaniami i potrzebami, a nawet możliwościami badawczymi doktorantów. Z zasady, rozprawy doktorskie były integralną częścią działalności naukowo-badawczej i zawodowej osoby ubiegającej się o stopień naukowy doktora, a tematyka rozpraw doktorskich, obok tematów zawierających aspekty poznawcze, obejmowała tematy mające walory praktycznej przydatności.

Rada wydziału spełniała także inne ważne zadania. Będąc ciałem doradczym komendanta podejmowała decyzje odnoszące się do ogólnych kierunków działalności wydziału oraz określała szczegółowe zasady realizacji procesu dydaktycznego i badawczego.

W omawianym okresie jeden pracownik naukowo-dydaktyczny wydziału otrzymał tytuł profesora - płk dr hab. Ryszard ROSA (17. 03. 1992 r.). Pomimo dużego

potencjału doktorów żaden pracownik nie otrzymał wówczas stopnia doktora habilitowanego. Kilku doktorów habilitowanych przedstawiło swoje rozprawy i obroniło kolokwia habilitacyjne w ostatnim roku funkcjonowania rad wydziałów WAP (rok akademicki 1989 - 1990. Byli to między innymi: płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ (rozprawa wyróżniona w AON nagrodą II stopnia, płk dr hab. Edmund SZWEDA (rozprawa wyróżniona w AON dyplomem), płk dr hab. Zenon STACHOWSKI. Natomiast płk. dr. hab. Kazimierzowi PINDLOWI stopień nadała (30. 01. 1990 r.) Rada Naukowa WIH.

Pracownicy wydziału nie ograniczali się tylko do działalności we własnym środowisku. Wielu z nich działało aktywnie w stowarzyszeniach i towarzystwach naukowych (pedagogów, historyków, socjologów, filozofów), a także w doraźnych zespołach powoływanych przez ministra obrony narodowej i jego zastępców (zespół do opracowania koncepcji działalności wychowawczej w siłach zbrojnych). Niektórzy pogłębiali swoją wiedzę i doświadczenie zawodowe w placówkach cywilnych – płk dr Henryk BUGAŁA odbył (1994 r.) półroczną praktykę w Katedrze Psychologii Wychowawczej Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego.

3. 2. Działalność naukowo – badawcza w Instytucie Nauk Humanistycznych

Instytut Nauk Humanistycznych jako nowa jednostka organizacyjna był odpowiedzialny w akademii za kreowanie i rozwijanie humanistyki wojskowej. Uszczuplony stan samodzielnych pracowników naukowych (1 profesor i 12 doktorów habilitowanych) oraz duże rozdrobnienie specjalności naukowych spowodowały utratę przez radę naukową uprawnień do nadawania stopnia doktora. Odzwierciedlało się to z kolei na dalszych awansach naukowych – stopniach dr hab. i tytule profesora. Miało także reperkusje dla sił zbrojnych, i szkolnictwa wojskowego, które nie otrzymywały odpowiednio przygotowanych kadr do realizowania zadań wychowawczych i dydaktycznych. Sytuacja ta ograniczała także możliwości badawcze nowej jednostki organizacyjnej. Zmniejszenie liczby kadry oznaczało w prostym przełożeniu zmniejszenie potencjału naukowego, a co się z tym wiąże także środków (funduszy) na badania naukowe.

Powyższe przesłanki spowodowały, że instytut rozpoczął funkcjonowanie w znacznie trudniejszych warunkach od swojego poprzednika, czyli wydziału.

W tym też czasie, realnie oceniając możliwości, postanowiono dokonać większej kumulacji prowadzonych badań rozkładając czas ich prowadzenia na kilka lat

oraz koncentrując się na pracach zespołowych. Prace badawcze i teoretyczne obejmowały przedstawione poniżej główne obszary zadaniowo-tematyczne opracowane pod kierownictwem naukowym wyszczególnionych pracowników instytutu.

W 1995 roku opracowano 5 tematów:

I. Przygotowanie pedagogiczne kadr dowódczych Wojska Polskiego (płk dr hab. Marek KUCHARSKI),

II. Dowódcze i wychowawcze przygotowanie w systemie obronnym RP (płk prof. dr hab. Jerzy KUNIKOWSKI),

III. Stan i perspektywy rozwoju pedagogiki wojskowej i metodyk szczegółowych (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

IV. Teoria i praktyka działań obronnych w latach 1914 – 1945 (płk dr hab. Henryk HERMAN),

V. Problemy zachowań żołnierzy służby zasadniczej (mjr dr Leszek KANARSKI).

W 1996 roku także opracowano 5 tematów:

I. Psychospołeczne determinanty skuteczności dowodzenia w walce zbrojnej (płk dr hab. Mirosław DYRDA),

II. Problemy bezpieczeństwa w myśli społecznej i wojskowej (płk prof. dr hab. Ryszard ROSA),

III. Przygotowanie studentów uczelni wojskowych do pracy szkoleniowo-wychowawczej (płk dr hab. Marek KUCHARSKI),

IV. Planowanie wojenne w Polsce w latach 1918 – 1956 (płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

V. System wychowawczy wojska 1945 – 1989 (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ).

W 1997 roku opracowano 5 tematów, w tym 2 (II i V) zbiorowe:

I. Armia w systemie demokratycznym państwa(płk prof. dr hab. Jerzy KUNIKOWSKI),

II. Model działalności społeczno-wychowawczej w Wojsku Polskim III Rzeczypospolitej (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

III. Prawa i wolności człowieka w armiach demokratycznego państwa (płk prof. dr hab. Ryszard ROSA),

IV. Prawno-ustrojowe zasady funkcjonowania Wojska Polskiego II Rzeczypospolitej (płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

V. Demokratyczny charakter armii a rzeczowe i instytucjonalne przemiany wychowania wojskowego po 1989 r. (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ).

Od roku 1998 rozpoczęto opracowywanie większej liczby zadań i tematów. Od tej pory stało się regułą opracowanie zadań składających się z kilku tematów, które opracowywało kilku autorów. Zdarzały się także przypadki opracowywania całego zadania przez jednego autora. Zadania realizowały zespoły pod kierownictwem:

I. Modelowy system edukacji obronnej RP (zlecony przez DSO MON - płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

II. Model działalności oświatowo-wychowawczej w Wojsku Polskim III Rzeczypospolitej. Synteza z badań (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

III. Rola Instytut nauk humanistycznych AON w badaniach i upowszechnianiu humanistyki wojskowej (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

IV. Armia w systemie demokratycznym (prof. dr hab. Jerzy KUNIKOWSKI),

V. Prawa i wolności człowieka w armiach demokratycznego państwa (płk prof. dr hab. R. Rosa),

VI. Prawno-ustrojowe zasady zapewnienia bezpieczeństwa w wybranych państwach o ugruntowanej demokracji (płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

VII. Miejsce i rola nauk humanistycznych w edukacji obronnej społeczeństwa (płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

VIII. Miejsce i dorobek badań z zakresu humanistyki wojskowej w edukacji obronnej społeczeństwa (płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

IX. Prognostyczny model działalności społeczno-wychowawczej w Wojsku Polskim (płk dr hab. Marek KUCHARSKI),

X. Rola i dorobek dydaktyki z obszaru humanistyki w wojskowej w wychowaniu obronnym społeczeństwa (- płk dr hab. Marek KUCHARSKI),

XI. Przywództwo w dowodzeniu wojskami (ppłk dr Leszek KANARSKI),

XII. Kierunki zmian programów nauczania psychologii w wojskowym szkolnictwie zawodowym (płk dr hab. Mirosław DYRDA).

W 1999 roku liczba opracowywanych zadań została powtórzona:

I. Armia w systemie demokratycznym (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

II. Miejsce i rola nauk humanistycznych w edukacji obronnej (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

III. Działania nieregularne w teorii wojennej XIX i początku XX wieku (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

IV. Bezpieczeństwo personalne i strukturalne wobec wyzwań współczesności (płk dr hab. Janusz ŚWINIARSKI),

V. Rola nauk humanistyki wojskowej w przygotowaniu kadr dowódczo-sztabowych i pracowników administracji (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

VI. Kierunki zmian i perspektywy rozwoju dydaktyki wyższej szkoły wojskowej (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

VII. Przemiany w naukach pedagogicznych i ich wpływ na współczesny kształt dydaktyki wyższej szkoły wojskowej (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

VIII. Cele, treści oraz metody edukacji psychologicznej podchorążych i oficerów sił zbrojnych RP (płk dr Bronisław ROKICKI),

IX. Działania nieregularne w myśli wojskowej I sztuce wojennej XIX i XX wieku (płk dr hab. Henryk HERMAN),

X. Teoria i praktyka wykorzystania wojsk specjalnych po II wojnie światowej (płk dr hab. Henryk HERMAN),

XI. Kształcenie kadr oficerskich w wyższych uczelniach wojskowych (płk dr Jerzy GROSKREJC),

XII. Kształcenie kierowniczych kadr administracji państwowej i samorządowej w Akademii Obrony Narodowej (kpt. dr Jarosław KARDAS).

W 2000 roku opracowano mniej zadań, ale liczba tematów była znaczna, ponieważ większość zadań opracowywano zespołowo:

I. Prognozy rozwoju wojskowości XXI wieku (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ):

- Przeobrażenia w wojskowości po II wojnie światowej (płk dr hab. Jerzy POKSIŃSKI),
- Wizje prowadzenia wojen w myśli wojskowej XX wieku i ich wpływ na zmiany w sztuce wojennej (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI),
- Edukacja obronna społeczeństwa - postulowane rozwiązania modelowe (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),
- Etyka zawodowa żołnierza WP w uwarunkowaniach wymogów państwa demokratycznego (płk dr hab. Janusz ŚWINIARSKI),
- Synteza z realizacji zadania (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ);

II. Militarne aspekty wojny polsko-rosyjskiej 1919 – 1920 roku (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI):

- Bitwa na przedpolach Warszawy – fakty, mity, interpretacje (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI),
- Operacja ukraińska Wojska Polskiego 1920 r. (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

- Dowodzenie szczebla strategicznego i operacyjnego w wojnie polsko-rosyjskiej 1919 – 1920 r. (płk dr hab. Henryk HERMAN),

- Bibliografia wojny polsko-rosyjskiej (płk dr Stefan CHOJNECKI),

- Synteza z realizacji zadania (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI);

III. Kierunki zmian i perspektywy rozwoju dydaktyki wyższej szkoły wojskowej (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ):

- Współczesny kształt i przemiany dydaktyki wyższej szkoły wojskowej (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

- Kwalifikacje społeczno-zawodowe oficera-dowódcy w świetle przemian edukacyjnych wyższej szkoły wojskowej (płk dr Jerzy GROSKREJC),

- Synteza z realizacji zadania (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ);

IV. Działania nieregularne w myśli wojskowej i sztuce wojennej XIX i XX wieku (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI):

- Działania specjalne wojskowości polskiej w latach 1918 – 1989 (płk dr hab. Henryk HERMAN),

- Praktyka realizacji koncepcji wojny partyzanckiej w powstaniu styczniowym 1863 – 1864 (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

- Synteza z realizacji zadania (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI).

Od roku 2001 odnotowuje się spadek liczby zadań. Natomiast w tym roku nie notujemy jeszcze zdecydowanie mniejszej liczby tematów:

I. Wyższe szkolnictwo wojskowe wobec nowych wyzwań edukacyjnych (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ):

- Model wewnątrz uczelnianego systemu oceniania w wyższej szkole wojskowej (płk dr Jerzy GROSKREJC),

- Kompetencje zawodowe kadry dowódczo-sztabowej w aspekcie wymogów współczesnej pedagogiki wojskowej (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

- Zadania i funkcje wyższej szkoły wojskowej w świetle prognoz edukacyjnych (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

- Prakseologiczne zagadnienia funkcjonowania wyższych szkół wojskowych (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ);

II. Wojsko Polskie w okresie transformacji (płk dr Włodzimierz CHOJNACKI):

- Socjologiczna analiza procesów transformacji wojska. Od instytucji do organizacji (płk dr Włodzimierz CHOJNACKI),

- Grupa społeczna kadry oficerskiej w warunkach transformacji systemowej (płk dr Włodzimierz CHOJNACKI);

III. Sztuka wojenna po 1945 roku - doświadczenia i prognozy (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI):

- Wpływ II wojny światowej oraz wojen lat 50-tych na zasady sztuki wojennej (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

- Teoria małych zawodowych armii i jej wpływ na sztukę wojenną (płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI),

- Działania w Zatoce Perskiej, Bośni i Kosowie realizacją nowych zasad prowadzenia wojen (płk dr Dominik STRASBURGER);

IV. Kompetencje społeczne oficerów (ppłk dr Leszek KANARSKI):

- Samoocena umiejętności interpersonalnych studentów Akademii Obrony Narodowej (ppłk dr Leszek KANARSKI),

- Umiejętności komunikacyjne oficerów podstawowego szczebla dowodzenia (płk dr Edward POMYKAŁA),

- Umiejętności społeczne oficerów uczestniczących w operacjach wsparcia pokoju (płk dr Bronisław ROKICKI),

- Doskonalenie umiejętności komunikacyjnych (ppłk dr Leszek KANARSKI);

V. Idea przywództwa i jej realizacja w wojsku (płk dr Bronisław ROKICKI):

- Teoretyczne podstawy przywództwa wojskowego (ppłk dr Leszek KANARSKI),

- Teoria i praktyka przywództwa w wojsku wobec wyzwań edukacyjnych (płk dr Jerzy GROSKREJC),

- Samoocena predyspozycji przywódczych kadry zawodowej (płk dr Bronisław ROKICKI),

- Edukacja dla przywództwa (ppłk dr Jan BORKOWSKI).

Natomiast od roku 2002 widać wyraźny spadek zarówno liczby zadań jak i tematów. Tendencja taka utrzymuje się, za wyjątkiem kolejnego roku, do końca funkcjonowania instytutu. Było to spowodowane faktem, że od tego czasu rozpoczęła się duża rotacja pracowników i nie wszyscy zgłaszali tematy do planów, bądź też nie realizowali zgłoszonych. Opracowano następujące zadania:

I. Pedagogika Obronna wobec procesów globalizacji i edukacji międzykulturowej (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ):

- Wpływ globalizacji na przemiany procesów wychowania obronnego w Polsce (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

- Edukacja międzykulturowa i jej wpływ na przygotowanie obronne społeczeństwa (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ),

- Pedagogika Obronna wobec procesów globalizacji i edukacji międzykulturowej – synteza (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ);

II. Operacja OVERLORD (1944) – największa operacja połączona II wojny światowej (płk prof. dr hab. Tadeusz PANECKI);

III. Polska sztuka wojenna XX wieku. Doświadczenia i wnioski (płk prof. dr hab. Tadeusz PANECKI);

IV. Armia polska i życie społeczne Polaków we Francji. Wrzesień 1939 – czerwiec 1940. Dokumenty (płk dr hab. Józef SMOLIŃSKI);

V. Wykorzystanie gier dydaktycznych w edukacji kadr dowódczo-sztabowych (płk dr Jerzy GROSKREJC);

VI. Sztuka wojenna wojska polskiego na froncie wschodnim w latach 1939 – 1945 (płk dr hab. Stanisław JACZYŃSKI).

W 2003 roku, jak już wspominano, pracownicy opracowali 11 zadań badawczych, na które składało się 20 tematów. Można zaryzykować stwierdzenie, że był to ostatni rok prosperity w dziedzinie badań naukowych w instytucie. Opracowano wówczas następujące zadania i tematy:

I. I i II wojna czeczeńska. Doświadczenia i wnioski dla współczesnej sztuki wojennej (płk dr hab. Stanisław JACZYŃSKI);

II. Terytorium Polski pod względem wojskowym (prof. dr hab. Janusz WOJTASIK):

- Polski teatr wojny,

- Ludność,

- Potencjał kraju oraz kierunki zagrożenia zewnętrznego;

III. Etos żołnierski jako społeczny kontekst jakościowych przeobrażeń Sił Zbrojnych III RP (mjr dr Krzysztof LORANTY):

- Społeczne i osobowościowe mechanizmy postaw żołnierzy z poboru wobec służby wojskowej (mjr dr Krzysztof LORANTY),

- Moralność zawodowa żołnierzy a jakościowe przeobrażenia armii demokratycznego państwa (ppłk dr Mariusz KUBIAK),

- Etos żołnierski jako społeczny kontekst jakościowych przeobrażeń Sił Zbrojnych III RP (mjr dr Krzysztof LORANTY);

IV. Wojna i pokój w tradycji Islamu (ppłk dr Mariusz KUBIAK);

V. Rola i znaczenie Mazowsza we współczesnych działaniach wojennych cz. 1 i 2 (prof. dr hab. Marek PLEWCZYŃSKI);

VI. Kosowo jako teatr działań wojennych w latach 90. XX wieku (ppłk dr Jeremiasz ŚLIPIEC);

VII. Sztuka wojenna w działaniach koalicyjnych w Zatoce Perskiej (dr hab. Janusz ODZIEMKOWSKI);

VIII. Analiza porównawcza funkcjonowania jednostek wielonarodowych i narodowych (płk dr Włodzimierz CHOJNACKI):

- Instytucjonalno-organizacyjne i społeczne aspekty funkcjonowania kadry w jednostkach o strukturze wielonarodowościowej,

- Empiryczna analiza kultury organizacyjnej jednostek o strukturze wielonarodowej,

- Analiza porównawcza funkcjonowania systemu społecznego jednostek o strukturze narodowej i wielonarodowej;

IX. Psychospołeczne uwarunkowania władzy dowódczej w narodowych i wielonarodowych strukturach wojskowych (płk dr Włodzimierz CHOJNACKI):

- Teoretyczne podstawy funkcjonowania władzy dowódczej w strukturach hierarchicznych grup zorganizowanych,

- Socjologiczna analiza wybranych struktur władzy w organizacjach o dominującej strukturze hierarchicznej,

- Analiza porównawcza sprawowania władzy w jednostkach wojskowych o strukturze narodowej i wielonarodowej. Synteza z badań.

X. Inteligencja emocjonalna dowódców oddziałów i związków taktycznych. Badania empiryczne (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ);

XI. Prognostyczność eksperymentu z klasami o profilu wojskowym w szkołach ponadgimnazjalnych w latach 1998 – 2003 (płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ);

XI. Wodzowie i politycy – historyczna analiza źródeł sukcesów (ppłk dr Jeremiasz ŚLIPIEC).

W 2004 roku zrealizowano 5 zadań badawczych:

I. Świat wartości żołnierzy zawodowych jako kryterium jakościowych przeobrażeń Sił Zbrojnych RP (sprawozdanie z badań - ppłk dr Krzysztof LORANTY);

II. Instytucjonalno-organizacyjne i społeczne aspekty funkcjonowania kadry w jednostkach o strukturze wielonarodowej (płk dr Włodzimierz CHOJNACKI);

III. Teoretyczne podstawy funkcjonowania władzy dowódczej w strukturach hierarchicznych grup zorganizowanych (płk dr Włodzimierz CHOJNACKI);
IV. Pedagogiczna misja kadry oficerskiej w procesie kształtowania potencjału obronnego państwa (analiza empiryczna - płk dr hab. Stanisław JARMOSZKO);
V. Bezpieczeństwo w perspektywie procesów globalizacyjnych współczesnego świata (ppłk dr Mariusz KUBIAK).

W 2005 roku liczna zadań wzrosła do 9:

I. Humanistyczne kompetencje oficerów wobec wyzwań współczesności (płk dr hab. Stanisław JARMOSZKO, dr hab. Ryszard STĘPIEŃ);
II. Socjologiczna analiza wybranych struktur władzy w organizacjach o dominującej strukturze hierarchicznej (płk dr Włodzimierz CHOJNACKI);
III. Moralność zawodowa żołnierzy, a jakościowe przeobrażenia armii demokratycznego państwa (ppłk dr Mariusz KUBIAK);
IV. Poglądy na operacje wojsk lądowych w europejskiej myśli wojskowej okresu nowożytnego. Główni przedstawiciele – działalność i dorobek teoretyczny. Część pierwsza. Geneza i rozwój poglądów teoretycznych na operacje wojsk lądowych w europejskiej myśli wojskowej (ppłk dr Tomasz KOŚMIDER);
V. Sztuka wojenna w działaniach koalicyjnych w Zatoce Perskiej cz. 2 (dr hab. Janusz ODZIEMKOWSKI);
VI. Przywództwo w praktyce szkolnictwa wojskowego (ppłk dr Leszek KANARSKI);
VII. Moralność zawodowa żołnierzy, a jakościowe przeobrażenia armii demokratycznego państwa (ppłk dr Krzysztof LORANTY);
VIII. Analiza porównawcza funkcjonowania systemu społecznego jednostek wojskowych o strukturze narodowej i wielonarodowej. Synteza z badań (płk dr Włodzimierz CHOJNACKI);
IX. Analiza porównawcza sprawowania władzy w jednostkach wojskowych o strukturze narodowej i wielonarodowej. Synteza z badań (płk dr Włodzimierz CHOJNACKI).

W 2006 roku zgłoszono 9 zadań, zrealizowano tylko 7:

I. Doświadczenia i wnioski z zakresu wykorzystania regularnych oddziałów wojsk lądowych w prowadzeniu walki z formacjami partyzanckimi w drugiej połowie XX wieku (ppłk dr Jeremiasz ŚLIPIEC);
II. Geneza europejskiej integracji militarnej. Pakty i sojusze (ppłk dr Andrzej AKSAMITOWSKI);

III. Poglądy na operacje wojsk lądowych w europejskiej myśli wojskowej okresu nowożytnego. Główni przedstawiciele - działalność i dorobek teoretyczny (ppłk dr Tomasz KOŚMIDER);

IV. Uwarunkowania i determinanty bezpieczeństwa europejskiego (prof. dr hab. Kazimierz KRZYSZTOFEK);

V. Uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego w kontekście integracji europejskiej i procesów globalizacji – zgłoszony (dr hab. Ryszard STĘPIEŃ – realizacja w 2009 roku przez inny zespól);

VI. Etos żołnierski jako kontekst jakościowych przeobrażeń sił zbrojnych III RP. Synteza (ppłk dr Krzysztof LORANTY);

VII. Poglądy na operacje wojsk lądowych w europejskiej myśli wojskowej okresu nowożytnego. Główni przedstawiciele, działalność i dorobek teoretyczny. Część druga: Działalność i dorobek głównych przedstawicieli teorii operacji w europejskiej myśli wojskowej (Jeremiasz ŚLIPIEC);

VIII. Doświadczenia i wnioski z zakresu wykorzystania regularnych oddziałów wojsk lądowych w prowadzeniu walki z formacjami partyzanckimi w drugiej połowie XX wieku. Wybrane aspekty. Część druga: Wykorzystanie regularnych jednostek wojsk lądowych w prowadzeniu walki z formacjami partyzanckimi w drugiej połowie XX wieku. Raport z badań (Jeremiasz ŚLIPIEC, Lech Wyszczelski),

IX. Działalność naukowo badawcza i dydaktyczna na studiach magisterskich i licencjackich w Wydziale Nauk Humanistycznych i Instytucie Nauk Humanistycznych Akademii Obrony Narodowej (ppłk dr Andrzej RACZKOWSKI – realizacja w 2009 r. przez autora niniejszej pracy).

W 2007 roku zrealizowano tylko 3 zadania:

I. Działalność wychowawcza w Siłach Zbrojnych RP. Stan obecny, przesłanki zmian oraz kierunki (ppłk dr Krzysztof LORANTY);

II. Sztuka operacyjna i taktyka lotnictwa rosyjskiego w wojnie afgańskiej (dr hab. Jerzy Gotowała);

III. Sojusze wojskowe XX wieku a integracja militarna Europy cz. 1. Współpraca wojskowa państw europejskich w pierwszej połowie XX wieku (ppłk dr Andrzej AKSAMITOWSKI);

W 2008 roku, kończącym funkcjonowanie instytutu zgłoszono 6 zadań, zrealizowano tylko 4:

I. Wojsko Polskie w misjach pokojowych w latach 1953 – 1990 (płk dr hab. Janusz ZUZIAK);
II. Efektywność kształcenia na studiach doktoranckich w AON (ppłk dr Andrzej PIECZYWOK);
III. Kształcenie w Wydziale Humanistycznym i Instytucie Nauk Humanistycznych na studiach podyplomowych i kursach (ppłk dr Andrzej PIECZYWOK);
IV. Znaczenie Obwodu Kaliningradzkiego dla bezpieczeństwa RP i UE (dr Agnieszka LEGUCKA);
V. Psychospołeczne uwarunkowania zachowań jednostek i grup w sytuacjach zagrożeń (ppłk dr Krzysztof LORANTY – nie zrealizowano);
VI. Analiza celów i zasad działania organizacji terrorystycznych (ppłk dr Jan BORKOWSKI – nie zrealizowano).

Dokonując analizy zadań i tematów badawczych można wyciągnąć wniosek, że obszary badawcze pokrywały się z głównymi zadaniami i potrzebami dydaktycznymi INH i dotyczyły głównie: pedagogiki wojskowej, edukacji obronnej społeczeństwa, filozofii bezpieczeństwa, historii sztuki wojennej, psychologii dowodzenia, socjologii wojska i etyki zawodu wojskowego. Koncentrowano się także na bieżących problemat odnoszących się do przyjęcia Polski w struktury NATO i Unii Europejskiej, a także toczących się współcześnie konfliktów zbrojnych. Wysiłek badawczy uwzględnia kwalifikacje pracowników naukowo-dydaktycznych, prognozy ich rozwoju, jak również zapotrzebowanie wojska i środowiska cywilnego na wyniki badań.

Na podstawie wyników badań opracowano liczne podręczniki i skrypty akademickie dostosowane w pełni do nowych treści kształcenia głównie z zakresu historii sztuki wojennej, a także dostosowując je do współczesnych trendów pedagogiki, psychologii oraz filozofii i socjologii. Najbardziej charakterystycznych pod względem merytorycznym podręczniki i skrypty, wydane w instytucie przedstawia załącznik 30. W sumie w okresie 14 lat funkcjonowania instytutu opracowano ponad 180 opracowań naukowych. Poświęcone były problematyce, którą można ująć w ogólne działy:
- historia – 75 opracowań,
- pedagogika, edukacja, wychowanie – 40 opracowań,
- filozofia, socjologia, etyka – 21 opracowań,
- psychologia 31, w tym 7 z przywództwa, oraz 4 z komunikacji i negocjacji,
- aspekty bezpieczeństwa – 18.

Promowanie wiedzy i dorobku Instytutu Nauk Humanistycznych następowało poprzez podejmowanie przedsięwzięć naukowych, w tym wymianę doświadczeń, wykłady i informacje, udział w pracach badawczych, publikacje w czasopismach i periodykach wojskowych oraz współpracę z instytucjami i ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w kraju i za granicą. INH współpracował m.in. z Uniwersytetem A. Mickiewicza, Akademią Pedagogiczną im. KEN, Uniwersytetem M. Kopernika, Uniwersytetem Szczecińskim, Akademią Podlaską oraz z placówkami naukowymi (np.: Komisją Historii Wojskowej Komitetu Nauk Historycznych PAN, Zespołem Pedeutologicznym Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN). W ramach działalności zagranicznej instytut współpracował z odpowiednikami w Akademiach państw NATO i innych np.: Uniwersytetem Obrony w Monachium, Uniwersytetem Obrony w Brnie, Uniwersytetem w Doniecku.

Liczącym się forum upowszechniania myśli naukowej są wszelkiego rodzaju publikacje w naukowych, popularno-naukowych i popularnych wydawnictwach, periodykach i czasopismach, zarówno wojskowych jak i cywilnych, krajowych i zagranicznych. Tu prezentowane są najnowsze osiągnięcia badawcze. Dla pracowników instytutu szczególnymi tytułami były m. in.: Zeszyty Naukowe AON, Wojsko i Wychowanie, poprzednio Myśl Wojskowa, a ostatnio Bellona, Przegląd Wojskowo-Historyczny, Edukacja dla Obronności, Zeszyty Historyczne, Biuletyn Wojskowej Służby Archiwistycznej, Niepodległość i Pamięć, a także Polska Zbrojna i Biuletyn AON oraz (w mniejszym zakresie) Przegląd WLiOP i Przegląd Wojsk Lądowych. Publikowano także w periodykach zagranicznych. Najwięcej artykułów ukazało się w wydawnictwie Akademii Wojskowej Czech – Sborniku. Szerszy zakres tytułów publikacji pracowników instytutu, w latach 1995 –2008, przedstawia załącznik 33.

Publikacje spełniały i spełniają istotną rolę w rozwoju naukowym i promowaniu osiągnięć badawczych propagatorów nauk wojskowych, a dla kolejnych generacji młodych adeptów tych nauk są często miejscem pisarskiego debiutu oraz doskonalenia sprawności warsztatowej i publicystycznej. Dlatego w instytucie tak dużą rolę im przypisywano.

Liczba publikacji pracowników instytutu kształtowała się na poziomie kilkudziesięciu rocznie. Najbardziej aktywnymi w tej dziedzinie byli: płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI, płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ, płk prof. dr hab. Ryszard ROSA, płk dr hab. Janusz ŚWINIARSKI, płk dr Stefan CZMUR, płk dr. Bronisław ROKICKI, płk

dr Leszek KANARSKI, ppłk dr Jan BORKOWSKI, ppłk dr Jerzy BIEŃKOWSKI, ppłk dr Jeremiasz ŚLIPIEC, ppłk dr Tomasz KOŚMIDER, ppłk dr Juliusz TYM,

Z analizy tematyki opublikowanych artykułów w omawianym okresie wynika, że najwięcej publikacji dotyczyło zagadnień edukacji i wychowania, problematyki najnowszej historii Polski, filozoficznych i socjologicznych problemów bezpieczeństwa, psychologicznych aspektów przygotowania żołnierzy do działania na współczesnym polu walki oraz przywództwa. Bardzo dużą wagę przywiązywano do podejmowania i popularyzowania zagadnień związanych z edukacją obronną społeczeństwa, wyzwaniami stojącymi przed naukami humanistycznymi w kontekście funkcjonowania naszego kraju w strukturach międzynarodowych i globalizacji oraz „odkłamywaniu" historii poprzez ukazywanie roli wykreślonych w poprzednim systemie bohaterów oraz prawdziwej, wolnej od ideologii, interpretacji wydarzeń.

Ważną płaszczyzna popularyzacji wyników badań prowadzonych w instytucie oraz wymiany poglądów z zakresu aktualnych problemów nauk humanistycznych, stanowiły konferencje oraz sympozja i seminaria naukowe. Miały one różnorodny wymiar i zasięg – od katedralnych i instytutowych po akademickie i ogólnokrajowe, a nawet międzynarodowe (np. wspólne z Akademią Wojskową Czech z Brna). Ponadto pracownicy aktywnie uczestniczyli w takich przedsięwzięciach poza uczelnią, wygłaszając referaty oraz zabierając głos w dyskusji.

Wykaz konferencji, sympozjów naukowych organizowanych w omawianym okresie przedstawia załącznik 31.

Jak wynika z przedstawionej tematyki konferencji i sympozjów naukowych, podejmowano problemy ważkie zarówno dla instytutu, jak i dla systemu obronnego w ogóle, stąd często uczestniczyli w nich przedstawiciele instytucji i jednostek wojskowych oraz ośrodków cywilnych zajmujących się szeroko rozumiana obronnością i przygotowaniem kadr dla niej. Poruszane w trakcie tych przedsięwzięć problemy oraz wymiana poglądów dobrze służyły doskonaleniu opracowań naukowych podejmowanych przez kadrę naukową instytutu i treści kształcenia zarówno w instytucie, jak i akademii, a także w środowisku cywilnym. Niektóre ze zorganizowanych i przeprowadzonych sympozjów i seminariów naukowych służyły pomocą w opracowaniu prac promocyjnych, doktorskich i habilitacyjnych nauczycieli akademickich.

Opracowane materiały zwarte z tych przedsięwzięć, zawierające głównie wygłoszone referaty, ale i przedstawiające tematykę dyskusji, prezentowane były w Zeszytach Naukowych AON oraz specjalnych wydawnictwach akademickich i instytu-

towych, poświęconych danemu przedsięwzięciu. Stanowiły one bogactwo treści, które znajdowały zastosowanie w opracowaniach naukowych i dydaktycznych, pracach promocyjnych, a także wykorzystywane były w procesie dydaktycznym np. do zajęć seminaryjnych.

Pracownicy instytutu uczestniczyli także aktywnie w przedsięwzięciach naukowych w akademii, a także organizowanych przez Uniwersytety: Warszawski, Poznański, Toruński, Śląski, Warmińsko-Mazurski, Łódzki, Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Szczeciński i Jagielloński oraz Wyższe Szkoły Pedagogiczne w Warszawie, Rzeszowie, Słupsku, Siedlcach, Myślenicach, Krakowie i Kielcach, a także Akademie w Siedlcach i im. Jana Długosza w Częstochowie, Wyższą Szkołę Humanistyczną w Pułtusku, Wyższą Szkołę Oficerską Wojsk Lądowych, Wyższą Szkołę Policji, Wojskowe Biuro Badań Historycznych i Centralną Bibliotekę Wojskową. Dorobek instytutu propagowano także za granicą uczestnicząc w konferencjach naukowych organizowanych przez odpowiedników w akademiach wojskowych Czech i Słowacji[13].

W omawianym okresie dwóch pracowników naukowo-dydaktycznych instytutu otrzymało tytuł profesora - płk dr hab. Jerzy Kunikowski i płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI. Kilku pracowników otrzymało stopień doktora habilitowanego – płk dr Henryk HERMAN (WWLąd.), płk dr Jerzy POKSIŃSKI (UW), płk dr Jerzy SMOLIŃSKI (WIH), płk dr Andrzej AKSAMITOWSKI (Uniwersytet Szczeciński) Pracując w instytucie stopień doktora uzyskał ppłk mgr Mariusz KUBIAK. Natomiast płk Stanisław MAKSIMIEC, ppłk mgr Krzysztof LORANTY, ppłk Tomasz KOŚMIDER stali się pracownikami instytutu po ukończeniu stacjonarnych studiów doktoranckich i obronie rozpraw doktorskich. W końcowym okresie funkcjonowania instytutu, od uruchomienia studiów na kierunku *Europeistyka*, przyjęto zasadę zatrudniania pracowników z tytułami profesora oraz stopniami naukowymi doktora habilitowanego i doktora.

3. 3. Podsumowanie

Ostatnie lata XX i pierwsze XXI wieku charakteryzowały się wielkimi zmianami politycznymi, ustrojowymi, społecznymi i ekonomicznymi, a także militarnymi w Europie, w tym i Polsce. Rozpad Układu Warszawskiego, upadek ZSRR, połączenie państw Niemieckich, zmiana orientacji politycznej byłych państw UW (w tym Polski)

[13] Por. załącznik 32, udział pracowników wydziału i instytutu w przedsięwzięciach naukowych organizowanych poza akademią.

oraz szansa rozszerzenia Sojuszu Północnoatlantyckiego i wspólnoty Unii Europejskiej o państwa Europy Środkowej i Wschodniej, to główne uwarunkowania, które ukierunkowały zmiany w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Utworzono nowy rodzaj sił zbrojnych – Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej. Powołano Akademię Obrony Narodowej, a w niej Wydział Nauk Humanistycznych. Rozpoczął się okres tworzenia nowej koncepcji wychowania w siłach zbrojnych. Te uwarunkowania nakreśliły kierunki, od 1990 roku na okres kilkunastu lat, działalności naukowo-badawczej i dydaktycznej w Wydziale, a następnie Instytucie Nauk Humanistycznych.

Wydział był jednostką specyficzną i nie w pełni dowartościowaną w zakresie wykorzystania znaczącego potencjału. Jak już wcześniej wspominano utworzony został z dwóch prężnych wydziałów rozwiązanej Woskowej Akademii Politycznej – Pedagogicznego i Historycznego. Zaniechaniem decydentów było doprowadzenie do przekształcenia wydziału w instytut i spowodowanie tym samym odpływu kadr do konkurencyjnych ośrodków, głównie cywilnych.

W obszarze naukowym ranga jednostek także została obniżona i tylko dzięki zaangażowaniu pracowników rola w tworzeniu i rozwijaniu teorii wychowania wojskowego, edukacji dla obronności, historii sztuki wojennej oraz psychospołecznych aspektów funkcjonowania sił zbrojnych była znacząca. Były to bowiem znaczące obszary zarówno dla Sił Zbrojnych RP, jak i dla systemu obronnego państwa w ogóle oraz systemu sojuszniczego. W latach dziewięćdziesiątych XX wieku zakres oraz treść zadań naukowych, szczególnie ich priorytety i metody realizacji, podlegały ciągłym przemianom, które w większości miały charakter ewolucyjny, ale w znacznej części także radykalny, rewolucyjny. Były one uwarunkowane głównie zmianami doktrynalnymi w sferze polityczno-militarnej, wymaganiami współczesności, czyli potrzebą wypracowania nowej teorii wychowania dla sił zbrojnych oraz koniecznością doskonalenia treści, form i metod kształcenia.

Od momentu utworzenia wydziału podjęto rozwiązywanie problemów merytorycznych. Główne z nich to prowadzenie badań podstawowych i stosowanych w dziedzinie nauk humanistycznych, a także wojskowych zwłaszcza opracowanie założeń nowej doktryny wychowania wojskowego w zmienionej sytuacji polityczno-militarnej. Przyjęto wówczas słuszną zasadę, że efekty badań naukowych powinny służyć doskonaleniu procesu dydaktycznego.

Myśl naukowa materializuje się w postaci różnego rodzaju publikacji – prac naukowych, wydawnictw książkowych, artykułów naukowych i popularnonaukowych, a także ekspertyz, recenzji i innych. Największe znaczenie przypisuje się opracowaniom naukowym i wydawnictwom książkowym. W opracowaniach naukowych zarówno wydział, jak i instytut mają duże osiągnięcia. Dotyczy to zarówno liczby opracowań, jak i ich treści merytorycznej. Podobnie w zakresie publikacji - artykułach naukowych, popularnonaukowych i popularnych oraz wszelkiego rodzaju recenzji opracowań naukowych i promocyjnych. Korzystnie także wygląda sytuacja w zakresie wydawnictw książkowych. Szkoda tylko, że większość z nich, autorstwa lub też współautorstwa pracowników wydziału i instytutu, wydawana była poza akademią.

Przez cały okres funkcjonowania działalność badawcza koncentrowała się głównie na problematyce dla wydziału i instytutu podstawowej, to znaczy na szeroko rozumianej edukacji, historii sztuki wojennej oraz na problemach współczesnego świata.

W analizowanym okresie wykonano w Wydziale bardzo dużo, bo ponad 170 prac naukowych z tego zakresu. Liczbę tę należy powiększyć o prawie 100 podręczników, skryptów i opracowań popularno-naukowych. Ponadto, opracowano ponad 60 prac o innej, bardzo zróżnicowanej tematyce. Łącznie stanowi to ponad 330 opracowań.

Charakterystyczne dla omawianego okresu było metodologiczne i merytoryczne przewartościowanie prac naukowych oraz priorytetów badań – od przeważających często elementów pragmatyzmu i faktografii do formułowania prawidłowości i podstaw teoretycznych. Dorobek naukowy tego okresu był powszechnie wykorzystywany w siłach zbrojnych i środowisku cywilnym, do formułowania celów działalności szkoleniowo-wychowawczej oraz edukacji społeczeństwa dla obronności.

Powyższe podejście wymuszała zmieniająca się sytuacja społeczno-polityczna. Po zmianie ustroju i przyjęcia umownego okresu samodzielności militarnej generalnej przebudowy wymagał, co szerzej omawiano w rozdziale drugim, system wychowawczy sił zbrojnych, a co się z tym nierozerwalnie wiązało system kształcenia kadr. Pracownicy wydziału byli współautorami tych koncepcji. Historycy analizując konflikty z minionych lat wypracowywali wnioski w zakresie strategii i sztuki operacyjnej.

Następnie w umownym okresie przygotowania sił zbrojnych do integracji z NATO zajmowano się problematyką dostosowania systemu kształcenia, wychowania

i przygotowania żołnierzy do działań wg wzorców obowiązujących w Sojuszu Północnoatlantyckim. Za przykład mogą posłużyć badania zagadnień przywództwa i propagowanie ich w akademii i siłach zbrojnych, a także psychologiczne przygotowanie żołnierzy do działań w nowych uwarunkowaniach.

Przystąpienie Polski do NATO nie spowodowało rewolucyjnych zmian w zasadniczych kierunkach działalności naukowej i dydaktycznej instytutu. W nowej sytuacji w zasadzie kontynuowano wcześniej zaplanowane przedsięwzięcia. W działalności naukowej w dalszym ciągu najważniejszym zadaniem pozostało rozwijanie teorii wychowania i przygotowania żołnierzy do działań zmierzające do pełnej integracji z NATO. Będąc członkiem Sojuszu kraj nasz przyjął nowe wyzwania i zadania. Był to między innymi udział w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych w różnych częściach globu. Środowisko instytutu uwzględniało te zagadnienia w badaniach, koncentrując się na wypracowaniu, w oparciu o sojusznicze wzorce, teorii przygotowania żołnierzy do działania w nowych uwarunkowaniach. Było to istotnym z tego względu, że niejednokrotnie udział w misjach zwanych pokojowymi, wymuszał użycie środków walki do obrony własnego życia.

W okresie tym prowadzono także badania, i propagowano je w środowisku cywilnym, nad edukacją obronną społeczeństwa. Ich celem było wypracowanie koncepcji przygotowania kadr zajmujących się szeroko rozumianą obronnością oraz wskazanie kierunków doskonalenia pozamilitarnego sektora systemu obrony państwa.

O potrzebie i skuteczności prowadzonych badań naukowych przez wydział i instytut świadczy także fakt, angażowania pracowników do projektów ogólnoakademickich wykonywanych na zlecenie różnych instytucji wojskowych. Najwięcej tego rodzaju prac zrealizowano w początkowym okresie funkcjonowania, a ich zleceniodawcą były Ministerstwo Obrony Narodowej oraz Sztab Generalny WP. Problematyka badawcza wynikała głównie z potrzeb sił zbrojnych, spowodowanej przemianami ustrojowymi oraz integracji z NATO. Pracownicy wydziału i instytutu zajmowali się przede wszystkim węzłowymi problemami naukowymi, tzn. rozwiązywali zagadnienia dotyczące systemu wychowania i przygotowania psychospołecznego żołnierzy do działania w nowych uwarunkowaniach polityczno-militarnych, a także całego pakietu zadań humanistycznych aspektów bezpieczeństwa oraz wynikających z integracji Polski i jej sił zbrojnych ze strukturami NATO.

Liczącym się forum upowszechniania myśli wojskowej są wszelkiego rodzaju publikacje w naukowych, popularnonaukowych i popularnych wydawnictwach, periodykach i czasopismach, zarówno wojskowych jak i cywilnych, krajowych i zagranicznych. Na ich łamach prezentowane były najnowsze osiągnięcia badawcze.

Pracownicy wydziału i instytutu wyrażali swoje poglądy w Zeszytach Naukowych AON, Wojsku i Wychowaniu, Myśli Wojskowej, a następnie Bellonie, Przeglądzie Wojskowo-Historycznym, Edukacji dla Obronności, Zeszytach Historycznych, Biuletynie Wojskowej Służby Archiwistycznej, Niepodległości i Pamięci, a także Polsce Zbrojnej i Biuletynie AON. Wymienione periodyki odgrywały istotną rolę w kształtowaniu nowej koncepcji wychowania w siłach zbrojnych, krzewieniu wiedzy historycznej, problemów bezpieczeństwa oraz funkcjonowania sił zbrojnych i społeczeństwa w zmieniającej się rzeczywistości. Łamy wydawnictw stanowiły dogodną płaszczyznę wymiany poglądów w kwestiach aktualnych problemów nauk humanistycznych. Promowały także młodych nauczycieli akademickich przedstawiając ich zainteresowania i dorobek szerokiemu gremium odbiorców.

Z analizy tematyki opublikowanych artykułów, w omawianym okresie wynika, że najwięcej publikacji dotyczyło zagadnień historycznych oraz szeroko rozumianej edukacji, a także filozoficznych aspektów bezpieczeństwa i psychologicznego przygotowania wojsk do działań w zmieniającej się rzeczywistości.

Myśl naukowa szczególnie wyraźnie materializuje się w postaci wydawnictw książkowych i im przypisuje się największe znaczenie. Pracownicy wydziału i instytutu mogą pochwalić się w tym zakresie znaczącymi osiągnięciami. Najwięcej publikacji książkowych opublikowali: płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI, dr hab. Ryszard STĘPIEŃ, płk prof. dr hab. Ryszard ROSA, płk dr Leszek KANARSKI, ppłk dr Jan BORKOWSKI.

Ważną płaszczyznę popularyzacji wyników badań prowadzonych w wydziale i instytucie oraz wymiany poglądów z zakresu aktualnych problemów nauk humanistycznych stanowiły konferencje oraz sympozja i seminaria, a także narady naukowe. Miały one różnorodny wymiar i zasięg – od katedralnych i wydziałowych po akademickie i ogólnokrajowe, a nawet międzynarodowe.

Badania naukowe wymagają określonych nakładów finansowych. Kapitałochłonny jest warsztat badawczy, kosztowna jest także myśl twórcza stanowiąca własność intelektualną naukowców i badaczy. Należy stwierdzić, że w dziedzinie finansowania badań w akademii, w tym w wydziale i instytucie następował stały i zauwa-

żalny postęp. I jeżeli jest on mniej zauważalny w odniesieniu do środków budżetowych, które pozostają wciąż bardzo skromne, a w ostatnich latach nawet zmniejszały się, to zaznacza się z całą wyrazistością w przypadku środków finansowych przyznawanych przez KBN. Kwoty, które wydział i instytut uzyskiwały, były w dużej mierze satysfakcjonujące i umożliwiały zrealizowanie przyjętych zamierzeń naukowych.

W minionym omawianym okresie Wydział współpracował głównie z takimi zagranicznymi ośrodkami dydaktyczno-badawczymi, jak: z Uniwersytetem A. Mickiewicza, Akademią Pedagogiczną im. KEN, Uniwersytetem M. Kopernika, Uniwersytetem Szczecińskim, Akademią Podlaską oraz z placówkami naukowymi (np.: Komisją Historii Wojskowej Komitetu Nauk Historycznych PAN, Zespołem Pedeutologicznym Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN). W ramach działalności zagranicznej instytut współpracował z odpowiednikami w Akademiach państw NATO i innych jak: Uniwersytetem Obrony w Monachium, Uniwersytetem Obrony w Brnie, Uniwersytetem w Doniecku.

Współpraca naukowa dotyczyła wielu problemów nurtujących środowisko wydziału i instytutu. Koncentrowała się zwłaszcza na zagadnieniach humanistycznych i wojskowych, a w szczególności takich, jak: analiza systemów wychowania wojskowego; przygotowania kadry i żołnierzy do działań sojuszniczych oraz wniosków płynących z historii na współczesne funkcjonowanie społeczeństw i armii.

Wymieniona problematyka była przedmiotem wspólnych spotkań naukowych w formie sympozjów, seminariów i konsultacji naukowych, wspólnych opracowań np. wydawnictw pokonferencyjnych, prac naukowych i materiałów szkoleniowych. Tego rodzaju współpraca, niezwykle cenna i pożądana, była owocna poprzez formułowanie i uzgadnianie wspólnych obszarów badawczych.

Podkreślić należy, że kształtowanie i rozwijanie myśli naukowej jest możliwe tylko w jednostce organizacyjnej, która dysponuje odpowiednią liczbą samodzielnych pracowników naukowych – profesorów i doktorów habilitowanych oraz realizuje poprawną politykę w zakresie rozwoju kadr naukowych. Wydział nie mógł z reguły pozyskiwać odpowiednich naukowców z zewnątrz, z powodu słabego jeszcze wówczas otwarcia uczelni na środowisko cywilne, a tylko kształcić i promować kadry naukowe we własnym zakresie. Miał ku temu możliwości, ponieważ posiadał radę z uprawnieniami do nadawania stopnia doktora oraz bardzo duży potencjał naukowy. Instytut z

kolei miał ograniczone możliwości w tym zakresie i posiłkował się fachowcami z zewnątrz.

Na przestrzeni lat 1990-2008 następowała fluktuacja samodzielnych pracowników naukowych - profesorów i doktorów habilitowanych w wydziale i instytucie. Ich liczba miała olbrzymi wpływ na status naukowy i dydaktyczny jednostki. Niestety następował ciągły spadek liczny pracowników i potencjału naukowego. W 1990 r. potencjał wydziału tworzyło 6 profesorów, 19 doktorów habilitowanych, 44 doktorów i 10 magistrów. W ostatnim roku funkcjonowania instytutu jego potencjał tworzyło, bez uwzględniania lektorów SJO, 1 profesor, 7 doktorów habilitowanych, 14 doktorów oraz 1 magister. Liczby wyraźnie ukazują zmniejszenie potencjału naukowego i obniżenie tym samym rangi instytutu. Gdyby nie uruchomiono studiów na kierunku Europeistyka i nie zatrudniono kadr ze środowiska cywilnego wskaźniki byłyby jeszcze bardziej niekorzystne (w 2001 r. w instytucie pracował 1 profesor, 2 doktorów habilitowanych i18 doktorów).

Charakterystyczną cechą struktury kadry dydaktyczno-naukowej było jej nasycenie nauczycielami akademickimi ze stopniem naukowym doktora. Zdawać sobie należy sprawę z tego, że właśnie doktorzy stanowią potencjalne źródło przyrostu liczby doktorów habilitowanych. Pracownicy wydziału i instytutu uzyskiwali stopień doktora przede wszystkim w trybie indywidualnym, nie przerywając wykonywania obowiązków nauczyciela akademickiego (st. asystenta, st. wykładowcy).

W latach 1990 – 1994 wydział wypromował 18 doktorów, nadając stopień naukowy doktora, w dyscyplinie (dziedzinie) nauki humanistyczne, głównie w specjalnościach: pedagogika i historia.

Wśród wypromowanych w tym okresie doktorów znalazło się: 3 spośród pracowników AON, przede wszystkim nauczycieli akademickich wydziału i doktorantów studiów doktoranckich w Akademii oraz 15 z sił zbrojnych, głównie szkolnictwa wojskowego i instytucji centralnych.

Tematyka rozpraw doktorskich pokrywała się głównie z zainteresowaniami (profesją) i potrzebami, a nawet możliwościami badawczymi doktorantów. Z zasady, rozprawy doktorskie były integralną częścią działalności naukowo-badawczej i zawodowej osoby ubiegającej się o stopień naukowy doktora, a tematyka rozpraw doktorskich, obok tematów zawierających aspekty poznawcze, obejmowała tematy mające walory praktycznej przydatności.

Osiemnastoletni okres funkcjonowania wydziału i instytutu charakteryzował się pokoleniową zmianą kadry naukowej. Pozyskano młodych, nowocześnie i wszechstronnie wykształconych pracowników naukowych. Byli wśród nich przede wszystkim oficerowie, którzy ukończyli studia, bądź jeszcze w Wojskowej Akademii, bądź w Akademii Obrony Narodowej, a także uczelnie cywilne.

Efekty i osiągnięcia wydziału i instytutu zależały od zaangażowania wszystkich pracowników. Poszczególne jednostki organizacyjne kreowały wizerunek instytutu w akademii, siłach zbrojnych, środowisku cywilnym i międzynarodowym.

Pracownicy obydwu jednostek przyczyniali się do kształtowania oblicza sił zbrojnych, poprzez wypracowanie nowego systemu wychowania oraz aktywnie uczestnicząc w kształceniu kadr wychowawczych i dowódczo-sztabowych, a także prowadząc badając różnorodne aspekty bezpieczeństwa i funkcjonowania wojska.

Pracownicy wydziału i instytutu wywierali znaczący wpływ na przygotowanie obronne społeczeństwa, propagując edukację dla obronności i kształcąc przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie kadr dla obronności, a także przybliżając tę problematykę w licznych ogólnopolskich publikacjach.

Godnym odnotowania jest wkład historyków obydwu jednostek w propagowanie wiedzy historycznej w środowisku wojskowym i cywilnym. Liczne opracowania i publikacje pozwoliły na wyjaśnienie wielu niedomówień i przekłamań w najnowszej historii Polski oraz historii wojskowości.

Organem opiniujących i doradczym Dyrektora Instytutu była Rada Naukowa INH, która zatwierdzała zasadnicze kierunki działalności.

4. UOGÓLNIENIA I WNIOSKI

Ostatnie lata XX i pierwsze XXI wieku charakteryzowały się wielkimi zmianami politycznymi, ustrojowymi, społecznymi i ekonomicznymi, a także militarnymi w Europie, w tym i Polsce. Rozpad Układu Warszawskiego, upadek ZSRR, połączenie państw Niemieckich, zmiana orientacji politycznej byłych państw UW (w tym Polski) oraz szansa rozszerzenia Sojuszu Północnoatlantyckiego i wspólnoty Unii Europejskiej o państwa Europy Środkowej i Wschodniej, to główne uwarunkowania, które ukierunkowały zmiany w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Utworzono nowy rodzaj sił zbrojnych – Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej. Powołano Akademię Obrony Narodowej, a w niej Wydział Nauk Humanistycznych. Rozpoczął się okres tworzenia nowej koncepcji wychowania w siłach zbrojnych. Te uwarunkowania nakreśliły kierunki działalności naukowo-badawczej i dydaktycznej w Wydziale, a następnie Instytucie Nauk Humanistycznych.

Osiemnastoletni okres funkcjonowania pionu humanistycznego, jako samodzielnej jednostki organizacyjnej to czas z jednej strony prężnej działalności dydaktycznej i naukowo badawczej, z drugiej natomiast systematycznego zmniejszania stanu osobowego – a tym samym potencjału wydziału i instytutu.

Szczególnie drastycznie proces ten przebiegał w pierwszych latach funkcjonowania tj. okresie wydziału. Wynikało to z faktu funkcjonowania tzw. etatu przejściowego, który obejmował znaczną część oficerów przechodzących z Wojskowej Akademii Politycznej do Akademii Obrony Narodowej, ale nie przewidziano dla nich perspektywicznego etatu i musieli zakończyć służbę w 1991 r. Drugim czynnikiem była ówczesna, niesprecyzowana pozycja humanistyki w Wojsku Polskim i brak konkretnych deklaracji zwierzchników w tym zakresie. Trzeci czynnik, to brak perspektyw dalszego rozwoju służbowego. Nie bez znaczenia też były szanse znalezienia, w późniejszym okresie, zatrudnienia w prywatnych i państwowych uczelniach cywilnych.

Decyzja przełożonych o zakończeniu kształcenia oficerów wychowawczych oraz przekształceniu wydziału w instytut także obniżyła rangę humanistyki w akademii i poza nią. Tylko dzięki prężnej działalności kierownictwa i pracowników instytut nie został odsunięty na margines. Aktywność i inicjatywy społeczności instytutu w uczelni, siłach zbrojnych i środowisku cywilnym powodowały, że humanistyka woj-

skowa rozwijała się i wnosiła nowe treści do funkcjonowania jednostek wojskowych, wychowania i kształcenia.

Utrata, w związku z powyższymi zmianami, uprawnień do prowadzenia studiów doktoranckich i nadawania stopnia doktora w dziedzinie nauk humanistycznych także obniżyła rangę humanistyki wojskowej. Doprowadziło to do sytuacji, że obecnie w Wojsku Polskim nie ma praktycznie samodzielnych pracowników – oficerów w dziedzinie nauk humanistycznych, za wyjątkiem historii. Natomiast pełniący służbę doktorzy, w większości przypadków, swoje stopnie naukowe uzyskiwali w uczelniach cywilnych.

Okres instytutu to także systematyczne zmniejszanie stanu osobowego oraz duża rotacja pracowników. W większości przypadków były to decyzje niewymuszone. Oficerowie przechodzili na wcześniejsze emerytury, spełniając się w środowisku cywilnym. Cywilni nauczyciele akademiccy, których z czasem było zatrudnianych na etatach dydaktycznych coraz więcej, byli zatrudniani z reguły na czas określony (10 miesięcy) i nie zawsze przedłużano z nimi umowy.

Szansę na rozwój potencjału i liczby pracowników dawało uruchomienie i realizacja studiów na kierunkach *Historia* i *Europeistyka*. Wzmocniona została wówczas przez pracowników Wojskowego Instytutu Historycznego Katedra Historii Sztuki Wojennej. Utworzono także, w oparciu głównie o potencjał zewnętrzny, Katedrę Europeistyki.

Był to jednak krótkotrwały sukces. Pracownicy WIH, w większości przypadków przeszli do Wojskowego Biura Badań Historycznych, pozostali zakończyli przedwcześnie zawodową służbę wojskową. Natomiast z Katedry Europeistyki także systematyczne ubywali tworzący jej trzon samodzielni pracownicy.

Na przestrzeni lat 1990-2008 następowała fluktuacja samodzielnych pracowników naukowych - profesorów i doktorów habilitowanych w wydziale i instytucie. Ich liczba miała olbrzymi wpływ na status naukowy i dydaktyczny jednostki. Niestety następował ciągły spadek liczny pracowników i potencjału naukowego. W 1990 r. potencjał wydziału tworzyło 6 profesorów, 19 doktorów habilitowanych, 44 doktorów i 10 magistrów. W ostatnim roku funkcjonowania instytutu jego potencjał tworzyło, bez uwzględniania lektorów SJO, 1 profesor, 7 doktorów habilitowanych, 14 doktorów oraz 1 magister. Liczby wyraźnie ukazują zmniejszenie potencjału naukowego i obni-

żenie tym samym rangi instytutu. Gdyby nie uruchomiono studiów na kierunku Europeistyka i nie zatrudniono kadr ze środowiska cywilnego wskaźniki byłyby jeszcze bardziej niekorzystne (w 2001 r. w instytucie pracował 1 profesor, 2 doktorów habilitowanych i18 doktorów).

Charakterystyczną cechą struktury kadry dydaktyczno-naukowej było jej nasycenie nauczycielami akademickimi ze stopniem naukowym doktora. Zdawać sobie należy sprawę z tego, że właśnie doktorzy stanowią potencjalne źródło przyrostu liczby doktorów habilitowanych. Pracownicy wydziału i instytutu uzyskiwali stopień doktora przede wszystkim w trybie indywidualnym, nie przerywając wykonywania obowiązków nauczyciela akademickiego (st. asystenta, st. wykładowcy).

Wydział był jednostką specyficzną i nie w pełni dowartościowaną w zakresie wykorzystania znaczącego potencjału. Jak już wcześniej wspominano utworzony został z dwóch prężnych wydziałów rozwiązanej Woskowej Akademii Politycznej – Pedagogicznego i Historycznego. Zaniechaniem decydentów było doprowadzenie do przekształcenia wydziału w instytut i spowodowanie tym samym odpływu kadr do konkurencyjnych ośrodków, głównie cywilnych.

Utworzony wraz z Akademią Obrony Narodowej 21.05.1990 r. Wydział Nauk Humanistycznych, przemianowany następnie w Instytut Nauk Humanistycznych spełnił dobrze swoją misję. Jego kadra zgodnie z przyjętymi wówczas założeniami aktywnie włączyła się w kształtowanie modelu humanistyki wojskowej i wychowania wojskowego. Zachodzące w Europie zmiany polityczno-militarne oraz wymóg nowego spojrzenia na wychowanie wojskowa, a tym samym na przygotowania kadr wychowawczych ukierunkowały działalność dydaktyczną wydziału. Był to okres tworzenia nowej doktryny obronnej, koncepcji wychowania w siłach zbrojnych oraz przygotowania do integracji z organizacjami europejskimi, począwszy od samodzielności militarnej poprzez Partnerstwo dla Pokoju, do włączenia w struktury NATO i Unii Europejskiej.

Realizacja zadań dydaktycznych polegała na przygotowaniu intelektualnym i zawodowym wysokokwalifikowanych kadr wychowawczych oraz dowódczych i sztabowych dla sił zbrojnych. Ponadto w wydziale kształcono kadry dla wyższego szkolnictwa wojskowego, instytutów naukowych i instytucji centralnych.

Stanowiło to szeroki zakres działań dydaktycznych. Przy tworzeniu programów kształcenia wymagane było włączenie treści, by zrealizować wdrażaną w uczelni

koncepcją kształcenia ogólnego. Programy były ciągle modyfikowane i dostosowywane do zmieniającej się sytuacji politycznej i militarnej[1]. Przez kilka lat udało się umiejętnie godzić poszczególne trendy. Zakres treści i zadań dydaktycznych podlegał ciągłej ewolucji.

Osiemnastoletni okres funkcjonowania wykazał, że kadra i pracownicy wydziału oraz instytutu potrafili przystosować się do przemian zachodzących w kraju, a tym samym i w siłach zbrojnych. Pracownicy wydziału stworzyli teoretyczne podstawy wychowania wojskowego w nowych uwarunkowaniach oraz dostosowali do nich treści kształcenia dowódców.

Wyjście z propozycją kształcenia kadr dla instytucji zajmujących się integracją ze strukturami europejskimi także było trafnym posunięciem. Instytut, będąc uznanym ośrodkiem kształtowania humanistycznej myśli teoretycznej w zakresie edukacji dla obronności oraz praktycznej jej realizacji na studiach podyplomowych podjął się zadania przygotowania specjalistów dla organizacji rządowych i samorządowych w nowej dziedzinie. Efekty przeszły najśmielsze oczekiwania.

Dużą zasługę w osiągnięciach instytutu mają poszczególne jednostki organizacyjne.

Katedra Historii Sztuki Wojennej (KHSzW) była jedyną w kraju jednostką dydaktyczno-naukową specjalizującą się w badaniach nad historią sztuki wojennej i myśli wojskowej. Katedra prowadziła samodzielnie oraz uczestniczyła w realizacji wielu tematów badawczych. Do roku 2005 wysiłkiem pracowników Katedry realizowane były w INH studia magisterskie (pięcioletnie i uzupełniające trwające 2,5 roku) w systemie niestacjonarnym - na kierunku: *historia*. W roku akademickim 2006/2007 studia na tym kierunku (stacjonarne i niestacjonarne – pierwszego stopnia) zostały wznowione. Od roku akademickiego 2003/2004 na bazie tej Katedry funkcjonowały dwusemestralne studia podyplomowe w specjalności: *Integracja europejska.*

Katedra Pedagogiki (KPed.) prowadziła działalność dydaktyczno-wychowawczą zgodnie z potrzebami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Przez siedem lat, począwszy od 1998 roku zajmowała się organizacją Niestacjonarnych Podyplomowych Studiów Edukacji Obronnej i Zarządzania Kryzysami, umożliwiając podnoszenie kwalifikacji zawodowych oficerom i osobom cywilnym pracującym w

[1] Por. Archiwum AON, programy kształcenia na studiach dyplomowych i magisterskich oraz pierwszego stopnia w Akademii Obrony Narodowej

szkolnictwie, administracji państwowej i samorządowej oraz w strukturach zarządzania kryzysowego. Ponadto od 2002 roku w porozumieniu z Biurem Prasy i Informacji MON organizowała Kursy Komunikacji Społecznej i Kontaktów z Mediami, przygotowując dowódców, oficerów prasowych, kadrę misji pokojowych i pracowników attachatów wojskowych do działalności w zakresie *public relations*. W roku akademickim 2005/2006 został zorganizowany Kurs pedagogiczny dla nauczycieli akademickich. W działalności naukowej Katedra koncentruje się na problematyce uwarunkowań i optymalizacji procesów edukacyjnych w wojsku.

Zakład Filozofii i Socjologii (ZFiS) prowadził działalność dydaktyczną w zakresie filozofii bezpieczeństwa, socjologii wojska oraz etyki zawodu wojskowego. Działalność naukowo-badawcza Zakładu ukierunkowana jest na problematykę bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego, funkcjonowanie armii jako instytucji i organizacji oraz moralny wizerunek zawodu wojskowego.

Zakład Psychologii Dowodzenia (ZPD) prowadził działalność dydaktyczną obejmującą wybrane dziedziny i problemy psychologii stosowanej, zwłaszcza wojskowej. Zarówno działalność dydaktyczna, jak i naukowo-badawcza tego Zakładu skupiała się na problemach przywództwa wojskowego, zachowań ludzi w sytuacjach ekstremalnych oraz metodyce kształcenia psychologicznego w wojsku. Od roku akademickiego 2003/2004 Zakład organizował i prowadził dwusemestralne niestacjonarne Podyplomowe Studia Przywództwa i Negocjacje.

Studium Języków Obcych (SJO) prowadziło działalność dydaktyczną na wszystkich szczeblach kształcenia językowego w AON. Celem tej działalności było doskonalenie językowe studentów i kadry uczelni w zakresie nowożytnych języków europejskich, zwłaszcza języka angielskiego.

Katedra Europeistyki (KE) prowadziła działalność dydaktyczną i naukowo-badawczą z zakresu integracji europejskiej i edukacji dla bezpieczeństwa europejskiego. Katedra uczestniczyła ponadto w realizacji procesu dydaktycznego na poszczególnych szczeblach kształcenia w AON.

W okresie osiemnastu lat studia magisterskie i licencjackie ukończyło ok. 500 absolwentów, z tego m.in.: kilkunastu z wyróżnieniem, ok. 100 z oceną bardzo dobrą, ok. 250 z oceną dobrą. W wydziale wypromowano także 18 doktorów nauk humanistycznych.

Osiemnastoletnie funkcjonowanie wydziału i instytutu w AON to okres coraz lepszych wyników osiąganych przez studentów. Prace dyplomowe były wysoko oceniane podczas konkursów na najlepszą pracę dyplomową. W sumie uznanie jury zyskało 15 prac opracowanych przez oficerów studiujących w wydziale, 4 studentów studiów historycznych przejętych od WIH oraz 5 studentów studiów pierwszego stopnia.

Na podkreślenie zasługuje też właściwe zabezpieczenie zajęć pod względem technicznym, dydaktycznym i rozwój szeroko rozumianej bazy dydaktycznej. Utworzenie odpowiedniej bazy, kształcenie sprawdzonych kadr, stworzenie nowoczesnych programów kształcenia i ich obudowy stało się możliwe dzięki zaangażowaniu wszystkich pracowników, którzy byli odpowiednio stymulowani przez kolejnych przełożonych. Wzajemne zaufanie, współpraca i wspólny wysiłek przyniosły oczekiwane efekty, które znalazły swoje odzwierciedlenie w wynikach kształcenia, opiniach o absolwentach i ich działalności w siłach zbrojnych oraz instytucjach cywilnych.

W obszarze naukowym ranga jednostek także została obniżona i tylko dzięki zaangażowaniu pracowników rola w tworzeniu i rozwijaniu teorii wychowania wojskowego, edukacji dla obronności, historii sztuki wojennej oraz psychospołecznych aspektów funkcjonowania sił zbrojnych była znacząca. Były to bowiem znaczące obszary zarówno dla Sił Zbrojnych RP, jak i dla systemu obronnego państwa w ogóle oraz systemu sojuszniczego. W latach dziewięćdziesiątych XX wieku zakres oraz treść zadań naukowych, szczególnie ich priorytety i metody realizacji, podlegały ciągłym przemianom, które w większości miały charakter ewolucyjny, ale w znacznej części także radykalny, rewolucyjny. Były one uwarunkowane głównie zmianami doktrynalnymi w sferze polityczno-militarnej, wymaganiami współczesności, czyli potrzebą wypracowania nowej teorii wychowania dla sił zbrojnych oraz koniecznością doskonalenia treści, form i metod kształcenia.

Od momentu utworzenia wydziału podjęto rozwiązywanie problemów merytorycznych. Główne z nich to prowadzenie badań podstawowych i stosowanych w dziedzinie nauk humanistycznych, a także wojskowych zwłaszcza opracowanie założeń nowej doktryny wychowania wojskowego w zmienionej sytuacji polityczno-militarnej. Przyjęto wówczas słuszną zasadę, że efekty badań naukowych powinny służyć doskonaleniu procesu dydaktycznego.

Myśl naukowa materializuje się w postaci różnego rodzaju publikacji – prac naukowych, wydawnictw książkowych, artykułów naukowych i popularnonaukowych, a także ekspertyz, recenzji i innych. Największe znaczenie przypisuje się opracowaniom naukowym i wydawnictwom książkowym. W opracowaniach naukowych zarówno wydział, jak i instytut mają duże osiągnięcia. Dotyczy to zarówno liczby opracowań, jak i ich treści merytorycznej. Podobnie w zakresie publikacji - artykułach naukowych, popularnonaukowych i popularnych oraz wszelkiego rodzaju recenzji opracowań naukowych i promocyjnych. Korzystnie także wygląda sytuacja w zakresie wydawnictw książkowych. Szkoda tylko, że większość z nich, autorstwa lub też współautorstwa pracowników wydziału i instytutu, wydawana była poza akademią.

Przez cały okres funkcjonowania działalność badawcza koncentrowała się głównie na problematyce dla wydziału i instytutu podstawowej, to znaczy na szeroko rozumianej edukacji, historii sztuki wojennej oraz na problemach współczesnego świata.

W analizowanym okresie wykonano w Wydziale bardzo dużo, bo ponad 170 prac naukowych z tego zakresu. Liczbę tę należy powiększyć o prawie 100 podręczników, skryptów i opracowań popularno-naukowych. Ponadto, opracowano ponad 60 prac o innej, bardzo zróżnicowanej tematyce. Łącznie stanowi to ponad 330 opracowań.

Charakterystyczne dla omawianego okresu było metodologiczne i merytoryczne przewartościowanie prac naukowych oraz priorytetów badań – od przeważających często elementów pragmatyzmu i faktografii do formułowania prawidłowości i podstaw teoretycznych. Dorobek naukowy tego okresu był powszechnie wykorzystywany w siłach zbrojnych i środowisku cywilnym, do formułowania celów działalności szkoleniowo-wychowawczej oraz edukacji społeczeństwa dla obronności.

Powyższe podejście wymuszała zmieniająca się sytuacja społeczno-polityczna. Po zmianie ustroju i przyjęcia umownego okresu samodzielności militarnej generalnej przebudowy wymagał, co szerzej omawiano w rozdziale drugim, system wychowawczy sił zbrojnych, a co się z tym nierozerwalnie wiązało system kształcenia kadr. Pracownicy wydziału byli współautorami tych koncepcji. Historycy analizując konflikty z minionych lat wypracowywali wnioski w zakresie strategii i sztuki operacyjnej.

Następnie w umownym okresie przygotowania sił zbrojnych do integracji z NATO zajmowano się problematyką dostosowania systemu kształcenia, wychowania

i przygotowania żołnierzy do działań wg wzorców obowiązujących w Sojuszu Północnoatlantyckim. Za przykład mogą posłużyć badania zagadnień przywództwa i propagowanie ich w akademii i siłach zbrojnych, a także psychologiczne przygotowanie żołnierzy do działań w nowych uwarunkowaniach.

Przystąpienie Polski do NATO nie spowodowało rewolucyjnych zmian w zasadniczych kierunkach działalności naukowej i dydaktycznej instytutu. W nowej sytuacji w zasadzie kontynuowano wcześniej zaplanowane przedsięwzięcia. W działalności naukowej w dalszym ciągu najważniejszym zadaniem pozostało rozwijanie teorii wychowania i przygotowania żołnierzy do działań zmierzające do pełnej integracji z NATO. Będąc członkiem Sojuszu kraj nasz przyjął nowe wyzwania i zadania. Był to między innymi udział w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych w różnych częściach globu. Środowisko instytutu uwzględniało te zagadnienia w badaniach, koncentrując się na wypracowaniu, w oparciu o sojusznicze wzorce, teorii przygotowania żołnierzy do działania w nowych uwarunkowaniach. Było to istotnym z tego względu, że niejednokrotnie udział w misjach zwanych pokojowymi, wymuszał użycie środków walki do obrony własnego życia.

W okresie tym prowadzono także badania, i propagowano je w środowisku cywilnym, nad edukacją obronną społeczeństwa. Ich celem było wypracowanie koncepcji przygotowania kadr zajmujących się szeroko rozumianą obronnością oraz wskazanie kierunków doskonalenia pozamilitarnego sektora systemu obrony państwa.

O potrzebie i skuteczności prowadzonych badań naukowych przez wydział i instytut świadczy także fakt, angażowania pracowników do projektów ogólnoakademickich wykonywanych na zlecenie różnych instytucji wojskowych. Najwięcej tego rodzaju prac zrealizowano w początkowym okresie funkcjonowania, a ich zleceniodawcą były Ministerstwo Obrony Narodowej oraz Sztab Generalny WP. Problematyka badawcza wynikała głównie z potrzeb sił zbrojnych, spowodowanej przemianami ustrojowymi oraz integracji z NATO. Pracownicy wydziału i instytutu zajmowali się przede wszystkim węzłowymi problemami naukowymi, tzn. rozwiązywali zagadnienia dotyczące systemu wychowania i przygotowania psychospołecznego żołnierzy do działania w nowych uwarunkowaniach polityczno-militarnych, a także całego pakietu zadań humanistycznych aspektów bezpieczeństwa oraz wynikających z integracji Polski i jej sił zbrojnych ze strukturami NATO.

Liczącym się forum upowszechniania myśli wojskowej są wszelkiego rodzaju publikacje w naukowych, popularnonaukowych i popularnych wydawnictwach, periodykach i czasopismach, zarówno wojskowych jak i cywilnych, krajowych i zagranicznych. Na ich łamach prezentowane były najnowsze osiągnięcia badawcze.

Pracownicy wydziału i instytutu wyrażali swoje poglądy w Zeszytach Naukowych AON, Wojsku i Wychowaniu, Myśli Wojskowej, a następnie Bellonie, Przeglądzie Wojskowo-Historycznym, Edukacji dla Obronności, Zeszytach Historycznych, Biuletynie Wojskowej Służby Archiwistycznej, Niepodległości i Pamięci, a także Polsce Zbrojnej i Biuletynie AON. Wymienione periodyki odgrywały istotną rolę w kształtowaniu nowej koncepcji wychowania w siłach zbrojnych, krzewieniu wiedzy historycznej, problemów bezpieczeństwa oraz funkcjonowania sił zbrojnych i społeczeństwa w zmieniającej się rzeczywistości. Łamy wydawnictw stanowiły dogodną płaszczyznę wymiany poglądów w kwestiach aktualnych problemów nauk humanistycznych. Promowały także młodych nauczycieli akademickich przedstawiając ich zainteresowania i dorobek szerokiemu gremium odbiorców.

Z analizy tematyki opublikowanych artykułów, w omawianym okresie wynika, że najwięcej publikacji dotyczyło zagadnień historycznych oraz szeroko rozumianej edukacji, a także filozoficznych aspektów bezpieczeństwa i psychologicznego przygotowania wojsk do działań w zmieniającej się rzeczywistości.

Myśl naukowa szczególnie wyraźnie materializuje się w postaci wydawnictw książkowych i im przypisuje się największe znaczenie. Pracownicy wydziału i instytutu mogą pochwalić się w tym zakresie znaczącymi osiągnięciami. Najwięcej publikacji książkowych opublikowali: płk prof. dr hab. Lech WYSZCZELSKI, dr hab. Ryszard STĘPIEŃ, płk prof. dr hab. Ryszard ROSA, płk dr Leszek KANARSKI, ppłk dr Jan BORKOWSKI.

Ważną płaszczyznę popularyzacji wyników badań prowadzonych w wydziale i instytucie oraz wymiany poglądów z zakresu aktualnych problemów nauk humanistycznych stanowiły konferencje oraz sympozja i seminaria, a także narady naukowe. Miały one różnorodny wymiar i zasięg – od katedralnych i wydziałowych po akademickie i ogólnokrajowe, a nawet międzynarodowe.

Badania naukowe wymagają określonych nakładów finansowych. Kapitałochłonny jest warsztat badawczy, kosztowna jest także myśl twórcza stanowiąca własność intelektualną naukowców i badaczy. Należy stwierdzić, że w dziedzinie finansowania badań w akademii, w tym w wydziale i instytucie następował stały i zauwa-

żalny postęp. I jeżeli jest on mniej zauważalny w odniesieniu do środków budżetowych, które pozostają wciąż bardzo skromne, a w ostatnich latach nawet zmniejszały się, to zaznacza się z całą wyrazistością w przypadku środków finansowych przyznawanych przez KBN. Kwoty, które wydział i instytut uzyskiwały, były w dużej mierze satysfakcjonujące i umożliwiały zrealizowanie przyjętych zamierzeń naukowych.

W minionym omawianym okresie Wydział współpracował głównie z takimi zagranicznymi ośrodkami dydaktyczno-badawczymi, jak: z Uniwersytetem A. Mickiewicza, Akademią Pedagogiczną im. KEN, Uniwersytetem M. Kopernika, Uniwersytetem Szczecińskim, Akademią Podlaską oraz z placówkami naukowymi (np.: Komisją Historii Wojskowej Komitetu Nauk Historycznych PAN, Zespołem Pedeutologicznym Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN). W ramach działalności zagranicznej instytut współpracował z odpowiednikami w Akademiach państw NATO i innych jak: Uniwersytetem Obrony w Monachium, Uniwersytetem Obrony w Brnie, Uniwersytetem w Doniecku.

Współpraca naukowa dotyczyła wielu problemów nurtujących środowisko wydziału i instytutu. Koncentrowała się zwłaszcza na zagadnieniach humanistycznych i wojskowych, a w szczególności takich, jak: analiza systemów wychowania wojskowego; przygotowania kadry i żołnierzy do działań sojuszniczych oraz wniosków płynących z historii na współczesne funkcjonowanie społeczeństw i armii.

Wymieniona problematyka była przedmiotem wspólnych spotkań naukowych w formie sympozjów, seminariów i konsultacji naukowych, wspólnych opracowań np. wydawnictw pokonferencyjnych, prac naukowych i materiałów szkoleniowych. Tego rodzaju współpraca, niezwykle cenna i pożądana, była owocna poprzez formułowanie i uzgadnianie wspólnych obszarów badawczych.

Podkreślić należy, że kształtowanie i rozwijanie myśli naukowej jest możliwe tylko w jednostce organizacyjnej, która dysponuje odpowiednią liczbą samodzielnych pracowników naukowych – profesorów i doktorów habilitowanych oraz realizuje poprawną politykę w zakresie rozwoju kadr naukowych. Wydział nie mógł z reguły pozyskiwać odpowiednich naukowców z zewnątrz, z powodu słabego jeszcze wówczas otwarcia uczelni na środowisko cywilne, a tylko kształcić i promować kadry naukowe we własnym zakresie. Miał ku temu możliwości, ponieważ posiadał radę z uprawnieniami do nadawania stopnia doktora oraz bardzo duży potencjał naukowy. Instytut z

kolei miał ograniczone możliwości w tym zakresie i posiłkował się fachowcami z zewnątrz.

W latach 1990 – 1994 wydział wypromował 18 doktorów, nadając stopień naukowy doktora, w dyscyplinie (dziedzinie) nauki humanistyczne, głównie w specjalnościach: pedagogika i historia.

Wśród wypromowanych w tym okresie doktorów znalazło się: 3 spośród pracowników AON, przede wszystkim nauczycieli akademickich wydziału i doktorantów studiów doktoranckich w Akademii oraz 15 z sił zbrojnych, głównie szkolnictwa wojskowego i instytucji centralnych.

Tematyka rozpraw doktorskich pokrywała się głównie z zainteresowaniami (profesją) i potrzebami, a nawet możliwościami badawczymi doktorantów. Z zasady, rozprawy doktorskie były integralną częścią działalności naukowo-badawczej i zawodowej osoby ubiegającej się o stopień naukowy doktora, a tematyka rozpraw doktorskich, obok tematów zawierających aspekty poznawcze, obejmowała tematy mające walory praktycznej przydatności.

Osiemnastoletni okres funkcjonowania wydziału i instytutu charakteryzował się pokoleniową zmianą kadry naukowej. Pozyskano młodych, nowocześnie i wszechstronnie wykształconych pracowników naukowych. Byli wśród nich przede wszystkim oficerowie, którzy ukończyli studia, bądź jeszcze w Wojskowej Akademii, bądź w Akademii Obrony Narodowej, a także uczelnie cywilne.

We wstępie tego opracowania postawiono tezę, że dorobek Wydziału Nauk Humanistycznych, a od 1994 roku Instytutu Nauk Humanistycznych, w kreowaniu i krzewieniu myśli humanistycznej jest znaczący. Zdaniem autora, teza ta została w pełni potwierdzona w niniejszym materiale.

Efekty i osiągnięcia wydziału i instytutu zależały od zaangażowania wszystkich pracowników. Poszczególne jednostki organizacyjne kreowały wizerunek instytutu w akademii, siłach zbrojnych, środowisku cywilnym i międzynarodowym.

Organem opiniujących i doradczym Dyrektora Instytutu była Rada Naukowa INH. Ponadto w Instytucie funkcjonują opiekunowie studentów, którzy pomagali rozwiązywać problemy studentów. Działalność administracyjno-biurową instytutu prowadził uruchomiony w 2005 roku dziekanat.

Decyzja o restrukturyzacji uczelni i stworzeniu dwóch silnych wydziałów zakończyła samodzielne funkcjonowanie Instytutu Nauk Humanistycznych, który stał

się jednostką naukowo-dydaktyczną w ramach Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego.

Wnioski

1. Przedstawiony materiał, zdaniem autora wystarczająco uzasadnia tezę, że dorobek Wydziału Nauk Humanistycznych, a od 1994 roku Instytutu Nauk Humanistycznych Akademii Obrony Narodowej, w kreowaniu i krzewieniu myśli humanistycznej oraz wojskowej był znaczący.
2. Pracownicy obydwu jednostek przyczyniali się do kształtowania oblicza sił zbrojnych, poprzez wypracowanie nowego systemu wychowania oraz aktywnie uczestnicząc w kształceniu kadr wychowawczych i dowódczo-sztabowych, a także prowadząc badając różnorodne aspekty bezpieczeństwa i funkcjonowania wojska.
3. Pracownicy wydziału i instytutu wywierali znaczący wpływ na przygotowanie obronne społeczeństwa, propagując edukację dla obronności i kształcąc przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie kadr dla obronności, a także przybliżając tę problematykę w licznych ogólnopolskich publikacjach.
4. Godnym odnotowania jest wkład historyków obydwu jednostek w propagowanie wiedzy historycznej w środowisku wojskowym i cywilnym. Liczne opracowania i publikacje pozwoliły na wyjaśnienie wielu niedomówień i przekłamań w najnowszej historii Polski oraz historii wojskowości.
5. Niezbyt dobrymi posunięciami było rozwiązanie wydziału i utworzenie instytutu oraz pozbawienie instytutu samodzielności. Przyczyniło się to do zaprzestania kształcenia kadr humanistycznych w Wojsku Polskim i pozbawienia się dopływu do sił zbrojnych i szkolnictwa wojskowego dopływu odpowiednio przygotowanych fachowców. W najbliższej przyszłości może doprowadzić do zaniku nauk humanistycznych w akademii i siłach zbrojnych.
6. Należy dążyć do odbudowy rangi i znaczenia humanistyki wojskowej poprzez rozszerzenie oferty dydaktycznej oraz zintensyfikowanie prac nad wzrostem potencjału naukowego i próbą zdobycia uprawnień do nadawania stopnia doktora w dziedzinie nauk humanistycznych.

ZAKOŃCZENIE

Wraz z powstaniem Akademii obrony Narodowej (1990 r.) rozpoczyna funkcjonowanie Wydział Nauk Humanistycznych. Działalność swoją rozpoczyna w sześciokatedralnej strukturze organizacyjnej, na bazie Wydziałów: Nauk Pedagogicznych i Nauk Historycznych Wojskowej Akademii Politycznej, lecz przy znacznie zmniejszonym stanie osobowym. Wydział tworzyły Katedry: Filozofii i Socjologii, Pedagogiki i Psychologii, Historii Powszechnej i Polski, Kultury i Oświaty oraz Prawa i Stosunków Międzynarodowych. Działalność wydziału zabezpieczał Wydział Szkolenia z zespołem pracowników inżynieryjno-technicznych i administracyjnych.

W cztery lata później następują pierwsze zmiany. W związku z zaprzestaniem kształcenia oficerów wychowawczych wydział przekształcono w instytut. Odbyło się to kosztem obniżenia jego potencjału i rangi, bowiem rada nowej jednostki utraciła uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora. Instytucie rozpoczyna funkcjonowanie w składzie dwóch katedr i trzech zakładów. Nową strukturę tworzyły: Katedra Pedagogiki, Katedra Historii Sztuki Wojennej, Zakład Filozofii i Socjologii, Zakład Psychologii Dowodzenia oraz Zakład Metodyki Szkolenia Taktyczno-Operacyjnego. Zlikwidowano także Wydział Szkolenia. W dwa lata później liczbę zakładów ograniczono do dwóch, przenosząc Ostatni zakład do Wydziału Wojsk Lądowych.

Tak ukształtowana struktura organizacyjna funkcjonuje przez kilka lat. W katedrach zorganizowano nieetatowe zakłady.

Od roku 2003 do instytutu włączono Studium Języków obcych. W kolejnym roku, w związku z rozpoczęciem kształcenia na studiach licencjackich kierunek *Europeistyka*, utworzono Katedrę Europeistyki oraz dziekanat.

W omawianym okresie (lata 1990-2008) wydział i instytut utrwaliły swoją pozycję podstawowego ogniwa edukacyjnego w zakresie nauk humanistycznych.

W minionym czasie kilka razy diametralnie zmieniano programy kształcenia w uczelni. Determinantami tych zmian były: rozpad Układu Warszawskiego i czas polityczno-militarnej samodzielności RP, przystąpienie Polski do „Partnerstwa dla pokoju" oraz przygotowywanie naszego kraju do włączenia w struktury NATO, członkostwo Polski w Sojuszu Północnoatlantyckim oraz rozpoczęcie kształcenia na studiach licencjackich.

Zmiany te były niezwykłym wyzwaniem dla pracowników. Wymagały ciągłego opracowywania i studiowania nowej literatury i tworzenia dokumentacji zajęć.

Szczegóły dotyczące zmian w treściach i w siatkach godzin oraz tendencjach w aktywizowaniu procesu dydaktycznego zostały ujęte w rozdziale drugim niniejszego opracowania. Z jego treści wynika, że w badanym okresie zarówno wydział, jak i instytut były powszechnie uznanymi centrami edukacyjnymi.

Na uznanie i uwagę zasługuje wreszcie przejęcie od Wojskowego Instytutu Historycznego studiów na kierunku *Historia* oraz uruchomienie studiów licencjackich na kierunku *Europeistyka*, przygotowujących absolwentów do funkcjonowania w instytucjach zajmujących się integracją ze strukturami europejskimi.

Dynamika zmian w procesie dydaktycznym oddziaływała na badania naukowe. Potrzeby dydaktyki były bowiem inspiracją do prowadzenia badań podstawowych. Można wręcz postawić tezę, że większość sztandarowych pozycji dydaktycznych, zwłaszcza podręczników, została opracowana na podstawie dociekań naukowych. Prace badawcze początkowo koncentrowane były na opracowaniu założeń nowej koncepcji wychowania w siłach zbrojnych, przygotowania kadr do jej wdrożenia, a następnie na jej doskonaleniu oraz przygotowaniu psychospołecznym wojsk do działania w nowych warunkach społeczno-politycznych. Niejako drugim torem przebiegały badania nad ukazaniem historycznej roli sił zbrojnych oraz wdrożeniem wniosków doskonalących, na bazie doświadczeń historycznych, założenia strategii i sztuki operacyjnej. W dalszej kolejności rozszerzono zakres badań proponując rozwiązania w zakresie edukacji obronnej społeczeństwa.

Na uwagę zasługuje, że oprócz prac własnych (akademickich) pracownicy wydziału i instytutu opracowali kilka prac na zlecenie ministerstwa, sprawując rolę kierowników tematów z problematyki humanistycznej.

Aktywność publicystyczna i promocyjna, a także doktoryzacja oraz uzyskiwanie stopni doktora habilitowanego i tytułów profesora dopełniają obraz rozmachu działalności naukowo-badawczej wydziału i instytutu. Byłby on jeszcze większy, gdyby zdynamizowano publikacje artykułów w periodykach zagranicznych.

Wydział i Instytut Nauk Humanistycznych utrwaliły swoją pozycję badawczą w AON i w wojsku i były uznawane za wiodącą komórkę naukową, zajmujące się teorią psychospołecznego przygotowania żołnierzy do działania w układzie sojuszniczym oraz przygotowania obronnego społeczeństwa.

Niniejsze opracowanie obejmuje funkcjonowanie Wydziału Nauk Humanistycznych oraz Instytutu Nauk Humanistycznych w Akademii Obrony Narodowej (w latach 1990-2008). Ujęto w nim podstawowe obszary działalności Wydziału, a zatem

struktury, proces dydaktyczny i naukowy, w świetle uwarunkowań, wpływających na ciągłą ewolucję jego funkcjonowania i osiągnięte rezultaty.

Materiał może służyć jako podstawa do dalszych badań, a także stanowić wystarczającą bazę do opracowania rozdziału w monografii o Akademii Obrony Narodowej.

BIBLIOGRAFIA

1. Dokumenty normatywne regulujące proces kształcenia i działalności naukowo-badawczej.
2. Dziennik Ustaw nr 37 z dnia 7 czerwca 1990 roku.
3. Jemioło T., Pierwsze dziesięciolecie Akademii Obrony Narodowej, ZN AON, 2(39)A, 2000.
4. Krauze M., Rola Akademii Obrony Narodowej w kształtowaniu myśli obronnej RP, ZN AON, 2(39)A, 2000.
5. Kronika Akademii Obrony Narodowej.
6. Plan prac naukowo badawczych na lata dziewięćdziesiąte. AON, 1991; 1992; 1993; 1994; 1995.
7. Plan wydawniczy Wydziału Nauk Humanistycznych z lat 1991 – 1994.
8. Plan wydawniczy Instytutu Nauk Humanistycznych z lat 1995 – 2008.
9. Plan zadaniowo-finansowy działalności naukowej. AON, 1996 - 2008.
10. Plan zasadniczych przedsięwzięć Wydziału Nauk Humanistycznych z lat 1991 – 1994.
11. Plan zasadniczych przedsięwzięć Instytutu Nauk Humanistycznych z lat 1995 – 2008.
12. Pomykało W. /red/, Encyklopedia pedagogiki, Warszawa 1996.
13. Programy kształcenia na studiach magisterskich w Wydziale Nauk Humanistycznych.
14. Programy kształcenia na studiach magisterskich i licencjackich w Instytucie Nauk Humanistycznych.
15. Rozkazy dzienne i personalne komendanta Akademii Obrony Narodowej z lat 1990 – 2008.
16. Sienkiewicz. P., Akademia Obrony Narodowej w systemie szkolnictwa wojskowego, ZN AON, 2(39)A, 2000.
17. Statut Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 1990.
18. Stępień R. (red.), Rola Instytutu Nauk Humanistycznych Akademii Obrony Narodowej w badaniach, dydaktyce i popularyzacji wiedzy humanistycznej, Warszawa 1999.
19. Stępień R., Udział Instytutu Nauk Humanistycznych w rozwoju wojskowych Nauk społecznych i kształtowaniu kultury humanistycznej w Siłach Zbrojnych, ZN AON, 2(39)A, 2000.

20. Urbański L. W., Funkcjonowanie wychowawcze wyższej szkoły wojskowej, Poznań 2004.
21. Wykazy tematów prac magisterskich studentów Wydziału Nauk Humanistycznych z lat z lat 1990 – 1993.
22. Wykazy tematów prac licencjackich studentów Instytutu Nauk Humanistycznych 2003 – 2008.
23. Wyszczelski L., Miejsce i dorobek badań z zakresu humanistyki wojskowej w obszarze edukacji obronnej społeczeństwa, AON, Warszawa 1998.
24. Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej z lat 1990 – 2008.

ZAŁĄCZNIKI

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW

		Str.
1.	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 maja 1990r. w sprawie utworzenia Akademii Obrony Narodowej.....	147
2.	Osoby funkcyjne w Akademii Obrony Narodowej 1990 – 2008.....	148
3.	Osoby funkcyjne w Wydziale i Instytucie Nauk Humanistycznych 1990 – 2008.....	149
4.	Struktura organizacyjna i obsada Wydziału Nauk Humanistycznych w 1990 r.	153
5.	Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 1994 - 1995	156
6.	Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 1999 – 2000.....	158
7.	Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 2000 – 2001.....	159
8.	Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 2001 – 2002.....	160
9.	Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 2003 – 2004.....	161
10.	Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 2004 – 2005.....	163
11.	Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 2007 – 2008.....	165
12.	Zakłady i ich kierownicy w katedrach Wydziału Nauk Humanistycznych – 1991 r.....	168
13.	Opiekunowie grup studentów w Wydziale Nauk Humanistycznych – 1991 r.	168
14.	Opiekunowie grup studentów w Instytucie Nauk Humanistycznych – 2008 r.	169
15.	Tematy i promotorzy prac magisterskich studentów kończących studia w 1991 r.	170
16.	Tematy i promotorzy prac magisterskich studentów kończących studia w 1993 r.	175
17.	Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych i planowanych do realizacji w programach trzyletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych, Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Strategiczno-Obronnym od roku akademickiego 1990 – 1991.....	177
18.	Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuipółletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych, Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Strategiczno-Obronnym od roku akademickiego 1990 – 1991.....	179
19.	Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych, Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Strategiczno-Obronnym od roku akademickiego 1990 – 1991.....	180

20. Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1992 – 1993..... 182
21. Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach studiów na czas „W" w Wydziałach: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1994 – 1995..... 183
22. Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1994 – 1995..... 184
23. Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1995 – 1996..... 185
24. Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1998 – 1999..... 186
25. Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1999 – 2000..... 187
26. Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów magisterskich w Wydziałach: Wojsk Lądowych, Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Strategiczno-Obronnego od roku akademickiego 2001 – 2002..... 188
27. Skład Rady Wydziału Nauk Humanistycznych w roku akademickim 1990 - 1991..... 189
28. Skład Rady Naukowej Instytutu Nauk Humanistycznych od 18. 01. 2002 do 30. 09. 2005 190
29. Wybrane opracowania dydaktyczne i naukowe kadry wydziału i instytutu (wydane a AON i poza akademią)..... 191
30. Przedsięwzięcia naukowe organizowane przez wydział i instytut 202
31. Udział pracowników wydziału i instytutu w przedsięwzięciach naukowych organizowanych poza akademią..... 205
32. Wybrane publikacje (artykuły, recenzje i inne) pracowników wydziału i instytutu..... 223
33. Inne formy zaangażowania pracowników wydziału i instytutu..... 256

Załącznik 1

DZIENNIK USTAW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 7 czerwca 1990 r. Nr 37

TREŚĆ:

Poz.:

ROZPORZĄDZENIA RADY MINISTRÓW:

208 — z dnia 21 maja 1990 r. w sprawie utworzenia Akademii Obrony Narodowej i Wyższej Szkoły Oficerskiej Inżynierii Wojskowej oraz zniesienia Wojskowej Akademii Politycznej . . . 497

209 — z dnia 28 maja 1990 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie niektórych praw i obowiązków pracowników skierowanych do pracy za granicą w celu realizacji budownictwa eksportowego i usług związanych z eksportem . . . 498

ROZPORZĄDZENIA:

210 — Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 25 maja 1990 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa . . . 498

211 — Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 maja 1990 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia sądów wojewódzkich i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości . . . 500

212 — Ministra Współpracy Gospodarczej z Zagranicą z dnia 23 maja 1990 r. w sprawie określenia siedziby oraz właściwości miejscowej i rzeczowej urzędów celnych . . . 501

213 — Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 2 czerwca 1990 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie uposażenia pracowników zakładów społecznych służby zdrowia, zakładów pomocy społecznej i zakładów rehabilitacji zawodowej inwalidów . . . 502

208

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 21 maja 1990 r.

w sprawie utworzenia Akademii Obrony Narodowej i Wyższej Szkoły Oficerskiej Inżynierii Wojskowej oraz zniesienia Wojskowej Akademii Politycznej.

Na podstawie art. 3 ustawy z dnia 31 marca 1965 r. o wyższym szkolnictwie wojskowym (Dz. U. z 1987 r. Nr 27, poz. 156) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Z dniem 1 października 1990 r.:

1) tworzy się:

a) Akademię Obrony Narodowej,

b) Wyższą Szkołę Oficerską Inżynierii Wojskowej im. gen. Jakuba Jasińskiego;

2) znosi się Wojskową Akademię Polityczną im. Feliksa Dzierżyńskiego.

2. Utworzenie szkoły:

1) wymienionej w ust. 1 w pkt 1 pod lit. a) następuje przez przekształcenie Akademii Sztabu Generalnego Wojska Polskiego im. gen. broni Karola Świerczewskiego,

2) wymienionej w ust. 1 w pkt 1 pod lit. b) następuje przez połączenie Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Inżynieryjnych im. gen. Jakuba Jasińskiego z Wyższą Szkołą Oficerską Wojsk Chemicznych im. Stanisława Ziaji.

§ 2. 1. Zadaniem Akademii Obrony Narodowej jest:

1) kształcenie wysoko kwalifikowanych kadr dowódczych, sztabowych, specjalistycznych oraz naukowych i dydaktycznych na potrzeby Sił Zbrojnych,

2) przygotowywanie kadr administracji państwowej i gospodarczej do wykonywania specjalistycznych zadań w dziedzinie obronności,

3) prowadzenie działalności naukowo-badawczej w dziedzinie nauk wojskowych oraz nauk humanistycznych i ekonomicznych.

2. Zadaniem Wyższej Szkoły Oficerskiej Inżynierii Wojskowej im. gen. Jakuba Jasińskiego jest prowadzenie:

§ 3. W § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 marca 1967 r. w sprawie utworzenia wyższych szkół oficerskich (Dz. U. Nr 15, poz. 65 i z 1971 r. Nr 8, poz. 93) skreśla się pkt 5 i 7.

Załącznik 2

Osoby funkcyjne w Akademii Obrony Narodowej w latach 1990 - 2008[1]

Lata	Stopień/tytuł, imię nazwisko
1990 - 2000	gen. broni prof. dr Tadeusz JEMIOŁO
2000 - 2003	gen. dyw. prof. dr hab. Bolesław BALCEROWICZ
2003 - 2006	gen. broni dr Józef FLIS
2006 - 2007	gen. dyw. dr hab. Józef BUCZYŃSKI
2007 -	gen. bryg. dr hab. inż. Janusz KRĘCIKIJ

b) Zastępca komendanta ds. ogólnych - prorektor

Lata	Stopień/tytuł, imię nazwisko
1990 -	gen. bryg. Kazimierz LEŚNIAK
1993 - 1997	gen. bryg. Edward REDWANZ
1997 - 2003	gen. broni pil. dr Jerzy GOTOWAŁA
2003 - 2006	gen. bryg. dr Gustaw MAJ
2006 - 2008	gen. bryg. pil. dr Zenon SMUTNIAK

c) Zastępca komendanta ds. dydaktycznych - prorektor

Lata	Stopień/tytuł, imię nazwisko
1990 - 1993	płk prof. dr hab. Kazimierz NOŻKO
1993 - 1999	płk prof. dr hab. Waldemar BRZOSTEK
1999 - 2004	płk prof. dr hab. inż. Piotr SIENKIEWICZ
2004 - 2005	p.o. płk prof. dr hab. Adam TOMASZEWSKI
2005	dr hab. inż. Marian KOWALEWSKI
2005 - 2006	p.o. płk dr Zenon MENDRALA
2006 -	prof. dr hab. Adam TOMASZEWSKI – od 2007 z wyboru

d) Zastępca komendanta ds. naukowych - prorektor

Lata	Stopień/tytuł, imię nazwisko
1990 - 1993	płk prof. dr hab. Julian KACZMAREK
1993 - 2004	gen. bryg. prof. dr hab. Michał KRAUZE
2004 - 2007	dr hab. Jerzy GOTOWAŁA
2007 -	dr hab. Stanisław ZAJAS – z wyboru

[1] Opracowanie własne na podstawie dokumentów zgromadzonych w Archiwum AON.

Załącznik 3

Osoby funkcyjne w Wydziale i Instytucie Nauk Humanistycznych - 1990 - 2008[2]

a) Komendant - dziekan

Lata	Nazwa jednostki	Stopień, nazwisko, imię
1990 - 1991	Wydział Nauk Humanistycznych	kmdr prof. dr hab. Walerian MAGOŃ
1991 - 1994		płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ
1994 - 2002	Instytut Nauk Humanistycznych	płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ
2002 - 2008		dr hab. Ryszard STĘPIEŃ

b) Zastępca Komendanta - prodziekan

Lata	Nazwa jednostki	Stopień, nazwisko, imię
1990 - 1991	Wydział Nauk Humanistycznych	płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI
		płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ
1991 - 1994	Wydział Nauk Humanistycznych	płk dr hab. Lech WYSZCZELSKI
1994 - 2001	Instytut Nauk Humanistycznych	płk dr hab. (od1999 r. prof.) Lech WYSZCZELSKI
2002 - 2002		płk prof. dr hab. Tadeusz PANECKI
2002 -2004		ppłk dr Leszek KANARSKI*

[2] Opracowanie własne na podstawie rozkazów Komendanta AON, Archiwum AON wg opisu 5, 100 i 114 oraz Kancelaria niejawna AON.

c) **Szef: Katedra Pedagogiki**

Lata	Nazwa jednostki	Stopień, nazwisko, imię
1990 - 1991	Katedra Pedagogiki i Psychologii	prof. dr hab. Tadeusz PILCH
1991 - 1992		płk dr Bogdan RUDNICKI*
1992- 1994		płk dr hab. Zygmunt MARKOCKI
1994 - 2000	Katedra Pedagogiki	płk dr hab. Marek KUCHARSKI
2000 - 2004		płk dr Jerzy GROSKREJC*
2004 -2005		płk dr hab. Stanisław JARMOSZKO
2005 -2006		ppłk dr Jerzy BIEŃKOWSKI*
2006 - 2007		ppłk dr Stefan ŚLUSARCZYK*
2007 - 2008		ppłk dr Andrzej PIECZYWOK*

d) **Szef: Katedra Historia Sztuki Wojennej**

Lata	Nazwa jednostki	Stopień, nazwisko, imię
1990 - 1991	Katedra Historia Sztuki Wojennej i Polskiej Myśli Wojennej	płk prof. dr hab. Czesław KRZEMINSKI
1991 - 1992		płk dr Wiesław CHRZANOWSKI*
1992- 1994		płk dr hab. Henryk HERMAN
1994 - 2000	Katedra Historia Sztuki Wojennej	
2000		płk dr hab. Jerzy POKSIŃSKI
2000 - 2003		płk dr hab. Józef SMOLIŃSKI
2003 -2004		płk dr hab. Stanisław JACZYŃSKI
2005 - 2006		płk dr hab. Jarosław PIĄTEK
2006 - 2007		płk dr Andrzej AKSAMITOWSKI
2007 - 2008		płk dr hab. Janusz ZUZIAK

e) **Szef: Zakład Filozofii i Socjologii**

Lata	Nazwa jednostki	Stopień, nazwisko, imię
1990 - 1994	Katedra Filozofii i Socjologii	dr hab. Krzysztof KICIIŃSKI
1994 - 1999	Zakład Filozofii i Socjologii	płk prof. dr hab. Ryszard ROSA
1999 - 2000		płk dr hab. Janusz ŚWINIARSKI
2000 -2006		płk dr Włodzimierz CHOJNACKI
2006 - 2007		ppłk dr Mariusz KUBIAK*
2007 - 2008		mjr dr Krzysztof DRABIK*

f) **Szef: Zakład Psychologii Dowodzenia**

Lata	Nazwa jednostki	Stopień, nazwisko, imię
1994 - 2001	Zakład Psychologii Dowodzenia	płk dr hab. Mirosław DYRDA
2002 - 2006		płk dr Bronisław ROKICKI
2006 -2007		płk dr Leszek KANARSKI
2007 - 2008		ppłk dr Krzysztof LORANTY*

g) **Szef: Katedra Europeistyki**

Lata	Nazwa jednostki	Stopień, nazwisko, imię
2004 - 2006	Katedra Europeistyki	dr hab. Janusz ODZIEMKOWSKI
2006 - 2007		ppłk dr Stanisław MAKSIMIEC*
2007 - 2008		płk dr hab. Dariusz KOZERAWSKI*

*** - pełniący obowiązki**

h) Szef: Pozostałe jednostki organizacyjne

Lata	Nazwa jednostki	Stopień, nazwisko, imię
1990 - 1994	Katedra Historii Powszechnej i Polski	płk dr hab. Kazimierz PINDEL
	Katedra Kultury i Oświaty	płk dr hab. Piotr ROZMYSŁOWICZ
	Katedra Prawa I Stosunków Międzynarodowych	dr hab. Jerzy MENKES
1992 - 1994		płk dr hab. Ryszard OŻADOWICZ
2003 - 2008	Studium Języków Obcych	płk dr Mirosław LEŚ
1990 - 1991	Wydział Szkolenia	płk mgr Ryszard LANGOWSKI
1991 - 1995		płk mgr Ryszard KŁODZIŃSKI
1994 - 1996	Zakład Metodyki Szkolenia Operacyjno-Taktycznego	płk dr Józef ŁAZAREK

Załącznik 4

Struktura organizacyjna i obsada Wydziału Nauk Humanistycznych - rok akademicki 1990-1991[3]

Lp.	Stanowisko	Stopień wojskowy	Tytuł/ stopień naukowy	Imię	Nazwisko
1	2	3	4	5	6
Komenda					
1.	Komendant Wydziału	kmdr	prof. dr hab.	Walerian	MAGOŃ
2.	Zastępca Komendanta ds. nauki	płk	dr hab.	Lech	WYSZCZELSKI
3.	Zastępca Komendanta ds. szkolenia	płk	dr hab.	Ryszard	STĘPIEŃ
4.	Docent	płk	dr hab.	Jerzy	KUNIKOWSKI
Wydział szkolenia					
1.	Szef wydziału	płk	mgr	Ryszard	LANGOWSKI
2.	Etat przejściowy	płk	mgr	Emil	JADZIAK
Katedra Kultury i Oświaty					
1.	Szef katedry	płk	dr hab.	Piotr	ROZMYSŁOWICZ
2.	Docent	płk	dr hab.	Mirosław	DYRDA
3.	Adiunkt	ppłk	dr	Andrzej	PODKOWSKI
4.	St. asystent	ppłk	mgr	Edward	POMYKAŁA
5.	St. asystent	mjr	dr	Andrzej	KOSEWSKI
6.	Adiunkt	płk	dr	Ryszard	MIELCZAREK
7.	Adiunkt	płk	dr	Andrzej	WAJDA
8.	Adiunkt	płk	dr	Franciszek	WEJHER
9.	St. Asystent	ppłk	dr	Kazimierz	BURAKOWSKI
10.	St. asystent	ppłk	mgr	Tomasz	KOPANIA
11.	Adiunkt	kpt.	mgr	Zygmunt	DOMAŃSKI
Katedra Filozofii i Socjologii					
1.	Szef Katedry		doc. dr hab.	Krzysztof	KICIŃSKI
2.	Docent	płk	dr hab.	Henryk	CABAK
3.	Docent	płk	dr hab.	Ryszard	ROSA
4.	Docent	płk	dr hab.	Józef	ŻURAW
5.	Docent	kmdr	prof. dr hab.	Józef	CZERWIŃSKI
6.	Docent	płk	dr hab.	Zdzisław	GREGOREK
7.	Adiunkt	ppłk	dr	Waldemar	MACIĄG
8.	Adiunkt	ppłk	dr	Janusz	SOBIECKI
9.	Adiunkt	ppłk	dr	Dionizy	BRODZIŃSKI

[3] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON, Archiwum AON wg opisu 5/05/1

1	2	3	4	5	6
10.	Adiunkt	ppłk	dr hab.	Zbigniew	STACHOWSKI
11.	Adiunkt	mjr	dr	Janusz	ŚWINIARSKI
12.	St. asystent	mjr	dr	Marian	KASPERSKI
13.	Adiunkt	ppłk	dr	Jerzy	PROCAK
14.	Adiunkt	mjr	dr	Marek	ADAMKIEWICZ
15.	St. asystent	mjr	mgr	Marek	FRANKOWSKI
16.	St. asystent	kpt	dr	Jan	WIERZYŃSKI
17.	Adiunkt		dr hab.	Józef	JAROŃ
Katedra Pedagogiki i Psychologii					
1.	Szef Katedry		prof. dr hab.	Tadeusz	PILCH
2.	Docent	płk	dr	Bogdan	RUDNICKI
3.	Docent	płk	dr hab.	Zygmunt	MARKOCKI
4.	Adiunkt	płk	dr	Włodzimierz	PAWLAK
5.	Docent	płk	dr hab.	Edmund	SZWEDA
6.	Docent	płk	prof. dr hab.	Zdzisław	KOSYRZ
7.	Docent	płk	dr hab.	Paweł	BOESLER
8.	Docent	płk	dr hab.	Piotr	POKINKO
9.	Adiunkt	kmdr	dr	Jakub	GRABISZEWSKI
10.	Adiunkt	ppłk	dr	Józef	BEDNAREK
11.	St. asystent	ppłk	dr	Bronisław	ROKICKI
12.	St. asystent	ppłk	mgr	Stanisław	WIECZORKIE-WICZ
13.	St. asystent	ppłk	mgr	Tadeusz	MATEUSZCZYK
14.	Adiunkt	ppłk	dr	Sylwester	TOMIUK
15.	St. asystent	ppłk	dr	Aleksander	MAZUR
16.	Adiunkt	mjr	dr	Leszek	KANARSKI
17.	St. asystent	mjr	mgr	Jerzy	BIEŃKOWSKI
18.	St. asystent	mjr	dr	Roman	TOMASZEWSKI
19.	St. asystent	kpt.	dr	Jan	BORKOWSKI
Katedra Historii Powszechnej i Polski					
1.	Szef katedry	płk	dr hab.	Kazimierz	PINDEL
2.	Adiunkt	płk	dr	Stefan	CIESIELSKI
3.	Adiunkt	płk	dr	Mieczysław	STARCZEWSKI
4.	Adiunkt	płk	mgr	Jerzy	ADAMKIEWICZ
5.	Adiunkt	ppłk	dr	Kazimierz	MALAK
6.	Adiunkt	ppłk	dr	Stanisław	HELNARSKI
7.	St. asystent	ppłk	dr	Cezariusz	SKUZA
8.	St. asystent	mjr	dr	Henryk	ŁATKOWSKI
9.	St. asystent	kpt.	mgr	Tadeusz	SOKOŁOWSKI
10.	St. asystent	ppłk	dr	Andrzej	CIUPIŃSKI (od XI)
Katedra Historii Sztuki Wojennej i Polskiej Myśli Wojennej					
1.	Szef katedry	płk	prof. dr hab.	Czesław	KRZEMIŃSKI
2.	Docent	płk	dr	Janusz	TELESZYŃSKI
3.	Adiunkt	płk	dr	Stefan	CHOJNECKI
4.	Adiunkt	płk	dr	Wiesław	CHRZANOWSKI

1	2	3	4	5	6
5.	Docent	płk	prof. dr hab.	Mieczysław	WIECZOREK
6.	Adiunkt	płk	dr	Jerzy	POKSIŃSKI
7.	Adiunkt	płk	dr	Jerzy	JAWORSKI
8.	St. asystent	ppłk	mgr	Zygmunt	MATUSZAK
9.	St. asystent	ppłk	dr	Stefan	CZMUR
10.	Adiunkt	mjr	dr	Wojciech	MIKUŁA
11.	St. asystent	ppłk	dr	Dominik	STRASSBURGER
Katedra Prawa i Stosunków Międzynarodowych					
1.	Szef katedry		doc. dr hab.	Jerzy	MENKES
2.	Docent		dr hab.	Stefan	KORYCKI
3.	Adiunkt	płk	dr	Andrzej	KAMIEŃSKI
4.	Adiunkt	płk	dr	Ryszard	OŻADOWICZ
5.	St. asystent	ppłk	dr	Andrzej	BRZEZIŃSKI
6.	Adiunkt	kpt.	dr	Wiesław	ŚMIAŁEK
7.	Adiunkt		dr	Andrzej	FALIŃSKI
Zespół pracowników inżynieryjno-technicznych i pomocniczych					
1.	Etat przejściowy	płk	mgr	Jerzy	WAJS
2.	Etat przejściowy	ppłk	mgr	Zdzisław	SZAŁKOWSKI
3.	Kierownik gabinetu metodyczn.	ppłk	mgr	Ryszard	KŁODZIŃSKI
4.	Dowódca kursów	mjr	mgr	Ryszard	RADZIEJEWSKI
5.	Kierownik ganinetu	por.		Michał	MAZGAJ
6.	Chorąży	chor. szt.		Jan	ZAKRZEWSKI
7.	Gospodarz sal wykładowych	chor. szt.		Stanisław	ŻEBROWSKI
8.	Kierownik gabinetu metodyczn.			Zbigniew	MAGUZA
9.	Maszynistka			Danuta	GURGUL
10.	Referent			Ewa	FERENC
11.	Referent			Zofia	WOJCIECHOWSKA
12.	Referent			Kazimiera	KOBUS
13.	Referent			Alina	ORACKA
14.	Referent			Florentyna	MORĄG
15.	Maszynistka			Alicja	ZIELIŃSKA
16.	Kreślarz			Maria	WIDLAK

Załącznik 5

Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 1994-1995[4]

Lp.	Stanowisko	Stopień wojskowy	Tytuł/ stopień naukowy	Imię	Nazwisko
1	2	3	4	5	6
Komenda					
1.	Komendant	płk	dr hab.	Ryszard	STĘPIEŃ
2.	Zastępca Komendanta	płk	dr hab.	Lech	WYSZCZELSKI
Wydział szkolenia					
1.	Szef wydziału	ppłk	mgr	Ryszard	KŁODZIŃSKI
2.	Sam. referent			Alina	ORACKA
3.	Sam. referent			Kazimiera	KOBUS
4.	Sam. referent			Zofia	WOJCIECHOWSKA
5.	Sam. referent			Florentyna	MORĄG
6.	Sam. referent			Krystyna	ŚLUSARCZYK
7.	Gospodarz sal wykładowych			Stanisław	ŻEBROWSKI
Katedra Pedagogiki					
1.	Szef Katedry	płk	dr hab.	Marek	KUCHARSKI
2.	Profesor akademicki	płk	dr hab.	Jerzy	KUNIKOWSKI
3.	Profesor akademicki	płk	dr hab.	Zygmunt	MARKOCKI
4.	Profesor akademicki	płk	dr hab.	Piotr	ROZMYSŁOWICZ
5.	Adiunkt	płk	dr	Włodzimierz	PAWLAK
6.	Adiunkt	płk	dr	Bogdan	RUDNICKI
7.	Adiunkt	płk	dr	Kazimierz	BURAKOWSKI
8.	Adiunkt	płk	dr	Jan	FALKOWSKI
9.	St. asystent	ppłk	dr	Józef	BEDNAREK
10.	St. asystent	ppłk	dr	Jerzy	BIEŃKOWSKI
11.	St. asystent	ppłk	dr	Roman	TOMASZEWSKI
12.	St. asystent	ppłk	dr	Andrzej	RACZKOWSKI
13.	St. asystent	ppłk	dr	Tadeusz	PUŚCIAN
Katedra Historii Sztuki Wojennej					
1.	Szef katedry	płk	dr hab.	Henryk	HERMAN
2.	Prof. alkadem.	płk	dr hab.	Kazimierz	PINDEL
3.	Prof. alkadem.	płk	dr hab.	Jerzy	POKSIŃSKI
4.	Adiunkt	płk	dr	Stefan	CHOJNECKI
5.	Adiunkt	płk	dr	Wiesław	CHRZANOWSKI

[4] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON, Archiwum AON wg opisu 5/05/39

1	2	3	4	5	6
6.	Adiunkt	płk	dr	Stefan	CIESIELSKI
7.	Adiunkt	płk	dr	Dominik	STRASSBURGER
8.	Adiunkt	płk	dr	Mieczysław	STARCZEWSKI
9.	Adiunkt	płk	dr	Stefan	CZMUR
10.	St. asystent	ppłk	dr	Zygmunt	MATUSZAK
11.	St. asystent	ppłk	dr	Wojciech	MIKUŁA
Zakład Filozofii i Socjologii					
1.	Szef zakładu	płk	prof. dr hab.	Ryszard	ROSA
2.	Profesor akademicki	płk	dr hab.	Zbigniew	STACHOWSKI
3.	Profesor akademicki		dr hab.	Krzysztof	KICIŃSKI
4.	Adiunkt	ppłk	dr	Waldemar	MACIĄG
5.	Adiunkt	ppłk	dr	Janusz	SOBIECKI
6.	Adiunkt	ppłk	dr	Janusz	ŚWINIARSKI
7.	St. asystent	mjr	dr	Marek	FRANKOWSKI
Zakład Psychologii Dowodzenia					
1.	Szef zakładu	płk	dr hab.	Mirosław	DYRDA
2.	Adiunkt	płk	dr	Bronisław	ROKICKI
3.	St. asystent	ppłk	dr	Henryk	BUGAŁA
4.	St. asystent	ppłk	dr	Leszek	KANARSKI
5.	St. asystent	ppłk	dr	Andrzej	KOSEWSKI
6.	St. asystent	mjr	dr	Jan	BORKOWSKI
Zakład Metodyki Szkolenia Taktyczno-Operacyjnego					
1.	Szef zakładu	płk	dr	Józef	ŁAZAREK
2.	Adiunkt	płk	dr	Stanisław	KULCZYŃSKI
3.	Adiunkt	płk	dr	Ireneusz	ŁYSIAK
4.	Adiunkt	płk	dr	Jerzy	GROSKREJC
5.	St. asystent	ppłk	dr	Józef	HALIK

Załącznik 6

Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 1999-2000[5]

Lp.	Stanowisko	Stopień wojskowy	Tytuł/ stopień naukowy	Imię	Nazwisko
1	2	3	4	5	6
Komenda					
1.	Komendant	płk	dr hab.	Ryszard	STĘPIEŃ
2.	Zastępca Komendanta	płk	prof. dr hab.	Lech	WYSZCZELSKI
Pracownicy zabezpieczający					
1.	Sam. referent			Alina	ORACKA
2.	Sam. referent			Zofia	WOJCIECHOWSKA
3.	Sam. referent			Florentyna	MORĄG
4.	Sam. referent			Krystyna	ŚLUSARCZYK
5.	Sam. referent			Dobrosława	PRZEMYSKA
6.	Gospodarz sal wykładowych			Stanisław	ŻEBROWSKI
Katedra Pedagogiki					
1.	Szef Katedry (p.o.)	płk	dr	Jerzy	GROSKREJC
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Jerzy	BIEŃKOWSKI
3.	Adiunkt	ppłk	dr	Andrzej	RACZKOWSKI
4.	Adiunkt	ppłk	dr	Zenon	NOWAKOWSKI
5.	Adiunkt	ppłk	dr	Stefan	ŚLUSARCZYK
Katedra Historii Sztuki Wojennej					
1.	Szef katedry	płk	dr hab.	Henryk	HERMAN
2.	Prof. alkadem.	płk	dr hab.	Jerzy	POKSIŃSKI
3.	Adiunkt	płk	dr	Stefan	CHOJNECKI
4.	Adiunkt	płk	dr	Wiesław	CHRZANOWSKI
5.	Adiunkt	płk	dr	Dominik	STRASSBURGER
6.	Adiunkt	ppłk	dr	Zygmunt	MATUSZAK
7.	Adiunkt	ppłk	dr	Wojciech	MIKUŁA
8.	St. asystent	mjr	dr	Jeremiasz	ŚLIPIEC
Zakład Filozofii i Socjologii					
1.	Szef zakładu	płk	dr hab.	Janusz	ŚWINIARSKI
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Waldemar	MACIĄG
3.	Adiunkt	kpt.	dr	Anna	DĘBSKA
4.	St. asystent	mjr	mgr	Mariusz	KUBIAK
Zakład Psychologii Dowodzenia					
1.	Szef zakładu	płk	dr	Bronisław	ROKICKI

[5] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON z 02. 07. 1999 r, Archiwum AON wg Opisu 05/05/70.

1	2	3	4	5	6
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Leszek	KANARSKI
3.	Adiunkt	mjr	dr	Jan	BORKOWSKI

Załącznik 7

Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 2000-2001[6]

Lp.	Stanowisko	Stopień wojskowy	Tytuł/ stopień naukowy	Imię	Nazwisko
1	2	3	4	5	6
Komenda					
1.	Komendant	płk	dr hab.	Ryszard	STĘPIEŃ
2.	Zastępca Komendanta	płk	prof. dr hab.	Lech	WYSZCZELSKI
3.	Dyspozycja	kpt.	mgr	Tomasz	KOŚMIDER
Pracownicy zabezpieczający					
1.	Sam. referent			Alina	ORACKA
2.	Sam. referent			Zofia	WOJCIECHOWSKA
3.	Sam. referent			Florentyna	MORĄG
4.	Sam. referent			Krystyna	ŚLUSARCZYK
5.	Sam. referent			Dobrosława	PRZEMYSKA
6.	Sam. referent			Zofia	WOJCIECHOWSKA
7.	Gospodarz sal wykładowych			Stanisław	ŻEBROWSKI
Katedra Pedagogiki					
1.	Szef Katedry (p.o.)	płk	dr	Jerzy	GROSKREJC
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Jerzy	BIEŃKOWSKI
3.	Adiunkt	ppłk	dr	Andrzej	RACZKOWSKI
4.	Adiunkt	ppłk	dr	Zenon	NOWAKOWSKI
5.	Adiunkt	ppłk	dr	Stefan	ŚLUSARCZYK
Katedra Historii Sztuki Wojennej					
1.	Szef katedry	płk	dr	Wiesław	CHRZANOWSKI
2.	Adiunkt	płk	dr	Stefan	CHOJNECKI
3.	Adiunkt	płk	dr	Dominik	STRASSBURGER
4.	Adiunkt	ppłk	dr	Zygmunt	MATUSZAK
5.	Adiunkt	ppłk	dr	Wojciech	MIKUŁA

[6] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON z 10. 08. 2000 r, Archiwum AON wg opisu 05/05/80.

1	2	3	4	5	6
6.	St. asystent	mjr	dr	Jeremiasz	ŚLIPIEC
Zakład Filozofii i Socjologii					
1.	Szef zakładu	płk	dr	Włodzimierz	CHOJNACKI
2.	Adiunkt	kpt.	dr	Anna	DĘBSKA
3.	St. asystent	mjr	dr	Mariusz	KUBIAK
Zakład Psychologii Dowodzenia					
1.	Szef zakładu	płk	dr	Bronisław	ROKICKI
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Leszek	KANARSKI
3.	Adiunkt	mjr	dr	Jan	BORKOWSKI
4.	St. asystent	mjr	dr	Krzysztof	LORANTY

Załącznik 8

Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 2001-2002[7]

Lp.	Stanowisko	Stopień wojskowy	Tytuł/ stopień naukowy	Imię	Nazwisko
1	2	3	4	5	6
Komenda					
1.	Komendant	płk	dr hab.	Ryszard	STĘPIEŃ***
2.	Zastępca Komendanta	płk	prof. dr hab.	Lech	WYSZCZELSKI
Pracownicy zabezpieczający					
1.	Sam. referent			Alina	ORACKA
2.	Sam. referent			Krystyna	ŚLUSARCZYK
3.	Sam. referent			Dobrosława	PRZEMYSKA
4.	Sam. referent			Zofia	WOJCIECHOWSKA**
5.	Gospodarz sal wykładowych			Stanisław	ŻEBROWSKI
Katedra Pedagogiki					
1.	Szef Katedry (p.o.)	płk	dr	Jerzy	GROSKREJC***
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Jerzy	BIEŃKOWSKI
3.	Adiunkt	ppłk	dr	Andrzej	RACZKOWSKI
4.	Adiunkt	ppłk	dr	Zenon	NOWAKOWSKI
5.	Adiunkt	ppłk	dr	Stefan	ŚLUSARCZYK
1	2	3	4	5	6
Katedra Historii Sztuki Wojennej					

[7] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON z 28. 08. 2001 r, Archiwum AON wg opisu 05/05/89.

1.	Szef katedry	płk	dr	Wiesław	CHRZANOW-SKI***
2.	Profesor AON	płk	dr hab.	Józef	SMOLIŃSKI
3.	Adiunkt	płk	dr	Stefan	CHOJNECKI*
4.	Adiunkt	płk	dr	Dominik	STRASSBUR-GER***
5.	Adiunkt	ppłk	dr	Zygmunt	MATUSZAK
6.	Adiunkt	ppłk	dr	Wojciech	MIKUŁA
7.	Adiunkt	ppłk	dr	Andrzej	AKSAMITOWSKI
8.	St. asystent	mjr	dr	Jeremiasz	ŚLIPIEC
9.	St. asystent	kpt.	dr	Tomasz	KOŚMIDER
Zakład Filozofii i Socjologii					
1.	Szef zakładu	ppłk	dr	Włodzimierz	CHOJNACKI
2.	Adiunkt	kpt.	dr	Anna	DĘBSKA
3.	St. asystent	mjr	dr	Mariusz	KUBIAK
Zakład Psychologii Dowodzenia					
1.	Szef zakładu	płk	dr	Bronisław	ROKICKI
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Leszek	KANARSKI
3.	Adiunkt	mjr	dr	Jan	BORKOWSKI
4.	St. asystent	mjr	dr	Krzysztof	LORANTY

* 09. 09. 2001 – zakończenie służby wojskowej,
** 31. 12. 2001 – odejście na emeryturę,
*** 30. 04. 2002 – zakończenie służby wojskowej.

Załącznik 9

Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 2003-2004[8]

Lp.	Stanowisko	Stopień wojskowy	Tytuł/ stopień naukowy	Imię	Nazwisko
1	2	3	4	5	6
Komenda					
1.	Komendant		dr hab.	Ryszard	STĘPIEŃ
2.	Zastępca Ko-mendanta (p.o. - ZPD)	ppłk	dr	Leszek	KANARSKI
3.	Profesor zwy-czajny		prof. dr hab.	Michał	HUZARSKI
Pracownicy zabezpieczający					

[8] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON z 16. 10. 2003 r., Archiwum AON wg opisu 114/08/9.

1	2	3	4	5	6
1.	Sam. referent			Alina	ORACKA
2.	Sam. referent			Krystyna	ŚLUSARCZYK
3.	Sam. referent			Dobrosława	PRZEMYSKA
4.	Gospodarz sal wykładowych			Stanisław	ŻEBROWSKI
Katedra Pedagogiki					
1.	Szef Katedry	płk	dr hab.	Stanisław	JARMOSZKO
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Jerzy	BIEŃKOWSKI
3.	Adiunkt	ppłk	dr	Andrzej	RACZKOWSKI
4.	Adiunkt	ppłk	dr	Zenon	NOWAKOWSKI
5.	Adiunkt	ppłk	dr	Stefan	ŚLUSARCZYK
Katedra Historii Sztuki Wojennej					
1.	Szef katedry	płk	dr hab.	Stanisław	JACZYŃSKI*
2.	Profesor zwyczajny		prof. dr hab.	Marek	PLEWCZYŃSKI
3.	Profesor zwyczajny		prof. dr hab.	Janusz	WOJTASIK
4.	Profesor nadzwyczajny		dr hab.	Michał	KLIMECKI
5.	Profesor nadzwyczajny		dr hab.	Janusz	ODZIEMKOWSKI
6.	Adiunkt	ppłk	dr	Andrzej	AKSAMITOWSKI
7.	Adiunkt	ppłk	dr	Jeremiasz	ŚLIPIEC
8.	Adiunkt	kpt.	dr	Tomasz	KOŚMIDER
Zakład Filozofii i Socjologii					
1.	Szef zakładu	ppłk	dr	Włodzimierz	CHOJNACKI
2.	Adiunkt	kpt.	dr	Anna	DĘBSKA
3.	Adiunkt	ppłk	dr	Mariusz	KUBIAK
Zakład Psychologii Dowodzenia					
1.	Szef zakładu	płk	dr	Bronisław	ROKICKI
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Jan	BORKOWSKI
3.	Adiunkt	ppłk	dr	Krzysztof	LORANTY
Studium Języków Obcych					
1.	Kierownik SJO	ppłk	mgr	Mirosław	LEŚ
2.	Sam. referent			Krystyna	DOBRANOWSKA**
3.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Anna	JANKOWSKA
4.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Alicja	LUBBE
5.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Barbara	PODWYSOCKA

1	2	3	4	5	6
6.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Wiesława	WNUK - JENDRASZCZAK
7.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Jolanta	SOBECKA
8.	St. wykładowca		mgr	Grażyna	JADCZAK
9.	St. wykładowca		mgr	Teresa	KARCZMAREK
10.	St. wykładowca		mgr	Jolanta	OLPIŃSKA
11.	St. wykładowca		mgr	Bożena	SIEMION
12.	St. wykładowca		mgr	Mariola	URBANEK
13.	Wykładowca		mgr	Alicja	DĄBKOWSKA
14.	Wykładowca		mgr	Mariola	KASPRZEWSKA
15.	Wykładowca		mgr	Edyta	ŁADNIAK - ENGELE
15.	Wykładowca		mgr	Halina	MAZIEJUK
16.	Wykładowca		mgr	Hanna	SIEMASZKO - KRUPIEJ
17.	Wykładowca		mgr	Mariola	WĄSOWSKA - POLAK
18.	Lektor		mgr	Ewelina	DEBAENE
19.	Lektor		mgr	Anna	KWIECIŃSKA
20.	Lektor		mgr	Danuta	KORZUCHOWSKA
21.	Lektor		mgr	Joanna	KURBIEL
22.	Lektor			Leszek	SZOPIŃSKI

* 30. 01. 2004 – zakończenie służby wojskowej,
** 16. 03. 2004 – odejście na emeryturę.

Załącznik 10

Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 2004-2005[9]

Lp.	Stanowisko	Stopień wojskowy	Tytuł/ stopień naukowy	Imię	Nazwisko
1	2	3	4	5	6
Komenda					
1.	Komendant		dr hab.	Ryszard	STĘPIEŃ
2.	Zastępca Komendanta (p.o.)	ppłk	dr	Leszek	KANARSKI
Pracownicy zabezpieczający					

[9] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON z 15. 10. 2004 r., Archiwum AON wg opisu 114/08/18.

1	2	3	4	5	6
1.	Sam. referent			Alina	ORACKA
2.	Sam. referent			Krystyna	ŚLUSARCZYK
3.	Sam. referent			Dobrosława	PRZEMYSKA
4.	Gospodarz sal wykładowych			Stanisław	ŻEBROWSKI
Katedra Pedagogiki					
1.	Szef Katedry	płk	dr hab.	Stanisław	JARMOSZKO
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Jerzy	BIEŃKOWSKI
3.	Adiunkt	ppłk	dr	Andrzej	RACZKOWSKI
4.	Adiunkt	ppłk	dr	Zenon	NOWAKOWSKI
5.	Adiunkt	ppłk	dr	Stefan	ŚLUSARCZYK
6.	Doktorant	mjr	mgr	Robert	PAWLICKI
Katedra Historii Sztuki Wojennej					
1.	Szef katedry	ppłk	dr hab.	Jarosław	PIĄTEK
2.	Profesor zwyczajny		prof. dr hab.	Marek	PLEWCZYŃSKI
3.	Adiunkt	ppłk	dr	Andrzej	AKSAMITOWSKI
4.	Adiunkt	ppłk	dr	Jeremiasz	ŚLIPIEC
5.	Adiunkt	mjr	dr	Tomasz	KOŚMIDER
6.	Doktorant	ppłk	mgr	Marek	JANICKI
Katedra Europeistyki					
1.	Szef katedry (p.o.)		dr hab.	Janusz	ODZIEMKOWSKI
2.	Profesor zwyczajny		prof. dr hab.	Tomasz	GOBAN - GLAS
3.	Profesor zwyczajny		prof. dr hab.	Lech	ZACHER
6.	Doktorant	mjr	mgr	Włodzimierz	NOWAK
7.	Referent			Monika	KORCZYŃSKA
Zakład Filozofii i Socjologii					
1.	Szef zakładu	ppłk	dr	Włodzimierz	CHOJNACKI
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Mariusz	KUBIAK
Zakład Psychologii Dowodzenia					
1.	Szef zakładu	płk	dr	Bronisław	ROKICKI
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Jan	BORKOWSKI
3.	Adiunkt	ppłk	dr	Krzysztof	LORANTY
Studium Języków Obcych					
1.	Kierownik SJO	ppłk	mgr	Mirosław	LEŚ
2.	St. referent			Ewelina	POPIS
3.	St. referent			Irena	RYSIECKA
4.	Referent ds. techn.			Adam	MENDRECKI
5.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Alicja	LUBBE
6.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Barbara	PODWYSOCKA

1	2	3	4	5	6
7.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Wiesława	WNUK - JENDRASZCZAK
8.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Jolanta	SOBECKA
9.	St. wykładowca		mgr	Jolanta	OLPIŃSKA
10.	St. wykładowca		mgr	Bożena	SIEMION
11.	St. wykładowca		mgr	Mariola	URBANEK
12.	Wykładowca		mgr	Ewelina	DEBAENE
13.	Wykładowca		mgr	Joanna	KURBIEL
14.	Wykładowca		mgr	Edyta	ŁADNIAK - ENGELE
15.	Wykładowca		mgr	Halina	MAZIEJUK
16.	Wykładowca		mgr	Hanna	SIEMASZKO - KRUPIEJ
17.	Wykładowca		mgr	Mariola	WĄSOWSKA - POLAK
18.	Lektor		mgr	Ewa	SIKORSKA - DRÓŻDŻ
19.	Lektor		mgr	Justyna	LESISZ
20.	Lektor		mgr	Marzena	GIERS - FIDLER
21.	Lektor		mgr	Catherine	REZNOR
22.	Lektor		mgr	Joanna	GOŁĘBIOWSKA
23.	Lektor		mgr	Ireneusz	SZCZEPANIAK
24.	Lektor			Leszek	SZOPIŃSKI

Załącznik 11

Struktura organizacyjna i obsada Instytutu Nauk Humanistycznych - rok akademicki 2007-2008[10]

Lp.	Stanowisko	Stopień wojskowy	Tytuł/ stopień naukowy	Imię	Nazwisko
1	2	3	4	5	6
Komenda					
1.	Komendant		dr hab.	Ryszard	STĘPIEŃ
1	2	3	4	5	6
Pracownicy zabezpieczający					
1.	Specjalista		dr	Andrzej	RACZKOWSKI
2.	Sam. referent			Alina	ORACKA

[10] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON z 15. 10. 2004 r., Archiwum AON wg opisu 114/08/18.

1	2	3	4	5	6
3.	Sam. referent			Krystyna	ŚLUSARCZYK
4.	Sam. referent			Dobrosława	PRZEMYSKA
5.	Sam. referent			Ewa	JAGIELSKA-SZUSTEK
6.	Sam. referent			Magdalena	STACHOWIAK
7.	Gospodarz sal wykładowych	sierż.		Konrad	RACZYŃSKI
Katedra Pedagogiki					
1.	Szef Katedry (p.o.)	ppłk	dr	Andrzej	PIECZYWOK
2.	Adiunkt		dr	Bronisław	ROKICKI
Katedra Historii Sztuki Wojennej					
1.	Szef katedry	płk	dr hab.	Janusz	ZUZIAK
2.	Profesor zwyczajny		prof. dr hab.	Marek	PLEWCZYŃSKI
3.	Adiunkt	ppłk	dr	Jeremiasz	ŚLIPIEC
4.	Adiunkt	ppłk	dr	Tomasz	KOŚMIDER
5.	Adiunkt	ppłk	dr	Juliusz	TYM
6.	Asystent		dr	Agnieszka	SAWICZ
7.	Kierownik Pracowni Analiz Współczesnych Wojen i Konfliktów Lokalnych		dr hab.	Jerzy	GOTOWAŁA
Katedra Europeistyki					
1.	Szef katedry (p.o.)	płk	dr hab.	Dariusz	KOZERAWSKI
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Stanisław	MAKSIMIEC
3.	Profesor nadzwyczajny		dr hab.	Zbigniew	GNAT-WIETESKA
4.	Profesor nadzwyczajny		dr hab.	Stefan	KORYCKI
5.	Adiunkt		dr	Agnieszka	LEGUCKA
6.	Adiunkt		dr	Katarzyna	BADŹMIROWSKA-MASŁOWSKA
7.	Adiunkt		dr	Czesław	MARCINKOWSKI
8.	Asystent		dr	Karolina	HELNARSKA
Zakład Filozofii i Socjologii					
1.	Szef zakładu (p.o.)	ppłk	dr	Krzysztof	DRABIK
2.	Profesor nadzwyczajny		dr hab.	Anna	DRABAREK
3.	Asystent		mgr	Marcin	MAZUREK
Zakład Psychologii Dowodzenia					
1.	Szef zakładu (p.o.)	ppłk	dr	Krzysztof	LORANTY
2.	Adiunkt	ppłk	dr	Jan	BORKOWSKI

1	2	3	4	5	6
Studium Języków Obcych					
1.	Kierownik SJO	płk	dr	Mirosław	LEŚ
2.	Starszy wykładowca	ppłk	mgr	Zbigniew	LEWICKI
3.	Sam. referent			Urszula	JARASZEK
4.	Referent ds. techn.			Adam	MENDRECKI
5.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Alicja	LUBBE
6.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Anna	JANKOWSKA
7.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Wiesława	WNUK - JENDRASZCZAK
8.	Kierownik zespołu – st. wykładowca		mgr	Mariola	URBANEK
9.	St. wykładowca		mgr	Jolanta	OLPIŃSKA
10.	St. wykładowca		mgr	Bożena	SIEMION
11.	Wykładowca		mgr	Hanna	SIEMASZKO - KRUPIEJ
12.	Wykładowca		mgr	Jolanta	SOBECKA
13.	Wykładowca		mgr	Edyta	ŁADNIAK - ENGELE
14.	Wykładowca		mgr	Halina	MAZIEJUK
15.	Wykładowca		mgr	Alicja	DYBKOWSKA
16.	Wykładowca		mgr	Mariola	WĄSOWSKA – POLAK
17.	Lektor		mgr	Ewa	SIKORSKA - DRÓŻDŻ
18.	Lektor		mgr	Justyna	LESISZ
19.	Lektor		mgr	Marzena	GIERS - FIDLER
20.	Lektor		mgr	Ireneusz	SZCZEPANIAK
21.	Lektor		mgr	Joanna	KURBIEL
22.	Lektor		mgr	Artur	KRAWCZYK
23.	Lektor		mgr	Agnieszka	ZACHERA
24.	Lektor		mgr	Agnieszka	CHRUŚLIŃSKA
25.	Lektor		mgr	Adam	SZYNAL
26.	Lektor		mgr	Agnieszka	PAPROCKA
27.	Lektor		mgr	Małgorzata	KOSIOR
28.	Lektor		mgr	Małgorzata	GOS
29.	Lektor		mgr	Adam	RUBCZAK
30.	Lektor		mgr	Dorota	KOŻUCHOWSKA
31.	Lektor		mgr	Anna	KAMIŃSKA
32.	Lektor		mgr	Marzena	KALETA

Załącznik 12

Zakłady i kierownicy w katedrach Wydziału Nauk Humanistycznych – 1991 r.[11]

Lp.	Zakład	Kierownik
Katedra Kultury i Oświaty		
1.	Zakład Kultury	płk dr hab. Piotr ROZMYSŁOWICZ
2.	Zakład Komunikowania Społecznego	płk dr hab. Mirosław DYRDA
Katedra Filozofii i Socjologii		
1.	Zakład Filozofii	płk dr hab. Ryszard ROSA
2.	Zakład Socjologii Wojska	ppłk dr Waldemar MACIĄG
3.	Zakład Etyki	ppłk dr Zbigniew STACHOWSKI
Katedra Pedagogiki i Psychologii		
1.	Zakład Pedagogiki Wojskowej	płk dr hab. Bogdan RUDNICKI
2.	Zakład Psychologii Wojskowej	ppłk dr Bronisław ROKICKI
Katedra Historii Powszechnej i Polski		
1.	Zakład Historii Powszechnej	płk dr Stefan CIESIELSKI
2.	Zakład Historii Polski	płk dr Mieczysław STARCZEWSKI

Załącznik 13

Opiekunowie grup studentów w Wydziale Nauk Humanistycznych – 1991 r.[12]

Lp.	Grupa dydaktyczna	Opiekun
1	2	3
II rok studiów		
1.	I grupa	ppłk dr Józef BEDNAREK
2.	II grupa	mjr dr Leszek KANARSKI
3.	III grupa	mjr mgr Jerzy BIEŃKOWSKI
4.	IV grupa	płk dr Ryszard OŻADOWICZ
5.	V grupa	kpt. dr Wiesław ŚMIAŁEK
III rok studiów		
1.	I grupa	mjr dr Janusz ŚWINIARSKI
2.	II grupa	ppłk dr Janusz SOBIECKI
3.	III grupa	kpt. dr Jan WIERZYŃSKI
4.	IV grupa	mjr dr Marian KASPERSKI
5.	V grupa	mjr dr Henryk ŁATKOWSKI
6.	VI grupa	ppłk dr Stanisław HELNARSKI
Stacjonarne Studia Podyplomowe		
Podyplomowe Studium Kultury		
1.	I grupa	płk dr Andrzej WAJDA

[11] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON, Archiwum AON wg opisu 5/05/1
[12] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON, Archiwum AON wg opisu 5/05/1

1	2	3
Podyplomowe Studium Informacji Społecznej		
1.	I grupa	ppłk dr Kazimierz BURAKOWSKI
Zaoczne Studia Podyplomowe		
Podyplomowe Studium Historii Wojennej		
1.	I grupa	płk dr Wiesław CHRZANOWSKI
Zaoczne Studium Magisterskie		
1.	I grupa	ppłk mgr Stanisław WIECZORKIEWICZ

Załącznik 14

Opiekunowie grup studentów w Instytucie Nauk Humanistycznych – 2008 r.[13]

Lp.	Grupa dydaktyczna	Opiekun
1.	II i III rok studiów stacjonarnych kierunek *Europeistyka*	ppłk Stanisław MAKSIMIEC
2.	II i III rok studiów niestacjonarnych kierunek *Europeistyka*	dr Agnieszka LEGUCKA
3.	II rok studiów stacjonarnych kierunek *Historia*	ppłk dr Jeremiasz ŚLIPIEC
4.	II rok studiów niestacjonarnych kierunek *Historia*	ppłk dr Juliusz TYM

[13] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON, Archiwum AON wg opisu 5/05/1

Załącznik 15

Tematy i promotorzy prac magisterskich studentów trzyletnich stacjonarnych studiów magisterskich kończących studia w 1991 r.[14]

Lp.	Temat pracy	Promotor	Student
1	2	3	4
	Kierunek *Pedagogika*		
1.	Kultura wypoczynku (istota i zakres treściowy pojęcia)	płk doc. dr hab. Piotr ROZMYSŁOWICZ	por. Franciszek KRYMSKI
2.	Przygotowanie moralno-bojowe żołnierzy dywizjonu rakietowego do walki	płk dr hab. Mirosław DYRDA	kpt. Mirosław MELKA
3.	Wpływ organizacji społecznych na humanizację służby w jednostkach wojskowych	płk dr Franciszek WEJHER	kpt. Marek WYSOCKI
4.	Funkcje komunikowania masowego w kształtowaniu opinii publicznej	ppłk dr Kazimierz BURAKOWSKI	kpt. Zbigniew PAŁCZYŃSKI
5.	Kierunki wychowania obywatelskiego kadry i żołnierzy w Siłach Zbrojnych Wielkiej Brytanii	ppłk dr Andrzej PODKOWSKI	por. Grzegorz WOJNOWSKI
6.	Koncepcje działań propagandowo-psychologicznych wojsk specjalnego przeznaczenia głównych armii Świata (USA, ZSRR, Francji, Niemiec i Wielkiej Brytanii)		por. Jerzy ZIMOWSKI
7.	Zadania wychowania obywatelskiego kadry i żołnierzy w siłach Zbrojnych USA		kpt. Andrzej ŁAGOWSKI por. Krzysztof REGULSKI
8.	Armia w opinii społeczeństwa na przykładzie obrazu Bundeswehry w prasie RFN		kpt. Jarosław RUSIŃSKI
9.	Praca wychowawcza w szkołach oficerskich II Rzeczypospolitej	płk dr hab. Edmund SZWEDA	kpt. Wojciech GÓRA
10.	Kształcenie i wychowanie oficerów rezerwy II Rzeczypospolitej		kpt. Andrzej SZLEJZER
11.	Kształcenie i wychowanie w szkołach podoficerskich II Rzeczypospolitej		por. Zbigniew REJOWSKI
12.	Wychowanie patriotyczno-obronne junaków w OHP Toruń	płk doc. dr hab. Zygmunt MARKOCKI	kpt. Krzysztof GADZIOMSKI
13.	Efektywność lokalnego systemu wychowawczego w OHP (Na przykładzie hufca Żary)		por. Ryszard KOWALSKI

[14] Opracowanie własne na podstawie Rozkazów i zarządzeń Komendanta Wydziału Nauk Humanistycznych, Archiwum AON wg opisu 107/1/2008

1	2	3	4
14.	Zachowania się rodziców w percepcji dzieci	mjr dr Leszek KANARSKI	kpt. Andrzej POPOWICZ
15.	Kara pracy jako środek wychowawczy (Na przykładzie jednostki wojskowej)		kpt. Jerzy JUSZCZAK
16.	Prognostyczność egzaminów wstępnych w uczelniach wojskowych	płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ	kpt. Andrzej JABŁOŃSKI
17.	Doskonalenie kwalifikacji pedagogicznych nauczycieli (Na podstawie czasopisma *Przysposobienie obronne w szkole*)		kpt. Andrzej RUMIŃSKI
18.	Wdrażanie podchorążych do samokształcenia		kpt. Marek CZYŻ
19.	Funkcje mikronauczania w kształceniu słuchaczy wyższych szkół wojskowych		por. Robert CHYTRY
20.	Trudności adaptacyjne pilotów lotnictwa myśliwskiego	płk doc. dr hab. Piotr ROZMYSŁOWICZ	por. Ryszard BARTCZAK por. Bogusław JĘDRYCH
21.	Motywy wyboru zawodu pilota wojskowego		kpt. Bogusław PAWLAK
22.	Potrzeby psychiczne słuchaczy Wydziału Nauk Humanistycznych AON		por. Marek TROJAN
23.	Determinanty powodzeń działonowego operatora czołgu		kpt. Marek ŻELICHOWSKI
24.	Teoria i praktyka przestrzegania zasad higieny psychicznej w jednostce wojskowej	płk doc. dr hab. Paweł BOESLER	por. Zbigniew FALKOWSKI
25.	Zapobieganie stresowi i jego przezwyciężanie		kpt. Grzegorz WILOCH
26.	Kształtowanie odporności psychicznej żołnierzy w czasie II wojny światowej w literaturze wspomnieniowej	ppłk dr Bronisław ROKICKI	kpt. Zbigniew MERCHELSKI
27.	Kształtowanie odporności psychicznej żołnierzy jednostek ochrony		kpt. Marek BARANOWSKI
28.	Psychologiczna analiza negatywnych zachowań żołnierzy		kpt. Sławomir NOWAK
29.	Model osobowości dowódcy okrętu		por. Jarosław ZARĘBIŃSKI
30.	Relacje między obrazem własnej osoby a modelowymi cechami oficera wychowawcy	kpt. dr Jan BORKOWSKI	kpt. Waldemar WŁOSZCZAK
31.	Samokontrola w sprawnym działaniu oficera kontrwywiadu		mjr Artur BUKOWSKI

1	2	3	4
32.	Postawy światopoglądowe uczniów liceów wojskowych	kmdr prof. dr hab. Józef CZERWIŃSKI	por. Zenon JANIUK por. Jerzy OLEWNICZAK
33.	Postawy światopoglądowe i moralne chorążych WP		por. Andrzej SOWA
34.	Koncepcje pracy Jana Pawła II		por. Zbigniew GRUSZKA
35.	Analiza i ocena teoretycznych założeń religioznawstwa na podstawie *Euhemera – Przeglądu Religioznawczego* w latach 1957 - 1987	ppłk dr Zbigniew STACHOWSKI	por. Jacek RUSINKOWSKI
36.	Problemy inkulturacji w doktrynie Kościoła katolickiego na przykładzie *La Documentation Katholique* w latach 1983 - 1987		por. Dariusz SUSKA
37.	Spory i dyskusje wokół problemów prokreacji w Polsce		kpt. Zbigniew SUROWIECKI
38.	Istota i rola wartości w życiu człowieka	płk doc. dr hab. Ryszard ROSA	por. Wiesław ŚWIERKOWSKI
39.	Próby zbudowania personalizmu laickiego w Polsce w latach 60-90 XX wieku	mjr dr Janusz ŚWINIARSKI	kpt. Jerzy KOSIŃSKI
40.	Rola społeczna Kościoła katolickiego	ppłk dr Dionizy BRODZIŃSKI	kpt. Sławomir BRZOZOWSKI
41.	Ewolucja poglądów etycznych Leszka Kołakowskiego		kpt. Sławomir STRZELECKI
42.	Rola społeczna Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego na Warmii i Mazurach		kpt. Andrzej MASŁOŃ
43.	Więź społeczna w rodzinach oficerów odbywających akademickie studia stacjonarne	płk doc. dr hab. Zdzisław GREGOREK	kpt. Tadeusz SZMIDT
44.	Czynniki integracyjne i dezintegracyjne środowiska kadry zawodowej w procesie restrukturyzacji sił zbrojnych		kpt. Adam BURZYŃSKI
45.	Stan i perspektywy Funduszu Przyspieszonego Rozwoju		kpt. Henryk WACHOWIAK
46.	Socjologiczna analiza sytuacji obozowych więźniów Oświęcimia-Brzezinki		por. Krzysztof GRYGIEL
Kierunek *Historia*			
1.	Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w latach 1927 - 1931	płk dr hab. Kazimierz PINDEL	kpt. Zbigniew SKUPIŃSKI
2.	Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w latach 1932 - 1935		kpt. Zbigniew WYDZYCH

1	2	3	4
3.	Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego w latach 1936 - 1939	płk dr hab. Kazimierz PINDEL	por. Mariusz MICHALSKI
4.	Emigracja ludności polskiej do Niemiec z terenów Warmii i Mazur w latach 1980 - 1990	płk dr Mieczysław STARCZEWSKI	kpt. Jerzy POLAŃSKI
5.	Emigracja ludności polskiej do Niemiec z terenów Pomorza Zachodniego w latach 1980 - 1990		kpt. Zygmunt JANIAK
6.	Emigracja ludności polskiej do Niemiec z terenów Śląska Opolskiego w latach 1980 - 1990		por. Jan ŻACZEK
7.	Kierowanie i dowodzenie siłami polowymi Armii Krajowej w latach 1943 - 1945	płk prof. dr hab. Mieczysław WIECZOREK	kpt. Jerzy TOMCZYK
8.	Szkolenie młodszej kadry dowódczej Armii Krajowej		por. Ireneusz BALCZYŃSKI
9.	Służba Zakwaterowania i Budownictwa w latach 1948 - 1956		kpt. Lesław NAWROTEK
10.	Zasady walki UPA w Polsce	płk dr Stefan CHOJNECKI	kpt. Zbigniew PULIT
11.	Bircza jako baza operacyjna jednostek WP zwalczających ukraińskie podziemie		kpt. Dariusz GÓRALCZYK
12.	Likwidacja pozostałości sił OUN - UPA w Polsce po rozwiązaniu GO *Wisła* (sierpień 1947 – grudzień 1948)		por. Roman WODZIŃSKI
13.	Kształcenie oficerów łączności WP w latach 1921 - 1939	płk doc. dr hab. Lech WYSZCZELSKI	por. Andrzej ŻAK
14.	Generał Tadeusz Rozwadowski 1866 – 1928 – działalność wojskowa		por. Jarosław PIĄTEK
15.	Generał Józef Haller – działalność wojskowa		mjr Józef CHLEWICKI
16.	Wydział Historyczny WAP (1956 – 1990)		kpt. Marek GAJEWSKI
17.	Stosunki radziecko-brytyjskie 1985 - 1990	kpt. dr Wiesław ŚMIAŁEK	kpt. Andrzej LUDWICZAK
18.	Stosunki radziecko-francuskie 1985 - 1990		por. Piotr STANIEK
19.	Zagadnienie suwerenności państwa	płk dr Andrzej KAMIEŃSKI	por. Mariusz PASZT
20.	Polityczno-prawne aspekty *władzy elit* (Na wybranym przykładzie)		por. Marian FIOŁKA
21.	Władza jako kategoria prawa państwowego		kpt. Stefan KUCHTA
22.	Podstawy prawne działania Żandarmerii Wojskowej		por. Marek KWASEK

1	2	3	4
23.	Przeobrażenia społeczno-polityczne i ekonomiczne w Libii w latach 1970 - 1980	płk dr Ryszard OŻADOWICZ	kpt. Zbigniew MALICKI
24.	Przeobrażenia społeczno-polityczne i ekonomiczne w Algierii		por. Adam SZCZĘSNY
25.	Przeobrażenia społeczno-polityczne i ekonomiczne w Iraku		por. Zdzisław WÓJCIK
26.	Struktura polityczna Sejmu i Senatu	doc. dr hab. Stefan KORYCKI	por. Wacław SIEKANIEC
27.	Prawna regulacja zagadnienia obronności państwa		kpt. Kazimierz GIEWOŃ
28.	Prawo państwa do samoobrony	doc. dr hab. Jerzy MENKES	por. Leszek ZIELENIEWSKI
29.	Wojskowe wykorzystanie broni chemicznej w świetle prawa międzynarodowego		por. Jerzy BREYER

Załącznik 16

Tematy i promotorzy prac magisterskich studentów dwuletnich stacjonarnych studiów magisterskich kończących studia w 1993 r.[15]

Lp.	Temat pracy	Promotor	Student
1	2	3	4
	Kierunek *Pedagogika*		
1.	System wychowania żołnierzy służby zasadniczej w Nadwiślańskich Jednostkach MSW	płk doc. dr hab. Zygmunt MARKOCKI	kpt. Grzegorz NOREMBERG
2.	Wychowanie specjalne żołnierzy w warunkach izolacji (Na przykładzie Komendy garnizonu Gdańsk)		por. Krzysztof SKOLIMOWSKI
3.	Generał Ignacy Prądzyński - dowódca i wychowawca	płk dr Włodzimierz PAWLAK	kpt. Arnold JÓZEFIAK
4.	Bariery rozwoju osobowości oficera w opiniach studentów AON	kpt. dr Jan BORKOWSKI	por. Witold KALINOWSKI
5.	Diagnozowanie potrzeb kulturalnych żołnierzy służby zasadniczej w oddziale	płk doc. dr hab. Piotr ROZMYSŁOWICZ	kpt. Bogusław ŁAKOMY
6.	Perspektywy wykorzystania środków masowych komunikowania społecznego w działalności kulturalno-oświatowej w wojsku		por. Dariusz PAŁCZYŃSKI
7.	Kultura organizacyjna w pracy dowództwa i sztabu jednostki (na przykładzie pułku zmechanizowanego)	płk dr hab. Mirosław DYRDA	por. Stanisław EKIERT
8.	Krytyczna analiza modeli struktury morale wojska		por. Stanisław TOPOLEWSKI
9.	Postawy światopoglądowo-moralne podchorążych (Na przykładzie WSO WZmech.)	ppłk dr Dionizy BRODZIŃSKI	por. Andrzej BOŻEK
10.	Postawy światopoglądowo-moralne żołnierzy WP (Na przykładzie 1 Korpusu WLOP)		por. Paweł ORŁOWSKI
11.	Pojęcie godności ludzkiej w personalizmie chrześcijańskim w Polsce (w latach 80-tych)	mjr dr Janusz WIERZYŃSKI	por. Waldemar KSZTON
12.	Wybrane problemy wykorzystania zautomatyzowanych metod rozstrzygania do orzekania o zupełności jednoelementowych baz aksjomatycznych (Na przykładzie równoważnościowego rachunku zdań)	ppłk dr Janusz SOBIECKI	por. Dariusz PAKUŁA

[15] Opracowanie własne na podstawie Rozkazów i zarządzeń Komendanta Wydziału Nauk Humanistycznych, Archiwum AON wg opisu 107/1/2008

1	2	3	4
14.	Młodzieżowe organizacje paramilitarne	prof. dr hab. Krzysztof KICIŃSKI	por. Artur TABOREK
Kierunek *Historia*			
1.	Pomocnicza Wojskowa Służba Kobiet w latach 1921 - 1939	płk doc. dr hab. Lech WYSZCZELSKI	por. Krzysztof KOWALCZYK
2.	Rola kobiet polskich w wojnie polsko-rosyjskiej 1919 - 1920		por. Dariusz ZIMECKI
3.	Eugeniusz Kwiatkowski – jako działacz polityczny i gospodarczy w latach 1930 - 1939	płk dr hab. Kazimierz PINDEL	por. Piotr BARCZEWSKI
4.	Eugeniusz Kwiatkowski – jako działacz polityczny i gospodarczy w latach 19320 - 1930		por. Antoni SZAŁAJ
5.	Zakłady zbrojeniowe w Starachowicach 1918 - 1939		ppor. Piotr ROZWADOWSKI
6.	Problematyka wojny polsko-rosyjskiej 1920 roku na łamach periodyków wojskowych (lata 1920 – 1939)	płk dr Stefan CHOJNECKI	kpt. Zdzisław KOWALSKI
7.	Bitwa Warszawska 1920 roku (Przewodnik do podróży wojskowo-historycznej)		por. Paweł ŻARKOWSKI
8.	Armia w systemie politycznym RFN w latach 1949 – 1990)	mjr dr Wiesław ŚMIAŁEK	kpt. Zbigniew WASILEWSKI

Załącznik 17

Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych i planowanych do realizacji w programach trzyletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych, Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Strategiczno-Obronnym od roku akademickiego 1990/1991[16]

Lp.	Działy/Przedmioty kształcenia	WWLąd.	WWLiOP	WSO
1	2	3	4	5
	Pierwszy rok studiów			
	II.DZIAŁ SPOŁECZNO-POLITYCZNY			
1.	Praca partyjno-polityczna	38	38	38
2.	Filozofia i socjologia	90	90	90
3.	Informacja polityczna	30	30	30
	RAZEM	158	158	158
	IV. DZIAŁ OGÓLNY			
1.	Język rosyjski*	100	100	100
2.	Język polski* (tylko dla oficerów z sojuszniczych armii UW, zamiast rosyjskiego)	100	100	100
	RAZEM	100	100	100
	V. INNE ZAMIERZENIA			
1.	Dni adaptacyjne* (informacje zapoznające słuchaczy z historią Akademii, Wydziału, rolą i funkcjonowaniem poszczególnych komórek i służb)	12	12	12
	RAZEM	12	12	12
	RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE	**270**	**270**	**270**
	OGÓŁEM GODZIN	**1074**	**1074**	**1074**
	Drugi rok studiów			
	II.DZIAŁ SPOŁECZNO-POLITYCZNY			
1.	Naukowy komunizm	30	30	30
2.	Praca partyjno-polityczna	28	28	28
3.	Ekonomia polityczna i polityka gospodarcza*	60	60	120
4.	Prawo	40	40	40

[16] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Plany tematyczne I, II i III roku studiów Wydziału Wojsk Lądowych, Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Wydziału Strategiczno-Obronnego od roku akademickiego 1990 - 1991, Warszawa 1990.

1	2	3	4	5
5.	Informacja polityczna	30	30	30
RAZEM		188	188	248
	IV. DZIAŁ OGÓLNY			
1.	Język rosyjski*	50	50	50
2.	Język angielski lub niemiecki*	70	70	70
2.	Język polski* (tylko dla oficerów z sojuszniczych armii UW, zamiast rosyjskiego)	100	100	100
RAZEM		120	120	120
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**308**	**308**	**368**
OGÓŁEM GODZIN		**1074**	**1074**	**1074**
Trzeci rok studiów				
	I.DZIAŁ TAKTYCZNO-OPERACYJNY			
23.	Historia sztuki wojennej	30	30	30
RAZEM		30	30	30
	II.DZIAŁ SPOŁECZNO-POLITYCZNY			
1.	Naukowy komunizm	54	54	54
2.	Praca partyjno-polityczna	20	20	20
3.	Ekonomia obrony*	30	30	60
4.	Informacja polityczna	30	30	30
RAZEM		134	134	134
	IV. DZIAŁ OGÓLNY			
1.	Język angielski lub niemiecki*	80	80	80
2.	Język polski* (tylko dla oficerów z sojuszniczych armii UW, zamiast rosyjskiego)	80	80	80
RAZEM		80	80	80
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**244**	**244**	**274**
OGÓŁEM GODZIN		**1074**	**1074**	**1074**

* przedmioty nie prowadzone przez WNH

Załącznik 18

Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuipółletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych, Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Strategiczno-Obronnym od roku akademickiego 1990/1991[17]

Lp.	Działy/Przedmioty kształcenia	WWLąd.	WWLiOP	WSO
1	2	3	4	5
	Drugi rok studiów			
	II. BLOK PRZEDMIOTÓW SPOŁECZNYCH			
1.	Nauka i doktryna wojenna, obrona cywilna oraz geografia wojenna*	10	10	10
2.	Historia sztuki wojennej i polskiej myśli wojskowej	60	60	60
3.	Nauki społeczne, w tym:	90	90	120
	3.1. Historia najnowsza (powszechna i Polski)	10	10	10
	3.2. Pedagogika i psychologia dowodzenia	30	30	30
	3.3. Ekonomika wojskowa i ekonomika obrony*	40	40	70
	3.4. Informacje o bieżącej sytuacji w dziedzinach: społecznej, ekonomicznej i naukowo-technicznej*	10	10	10
4.	Języki, w tym:	80	80	80
	4.1. Język polski* (tylko dla oficerów z sojuszniczych armii)			
	4.2. Język rosyjski*			
	4.3.Język angielski*			
	4.4.Język niemiecki* (do wyboru słuchaczy)			
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**240**	**240**	**270**
OGÓŁEM GODZIN		**982**	**982**	**982**
	Trzeci rok studiów			
	II. BLOK PRZEDMIOTÓW SPOŁECZNYCH			
1.	Nauki społeczne, w tym:	35	35	35

[17] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Plany tematyczne II i III roku studiów Wydziału Wojsk Lądowych, Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Wydziału Strategiczno-Obronnego od roku akademickiego 1990 - 1991, Warszawa 1990.

1	2	3	4	5
	1.1. Historia najnowsza i powszechna Polski	30	30	30
	1.2. Informacje o bieżącej sytuacji	5	5	5
2.	Języki, w tym:	30	30	30
	2.1. Język polski* (tylko dla oficerów innych armii)			
	2.2. Język angielski*			
	2.3. Język niemiecki*			
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**65**	**65**	**65**
OGÓŁEM GODZIN		**298**	**296**	**296**

* przedmioty nie prowadzone przez WNH

Załącznik 19

Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych, Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Strategiczno-Obronnym od roku akademickiego 1990/1991[18]

Lp.	Działy/Przedmioty kształcenia	WWLąd.	WWLiOP	WSO
1	2	3	4	5
Pierwszy rok studiów				
	II. BLOK PRZEDMIOTÓW SPOŁECZNYCH			
1.	Nauka i doktryna wojenna*	34	34	34
2.	Historia sztuki wojennej i polskiej myśli wojskowej	40	40	40
3.	Nauki społeczne, w tym:	100	100	100
	3.1. Historia najnowsza (powszechna i Polski)	20	20	20
	3.2. Pedagogika i psychologia dowodzenia	30	30	30
	3.3. Filozofia i socjologia	40	40	40
	3.4. Informacje bieżące	10	10	10

[18] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Program nauczania I roku studiów Wydziału Wojsk Lądowych, Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej oraz Wydziału Strategiczno-Obronnego od roku akademickiego 1990 - 1991, Warszawa 1990.

1	2	3	4	5
4.	Języki, w tym:	80	80	80
	4.1. Język polski* (tylko dla oficerów z sojuszniczych armii)			
	4.2. Język rosyjski*			
	4.3. Język niemiecki*			
	4.4. Język angielski*			
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**254**	**254**	**254**
OGÓŁEM GODZIN		**1020**	**1020**	**1020**
Drugi rok studiów				
	II. BLOK PRZEDMIOTÓW SPOŁECZ-NYCH			
1.	Nauka i doktryna wojenna, obrona cywilna oraz geografia wojenna*	20	20	20
2.	Historia sztuki wojennej i polskiej myśli technicznej	40	40	40
3.	Nauki społeczne, w tym:	100	100	140
	3.1. Historia Polski i współczesne stosunki międzynarodowe	30	30	30
	3.2. Pedagogika i psychologia dowodzenia	20	20	20
	3.3. Ekonomika wojskowa i ekonomika obrony*	40	40	80
	3.4. Informacje bieżące	10	10	10
4.	Języki, w tym:	80	80	80
	4.1. Język polski* (tylko dla oficerów z innych armii)			
	4.2. Język rosyjski*			
	4.3. Język niemiecki*			
	4.4. Język angielski*			
	4.5. Język francuski*			
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**240**	**240**	**280**
OGÓŁEM GODZIN		**969**	**969**	**969**

* przedmioty nie prowadzone przez WNH

Załącznik 20

Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1992/1993[19]

Lp.	Działy/Przedmioty kształcenia	WWLąd.	WWLiOP
1	2	3	4
Pierwszy rok studiów			
	II. DZIAŁ HUMANISTYCZNY		
1.	Historia sztuki wojennej	40	40
2.	Pedagogika	30	30
3.	Psychologia dowodzenia	20	20
4.	Filozofia	20	20
5.	Ekonomika obrony i ekonomika wojskowa*	8	8
6.	Sztuka przekonywania i dyskusji	20	20
7.	Języki obce*	80	80
8.	Dziedziny ogólnokształcące*	30	30
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		230	230
OGÓŁEM GODZIN		**1022**	**1022**
Drugi rok studiów			
	II. DZIAŁ HUMANISTYCZNY		
1.	Historia sztuki wojennej	40	40
2.	Psychologia dowodzenia	22	22
3.	Historia Polski	20	20
4.	Socjologia wojskowa	20	20
5.	Prawo	30	30
6.	Języki obce*	80	80
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**212**	**212**
OGÓŁEM GODZIN		**902**	**902**

* przedmioty nie prowadzone przez WNH

---

[19] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Program studiów dyplomowych pierwszego i drugiego semestru Wydziału Wojsk Lądowych orazz Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1992 – 1993, Warszawa 1992.

Załącznik 21

Wykaz przedmiotów humanistycznych planowanych do realizacji w programach na czas „W" Wydziałów: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1994/1995[20]

	Działy/Przedmioty kształcenia	WWLąd.	WWLiOP
	II. DZIAŁ HUMANISTYCZNY		
1.	Psychologia pola walki	18	18
2.	Socjologia wojskowa	18	18
3.	Prawo wojenne i wojskowe*	18	18
4.	Etyka wojskowa	16	16
5.	Filozofia bezpieczeństwa	10	10
6.	Historia sztuki wojennej	20	20
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**100**	**100**
OGÓŁEM GODZIN		**1015**	**1015**

* przedmiot nie prowadzony przez INH

[20] Zarządzenie Zastępcy Komendanta Akademii Obrony Narodowej do spraw dydaktycznych nr pf 1 z dn. 12 stycznia 1994 r. w sprawie opracowania programów kształcenia na okres wojny.

Załącznik 22

Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1994/1995[21]

	Działy/Przedmioty kształcenia	WWLąd.	WWLiOP
	II. DZIAŁ HUMANISTYCZNY		
1.	Historia sztuki wojennej	90	90
2.	Pedagogika i psychologia dowodzenia	78	78
3.	Kultura języka	81**	81**
4.	Dyplomacja i stosunki międzynarodowe*	54	54
5.	Filozofia i socjologia	38	38
6.	Prawo wojskowe i wojenne*	22	22
7.	Ekonomika obrony i ekonomika wojskowa*	40	40
8.	Języki obce*	730***	730***
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**1136****	**1136****
OGÓŁEM GODZIN		**2760****	**2760****

* przedmioty nie prowadzone przez INH,

** 60 godzin w semestrze zerowym (kurs języka obcego),

*** 570 godzin podczas kursu językowego,

**** 630 godzin w semestrze zerowym (kurs językowy).

---

[21] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Plan studiów dyplomowych w Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 1994.

Załącznik 23

Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1995/1996[22]

	Działy/Przedmioty kształcenia	WWLąd.	WWLiOP
	I. DZIAŁ OPERACYJNO-TAKTYCZNY		
24.	Historia sztuki wojennej	104	104
	II. DZIAŁ HUMANISTYCZNY		
1.	Ekonomia i ekonomika obrony*	40	40
2.	Pedagogika wojskowa	48	48
3.	Psychologia dowodzenia	46	46
4.	Filozofia bezpieczeństwa i socjologia wojska	48	48
5.	Prawo*	20	20
6.	Dyplomacja*	20	20
7.	Języki obce*	120**	120**
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**448**	**448**
OGÓŁEM GODZIN		**2202**	**2202**

* przedmioty nie prowadzone przez INH,

** poprzedzone półrocznym kursem językowym;

[22] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Ramowy plan studiów w Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 1995.

Załącznik 24

Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1998/1999[23]

	Działy/Przedmioty kształcenia	WWLąd.	WWLiOP
	I. DZIAŁ OPERACYJNO-TAKTYCZNY		
24.	Historia sztuki wojennej	106	106
	II. DZIAŁ HUMANISTYCZNY		
1.	Ekonomia i ekonomika obrony*	40	40
2.	Pedagogika wojskowa	48	48
3.	Psychologia dowodzenia	46	46
4.	Filozofia bezpieczeństwa i socjologia wojska	48	48
5.	Prawo*	22	22
6.	Dyplomacja*	20	20
7.	Języki obce*	120**	120**
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**450**	**450**
OGÓŁEM GODZIN		**2407**	**2407**

* przedmioty nie prowadzone przez INH,

** poprzedzone półrocznym kursem językowym;

[23] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Ramowy plan studiów w Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 1998.

Załącznik 25

Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuletnich studiów dyplomowych w Wydziałach: Wojsk Lądowych oraz Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej od roku akademickiego 1999/2000[24]

	Działy/Przedmioty kształcenia	WWLąd.	WWLiOP
	I. DZIAŁ OPERACYJNO-TAKTYCZNY		
24.	Historia sztuki wojennej	80	80
	II. DZIAŁ HUMANISTYCZNY		
1.	Ekonomia i ekonomika obrony*	40	40
2.	Pedagogika wojskowa	50	50
3.	Psychologia dowodzenia	50	50
4.	Filozofia bezpieczeństwa i socjologia wojska	50	50
5.	Prawo*	20	20
6.	Dyplomacja*	18	18
7.	Język obcy (podstawowy)*	120**	120**
8.	Język obcy (dodatkowy)*	120**	120**
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**548**	**548**
OGÓŁEM GODZIN		**2136**	**2136**

* przedmioty nie prowadzone przez INH,

** poprzedzone półrocznym kursem językowym;

[24] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Ramowy plan studiów w Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 1999.

Załącznik 26

Wykaz przedmiotów humanistycznych realizowanych w programach dwuipółletnich studiów magisterskich w Akademii Obrony Narodowej od roku akademickiego 2001/2002[25]

Lp.	Działy/Przedmioty kształcenia	WWLąd.	WLiOP	WS-O	
				Bezp.	Logist.
	I. PRZEDMIOTY OGÓLNE				
1.	Ekonomia i ekonomika obrony*	40	40	40	60
2.	Pedagogika	50	50	50	36
3.	Psychologia dowodzenia	50	50	50	36
4.	Filozofia bezpieczeństwa i socjologia wojska	50	50	30	50
5.	Etyka zawodowa	20	20	20	-
6.	Języki obce*:				
	6.1. Język podstawowy**	600**	600**	600**	600**
	6.2. Fakultet językowy*	100	100	100	100
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**982**	**982**	**890**	**892**
	II. PRZEDMIOTY PODSTAWOWE				
1.	Historia sztuki wojennej	80	80	40	40
RAZEM PRZEDMIOTY HUMANISTYCZNE		**1062**	**1062**	**930**	**932**
OGÓŁEM GODZIN		**2782**	**2782**	**2782**	**2782**

* przedmioty nie prowadzone przez INH,

** realizowany podczas półrocznego kursu językowego

---

[25] Por. Archiwum Biblioteki Głównej AON, Ramowy plan studiów w Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2001.

Załącznik 27

Skład Rady Wydziału Nauk Humanistycznych – rok akademicki 1990/1991[26]

Lp.	Członkowie Rady Wydziału
1.	kmdr prof. dr. hab. Walerian MAGOŃ - przewodniczacy
2.	gen. bryg. w st. spocz. prof. dr hab. Lesław DUDEK
3.	płk prof. dr hab. Jan BOGUSZ
4.	kmdr prof. dr. hab. Józef CZERWIŃSKI
5.	płk prof. dr hab. Zdzisław KOSYRZ
6.	płk prof. dr hab. Czesław KRZEMIŃSKI
7.	płk prof. dr hab. Witold POKRUSZYŃSKI
8.	płk prof. dr hab. Mieczysław WIECZOREK
9.	płk prof. dr hab. Antoni WOLNY
10.	płk doc. dr hab. Waldemar BAŃKA
11.	płk doc. dr hab. Henryk CABAK
12.	płk doc. dr hab. Jerzy KUNIKOWSKI
13.	płk doc. dr hab. Kazimierz ŁASTAWSKI
14.	płk doc. dr hab. Zygmunt MARKOCKI
15.	płk doc. dr hab. Ryszard ROSA
16.	płk doc. dr hab. Piotr ROZMYSŁOWICZ
17.	płk doc. dr hab. Lech WYSZCZELSKI
18.	płk doc. dr hab. Józef ŻURAW
19.	doc. dr hab. Stefan KORYCKI
20.	doc. dr hab. Jerzy MENKES
21.	płk dr hab. Kazimierz PINDEL
22.	płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ
23.	płk dr hab. Edmund SZWEDA
24.	płk dr hab. Mirosław DYRDA
25.	dr hab. Józef JAROŃ
26.	płk dr hab. Bogdan RUDNICKI
27.	ppłk dr Zbigniew STACHOWSKI
28.	dr doc. Krzysztof KICIŃSKI
29.	mjr dr Leszek KANARSKI
30.	mjr dr Henryk ŁATKOWSKI – sekretarz Rady
31.	por. Mariusz WIELGUCKI

[26] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON, Archiwum AON wg Opisu 5/05/1

Załącznik 28

Skład Rady Naukowej Instytutu Nauk Humanistycznych – od 16. 01. 2002 – 30. 09. 2005[27]

Lp.	Członkowie Rady Wydziału
1.	płk dr hab. Ryszard STĘPIEŃ
2.	płk prof. dr. hab. Tadeusz PANECKI
3.	płk dr hab. Józef SMOLIŃSKI
4.	płk prof. dr. hab. Jerzy ZIELIŃSKI
5.	prof. dr. hab. Janusz WOJTASIK
6.	prof. dr. hab. Marek PLEWCZYŃSKI
7.	dr hab. Jerzy GOTOWAŁA
8.	płk dr hab. Stanisław JACZYŃSKI
9.	płk dr hab. Józef ZUBEK
10.	dr hab. Michał KLIMECKI
11.	dr hab. Janusz ODZIEMKOWSKI
12.	płk dr Bronisław ROKICKI
13.	płk dr Jerzy GROSKREJC
14.	ppłk dr Włodzimierz CHOJNACKI
15.	ppłk dr Andrzej AKSAMITOWSKI
16.	ppłk dr Jeremiasz ŚLIPIEC
17.	mjr dr Krzysztof LORANTY – wybrany przedstawiciel adiunktów
18.	Jarosław SADOWNIK - wybrany przedstawiciel studentów
19.	Jerzy WITKOWSKI - wybrany przedstawiciel studentów

[27] Opracowanie własne na podstawie rozkazu Komendanta AON, Archiwum AON wg opisu 5/05/96

Załącznik 29

Wybrane opracowania dydaktyczne i naukowe kadry wydziału i instytutu (wydanych w AON i poza akademią)

Lp.	Autor (autorzy)	Tytuł/ rok wydania
1	2	3
		1990
1.	Wojciech Mikuła	Maciejowice
		1991
1.	Ryszard Rosa	Filozoficzne problemy wojny i pokoju
2.	Ryszard Rosa + zespół	Wybrane koncepcje wojny i pokoju w myśli filozoficznej. Starożytność i Średniowiecze
3.	Lech Wyszczelski	Walka dyplomatyczna o granice II Rzeczypospolitej
4.		Wojna polsko-radziecka 1919 – 1920
5.		Wojsko a system parlamentarny
6.		Niemen 1920
7.	Jan Borkowski	Psychologia pracy oficera
8.		Wprowadzenie do psychologii działań twórczych
9.	Kazimierz Pindel	Polityczno-ustrojowe aspekty systemu obronnego II Rzeczypospolitej
10.	Janusz Sobiecki	Elementy logiki
11.	Stefan Ciesielski	Stosunek społeczeństwa polskiego do zmian polityczno-ustrojowych w Polsce w l. 1944 – 1948
12.	Józef Bednarek	Wybrane problemy technologii kształcenia w wyższej szkole wojskowej
13.	Mirosław Dyrda	Morale w nauce wojennej
14.		Teoretyczne i metodyczne problemy działalności wychowawczej w warunkach bojowych
15.	Zdzisław Kosyrz	Wychowanie interpersonalne w wojsku
16.	Jerzy Menkes	Analiza procesów społecznych i narodowościowych w wybranych państwach
17.	Bronisław Rokicki	Wybrane problemy psychologicznego przygotowania żołnierzy do działania na potencjalnym polu walki
18.	Mirosław Dyrda Bronisław Rokicki	Przygotowanie wojsk do działań wojennych (aspekty szkoleniowe, wychowawcze, psychologiczne intelektualne, społeczne); Przebieg, doświadczenia i wnioski z wojny w Zatoce Perskiej
19.	Mieczysław Starczewski	Lida i Stragan. Ślązacy w wywiadzie AK
		1992
1.	Lech Wyszczelski	Historia myśli wojskowej
2.	Ryszard Rosa + zespół	Wybrane koncepcje wojny i pokoju w myśli filozoficznej. Odrodzenie

1	2	3
3.	Kazimierz Malak	Materiały do seminariów i ćwiczeń z historii powszechnej i Polski 1918 – 1939
4.		Stosunki polsko-radziecko-niemieckie w l. 1917 – 1932
5.	Mirosław Dyrda	Problemy metodologiczne w badaniach nad kulturą organizacyjną
6.	Lech Wyszczelski + zespół	Zwycięskie bitwy w polskiej sztuce wojennej
7.	Józef Jaroń	Wprowadzenie do etyki
8.		Wybrane problemy etyki katolickiej
9.	Jerzy Poksiński	Tatar – Utnik – Nowicki „TUN"
10.		Represje wobec oficerów Wojska Polskiego w l. 1949 – 1956
11.	Marek Adamkiewicz	Przemiany etosu zawodu wojskowego
12.	Bronisław Rokicki	Czynniki psychiki ludzkiej i metody ich wykorzystania w walce psychologicznej
	1993	
1.	Ryszard Rosa + zespół	Filozofia bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego
2.	Ryszard Rosa + zespół	Wybrane koncepcje wojny i pokoju w myśli filozoficznej. Wiek XVIII i XIX
3.	Ryszard Stępień	Z zagadnień dydaktyki i wychowania w wojsku
4.	Józef Bednarek	Telewizja. Wideo. Komputery
5.	Henryk Cabak Janusz Sobiecki	Wybrane zagadnienia logiki
6.	Jakub Grabiszewski (współautor)	Podstawy dowodzenia wojskami w systemie obrony powietrznej
7.	Mirosław Dyrda	Służba wychowawcza w działaniach bojowych
8.	Jan Borkowski	Innowacyjne myślenie i działanie
9.	Bronisław Rokicki	Moralno-psychologiczne przygotowanie wojsk do działań obronnych
10.	Krzysztof Kiciński	Socjologia małych grup środowiskowych
11.	Lech Wyszczelski	Historia myśli wojskowej do 1939 roku
	1994	
1.	Ryszard Stępień Józef Bednarek	Stan i kierunki badań umiejętności dowódczych i wychowawczych studentów AON
2.	Ryszard Stępień + zespół	Kształcenie i wychowanie w wojsku w toku przemian
3.		Edukacja dla bezpieczeństwa
4.	Józef Bednarek Jerzy Bieńkowski Ryszard Stępień	Proces kształcenia wojskowego
5.	Jerzy Poksiński	Victis Honos
6.	Lech Wyszczelski	Sztuka wojenna w wojnie polsko-rosyjskiej 1919 – 1920
7.		Historia myśli wojskowej okresu międzywojennego (1918 – 1939)
8.		Wojna o kresy wschodnie 1918 - 1921

1	2	3
9.	Ryszard Rosa	Filozofia bezpieczeństwa. Tradycje i współczesność
10.	Ryszard Rosa + zespół	Prawa i wolności człowieka w warunkach służby wojskowej
11.	Jerzy Kunikowski	Teoretyczne i metodologiczne podstawy wychowania wojskowego
12.	Jan Borkowski	Poznanie i stymulacja rozwoju osobowości
13.	Leszek Kanarski	Kara w wychowaniu wojskowym
14.		Ocena efektów służby żołnierzy nadterminowych i kontraktowych oraz jej wpływ na sprawność bojową pododdziałów
15.	Leszek Kanarski	Autoagresja wśród żołnierzy. Przyczyny – przejawy - przeciwdziałanie
16.	Jan Borkowski Leszek Kanarski	Wybrane problemy wychowania wojskowego
17.	Krzysztof Kiciński	Wizja szkoły w społeczeństwie posttotalitarnym
		1995
1.	Ryszard Rosa	Filozofia bezpieczeństwa
2.	Lech Wyszczelski	Działalność oświatowo-wychowawcza w Wojsku Polskim w l. 1918 - 1939
3.	Mirosław Dyrda + zespół	Psychologia dowodzenia cz. 1
4.	Kazimierz Pindel	Obrona terytorialna II Rzeczypospolitej
5.	Zygmunt Matuszak	Sztuka wojenna wojsk lądowych armii amerykańskiej i brytyjskiej na zachodnioeuropejskim teatrze działań wojennych w l. 1944 - 1945
6.	Stefan Czmur Zygmunt Matuszak	Organizacja, zarys działań i sztuka wojenna Polskich Sił Powietrznych na Zachodzie 1939 - 1945
7.	Wojciech Mikuła	Zieleńce i Dubienka
8.	Marek Kucharski + zespól	Transgresyjne podłoże przygotowania pedagogicznego kadr dowódczych WP
9.	Marek Kucharski + zespól	Przygotowanie pedagogiczne kadr dowódczych WP
10.	Krzysztof Kiciński	System bezpieczeństwa Polski cz. 1 – 4 (wyd. w l. 1993 – 1995)
11.	Ryszard Rosa + zespół	Wybrane koncepcje wojny i pokoju w myśli filozoficznej. Wiek XX
12.	Jerzy Kunikowski	Dowódcze i wychowawcze przygotowanie w systemie obronnym RP
13.	Jan Borkowski	Wspomaganie rozwoju osobowości
		1996
1.	Ryszard Rosa + zespół	Problemy bezpieczeństwa w myśli społecznej i wojskowej
2.	Marek Kucharski + zespół	Przygotowanie studentów uczelni wojskowych do pracy szkoleniowo-wychowawczej
3.	Henryk Herman + zespół	Sztuka wojenna wojska polskiego w l. 1945 - 1990

1	2	3
4.	Dominik Strasburger	Zasady sztuki wojennej
5.	Jerzy Poksiński	My, sędziowie nie od Boga. Z dziejów sądownictwa wojskowego PRL
6.	Henryk Herman + zespół	Teoria i praktyka działań obronnych w l. 1914 - 1945
7.	Leszek Kanarski + zespół	Zachowania autoagresyjne żołnierzy
8.	Ryszard Stępień	Współczesne problemy edukacji dla bezpieczeństwa
		1997
1.	Mirosław Dyrda + zespół	Psychologia w kształceniu i szkoleniu wojskowym
2.	Stefan Czmur	EL Alamein 1942
3.	Lech Wyszczelski + zespół	Polskie i czeskie drogi do niepodległości i suwerenności po I i II wojnie światowej
4.	Stefan Chojnecki Wojciech Mikuła	Polska sztuka wojenna od X do końca XVIII wieku
5.	Jerzy Poksiński + zespół	Sztuka wojenna sił zbrojnych uczestniczących w wojnach lokalnych i ważniejszych konfliktach po II wojnie światowej
6.	Stefan Chmur Waldemar Wójcik	Dowódcy lotnictwa polskiego
7.	Janusz Świniarski	O naturze bezpieczeństwa. Prolegomena do zagadnień ogólnych
8.	Leszek Kanarki Janusz Świniarski	Przemiany myślenia w wojsku
9.	Janusz Sobiecki	W kręgu logiki
10.	Bronisław Rokicki + zespół	Psychologia w kształceniu i szkoleniu wojskowym
11.	Leszek Kanarski Jan Borkowski	Być dowódcą (wyd. 1995, 1996, 1997)
12.	Leszek Kanarki Bronisław Rokicki	Dowódca w sytuacjach społecznych
13.	Lech Wyszczelski	Prawno-ustrojowe zasady funkcjonowania wojska polskiego II Rzeczypospolitej
14.	Marek Kucharski + zespół	Pedagogiczne podstawy wychowania wojskowego
15.	Wojciech Mikuła	Dylematy taktyki X – Xvii wiek
16.	Stefan Chojnecki	Armia Rzeczypospolitej przed wybuchem powstania kościuszkowskiego 1792 - 1794
		1998
1.	Henryk Herman + zespół	Historia sztuki wojskowej jako przedmiot badań naukowych i dyscyplina dydaktyczna
2.	Henryk Herman + zespół	Teoria i praktyka sztuki wojennej do 1990 r.
3.	Ryszard Stępień + zespół	Modelowy system edukacji obronnej społeczeństwa RP

1	2	3
4.	Marek Kucharski + zespół	Prognostyczny model działalności społeczno-wychowawczej w WP
5.	Jerzy Kunikowski Janusz Sobiecki	Wybrane problemy socjologii wojska
6.	Ryszard Rosa	Prawa i wolności człowieka w armiach demokratycznego państwa. Podstawy filozoficzne i prawne
7.	Janusz Świniarski Marek Sułek	Etyki zawodowe. Wstęp do etyki biznesu
8.	Leszek Kanarki	Przywództwo w dowodzeniu wojskami
9.	M. Dyrda Bronisław Rokicki Leszek Kanarki Jan Bobkowski	Kierunki zmian programów nauczania psychologii w wojskowym szkolnictwie zawodowym
10.	Leszek Kanarki Bronisław Rokicki	Dowódca w sytuacjach społecznych
11.	Leszek Kanarki Bronisław Rokicki	Przełożony i podwładni. Psychospołeczne aspekty relacji
12.	Jan Borkowski	Negocjować, ale jak?
13.	Marek Kucharski Ryszard Stępień Jerzy Bieńkowski	Koncepcje i kierunki przemian edukacji dla bezpieczństwa
	1999	
1.	Jerzy Kunikowski + zespół	Armia w społeczeństwie i systemie demokratycznym
2.	Marek Kucharski Jerzy Groskrejc	Miejsce i rola nauk humanistycznych w edukacji obronnej
3.	Ryszard Stępień + zespół	Rola Instytutu Nauk Humanistycznych Akademii Obrony Narodowej w badaniach, dydaktyce i popularyzacji wiedzy humanistycznej
4.		Edukacja obronna na przełomie wieków
5.		Problemy współczesnej pedagogiki
6.		Wybrane problemy edukacji dla bezpieczeństwa
7.	Ryszard Stępień	Przemiany w naukach pedagogicznych i ich wpływ na współczesny kształt dydaktyki wyższej szkoły wojskowej
8.	Lech Wyszczelski	Działania nieregularne w teorii wojen XiX i początku XX wieku
9.		Armia w systemie demokratycznym
10.		Kijów 1920
11.	Henryk Herman	Teoria i praktyka wykorzystania wojsk specjalnych po II Wojnie światowej
12.	Jerzy Groskrejc	Kształcenie kadr oficerskich w wyższych uczelniach wojskowych
13.	Bronisław Rokicki	Cele, treści oraz metody edukacji psychologicznej podchorążych i oficerów Sił Zbrojnych RP
14.	Stefan Chojnecki	Polska sztuka wojenna (1795 – 1864)
15.	Janusz Świniarski	Filozoficzne podstawy edukacji dla bezpieczeństwa

1	2	3
16.	Leszek Kanarski Jan Borkowski Mirosław Dyrda	Ludzie w organizacji
17.	Zygmunt Matuszak	Taktyka wojsk lądowych w latach 1939 – 1945
18.	Jeremiasz Ślipiec	Drogi niepodległości. Polska i Ukraina 1918 – 1921
		2000
1.	Lech Wyszczelski	Miejsce i rola nauk humanistycznych w edukacji obronnej
2.		Wizja prowadzenia wojen w myśli wojskowej XX wieku i ich wpływ na zmiany w sztuce wojennej
3.		Operacja ukraińska Wojska Polskiego 1920 r.
4.		Historia myśli wojskowej
5.		Bitwa na przedpolach Warszawy
6.		Polskie Radio w powstaniu warszawskim
7.	Henryk Herman	Działania specjalne wojskowości polskiej w l. 1918 - 1989
8.		Działania specjalne w wojnach i konfliktach zbrojnych po II wojnie światowej
9.	Jerzy Groskrejc	Antropologiczne i aksjologiczne aspekty edukacji oficerów
10.		Kwalifikacje społeczno-zawodowe oficera-dowódcy w świetle przemian edukacyjnych wyższej szkoły wojskowej
11.	Mirosław Dyrda Bronisław Rokicki	Słownik terminów z zakresu psychologii dowodzenia i zarządzania
12.	Leszek Kanarki Jan Borkowski	O konflikcie i negocjacjach
13.	Leszek Kanarki Bronisław Rokicki Janusz Świniarski	Bezpieczeństwo personalne i strukturalne wobec wyzwań współczesnego świata
14.	Krzysztof Loranty	Etyka zawodowa żołnierzy Wojska Polskiego w warunkach wymogów państwa demokratycznego
15.	Stefan Chojnecki	Bibliografia wojny polsko-rosyjskiej cz. 1
16.	Leszek Kanarki	Edukacja do przywództwa w szkolnictwie wojskowym wybranych państw NATO
17.	Stefan Chojnecki Wojciech Mikuła	Polska sztuka wojenna 1795 - 1864
		2001
1.	Lech Wyszczelski	Praktyka realizacji koncepcji wojny partyzanckiej w powstaniu styczniowym 1863 - 1864
2.		Działania nieregularne w myśli wojskowej i sztuce wojennej XIX i XX wieku. Synteza badań
3.		Wizje prowadzenia wojen w myśli wojskowej XX wieku i ich wpływ na zmiany w sztuce wojennej
4.	Jeremiasz Ślipiec	Dowodzenie szczebla strategicznego i operacyjnego w wojnie polsko-rosyjskiej 1919 – 1920 r.
5.	Leszek Kanarski	Teoretyczne podstawy przywództwa wojskowego

1	2	3
6.	Leszek Kanarski	Teoria i praktyka przywództwa wobec wyzwań edukacyjnych
7.	Stanisław Jaczyński	Stosunki wojskowe polsko-sowieckie w l. 1939 - 1945
8.	Stefan Chojnecki	Bibliografia wojny polsko-rosyjskiej cz. 2
9.	Leszek Kanarki	Koncepcje społeczne oficerów cz. 1: Samoocena umiejętności interpersonalnych studentów AON
10.	Edward Pomykała	Koncepcje społeczne oficerów cz. 2: Umiejętności komunikacyjne oficerów podstawowego szczebla dowodzenia
11.	Jerzy Groskrejc	Nauczyciel w edukacji. Funkcje – Kompetencje - Koncepcje kształcenia
12.		Model wewnątrzuczelnianego oceniania w wyższej szkole wojskowej
13.	Ryszard Stępień	Kompetencje zawodowe kadry dowódczo-sztabowej w aspekcie wymogów współczesnej pedagogiki wojskowej
14.		Prakseologiczne zagadnienia funkcjonowania wyższych szkół wojskowych
15.		Kierunki zmian i perspektywy rozwoju dydaktyki szkoły wyższej
16.	Włodzimierz Chojnacki	Socjologiczna analiza procesów transformacji wojska. Od instytucji do organizacji
	2002	
1.	Stefan Chojnecki	Bibliografia wojny polsko-rosyjskiej cz. 3
2.	Stanisław Jaczyński	Losy polskich jeńców wojennych na Wschodzie maj 1940 – wrzesień 1941
3.		Dowodzenie jednostkami wojska polskiego na froncie wschodnim w II wojnie światowej. Wnioski i doświadczenia
4.	Tadeusz Panecki	Polsko-francuska współpraca wojskowa po 1918 r.
5.	Lech Wyszczelski	Prognozy rozwoju wojskowości XXI wieku
6.	Bronisław Rokicki	Samoocena predyspozycji pedagogicznych kadry zawodowej
7.	Józef Smoliński	Armia polska i życie społeczne Polaków we Francji wrzesień 1939 – czerwiec 1940. Dokumenty
8.	Włodzimierz Chojnacki	Grupa społeczna kadry oficerskiej w warunkach transformacji systemowej
9.	Ryszard Stępień	Wpływ globalizacja na przemiany procesów wychowania wojskowego w Polsce
10.		Inteligencja emocjonalna dowódców oddziałów i związków taktycznych
11.	Jerzy Groskrejc	Wykorzystanie gier dydaktycznych w edukacji kadr dowódczo-sztabowych
12.	Marek Plewczyński	Wojny Jagiellonów z wschodnimi i południowymi sąsiadami Królestwa Polskiego w XV wieku
13.	Janusz Wojtasik	Studia z dziejów polskiej techniki wojskowej (1500-1914)
	2003	

1	2	3
1.	Ryszard Stępień Jerzy Bieńkowski	Edukacja pedagogiczna wyższej uczelni wojskowej
2.	Włodzimierz Chojnacki	Instytucjonalno-organizacyjne i społeczne efekty funkcjonowania kadry w jednostkach o strukturze wielonarodowej
3.		Teoretyczne podstawy funkcjonowania władzy dowódczej w strukturach hierarchicznych grup zorganizowanych
4.		Socjologiczne aspekty tendencji instytucjonalno-organizacyjnych wojska
5.	Ryszard Stępień	Prognostyczność eksperymentu z klasami o profilu wojskowym w szkołach ponad gimnazjalnych w l. 1998 – 2003
6.	Ryszard Stępień	Edukacja międzykulturowa i jej wpływ na przygotowanie obronne społeczeństwa
7.	Krzysztof Loranty	Świat wartości żołnierzy zawodowych jako kryterium jakościowych przeobrażeń Sił Zbrojnych III Rzeczypospolitej
8.		Bezpieczeństwo społeczne III RP
9.	Jeremiasz Ślipiec	Wodzowie i politycy – historyczna analiza źródeł sukcesów
10.	Leszek Kanarski	Kompetencje negocjacyjne kadry zawodowej w świetle zadań sił zbrojnych
11.		Doskonalenie umiejętności komunikacyjnych
12.	Jan Borkowski	Edukacja dla przywództwa
13.		Socjologia i psychologia społeczna. Zarys wykładu
14.		Podstawy psychologii społecznej
15.	Mariusz Kubiak	Wojna i pokój w tradycji Islamu
16.	Janusz Odziemkowski	Sztuka wojenna w działaniach koalicyjnych w zatoce Perskiej
17.	Janusz Wojtasik	Od potęgi przez upadek do odrodzenia: Z dziejów politycznych Polski (XVI do 1918 r.)
18.	Stanisław Jarmoszko	Wojsko Polskie pierwszej dekady transformacji
19.	Krzysztof Loranty Jarosław Kardas	Instytucjonalizacja przygotowania obronnego kadr administracji
	2004	
1.	Janusz Wojtasik	Terytorium Polski pod względem wojskowym
2.	Jan Borkowski	Wsparcie psychologiczne żołnierzy
3.	Stanisław Jarmoszko	Tworzenie społecznego zaplecza Sił Zbrojnych RP w oparciu o potencjał i bazę organizacji pozarządowych
4.	Marek Plewczyński	Rola i znaczenie Mazowsza we współczesnych działaniach wojennych
5.	Krzysztof Loranty	Społeczne i osobowościowe mechanizmy postaw żołnierzy z poboru wobec służby wojskowej
6.	Włodzimierz Chojnacki (red.)	Transformacja instytucjonalno-organizacyjna wojska na progu XXI wieku

1	2	3
7.	Włodzimierz Chojnacki (red.)	Filozofia bezpieczeństwa. Podręcznik akademicki
8.	Jeremiasz Ślipiec (współautor)	Szlakiem Oręża Polskiego. Vademecum miejsc walk i budowli obronnych. T-1 w granicach współczesnej Polski
9.	Marek Plewczyński	Rzeczpospolita Obojga Narodów
10.	Janusz Wojtasik (red. nauk)	Powstanie Styczniowe 1863-1864 jako improwizowana wojna partyzancka. Studia i szkice
11.	Jarosław Piątek	Dowódcy wielkopolskich oddziałów kawalerii i broni pancernych
		2005
1.	Stanisław Jarmoszko Ryszard Stępień + zespół	Humanistyczne kompetencje oficerów wobec wyzwań współczesności
2.	Mariusz Kubiak	Bezpieczeństwo w perspektywie procesów globalnych
3.		Moralność zawodowa żołnierzy, a jakościowe przeobrażenia armii demokratycznego państwa
4.	Włodzimierz Chojnacki	Socjologiczna analiza wybranych struktur władzy w organizacjach o dominującej strukturze hierarchicznej
5.	Janusz Odziemkowski	Sztuka wojenna w działaniach koalicyjnych w Zatoce Perskiej cz. 2
6.	Tomasz Kośmider	Część pierwsza. Geneza i rozwój poglądów teoretycznych na operacje wojsk lądowych w europejskiej myśli wojskowej
7.	Leszek Kanarski	Przywództwo w praktyce szkolnictwa wojskowego
8.		Przywództwo we współczesnych organizacjach
9.	Andrzej Aksamitowski	Militarna rola Narwi w kampaniach wojennych XX w.
10.	Włodzimierz Chojnacki	Człowiek w nowoczesnej organizacji. Wybrane problemy doradztwa zawodowego i personalnego
11.	Włodzimierz Chojnacki	Socjologiczna analiza profesjonalizacji wybranych armii NATO i WP
		2006
1.	Jerzy Gotowała	Koncepcje systemu polskiego szkolnictwa wojskowego. Edukacja dla przyszłości
2.	Włodzimierz Chojnacki	Analiza porównawcza sprawowania władzy w jednostkach wojskowych o strukturze narodowej i wielonarodowej
3.	Krzysztof Loranty	Etos żołnierski jako społeczny kontekst jakościowych przeobrażeń Sił Zbrojnych III RP
4.	Stanisław Maksimiec	Armia „Lublin" we wrześniu 1939 roku
5.	Dariusz Kozerawski (red.)	Operacje pokojowe i antyterrorystyczne w procesie utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego w latach 1948–2004

1	2	3
6.	Zbigniew Gnat-Wieteska	Ksiądz kanonik Józef Żarnowski
7.	Zbigniew Gnat-Wieteska	Dzieje Gminy Borowie
8.	Jeremiasz Ślipiec (współautor)	„Szlakiem Oręża Polskiego. Vademecum miejsc walk i budowli obronnych. T. 2 – poza granicami współczesnej Polski"
9.	Krzysztof Loranty (współautor)	Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku
10.	Juliusz Tym	Kawaleria w operacji i w walce. Koncepcje użycia i wyszkolenie kawalerii samodzielnej Wojska Polskiego w latach 1921–1939
11.	Jeremiasz Ślipiec Lech Wyszczelski (red. nauk.)	Działania przeciwpartyzanckie. Historia i współczesność
12.	Czesław Marcinkowski	Wojsko Polskie w operacjach międzynarodowych na rzecz pokoju
		2007
1.	Jeremiasz Ślipiec	Teoria i praktyka wojny przeciwpartyzanckiej. Przemiany i tendencje rozwojowe. Cz. I.
2.	Jeremiasz Ślipiec	Doświadczenia i wnioski z zakresu wykorzystania regularnych oddziałów wojsk lądowych w prowadzeniu walki z formacjami partyzanckimi w II połowie XX w. Raport z badań
3.	Dariusz Kozerawski (red.)	Międzynarodowe działania bojowe i pokojowe w górach – doświadczenia z przełomu XX i XXI wieku. Konflikty - bezpieczeństwo – perspektywy
4.	Dariusz Kozerawski (współautor)	Szkolenie górskie pododdziałów ogólnowojskowych. Doświadczenia i perspektywy
5.	Dariusz Kozerawski	Międzynarodowe działania bojowe i pokojowe w górach - doświadczenia z przełomu XX i XXI wieku. Konflikty - bezpieczeństwo – perspektywy
6.		Działania wojenne, pokojowe i stabilizacyjne prowadzone w warunkach szczególnych w XX i XXI wieku. Konflikty - doświadczenia - bezpieczeństwo
7.	Stefan Korycki (red., współautor)	Zarys prawa
8.	Jerzy Gotowała	Bojowe lotnictwo XXI wieku
9.	Tomasz Kośmider Marek Wesołowski	Duszpasterstwo wojskowe w Polsce w latach 1945-1991. Część pierwsza 1945-1956. Źródła do dziejów polskiego duszpasterstwa wojskowego (wybór i opracowanie T. Kośmider, M. Wesołowski)
10.	Tomasz Kośmider Jeremiasz Ślipiec	Operacje wojsk lądowych w poglądach przedstawicieli europejskiej myśli wojskowej od XVIII wieku do wybuchu drugiej wojny światowej
11.	Andrzej Pieczywok + zespól	Podoficerowie zawodowi Wojska Polskiego. Studium socjologiczne

1	2	3
12.	Krzysztof Loranty	Psychospołeczne aspekty bezpieczeństwa państwa. Identyfikacja zagrożeń
13.		Etos żołnierski jako kontekst jakościowych przeobrażeń sił zbrojnych III RP. Synteza.
14.	Tomasz Kośmider	Działalność i dorobek głównych przedstawicieli teorii operacji w europejskiej myśli wojskowej. Cz. II
15.	Tomasz Kośmider Marek Wesołowski	Duszpasterstwo wojskowe w Polsce w latach 1945-1991. Część pierwsza 1945-1956. Źródła do dziejów polskiego duszpasterstwa wojskowego
2008		
1.	Zbigniew Gnat-Wieteska	Dzieje Parafii Górzno 1485-2008
2.		Przewodnik – miejsca pamięci narodowej, epitafia i tablice pamiątkowe w Garwolinie
3.	Jerzy Gotowała	Sztuka operacyjna i taktyka lotnictwa rosyjskiego w wojnie afgańskiej
4.	Andrzej Pieczywok + zespół	Idea Uniwersytetu a edukacja na odległość
5.		Kształcenie w Wydziale Nauk Humanistycznych i Instytucie Nauk Humanistycznych na studiach podyplomowych i kursach
6.	Krzysztof Loranty	Współczesne wymiary przywództwa strategicznego
7.	Dariusz Kozerawski	Kontyngenty Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych i antyterrorystycznych w latach 1973-2004
8.	Tomasz Kośmider, Jeremiasz Ślipiec	Geneza europejskiej integracji militarnej. Pakty i sojusze XX wieku
9.		Operacje wojsk lądowych w poglądach przedstawicieli europejskiej myśli wojskowej od XVIII wieku do wybuchu drugiej wojny światowej
10.	Ryszard Stępień	Działalność wychowawcza w Siłach Zbrojnych RP. Stan obecny, przesłanki zmian oraz kierunki doskonalenia
11.	Janusz Zuziak	Wojsko Polskie w misjach pokojowych w l. 1953 – 1990

Załącznik 30

Przedsięwzięcia naukowe organizowane przez wydział i instytut

Lp.	Przedsięwzięcia	Forma udziału, rok
1	2	3
1.	Polityczno-wojskowe aspekty polskiej polityki wschodniej	organizacja 1991
2.	Filozoficzne problemy bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego	
3.	Nauczanie humanistycznego prawa wojennego	
4.	Problemy naukowe na forum Sejmu Czteroletniego i w Konstytucji 3-Maja	
5.	Tradycje wychowania w WP	
6.	Teoria i praktyka funkcjonowania pozawojskowego członu obronnego systemu militarnego RP	
7.	Siły zbrojne i społeczeństwo (analiza funkcjonowania armii europejskich	współudział pracowników UW i PAN
8.	Aktualne problemy nauk humanistycznych	
9.	Społeczeństwo polskie wobec przemian	organizacja 1992
10.	Przygotowanie żołnierzy do działania na polu walki	
11.	Związek Walki Zbrojnej AK w walce o niepodległość Polski	
12.	Analiza procesów społecznych i narodowościowych w poszczególnych państwach	
13.	Kodeks honorowy oficera Wojska Polskiego. Geneza, treści, funkcje	zebrania naukowe
14.	200-lecie wojny w obronie konstytucji	
15.	Polityka ZSRR i Niemiec wobec Polski w latach 1918 - 1925	
16.	Przemiany w strukturze społeczeństwa pod wpływem postępu naukowo – technicznego	
17.	Przemiany w systemie wychowania w wojsku	organizacja 1993
18.	Koncepcja kształcenia językowego w szkołach i akademiach wojskowych	
19.	Generał Władysław Sikorki – dowódca, polityk, teoretyk wojskowy	
20.	W 130 rocznicę powstania styczniowego. Aspekty militarne i historiografia	
21.	Kościoły chrześcijańskie wobec transformacji społeczeństwa polskiego	ogólnokrajowa
22.	Stalinizm w Polsce	sympozja naukowe
23.	Współczesne problemy wojska i społeczeństwa	
24.	Armia narodowa – tradycje i współczesność	sympozja naukowe narady naukowe
25.	Kształcenie i wychowanie w wojsku w toku przemian	
26.	Rola lotnictwa w strategii amerykańskich sił powietrznych	
27.	Historiografia WP w latach 1944- 1989	

1	2	3
28.	Wewnętrzne zagrożenia bezpieczeństwa kraju i ich regulacja w świetle prawa międzynarodowego i wewnętrznego	organizacja 1994
29.	System wychowawczy oddziału wojskowego. Stan aktualny i kierunki jego doskonalenia	
30.	Nacjonalizm wielkoruski i jego znaczenie dla bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej	
31.	Powstanie kościuszkowskie 1794 r.	
32.	Prawa i wolności człowieka w warunkach służby wojskowej	
33.	Polskie drogi do niepodległości po II wojnie światowej	
34.	Edukacja dla bezpieczeństwa	
35.	Bitwa warszawska 1920 r. – aspekty militarne	organizacja 1995
36.	Ziemie północno-wschodnie w działaniach militarnych i dyplomatycznych w latach 1914 – 1946.	
37.	Kształcenie i wychowanie w toku przemian	
38.	System wychowania oddziału wojskowego	
39.	Józef Piłsudski – polityk, żołnierz	współorganizacja
40.	Edukacja dla bezpieczeństwa	
41.	Problemy bezpieczeństwa w myśli społecznej i wojskowej	organizacja 1996
42.	Wojsko Polskie na Suwalszczyźnie. Działania bojowe 41 pp i 1 Suwalskiej Brygady Kawalerii	
43.	Rola i znaczenie terenu w działaniach wojennych na ziemiach polskich (X – XX wiek)	
44.	Przygotowanie studentów uczelni wojskowych i oficerów do pracy szkoleniowo-wychowawczej	
45.	Armia w społeczeństwie demokratycznym	organizacja 1997
46.	Współczesny model edukacji dla bezpieczeństwa	
47.	Treści nauczania psychologii w wyższym szkolnictwie wojskowym w aspekcie przygotowania zawodowego	
48.	Historia sztuki wojennej jako przedmiot nauczania i dyscyplina dydaktyczna	
49.	Problem bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego u progu zjednoczonej Europy	organizacja 1998
50.	Model edukacji obronnej społeczeństwa	
51.	Rola Instytutu Nauk Humanistycznych AON w badaniach i upowszechnianiu humanistyki wojskowej	
52.	Armia w społeczeństwie demokratycznym	
53.	Kierunki zmian dydaktyki wyższej szkoły wojskowej	organizacja 1999
54.	Aspekty przywództwa wojskowego	
55.	Współczesny kształt i przemiany dydaktyki wyższej szkoły wojskowej	organizacja 2000 współorganizacja z WIH
56.	Wojna polsko-bolszewicka 1920	
57.	Teoria i praktyka przywództwa w wojsku wobec wyzwań edukacyjnych	organizacja 2001
58.	Kierunki zmian i perspektywy rozwoju dydaktyki wyższej szkoły wojskowej	
59.	Działania nieregularne w myśli wojskowej i sztuce wojennej XIX i XX wieku	

1	2	3
60.	Transformacja wojska od instytucji do organizacji w nowych uwarunkowaniach (społeczno-politycznych, ekonomicznych i militarnych)	organizacja 2002
61.	Armia Polska w ZSRR. Organizacja. Szkolenie. Ewakuacja	
62.	Grupa społeczna kadry oficerskiej w warunkach transformacji systemowej	
63.	Wojny i konflikty zbrojne we współczesnym świecie	organizacja 2003
64.	Wpływ globalizacji na przemiany procesów wychowania obronnego w Polsce	
65.	Powstanie styczniowe 1863-64. Doświadczenia z wojny partyzanckiej w aspekcie współczesnych działań nieregularnych	
66.	Sztuka wojenna w powojennych konfliktach zbrojnych. Przemiany i tendencje rozwojowe	współorganizacja z WWBH
67.	Humanistyczne przygotowanie kadr oficerskich wobec współczesnych wyzwań	organizacja 2004
68.	Aspekty socjologiczne funkcjonowania jednostek wielonarodowych	
69.	Pedagogiczna misja kadry oficerskiej w procesie kształtowania potencjału obronnego państwa	organizacja 2005
70.	Bezpieczeństwo w perspektywie procesów globalizacyjnych współczesnego świata	
71.	Europa jako kontynent ryzyka	
72.	Bezpieczeństwo człowieka jako wyzwanie edukacyjne	organizacja 2006 współorganizacja
73.	Poznański Czerwiec 56	
74.	Przywódcy jutra – kim powinni być? Jak rozwijać i rozpoznawać potencjał przywódczy?	organizacja 2007
75.	Wojsko Polskie w międzynarodowych misjach pokojowych i stabilizacyjnych – historia i teraźniejszość	organizacja 2008
76.	Partnerstwo strategiczne Polski i Ukrainy wobec współczesnych wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego	współorganizacja SD Krasiczyn CBW
77.	Polacy w operacjach połączonych. Historia i współczesność	

Załącznik 31

Udział pracowników w ważniejszych przedsięwzięciach naukowych organizowanych poza akademią

Nazwisko, imię	Przedsięwzięcia	Forma udziału	Organizator
1	2	3	4
1992			
Paweł BOESLER	Międzynarodowe Sympozjum Wojskowej Psychologii Stosowanej	referat	MON RFN Berlin
1996			
Janusz ŚWINIARSKI	Konferencja naukowa: Wojsko Polskie w transformacji ustrojowej	referat	WAT
Mirosław DYRDA	Polsko-niemieckie seminarium: *Dawni wrogowie i współcześni przyjaciele*	referat	Warren RFN
1997			
Ryszard ROSA	III Ogólnopolska Konferencja Naukowa: Edukacja obronna w systemie w systemie bezpieczeństwa Polski	referat	Bydgoszcz
1998			
Leszek KANARSKI	Seminarium: Problemy bezpieczeństwa	referat	AW Czech Brno
2001			
Ryszard STĘPIEŃ	Konferencja: Aktualne problemy kształcenia i wychowania	referat	AW Czech Brno
Lech WYSZCZELSKI		referat	
2002			
Michał KLIMECKI	V Międzynarodowy Kongres Ukrainistów	referat	Uniwersytet Czerniowce -Ukraina
Michał KLIMECKI	Konferencja naukowa: *Stosunki polsko-ukraińskie w XX wieku*	referat	Instytut Historii PAN - Warszawa
Michał KLIMECKI	Konferencja naukowa: *Ludność okupowanej Europy w XX wieku*	referat	UW Wilno Litwa
Janusz WOJTASIK	Konferencja: *80 lat służby historycznej w Wojsku Polskim*	uczestnik	Wojskowe Biuro Badań Naukowych, Dep. Wych. MON

1	2	3	4
Janusz ODZIEMKOWSKI	Konferencja naukowa: *Rola rzek i twierdz w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 roku oraz w wojnie obronnej 1939 r.*	referat	Muzeum Niepodległości
Marek PLEWCZYŃSKI	Międzynarodowa konferencja naukowa *Polacy w Czechach – Czesi w Polsce X-XVII w.*	referat	Komitet Nauk Historycznych PAN -Włodawa
Ryszard STĘPIEŃ	Międzynarodowa Konferencja nt. *Wychowanie i kształcenie dla bezpieczeństwa* („Bezpečnostní výchowa a vzdělávání")	referat	Akademia Wojskowa w Brnie
Jerzy BIEŃKOWSKI		referat	
Andrzej RACZKOWSKI		referat	
Ryszard STĘPIEŃ	Ogólnopolska konferencja naukowa nt. *Nowy system przeszkolenia wojskowego studentów i absolwentów szkół wyższych*	referat	MENiS i MON DWiPO CBW Warszawa
Janusz ODZIEMKOWSKI	Konferencja naukowa: *Wizje programowe Polski niepodległej w przeszłości i teraźniejszości*	referat	Muzeum Niepodległości
Ryszard STĘPIEŃ	Międzynarodowa Konferencja naukowa: *Kultura organizacyjna i kultura dowodzenia a działalność sił powietrznych (SZ) w wymiarze sojuszniczym*	uczestnik	WLiOP AON
Włodzimierz CHOJNACKI		referat	
Mariusz KUBIAK		referat	
Anna DĘBSKA		referat	
Ryszard STĘPIEŃ	Konferencja: *Dyscyplina wojskowa w procesie przeobrażeń Sił Zbrojnych RP*	referat	Sztab Gen. WP Warszawa
Włodzimierz CHOJNACKI	Konferencja: *Rola i miejsce humanistyki w kształtowaniu kompetencji społecznych dowódcy*	referat	Dep. Wych. i Promocji Obronności MON
Leszek KANARSKI		referat	
Bronisław ROKICKI		referat	
Janusz WOJTASIK	Międzynarodowa konferencja naukowa *Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej tradycje (XIV-XX wiek)*	referat	Instytut Historyczny Akademii Podlaskiej w Siedlcach
Marek PLEWCZYŃSKI		referat	
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja: *Rzeczpospolita i jej sąsiedzi na przełomie dziejów*	referat	Akademia Podlaska

1	2	3	4
Janusz WOJTASIK	Konferencja: *Kultura i Kościół Katolicki w dziejach polskich*	referat	Akademia Podlaska
2003			
Włodzimierz CHOJNACKI	Europejska konferencja naukowa: *Etyka wojskowa*	referat	Uniwersytet w Bad Boll /Niemcy/
Janusz WOJTASIK	Sympozjum: *140 rocznica powstania styczniowego*	referat	Dep. Wych. MON, Akademia Podlaska, CBW
Mariusz KUBIAK	Sympozjum naukowe: *Realizacja, kontrola i ocena oraz sprawozdawczość ćwiczeń taktycznych na szczeblu oddziału (pododdziału) w nowych uwarunkowaniach strukturalnych i szkoleniowych*	referat	Instytut Dowodzenia WWL AON
Janusz ODZIEMKOWSKI	Sympozjum: *Arcybiskup Szczęsny Feliński*	referat	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Anna DĘBSKA	Seminarium: *Kobiety – Feminizm - Demokracja*	głos w dyskusji	Instytut Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa
Michał KLIMECKI	Międzynarodowa konferencja: *Ukraińcy i Polacy w II wojnie światowej*	referat	Rada Najwyższa Ukrainy, Instytut Historii Ukraińskiej Akademii
Jan BORKOWSKI	Konferencja naukowa: *Zagrożenia społeczne początku XXI wieku i wynikające z nich wyzwania dydaktyczno-wychowawcze dla nauczyciela oraz dowódcy wojskowego*	referat	Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych w Poznaniu
Jeremiasz ŚLIPIEC	Konferencja naukowa: *Sztab Generalny Wojska Polskiego, historia i dzień dzisiejszy*	głos w dyskusji	*AON i Sztab Generalny WP*
Tomasz KOŚMIDER		głos w dyskusji	
Michał KLIMECKI	Sympozjum: *O Niepodległą i granice – w 80. rocznicę Decyzji Rady Ambasadorów*	referat	Ośrodek Badań Historii Wojskowej Muzeum Wojska w Białymstoku
Stanisław JACZYŃSKI		referat	
Stanisław JACZYŃSKI	Konferencja naukowa połączona z promocją książki: *Armia Berlinga i Żymierskiego. Wojsko Polskie na froncie wschodnim 1943-1945*	referat	Departament Wychowania i Promocji Obronności MON, Wojskowe Biuro Badań Historycznych, CBW, Wyd. Neriton

1	2	3	4
Marek PLEWCZYŃSKI	Sesja naukowa: *Dzieje Ziemi Liwskiej i powiatu wągrowskiego*	referat	Węgrów – Liw, Akademia Podlaska Siedlce
Janusz WOJTASIK		referat	
Mariusz KUBIAK	Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *Bezpieczeństwo i prawa człowieka*	referat	Instytut Pedagogiki Akademii Podlaskiej w Siedlcach
Włodzimierz CHOJNACKI		referat	
Mariusz KUBIAK	Międzynarodowe Sympozjum Naukowe: *Aktualny stan bioetyki i ekologii w Polsce i na świecie*	referat	Instytut Nauk Społecznych Akademii Podlaskiej w Siedlcach
Jeremiasz ŚLIPIEC	Konferencja naukowa: *Generał Władysław Sikorski – dowódca, polityk europejski*	Referat	Akademia Podlaska w Siedlcach
Janusz WOJTASIK		referat	
Tomasz KOŚMIDER		Referat	
Stanisław JACZYŃSKI	Konferencja naukowa: *W sześćdziesiątą rocznicę śmierci generała Sikorskiego*	referat	Dep. Stosunków Społ. i Promocji Obronności MON, Instytut Pamięci Narodowej, Wojskowe Biuro Badań Historycznych, Centralna Biblioteka Wojskowa
Ryszard STĘPIEŃ	Konferencja: *Unia Europejska jako wspólnota bezpieczeństwa*	referat	CBW Warszawa
Włodzimierz CHOJNACKI	Konferencja: *Zmiana czy stagnacja? Społeczeństwo polskie po 14 latach transformacji*	głos w dyskusji	Instytut Socjologii UW
Bronisław ROKICKI Jan BORKOWSKI	VIII European Conference on Traumatic Stress, May 2003, Berlin	współudział w opracowaniu materiału plakatowego (poster)	
Andrzej AKSAMITOWSKI	Konferencja naukowa: *59 rocznica wybuchu Powstania Warszawskiego. Problemy badawcze.*	głos w dyskusji	Uniwersytet Warszawski
Stanisław JACZYŃSKI	VII Ogólnopolskie Forum Historyków Wojskowych	referat	Akademia Podlaska Siedlce
Zenon NOWAKOWSKI	Seminarium resortowe: *Oficer – dowódca – wychowawca XXI wieku*	referat	Poznań – Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych

1	2	3	4
Mariusz KUBIAK	Seminarium naukowe (krajowe): *Problematyka pokoju Jana XXIII i Jana Pawła II*	głos w dyskusji	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Włodzimierz CHOJNACKI	Konferencja międzynarodowa: *Asia, Europe and the Unipolar International System (Azja, Europa a świat jednobiegunowy)*	głos w dyskusji	Centrum Stosunków Międzynarodowych
Ryszard STĘPIEŃ	Sympozjum: *Przekształcenia w strukturze osobowej Sił Zbrojnych RP oraz udział żołnierzy w realizacji zadań poza granicami państwa – wnioski do kształtowania morale i dyscypliny*	referat	Sztab Generalny WP
Marek PLEWCZYŃSKI	II Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *Od armii komputowej do narodowej*	referat	UMK Toruń
Marek PLEWCZYŃSKI	VII Ogólnopolskie Forum Historyków Wojskowości: *Źródła w badaniach historii wojskowej*	referat	Akademia Podlaska Siedlce
Jeremiasz ŚLIPIEC		głos w dyskusji	
Tomasz KOŚMIDER		głos w dyskusji	
Janusz WOJTASIK		referat	
Andrzej AKSAMITOWSKI	Konferencja naukowa: *Sztuka wojenna w powojennych konfliktach zbrojnych. Przemiany i tendencje rozwojowe*	głos w dyskusji	WBBH i INH AON
2004			
Włodzimierz CHOJNACKI	Konferencja naukowa: *50 lat udziału Polski w operacjach pokojowych i humanitarnych*	udział w dyskusji	Stowarzyszenie Kombatantów Misji Pokojowych ONZ, Zamek Królewski w Warszawie
Andrzej AKSAMITOWSKI	Konferencja naukowa: *Szkic do panteony historyków* – (poświęconej pamięci wybitnych profesorów) Wacława Tokarza, Mariana Kukiela i Stanisława Herbata	głos w dyskusji	WBBH (Wojskowe Biuro Badań Historycznych) w Warszawie

1	2	3	4
Mariusz KUBIAK	Konferencja naukowa: *Andragogika jako przedmiot akademicki w XXI wieku,*	referat	Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Mysłowicach, (miejsce: Zakopane-Kościelisko)
Ryszard STĘPIEŃ	Konferencja szkoleniowa: *Środowisko szkolne i jego bezpieczeństwo*	wygłoszenie wykładu	Wojskowy Ośrodek Kultury w Krakowie
Jan BORKOWSKI	Konferencja roczna dla wykładowców kształcenia obywatelskiego w Wojskach Lotniczych i Obrony Powietrznej	wygłoszenie wykładów	WSOSP Dęblin
Jeremiasz ŚLIPIEC	Konferencja: *210 rocznica Insurekcji Kościuszkowskiej*	głos w dyskusji	Warszawa
Tomasz KOŚMIDER		głos w dyskusji	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Sympozjum naukowe: *Obrona wybrzeża morskiego w Polsce*	referat	WWL AON
Jeremiasz ŚLIPIEC	Konferencja: *Działania bojowe PSZ na Zachodzie*	referat	CBW WBBH
Andrzej AKSAMITOWSKI	Sympozjum: *Generał Kuropieska, Żołnierz i Patriota*	referat	AON
Jeremiasz ŚLIPIEC		referat	
Włodzimierz CHOJNACKI	Konferencja naukowa: *Aktualność stereotypów i tożsamości grupowych: DE-KONSTRUK-CJA CZY RE-KONSTRUKCJA*	głos w dyskusji	Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego Warszawa
Stefan ŚLUSARCZYK	IV Konferencja i Warsztaty: *Uniwersytet Wirtualny: Model, narzędzia i praktyka*	udział w dyskusji	Politechnika Warszawska
Jeremiasz ŚLIPIEC	V Ogólnopolska konferencja naukowa: *Bitwa pod Monte Cassino 1944. Geneza – przebieg – Opinie*	referat	Leszno
Jarosław PIĄTEK		referat	
Robert PAWLICKI	Pierwsze Ogólnopolskie Seminarium Naukowe*: Edukacja dla bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo człowieka- edukacyjnym wyzwaniem początku XXI wieku*	referat	WSOWL, WSB, Władze Miasta i Gminy Trzcianka Smolarnia-Trzcianka

1	2	3	4
Jarosław PIĄTEK	Seminarium eksperckie: *Strategia Bezpieczeństwa Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych a strategia bezpieczeństwa Francji, Niemiec i Polski – rozważania nt przyszłości*	głos w dyskusji	Centrum Stosunków Międzynarodowych Warszawa
Jeremiasz ŚLIPIEC	Konferencja naukowa: *Militarne aspekty Powstania Warszawskiego*	referat	Warszawa Instytut Historii Akademii Podlaskiej, Komisja Historii Wojskowej Komitetu Historycznego PAN, Stowarzyszenie Historyków Wojskowości CBW Warszawa
Tomasz KOŚMIDER		referat	
Jarosław PIĄTEK		głos w dyskusji	
Andrzej AKSAMITOWSKI		głos w dyskusji	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Sympozjum naukowe dot. Biuletynu Informacyjnego Komendy Głównej Armii Krajowej	głos w dyskusji	WBBH Warszawa
Andrzej AKSAMITOWSKI	Sesja popularno-naukowa: *60 rocznica walk żołnierzy I SBS w Holandii*	referat	Związek Polskich Spadochroniarzy w Centrum Konferencyjnym Wojska Polskiego w Warszawie
Andrzej AKSAMITOWSKI	Sesja naukowa: Wrzesień 1939 [w ramach obchodów 65 rocznicy II wojny światowej pod honorowym patronatem Prezydenta RP];	uczestnictwo	Warszawa (Zamek Królewski) Zarząd Główny i Zarząd Okręgowy Związku Kombatantów II RP i b. Więźniów Politycznych, Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, Prezydium Miasta Stołecznego Warszawy, Departament Wychowania i Promocji Obronności MON, Wojskowe Biuro Badań Historycznych
Andrzej AKSAMITOWSKI	Sesja naukowa: *1 Samodzielna Brygada Spadochronowa w operacji Market-Garden*	referat	Warszawa, Zarząd Główny Związku Polskich Spadochroniarzy
Włodzimierz NOWAK	Sesja popularno-naukowa: *Z dziejów Kawalerii Polskiej*	uczestnictwo	Urząd m.st. Warszawy Dzielnica Wilanów
Janusz ODZIEMKOWSKI		referat	

1	2	3	4
Marek PLEWCZYŃSKI	Konferencja: *Insurekcja Kościuszkowska 1974 roku*	przewodniczenie obradom	Kraków
Jan BORKOWSKI	Konferencja: *Wsparcie psychologiczne żołnierzy pełniących służbę poza granicami kraju*	referat	Departament Wychowania i Promocji Obronności, CBW Warszawa
Włodzimierz CHOJNACKI	Seminarium: *Kształtowanie kompetencji społecznych żołnierzy*	referat	Seminarium: *Kształtowanie kompetencji społecznych żołnierzy*
Mariusz KUBIAK	Konferencja naukowa: *Irak 2004 – ku normalności*	głos w dyskusji	AON
Andrzej AKSAMITOWSKI	Międzynarodowa konferencja naukowa (przy udziale historyków z Polski, Słowacji, Czech i Ukrainy): *Operacja Karpacko-Dukielska. Plany, realizacja, oceny 1944-2004. Retrospekcja 60 lat później*	referat	Dukla- Svidnik zorganizowana przez Muzeum Historyczne „Pałac" w Dukli i Słowacki Wojskowy Instytut Historyczny
Jeremiasz ŚLIPIEC		referat	
Marek PLEWCZYŃSKI	Konferencja: *Insurekcja Kościuszkowska 1974 roku*	przewodniczenie obradom	Akademia Podlaska Siedlce
Jeremiasz ŚLIPIEC	Sympozjum resortowe: *Dzieje garnizonu Sulechów i tradycje 5 Lubuskiego Pułku Artylerii*	referat	11 DKPanc. Dowództwo 5 LPA, Sulechów
Ryszard STĘPIEŃ	Konferencja: *Współczesne uwarunkowania profesjonalizmu wojskowego*	referat	Uniwersytet Obrony w Brnie, Czechy
Leszek KANARSKI		referat	
Włodzimierz CHOJNACKI		referat	
Bronisław ROKICKI		głos w dyskusji	
Mariusz KUBIAK	Konferencja naukowa: *Problemy współczesnych zagrożeń w edukacji obronnej młodzieży*	referat	Instytut Pedagogiki Akademii Podlaskiej w Siedlcach
Włodzimierz CHOJNACKI		referat	
Leszek KANARSKI	Seminarium: *Megatrendy przywództwa – amerykańskie doświadczenie – polskie perspektywy*	referat	AON
Leszek KANARSKI	Spotkanie duszpasterzy Harcerstwa	referat	Kompleks koszarowy Żwirki i Wigury 9/13 Warszawa

1	2	3	4
Stanisław JARMOSZKO	Ogólnopolski Zjazd Socjologów	referat	PTS
Włodzimierz CHOJNACKI		referat	
Mariusz KUBIAK		głos w dyskusji	
2005			
Jeremiasz ŚLIPIEC	Konferencja: *W cieniu bitwy warszawskiej*	referat	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wojskowe Biuro Badań Historycznych MON
Andrzej AKSAMITOWSKI		referat	
Tomasz KOŚMIDER		referat	
Jarosław PIĄTEK		referat	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Konferencja krajowa: *Obozy izolacyjne w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie w latach II wojny światowej: Cerizay, Rotheasy i Tighnabruaich*	głos w dyskusji	WBBH i UW Warszawa
Andrzej AKSAMITOWSKI		głos w dyskusji	
Jarosław PIĄTEK		głos w dyskusji	
Tomasz KOŚMIDER		głos w dyskusji	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Konferencja naukowa (krajowa): *Historia i tradycja Armii Krajowej*	głos w dyskusji	Archiwum Akt Nowych, Rada i Zarząd Dzielnicy Warszawa Rembertów
Andrzej AKSAMITOWSKI		głos w dyskusji	
Jarosław PIĄTEK		głos w dyskusji	
Tomasz KOŚMIDER		głos w dyskusji	
Lech ZACHER	Konferencja międzynarodowa: *Strategia Lizbońska – Nowe wyzwania dla Polski*	referat	Senat RP, Komisja ds. UE
Jeremiasz ŚLIPIEC	Konwersatorium naukowe (krajowe): *65-lecie zbrodni Katyńskiej. Stan i potrzeby badań historycznych*	głos w dyskusji	WBBH Warszawa
Andrzej AKSAMITOWSKI		głos w dyskusji	
Jarosław PIĄTEK		głos w dyskusji	
Tomasz KOŚMIDER		głos w dyskusji	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Sesja naukowa (resortowa): *85-lecie Muzeum Wojska Polskiego*	głos w dyskusji	Muzeum Wojska Polskiego, MON
Lech ZACHER	Konferencja międzynarodowa: *Dialog Europejski – Zachód – Wschód*	referat	Uniwersytet Łódzki Instytut Politologii

1	2	3	4
Jeremiasz ŚLIPIEC	Konferencja naukowa (resortowa): *60-lecie forsowania Odry i Nysy Łużyckiej w operacji berlińskiej*	referat	WBBH, Stowarzyszenie Saperów Polskich
Jeremiasz ŚLIPIEC	Międzynarodowa konferencja naukowa: *Druga wojna światowa w Europie 1939-1945 – aspekty militarne*	referat	Akademia Podlaska Siedlce, Departament Wychowania i Promocji Obronności MON, Uniwersytety: Niemiec, Białorusi, i Ukrainy
Jarosław PIĄTEK	Sesja naukowa: *Józef Piłsudski: polityk – mąż stanu – wódz". W 70 rocznicę śmierci Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego*	referat	Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych US w Szczecinie
Andrzej AKSAMITOWSKI	Krajowa konferencja naukowa: *Państwo i armia w myśli i czynie Józefa Piłsudskiego w 70. rocznicę śmierci Pierwszego Marszałka Polski*	*Głos w dyskusji*	Fundacja Rodziny Józefa Piłsudskiego, WBBH, Związek Piłsudczyków
Tomasz KOŚMIDER		*Głos w dyskusji*	
Mariusz KUBIAK	Międzynarodowe sympozjum nauk.: *Ewolucja koncepcji natury ludzkiej w świetle etyki, ekofilozofii, bioetyki, politologii, teologii, psychologii oraz prawa*	referat	Siedleckie Towarzystwo Naukowe, Chlewiska
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja naukowa: *Terroryzm i konflikty zbrojne na przełomie XX i XXI wieku*	referat	Uniwersytet Szczeciński, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego
Andrzej AKSAMITOWSKI		głos w dyskusji	
Jarosław PIĄTEK		referat	
Lech ZACHER	Konferencja międzynarodowa: *EISCO 2005: 2010 (eEurope) – Nowe horyzonty i nowe zadania dla władz lokalnych i regionalnych)*	głos w dyskusji	UJ, Kraków
Lech ZACHER	Sympozjum: *Przyszłość a polityka: wizje, projekty przyszłości i prognozy w myśli politycznej*	referat	Uniwersytet Łódzki
Jarosław PIĄTEK	Sesja naukowa: *Dzieje Ludów Morza Bałtyckiego*	referat	Zakład Historii Wojskowej Instytutu Historii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Wolin

1	2	3	4
Mariusz KUBIAK	II Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *Bezpieczeństwo człowieka a proces transformacji systemowej*	referat	Akademia Podlaska, Wyższe Seminarium Duchowne w Drohiczynie
Jarosław PIĄTEK	VIII Ogólnopolskie Forum Historyków Wojskowych	referat	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
Tomasz KOŚMIDER		referat	
Andrzej AKSAMITOWSKI		referat	
Jeremiasz ŚLIPIEC		referat	
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja Krajowa: *Kircholm – 400 lat po bitwie*	głos w dyskusji	Wojskowe Biuro Badań Historycznych
Andrzej AKSAMITOWSKI		głos w dyskusji	
Lech ZACHER	Konferencja: *Polska wobec dylematów integracyjnych Unii Europejskiej*	referat	Uniw. Śląski, Inst. Nauk Politycznych i Dziennikarstwa
Mariusz KUBIAK	Międzynarodowa konferencja: *Ochrona zabytków na wypadek szczególnych zagrożeń*	głos w dyskusji	MON, MSWiA, Ministerstwo Kultury, Kraków
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja Krajowa: *Józef Piłsudski na łamach i w opiniach prasy polskiej lat 1918-1989*	głos w dyskusji	Uniwersytet Warszawski
Andrzej AKSAMITOWSKI		głos w dyskusji	
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja krajowa: *Ministrowie spraw wojskowych 1918-1944. Z badań nad polityką wojskową Polski*	referat	Wyższa Szkoła Humanistyczna im. A. Gieysztora w Pułtusku
Andrzej AKSAMITOWSKI		referat	
Tomasz KOŚMIDER	Konwersatorium: *Stan badań nad historią wojen i wojskowości w Austrii po 1945 roku*	głos w dyskusji	WBBH Warszawa
Ryszard STĘPIEŃ	II Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Bezpieczeństwo i prawa człowieka	referat	Akademia Podlaska Siedlce
Mariusz KUBIAK		referat	
Andrzej AKSAMITOWSKI	Konferencja krajowa: *Wojna Polski z bolszewicką Rosją 1918-1920. W perspektywie 100-rocznicy jej zakończenia*	głos w dyskusji	WBBH Warszawa

1	2	3	4
Andrzej AKSAMITOWSKI	Międzynarodowe Sympozjum Naukowe: *Udział czeskiego i słowackiego lotnictwa wojskowego w II wojnie światowej*	głos w dyskusji	Instytut Słowacki w Warszawie
Jeremiasz ŚLIPIEC		głos w dyskusji	
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja krajowa: *Terroryzm - Rola sił zbrojnych w zwalczaniu zjawiska*	głos w dyskusji	AON
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja resortowa: *Polska kartografia wojskowa*	głos w dyskusji	Wojskowe Biuro Badań Historycznych
Andrzej AKSAMITOWSKI		głos w dyskusji	
Ryszard STĘPIEŃ	II Ogólnopolska Konferencja: *Rodzice, nauczyciele, uczniowie – partnerzy w tworzeniu bezpiecznej szkoły*	referat	Ministerstwo Edukacji Narodowej Departament Wychowania i Profilaktyki Społecznej
Stefan ŚLUSARCZYK	I Ogólnopolska Konferencja Naukowa: *Edukacja antyterrorystyczna*	głos w dyskusji	WSP ZNP Warszawa
Włodzimierz CHOJNACKI	Międzynarodowa Konferencja Andragogiczna: *Nauczyciel andragog w społeczeństwie wiedzy*	głos w dyskusji	WSOWL Wrocław
Janusz ODZIEMKOWSKI	Konferencja resortowa: *Rola duszpasterstwa wojskowego i miejsce wigilii żołnierskich w życiu i tradycji Wojska Polskiego*	referat	Wojskowe Biuro Badań Historycznych
2006			
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja resortowa: *Wojsko Polskie w wydarzeniach lat 1967-68*	głos w dyskusji	Wojskowe Biuro Badań Historycznych
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja resortowa: *Polsko-ukraińskie stosunki wojskowe w latach 1918-1947*	głos w dyskusji	Wojskowe Biuro Badań Historycznych
Andrzej AKSAMITOWSKI		głos w dyskusji	
Jeremiasz ŚLIPIEC		głos w dyskusji	
Czesław MARCINKOWSKI	Konferencja międzynarodowa: *OSCE and Minorities: Assessment and Prospects*	głos w dyskusji	Instytut Stosunków Międzynarodowych UW; Centre Thucydide Paryż II
Agnieszka LEGUCKA	Konferencja naukowa: *Współczesny wymiar terroryzmu*	referat	AON

1	2	3	4
Tomasz KOŚMIDER	Sesja popularno-naukowa: *Tadeusz Kościuszko w tradycji i legendzie literackiej zorg. w 260 rocznicę urodzin Naczelnika*	głos w dyskusji	Muzeum Wojska Polskiego, WBBH Stowarzyszenie Budowy Pomnika T.Kosciuszki
Tomasz KOŚMIDER	Konwersatorium: *Akta Układu Warszawskiego oraz stanu wojennego w zasobie Centralnego Archiwum Wojskowego, jako źródło do historii najnowszej*	głos w dyskusji	WBBH
Andrzej AKSAMITOWSKI		głos w dyskusji	
Jeremiasz ŚLIPIEC		głos w dyskusji	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Ogólnopolska konferencja naukowa: *Działania taktyczne w terenie górzystym, doświadczenia i perspektywy*	referat	WSOWLąd im. T. Kościuszki, Szklarska Poręba
Agnieszka LEGUCKA	Konferencja naukowa: *Podział odpowiedzialności za bezpieczeństwo Europy pomiędzy NATO i Unię Europejską.*	referat	CBW, AON oraz Akademia Świętokrzyska filia w Piotrkowie Trybunalskim Instytut Stosunków Międzynarodowych,
Jeremiasz ŚLIPIEC	Konferencja krajowa: *Przewrót majowy z perspektywy 80-lecia*	głos w dyskusji	Uniwersytet Kardynała Wyszyńskiego, WBBH
Andrzej AKSAMITOWSKI		głos w dyskusji	
Jeremiasz ŚLIPIEC	II Ogólnopolska Konferencja naukowa: *Kultura chrześcijańska w zjednoczonej Europie*	referat	Uniwersytet Szczeciński, Centrum Edukacyjne Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej
Andrzej AKSAMITOWSKI	Konferencja naukowa: *Poznański Czerwiec 56*	referat	MON, AON
Jeremiasz ŚLIPIEC		współorganizator konferencji	
Tomasz KOŚMIDER		organizator wystawy dokumentów i map poznańskiego czerwca'56	
Andrzej AKSAMITOWSKI	Konferencja międzynarodowa: *Rok 1956 w pamięci Węgrów i Polaków. W 50. rocznicę Powstania Poznańskiego i Powstania Węgierskiego*	głos w dyskusji	WBBH, Uniwersytet Kardynała Wyszyńskiego
Tomasz KOŚMIDER		głos w dyskusji	

1	2	3	4
Lech ZACHER	Konferencja naukowa: *Alternatywy globalizacji?*	referat	Wyższa Szkoła Zarządzania i Marketingu w Sosnowcu
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja naukowa: *200 lat Twierdzy Modlin i 88 rocznicy Święta Niepodległości*	referat	Dep. Wych. i Promocji Obronności MON, Starosta Powiatu Nowodworskiego, Towarzystwo Przyjaciół Twierdzy Modlin, Urząd Miasta Nowy Dwór Maz.
Andrzej AKSAMITOWSKI		referat	
Andrzej AKSAMITOWSKI	Konferencja naukowa: *Tobruk 1941*	referat	WBBH Warszawa
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja naukowa: *Działania nieregularne w Polsce i Europie*	głos w dyskusji	Instytut Historii Akademii Podlaskiej, Stowarzyszenie Historyków Wojskowości
Agnieszka LEGUCKA	Konferencja Absolwentów Studiów Wschodnich UW,	referat	Studium Europy Wschodniej UW Warszawa
2007			
Jan BORKOWSKI	Konferencja: *Czynić świat bardziej bezpiecznym*	referat	Akademia Podlaska, Siedlce
Krzysztof LORANTY		referat	
Agnieszka LEGUCKA	Konferencja naukowa: Europa XXI wieku. Perspektywy i uwarunkowania rozwoju.	referat	Słubice
Tomasz KOŚMIDER	Sympozjum naukowe związane z prezentacją książki Stefana Karolaka: *Sprawiedliwość sens prawa*	głos w dyskusji	Wyższa Szkoła Menedżerska, Warszawa
Tomasz KOŚMIDER	Sympozjum naukowe. *Doświadczenia z wojen izraelsko-arabskich*	głos w dyskusji	WBBH, Warszawa
Agnieszka LEGUCKA	Konferencja naukowa: *Polska i Ukraina w kształtowaniu bezpieczeństwa europejskiego*	referat	Przemyśl
Jan BORKOWSKI	Konferencja naukowa: *Psychologia w wojsku wobec wyzwań współczesności*	referat	Departament Wychowania i Promocji Obronności MON
Andrzej PIECZYWOK	Konferencja naukowa: *Patriotyzm elementem procesu wychowania*	referat	Dom Żołnierza Polskiego i Muzeum Wojska Polskiego

1	2	3	4
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja naukowa: Afganistan jako teatr działań wojennych. Historia i współczesność.	głos w dyskusji	Minister Obrony Narodowej, Uniwersytet Kardynała S. Wyszyńskiego
Jan BORKOWSKI	Konferencja naukowa: *Współczesne zagrożenia terrorystyczne oraz ich zwalczanie*	referat	Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja naukowa: *Działania specjalne w polityce i strategii bezpieczeństwa narodowego*	głos w dyskusji	Instytut Historii Akademii Podlaskiej, Siedlce
Tomasz KOŚMIDER	Sympozjum naukowe: *Operacja Wisła z perspektywy 60-lecia*	głos w dyskusji	WBBH Warszawa
Jan BORKOWSKI	Konferencja międzynarodowa: *Konfrontacja i dialog w tekstach kultury polskiej*	referat	Akademia Podlaska, Siedlce
Jan BORKOWSKI	Konferencja międzynarodowa: *Zagrożenia podczas imprez masowych*	referat	WSOWLąd. Wrocław
Krzysztof LORANTY	Sympozjum naukowe: *Kompetencje kluczowe kierowników (dowódców).*	referat	Zakład Teorii Organizacji i Zarządzania Instytutu Zarządzania i Dowodzenia AON
Andrzej PIECZYWOK		referat	
Agnieszka LEGUCKA	Konferencja naukowa: *Unia Europejska państw czy obywateli. Nowa koncepcja integracji europejskiej*	referat	Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie
Juliusz TYM	Konferencja naukowa: *Generał Władysław Anders. Żołnierz i Polityk*	referat	Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie
Zbigniew LEWICKI	Studencka Konferencja Naukowa 2007 (Students Scientific Conference 2007)	opiekun studentów, głos w dyskusji	Akademia Sił Zbrojnych Słowacji, Liptovsky Mikulaš
Jan BORKOWSKI	Konferencja naukowa: *Konfrontacja i dialog w tekstach kultury polskiej*	referat	Akademia Podlaska w Siedlcach
Juliusz S. TYM	IV sesja naukowa: *Dzieje kawalerii polskiej.*	referat	Fundacja Szarża pod Krojantami, Krojanty
Juliusz S. TYM	Konferencja naukowa: *Bitwy Generała Władysława Andersa*	referat	Instytut im. Generała Grota Roweckiego, Leszno Wielkopolskie

1	2	3	4
Juliusz S. TYM	IX Ogólnopolskie Forum Historyków Wojskowości: *Polska myśl wojskowa na przestrzeni dziejów*	referat	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Tomasz KOŚMIDER		referat	
Dariusz KOZERAWSKI		referat	
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja z cyklu „Bitwa o Prawdę" – Tradycje wychowania patriotycznego, polskie państwo podziemne. Fakty – Mity - Stereotypy	głos w dyskusji	Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej WBBH
Dariusz KOZERAWSKI	Konferencja: *Zewnętrzne i wewnętrzne determinanty bezpieczeństwa Polski XX wieku*	referat	Akademia Jana Długosza w Częstochowie
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja: *Duszpasterstwo wojskowe w kształtowaniu postaw żołnierzy Wojska Polskiego*	głos w dyskusji	Ordynariat Polowy WP, AON, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Dariusz KOZERAWSKI	Konferencja: *Zgrupowania taktyczne w działaniach innych niż wojna*	głos w dyskusji	AON Warszawa
Dariusz KOZERAWSKI	Konferencja: *Siły specjalne we współczesnym świecie*	referat	AON Warszawa
2008			
Agnieszka SAWICZ	Międzynarodowa konferencja naukowa: *Współczesne państwo a wielokulturowość zjednoczonej Europy*	referat	Wyższa Szkoła Bankowa Chorzów
Dariusz KOZERAWSKI	8 Konferencja Grupy Roboczej Historii Wojskowej Partnerstwa dla Pokoju: *Experience of war (Doświadczenia wojenne)*	referat	Muzeum Sił Zbrojnych Słowenii i austriacka Akademia Obrony narodowej Ljubljana, Słowenia
Janusz ZUZIAK		referat	
Dariusz KOZERAWSKI	Konferencja: *Problemy bezpieczeństwa współczesnego świata*	referat	Uniwersytet Opolski,
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja krajowa: *Józef Piłsudski i dziedzictwo epoki*	referat	Belweder, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego
Agnieszka SAWICZ	Konferencja naukowa: *Partnerstwo strategiczne Polski i Ukrainy wobec współczesnych wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego*	referat	AON Krasiczyn

1	2	3	4
Tomasz KOŚMIDER	Ogólnopolska konferencja naukowa: *Artyleria polska - historia - teraźniejszość-przyszłość*	referat	Centrum Szkolenia Służb Uzbrojenia i Artylerii, Stowarzyszenie Miłośników Artylerii i Militariów, Toruń
Jeremiasz ŚLIPIEC		referat	
Juliusz S. TYM		referat	
Agnieszka SAWICZ	Międzynarodowa konferencja naukowa: *Problem granic w kulturze współczesnej*	referat	Uniwersytet Mikołaja Kopernika Toruń
Dariusz KOZERAWSKI	Konferencja: Szeregowcy w grupach dyspozycyjnych społeczeństwa	referat	Uniwersytet Wrocławski, Wrocław
Tomasz KOŚMIDER	Konferencja: *Jednostka przeciw totalitaryzmom w 60. rocznicę zamordowania rotmistrza Witolda Pileckiego*	głos w dyskusji	Wicemarszałek Senatu RP, Warszawa
Juliusz S.TYM	Konferencja naukowa: *Polacy w operacjach połączonych. Historia i współczesność*	referat	Katedra Historii Sztuki Wojennej INH AON, Centralna Biblioteka Wojskowa
Czesław MARCINKOWSKI	Międzynarodowa konferencja naukowa*: Rola i miejsce Azji we współczesnym świecie*	referat	Towarzystwo Azji i Pacyfiku, Instytut Politologii UMK, Instytut Stosunków Międzynarodowych UMK, Towarzystwo Przyjaźni polsko-chińskiej, UMK Toruń
Jeremiasz ŚLIPIEC	Międzynarodowa konferencja naukowa: *Ukraijnska povstalecka armada w povojnovom vyvoi karpatskeho regionu: Banderovci - fakty – myty a legendy*	referat	Uniwersytet w Koszycach, Stara Lesna, Słowacja
Krzysztof DRABIK	III Międzynarodowa konferencja naukowa: *Człowiek i Człowieczeństwo. Bycie i stawanie się, kreacja i ewolucja*	referat	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
Anna DRABAREK	*IV Ogólnopolskie Forum Etyczne*	referat	Instytut Filozofii i Socjologii Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

1	2	3	4
Zbigniew GNAT-WIETESKA	Sesja naukowa: *Diecezja siedlecka (podlaska) w 190 rocznicę istnienia*	referat	Kuria Biskupia Siedlce
Janusz ZUZIAK	Konferencja: *Ochrona narodowego zasobu bibliotecznego w czasie pokoju, kryzysu i wojny – teoria i praktyka*	głos w dyskusji	Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej, Przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Dyrektor Centralnej Biblioteki Wojskowej, CBW Warszawa
Janusz ZUZIAK	Sympozjum: Sztab Generalny Wojska Polskiego w systemie obrony i bezpieczeństwa państwa zorganizowane z okazji 90 rocznicy odrodzenia Sztabu Generalnego Wojska Polskiego	głos w dyskusji	Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Centralna Biblioteka Wojskowa im. Marszałka J. Piłsudskiego w Warszawie
Janusz ZUZIAK	X Międzynarodowa Konferencja Naukowa pod patronatem honorowym Ministra Obrony Narodowej i Ministra Ochrony Środowiska: *Badania operacyjne i systemowe BOS 2008*	głos w dyskusji	AON
Janusz ZUZIAK	Konferencja: *Takie będą Rzeczypospolite jakie ich młodzieży chowanie... Spuścizna Korpusu Kadetów w procesie kształcenia obronnego młodzieży. Stan i perspektywy.*	głos w dyskusji	Dyrektor Departamentu Programów Nauczania i Podręczników MEN. Dyrektor CBW; Miejsce konferencji: CBW Warszawa
Czesław MARCINKOWSKI		głos w dyskusji	
Janusz ZUZIAK	Konferencja naukowa pod patronatem honorowym Ministra Obrony Narodowej: *90 lat Centralnego Archiwum Wojskowego*	referat	Centralne Archiwum Wojskowe; Stowarzyszenie Ruch Wspólnot Obronnych. Miejsce konferencji: AON

Załącznik 32

Wybrane publikacje (artykuły, recenzje i inne) pracowników instytutu

Autor	Tytuł/rok wydania	Nazwa wydawnictwa
1	2	3
1995		
Ryszard ROSA	Filozofia bezpieczeństwa – edukacja dla bezpieczeństwa – wychowanie moralne	/w:/ Wartości i postawy moralne w procesie wychowania wojskowego (red. M. Marcinkowski), Koszalin 1995
Ryszard ROSA	Filozoficzno-metodologiczne aspekty wychowania dla bezpieczeństwa	Kultura i Oświata, 1995 nr 1
Janusz ŚWINIARSKI	Wychowanie dla bezpieczeństwa	Wojsko i Wychowanie, 1995 nr 9
1996		
Janusz ŚWINIARSKI Leszek KANARSKI	Wojna jako przedmiot edukacji	ZN AON 1996, nr 3
Janusz ŚWINIARSKI	Pedagogika recentywistyczna	ZN AON 1996, nr 4
Janusz ŚWINIARSKI	Wojna i pokój w filozofii bezpieczeństwa	Wojsko i Wychowanie, 1996 nr 10
1997		
Jerzy KUNIKOWSKI	Rola i zadania korpusu oficerskiego w kształtowaniu obronności państwa	Myśl Wojskowa 1997, nr 3
Ryszard ROSA	Wychowanie moralne w okresie przemian społecznych w Polsce	ZN AON 1997, nr 2
Janusz ŚWINIARSKI	Czym jest bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe	ZN AON 1997, nr 2
Henryk HERMAN	Płk doc. dr Zdzisław Stąpor	Wojskowy Przegląd Historyczny 1997, nr 1-2
Jerzy POKSIŃSKI	Płk dr Stanisław ZAPOLSKI	
Wojciech MIKUŁA	Rola fortyfikacji Prus Wschodnich w wojnie siedmioletniej	Komunikaty Mazursko-Warmińskie 1997, nr 2
Jerzy POKSIŃSKI	Sędziowie wojskowi w latach 1944 – 1956. Próba zarysowania problemu	Niepodległość i Pamięć 1997, nr 1
Wojciech MIKUŁA	Puszcza Kampinoska w powstaniu styczniowym. Bój pod Budą Zaborowską	Barbakan, Warszawa 1997, nr 20/21

1	2	3
	1998	
Zygmunt MATUSZAK	Kształtowanie kadr wojsk pancernych dla potrzeb frontu w Wojsku Polskim w latach II wojny światowej	Przegląd Wojsk Lądowych 1998, nr 10
Wiesław SAGALARA	Obrona terytorialna WLOP - propozycje	Przegląd Wojsk Lotniczych i OP 1998, nr 11
Tomasz KOŚMIDER	Plan obrony granicy zachodniej Polski autorstwa gen. Sikorskiego (z 1921 r.)	Zeszyty Naukowe AON 1998, nr 2
Henryk HERMAN	Rzeki jako element pól bitewnych	(w): Rzeki 1998 t. 7
	1999	
Lech WYSZCZELSKI	Prowadzenie wojny, kierowanie siłami zbrojnymi oraz planowanie wojenne w latach 1918 - 1939	Zeszyty Naukowe AON 1999, nr 1
Henryk HERMAN	Polska sztuka wojenna w wojnie obronnej 1939 r.	Zeszyty Naukowe AON 1999, nr 2
Stefan CHOJNECKI	Historiografia kampanii wrześniowej 1939 r.	
Zygmunt MATUSZAK	Ocena użycia wojsk pancernych w kampanii wrześniowej	
Dominik STRASBURGER	Walka informacyjna w kampanii wrześniowej 1939 r.	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Obrona Bełza w 1919 jako forma obrony aktywnej	Zeszyty Naukowe AON 1999, nr 4
	2000	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Carl von Clausewitz w 200-lecie urodzin	Zeszyty Naukowe AON 2000, nr 3
Jerzy POKSIŃSKI	Memorandum Sztabu Generalnego WP w sprawie Układu Warszawskiego oraz planu rozwoju Sił Zbrojnych PRL na lata 1955 - 1965	Zeszyty Naukowe AON 2000 nr 1, Przegląd Historyczno-Wojskowy 2000 nr 1
Zygmunt MATUSZAK	Obrona na szczeblach taktycznych w Siłach Zbrojnych II RP w latach 1918 - 1939	Przegląd Wojsk Lądowych 2000, nr 9
Wojciech MIKUŁA	Mury obronne Starego Miasta	Barbakan, Warszawa 2000, nr 32
Jerzy POKSIŃSKI	Sprawa karna Michał Żymierskiego, cz. 1. Aresztowanie i śledztwo	Palestra, Warszawa 2000, nr 4
	2001	
Janusz ODZIEMKOWSKI	Redakcja naukowa wyboru źródeł do wojny polsko-sowieckiej	Ośrodek „Karta", Instytut i Muzeum gen. W. Sikorskiego w Londynie
	2002	
Włodzimierz CHOJNACKI	Korpus oficerski jako egzemplifikacja połączenia instytucji i organizacji	ZN AON 2002, nr 3-4
Mariusz KUBIAK	Problemy przygotowania obronnego społeczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej – recenzja	Myśl Wojskowa 2002, nr 5

1	2	3
Tomasz KOŚMIDER	Zapasy wojenne w Polsce w latach 1921-1926	ZN AON 2002, nr 2
Mariusz KUBIAK	Etyczne aspekty działalności politycznej	/w:/ Nowoczesna samorządność. Tradycja, współczesność, perspektywy (red. J. Podolski)
Leszek KANARSKI	Leadership in the Polish Armed Forces. From Idea to Practice	Baltic Defence Review, 2002, nr 8
Tomasz KOŚMIDER	Prace nad planem wojny w Polsce w latach 1921-1926	Przegląd Historyczno-Wojskowy 2002, nr 3
Janusz ODZIEMKOWSKI	Legenda legionów Józefa Piłsudskiego a współczesność	Niepodległość i Pamięć 1/2002
Bronisław ROKICKI Jan BORKOWSKI	Stopień ekspozycji na stresory i poziom objawów potraumatycznych u żołnierzy powracających z misji pokojowej ONZ w byłej Jugosławii	Czasopismo Psychologiczne, Tom 8, nr 2, 2002
Stanisław JACZYŃSKI	Jeńcy polscy w ZSRR po 17 września 1939 roku	Przegląd Historyczno-Wojskowy 2002, nr 4
Stanisław JACZYŃSKI	Recenzja opracowania zbiorowego pod red. gen. dyw. F. Puchały: *Zarys dziejów sztabu generalnego (Głównego) Wojska*	Na zlecenie SGWP Warszawa 2002
2003		
Mariusz KUBIAK	U źródeł świętych wojen islamu	Wojsko i Wychowanie 2003, nr 1
Mariusz KUBIAK	Walka bez stosowania przemocy w etyce M. K. Gandhiego	ZN AON 2003, nr 1
Ryszard STĘPIEŃ	Edukacja szkolna a bezpieczeństwo obywateli	Edukacja dla bezpieczeństwa 2003, nr 1
Mariusz KUBIAK	Działalność polityczna w wymiarze etycznym	Wojsko i Wychowanie" 2003, nr 2
Jeremiasz ŚLIPIEC Tomasz KOŚMIDER	Sztab Naczelnego Wodza we wrześniu 1939 roku	Myśl Wojskowa, wyd. specjalne, Warszawa czerwiec 2003
Włodzimierz CHOJNACKI	Socjologiczna analiza roli organizacji pozarządowych w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego	Zeszyty Naukowe AON Nr 1/2003
Ryszard STĘPIEŃ	Transformations in the defence education in Poland	Bezpečnostní výchowa a vzdělávání, Vojenská akademie v Brně 2003
Jerzy BIEŃKOWSKI	Evaluating defence education effectiveness in the conditions of the armed forces professionalisation	
Ryszard STĘPIEŃ	Wspólnota bezpieczeństwa a edukacja	/w:/ Unia europejska jako wspólnota bezpieczeństwa pod red. M. Kalińskiego, Warszawa 2003, ELIPSA

1	2	3
Włodzimierz CHOJNACKI	Miejsce i rola nauk humanistycznych w kształtowaniu dowódców na przykładzie wybranych armii państw NATO	/w:/ Rola i miejsce humanistyki w kształtowaniu kompetencji społecznych dowódcy w kontekście „Programu rozwoju sił zbrojnych RP w latach 2003-2008"; Materiały z konferencji zorganizowanej przez DWiPO
Leszek KANARSKI	Założenia systemu edukacji do przywództwa w przygotowaniu i doskonaleniu kadry zawodowej	
Bronisław ROKICKI		
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja pracy doktorskiej ppłka. Janusza Ropskiego: *Kompetencje interpersonalne dowódców związków taktycznych i oddziałów, a skuteczność dowodzenia*	AON, Warszawa 2003
Stanisław JACZYŃSKI	Bitwa pod Lenino (12-13.X.1943). Mity i rzeczywistość	w:/ Wojsko Polskie na froncie wschodnim z perspektywy 60-lecia: Wybrane problemy, Warszawa 2003
Stanisław JACZYŃSKI	Bitwa pod Lenino w dokumentach	
Ryszard STĘPIEŃ	Lider wojskowy, czy refleksyjny praktyk	/w:/ Lider wojskowy u progu XXI wieku pod red. M. Kalińskiego, Warszawa 2003, ELIPSA
Jerzy BIEŃKOWSKI	Jakość szkolenia w działalności lidera wojskowego	
Bronisław ROKICKI	Wiarygodność lidera	
Stanisław JARMOSZKO	Władza dowódcza na miarę XXI wieku	
Leszek KANARSKI	Edukacyjne uwarunkowania przywództwa w wojsku	
Jan BORKOWSKI	Kompetencje przywódcze lidera wojskowego	
Jan BORKOWSKI	Terroryzm jako patologia społeczna	Zeszyty Naukowe AON nr 1(50)A – numer specjalny, 2003
Leszek KANARSKI	Współczesne uwarunkowania przywództwa wojskowego	Zeszyty Naukowe AON nr 2 (51), 2003
Jeremiasz ŚLIPIEC	Heinz Guderian (1888-1954) jako teoretyk i dowódca wojskowy	Pro Memoria, 2003, nr 5(6)
Stanisław JACZYŃSKI	Generał Zygmunt Berling. Organizator i dowódca Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR	/w:/ Wojsko Polskie na Froncie Wschodnim. Wybrane problemy, Warszawa 2003
Stanisław JACZYŃSKI	Polityka sowiecka na kresach wschodnich w latach 1939-1941,	/w:/ Przemyskie zapiski historyczne, Przemyśl 2003

1	2	3
Mariusz KUBIAK	Wojna, pokój i bezpieczeństwo w myśli chrześcijańskiej	/w:/ Wojsko i Wychowanie nr 3 , 2003
Mariusz KUBIAK	Problemy wojny i pokoju w nauce społecznej Kościoła	Wojsko i Wychowanie nr 4, 2003
Zenon NOWAKOWSKI	Idea globalizacji we współczesnych stosunkach międzynarodowych	Zeszyty Naukowe AON nr 4/2003
Mariusz KUBIAK	Polskie koncepcje wojny, pokoju i bezpieczeństwa okresu Odrodzenia. Teoria i praktyka	/w:/ Dialektyka bezpieczeństwa wojny i pokoju pod red. nauk. Ryszarda Rosy, Warszawa 2003
Tomasz KOŚMIDER	Dorobek Sztabu Generalnego w zakresie planowania operacyjnego, mobilizacji i szkolenia Wojska Polskiego w latach 1921-1928	[w:] Sztab Generalny (Główny) Wojska Polskiego 1918-2003 (monografia naukowa), (red. nauk.) T. Panecki, F. Pu-chała, J. Szostak), Warszawa 2003
Jeremiasz ŚLIPIEC	Sztab Główny 1928-1939 - struktura, organizacja pracy i kierowanie Wojskiem Polskim	
Tomasz KOŚMIDER	Sztab Naczelnego Wodza we wrześniu 1939 roku	Myśl Wojskowa 2003, (wydanie specjalne – 85 lat Sztabu Generalnego 1918-2003)
Jan BORKOWSKI	Proces globalizacji	[w:] Transformacja systemowa w krajach Europy Środkowej i Wschodniej 1988-2002, pod red. T. Godlewskiego, A. Koseskiego i K. Wojtaszczyka, Bydgoszcz 2003, Akademia Bydgoska, WSH Pułtusk
Jan BORKOWSKI	Proces globalizacji	Myśl Wojskowa, nr 2, 2003
Jan BORKOWSKI	Dylematy kulturowe	Wojsko i Wychowanie, nr 1, 2003
Jan BORKOWSKI	Kompetencje przywódcze	Wojsko i Wychowanie, nr 3 i nr 5, 2003
Jan BORKOWSKI	Integracja polityczno-militarna w NATO w latach 1999-2003	Zeszyty Naukowe AON, nr 4, 2003
Jan BORKOWSKI	Zagadki terroryzmu muzułmańskiego	Myśl Wojskowa, nr 6, 2003
Jan BORKOWSKI	Biurokracja wczoraj i dziś	Wojsko i Wychowanie, nr 6, 2003
Jan BORKOWSKI	Dyskusje wokół przywództwa	Zeszyty Naukowe AON, nr 4, 2003

1	2	3
Jan BORKOWSKI	Zagrożenia społeczne towarzyszące procesowi transformacji ustrojowej w Polsce	[w:] E. Solarczyk-Ambroziak, A. Zduniak (red.), Edukacyjne wyzwania i zagrożenia początku XXI wieku, Warszawa-Poznań 2003
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja skryptu prof. dr hab. Jana Czai: *Bezpieczeństwo kulturowe Rzeczpospolitej Polskiej*	AON, 2003
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja artykułu ppłk. dr hab. Stanisława Jarmoszko: *Śmierć w walce (Próba konceptualizacji teoretycznej).*	AON, 2003
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja rozprawy doktorskiej kpt. mgr Leszka Rzeźnego: *Edukacja obronna młodzieży w systemie bezpieczeństwa RP.*	AON, 2003
Stanisław JARMOSZKO	Tendencje przemian sfery społecznej Sił Zbrojnych RP	/w:/ Socjologiczny portret wojska, dodatek specjalny WiW, Warszawa 2003
Ryszard STĘPIEŃ	Nauczyciel wobec współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego	/w:/ H. Kwiatkowska, M. Szybisz /red.nauk/ Edukacja i dialog w świecie przyszłości, Pułtusk 2003
Jeremiasz ŚLIPIEC	Lwów (1-22.11.1918) w 85 rocznicę walk lwowskich	Biuletyn AON Nr 4/2003
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja dorobku naukowego, dydaktycznego oraz rozprawy habilitacyjnej Jana Maciejewskiego: *Oficerowie Wojska Polskiego w okresie przemian społecznej struktury i wojska. Studium socjologiczne*, Wrocław 2002.	AON, 2003
Marek PLEWCZYŃSKI	Kampania zimowa Władysława Jagiełły na Podlasiu w 1390 r.	Rocznik Bialskopodlaski, T. XI., Biała Podlaska 2003
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja pracy naukowo-badawczej: *Inteligencja emocjonalna dowódców oddziałów i związków taktycznych. Badania empiryczne* opracowanej pod kierownictwem prof. dr. hab. Ryszarda Stępnia	AON, 2003
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja pracy naukowo-badawczej: *Kompetencje negocjacyjne kadry zawodowej w świetle zadań sił zbrojnych* opracowanej pod kierownictwem ppłk. dr. Leszka Kanarskiego.	AON, 2003
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja pracy naukowo-badawczej: *Wojna i pokój w tradycji islamu* opracowanej przez ppłk. dr. Mariusza Kubiaka	AON, 2003
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja pracy naukowo-badawczej: *Świat wartości żołnierzy zawodowych jako kryterium jakościowych przeobrażeń Sił Zbrojnych III RP* opracowanej pod kierownictwem ppłk. dr. Krzysztofa Lorantego	AON, 2003

1	2	3
Janusz WOJTASIK	Odrodzenie idei niepodległościowej i powstańczej na ziemiach polskich w latach 80-90 XIX wieku.	(w:) Księga Pamiątkowa dla prof. W. Zajewskiego, Gdańsk 2003
Janusz WOJTASIK	Duchowieństwo w powstaniach narodowych XVIII-XIX wieku	(w:) Rola Kościoła w tysiącletniej historii Polski, Siedlce 2003
Janusz WOJTASIK	Wspomnienie o magistrze Zbigniewie Piaseckim 1928-2002	Przegląd Historyczno-Wojskowy, Rok (LV0 Nr 2 (197), Warszawa 2003
Janusz WOJTASIK	Powstanie styczniowe (1863-1864) jako improwizowana wojna partyzancka	(w:) Powstanie styczniowe. Historia i tradycje, Warszawa 2003
Janusz ODZIEMKOWSKI	Rola Warszawy w kampanii wrześniowej	(w:) Warszawa w II wojnie światowej pod red. M. M. Drozdowskiego, Warszawa 2003
Janusz ODZIEMKOWSKI	Recenzja pracy doktorskiej J.Kapłona: *Otto Schinek – dylematy nazizmu*	UKSW 2003
Janusz ODZIEMKOWSKI	Cykl audycji radiowych w Programie II Polskiego Radia pod red. redaktora Sowy: *Marszałkowie Związku Radzieckiego*	udział w programie - luty 2003 r.
Janusz ODZIEMKOWSKI	Cykl audycji radiowych w Programie II Polskiego Radia pod red. redaktora Sowy: *Konstanty Rokosowski*	udział w programie - kwiecień 2003 r.
Janusz ODZIEMKOWSKI	Cykl audycji radiowych w Programie II Polskiego Radia pod red. redaktora Sowy: *Totalitaryzmy XX wieku*	udział w programie - maj 2003 r.
Michał KLIMECKI	Stosunki polsko-ukraińskie: kronika wydarzeń na Wołyniu i w Galicji Wschodniej 1939-1945	(w:) Polska – Ukraina: trudna odpowiedź, red. R. Niedziałko, Warszawa 2003
Michał KLIMECKI	Operacja kijowska. Na czele 3 Armii	(w:) Marszałek Edard Rydz-Śmigły. W 60. roczicę śmierci, red. K. Filipow, U. Kraśnicka, Białystok 2003
Michał KLIMECKI	Tragiczne lato 1944	Polska Zbrojna nr 32 z 10.08.2003 r.
Michał KLIMECKI	Rozdarte miasto	Polska Zbrojna nr 45 z 9.11.2003 r.
Michał KLIMECKI	Po trzech stronach barykady	Polska Zbrojna nr 49 z 7.12.2003 r.
Michał KLIMECKI	Krwawa Wigilia	Polska Zbrojna nr 51 z 21.12.2003 r.
Janusz WOJTASIK	Powstańcy 1863-1864 r. na zesłaniu syberyjskim	Rocznik Bialskopodlaski T. XI, Miejska Biblioteka Publiczna, Biała Podlaska 2003

1	2	3
Michał KLIMECKI	Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Grzegorza Ratajczyka: Żandarmeria Wojska Polskiego II Rzeczypospolitej, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Waldemara Rezmera	dla Rady Wydziału Nauk Historycznych UMK
Stanisław JARMOSZKO	Śmierć w walce (próba konceptualizacji teoretycznej)	Zeszyty Naukowe AON nr 4/2003
Stanisław JARMOSZKO	Zjawisko śmierci w kulturze organizacyjnej Sojuszu Północnoatlantyckiego	/w:/ M. Cieślarczyk, E. Pomykała /red./, "Kultura organizacyjna w Siłach Zbrojnych", Warszawa 2003
Stanisław MAKSIMIEC	Bitwa partyzancka w Lasach Janowskich 9-14 czerwca 1944 roku	/w:/ Między środkową Wisłą a Lwowem, wyd. Oficyna Wydawnicza „Ajaks" Pruszków 2003
Janusz ODZIEMKOWSKI	Die Rolle des Katholizismus in Polen der 70er Jahre des Jahrhunderts	(w:) Das verhältins von Staat und religion – unterschiedliche modelle, konzepte und erfahrungen, Ankara 2003
Jeremiasz ŚLIPIEC	Marszałek Vorwärts	Biuletyn AON, Warszawa 2003
2004		
Jan BORKOWSKI	NATO a zwalczanie terroryzmu międzynarodowego	Myśl Wojskowa nr 1, 2004
Ryszard STĘPIEŃ	Współczesna pedagogika wobec edukacji dla bezpieczeństwa	(w:) Edukacja dla bezpieczeństwa 2004, nr 1
Janusz WOJTASIK	W 210 rocznicę Insurekcji Kościuszkowskiej. Kosa „bronią wolności"	Mieszkaniec" nr 6 (338), Rok XIV,
Jan BORKOWSKI	Zagrożenia podmiotowości społecznej a proces globalizacji	(w:) Podmiotowość w edukacji ery globalnego społeczeństwa informacyjnego, red. K. Pająk i A. Zduniak, Warszawa 2004
Marek PLEWCZYŃSKI	Czesi w Wojsku Polskim na przełomie XV i XVI wieku	(w:) Polacy w Czechach, Czesi w Polsce X-XVIII w. red. H. Gmitere i W. Iwanczak, wyd. Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej, Lublin 2004
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja książki W. Chojnackiego i J. Świniarskiego: *Filozofia bezpieczeństwa. Podręcznik akademicki*, Warszawa 2004.	AON 2004

1	2	3
Stanisław JARMOSZKO	Dylematy władzy i autorytetu	(w:) W. Słomski, M. Ciszek /red./, Veritas una sed doctrina multipleks. Księga pamiątkowa ku czci prof.dr.hab. Józefa Jaronia, Siedlce 2004
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja pracy naukowo-badawczej KBN: *Zastosowanie teorii optymalizacji wielokryterialnej w diagnozie behawioralnej studentów Akademii Marynarki Wojennej*	Akademii Marynarki Wojennej 2004
Leszek KANARSKI	Leadership Education in the Polish Armed Forces	(w:) Modern Standards in Military Education. PfP International Workshop, Sofia 2003
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja dla Zeszytów Naukowych artykułu płka dr. Włodzimierza Chojnickiego: *Cywilna kontrola nad siłami zbrojnymi a profesjonalizm w państwach europejskich*	AON 2004
Anna DĘBSKA	Kobiety w społeczeństwie informacyjnym (w:) Społeczeństwo informacyjne: wizja czy rzeczywistość	AGH, Kraków 2004
Włodzimierz CHOJNACKI	Zmiana paradygmatu bezpieczeństwa wyzwaniem dla profesjonalizacji Sił Zbrojnych RP	/w:/ M. Ożóg-Radew, R. Rosa (red.), Bezpieczeństwo i prawa człowieka, Tom II Edukacja do bezpieczeństwa i praw człowieka, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2004
Jan BORKOWSKI	Przedmiot i dziedziny psychologii wojskowej i psychologii dowodzenia	/w:/ Kształcenie obywatelskie w wojsku, Nr 8/2004, wyd. Departament Wychowania i Promocji Obronności
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja wydawnicza książki T. W. Nowackiego i U. Jeruszak: *Elementy dydaktyki pracy. Próba zarysu w kontekście integracji europejskiej*	AON 2004
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja opracowania Lecha Urbańskiego: Funkcjonowanie wychowawcze wojskowej wyższej szkoły oficerskiej	AON 2004
Ryszard STĘPIEŃ	Wywiad z Minister Edukacji Narodowej i Sportu Krystyną Łybacką dla czasopisma „Edukacja dla bezpieczeństwa", Nr 3 (19) 2004 r.	Warszawa 2004

1	2	3
Krzysztof LORANTY	Kompetencje antystresowe uczniów jako element kultury bezpieczeństwa	(w:) Edukacja dla bezpieczeństwa Nr 2 (18) 2004
Jarosław PIĄTEK	Tendencje rozwojowe polskiej broni pancernej w latach 1919-1939 na tle europejskim	(w:) Wielkopolskie oddziały broni pancernej w latach 1919-1999, pod red. F. Idkowiak, J. Karwat, Poznań 2004
Jarosław PIĄTEK	Józef Smoczyk 15.3.1899-1.8.1999. z Nacławia pod Monte Cassino	Grot. Zeszyty historyczne poświęcone historii wojska i walk o niepodległość, Leszno 2004, nr 18-19
Jarosław PIĄTEK	Wykład inauguracyjny: *Kwalifikacje dowódcze wobec oblicza współczesnego środowiska walki zbrojnej. Poglądy i doświadczenia*	Zeszyty naukowe WSOWL, z. 4, Wrocław 2003,
Jarosław PIĄTEK	Generalny Inspektorat kawalerii w strukturach najwyższych władz wojskowych 1921-1926	Grot, Zeszyty historyczne poświęcone historii wojska i walk o niepodległość", Leszno 2004, nr 20
Jarosław PIĄTEK	Edward Rydz-Śmigły jako wojskowy w polskiej historiografii	(w:) Studia z dziejów polskiej historiografii wojskowej pod red. nauk. Benona Miśkiewicza, Poznań 2004, t. 7
Marek PLEWCZYŃSKI	Książe Mazowiecki Siemowit IV wobec projektów Unii Polsko-Litewskiej (1384-1385)	(w:) Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej tradycje. Studia i Szkice, pod red. M. Wagnera i J. Wojtasika, Siedlce 2004
Janusz WOJTASIK	Tradycje unijne I Rzeczypospolitej w polskiej myśli politycznej do 1918 roku	
Tomasz KOŚMIDER	Problem integracji Tatarów Polskich	
Bronisław ROKICKI	Konsultacja naukowa książki Vademecum stresu i pomocy psychologicznej w misjach wojskowych	HBW „Horyzonty" Warszawa 2004
Janusz WOJTASIK	Kształtowanie się postaw ugodowych w społeczeństwie polskim pod zaborami po powstaniu 1863-1864 roku	(w:) Studia z dziejów Polski i Europy w XIX i XX wieku, Gorzów Wlkp., 2004
Leszek KANARSKI	Przywództwo w optymalizacji procesu dowodzenia	(w:) S.Sirko (red.) Funkcjonowanie dowódcy w Siłach Powietrznych – uwarunkowania i wymagania. Materiały z sympozjum, AON Warszawa 2004

1	2	3
Jeremiasz ŚLIPIEC	Szlakiem Oręża Polskiego. Vademecum miejsc walk i budowli obronnych. T-1 w granicach współczesnej Polski	Współautorstwo książki pod redakcją naukową prof. W. J. Wysockiego, Warszawa 2004
Bronisław ROKICKI	Recenzja naukowa książki P. Lemanowicz, T. Daroszewska: Stres i pomoc psychologiczna w misjach wojskowych. Poradnik dla dowódców	HBW „Horyzonty" Warszawa 2004
Włodzimierz CHOJNACKI	Educational Role of Military Ethics in Professionalisation Process of Polish Armed Forces	(w:) Sborník Vojenská akademie v Brně, Sbornik VA Brno, červen 2004
Andrzej AKSAMITOWSKI	Działalność władz cywilnych Warszawy	[w:] Warszawa we wrześniu 1939 roku. Obrona i życie codzienne, red. Cz. Grzelak, Wyd. Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2004
Tomasz KOŚMIDER	Ludność cywilna w obronie swojej stolicy	
Janusz WOJTASIK	Wstęp i redakcja naukowa	Powstanie Styczniowe 1863-1864 jako improwizowana wojna partyzancka. Studia i szkice, red. J. Wojtasik, Wyd. AON, Warszawa 2004
Janusz WOJTASIK	Powstanie 1863-1864 – węzłowe problemy	
Janusz WOJTASIK	Kawaleria polska w latach 1863+1864	
Stanisław MAKSIMIEC	Sztuka wojenna oddziałów powstańczych w bitwach pod Węgrowem i Siemiatyczami	
Marek JASIAK	Organizacja i metody działań przeciwpartyzanckich wojsk rosyjskich w powstaniu styczniowym	
Tomasz KOŚMIDER	Organizacja Inspektoratów Armii Wojska Polskiego w okresie międzywojennym (1921-1939)	*Studia i Materiały do Historii Wojskowej,* wyd. Muzeum Wojska Polskiego, Białystok 2004
Jeremiasz ŚLIPIEC	Karl i Maria, czyli „warszawski ślad Clausewitza	Biuletyn AON, Nr 3 (21), Warszawa 2004
Jeremiasz ŚLIPIEC	Wpływ warunków geograficznych Kosowa na działania zbrojne lat dziewięćdziesiątych XX wieku i ich współczesne uwarunkowania	(w:) Sztuka wojenna we współczesnych konfliktach zbrojnych. Przemiany i tendencje rozwojowe, Zeszyty Naukowe AON, Nr 3(56) A, Numer specjalny, Warszawa 2004
Jeremiasz ŚLIPIEC Dariusz KOZEROWSKI	Posterunek obserwacyjny i kontrolny jako sposób realizacji zadań w operacjach pokojowych	Zeszyty Naukowe WSO WL im. gen. T. Kościuszki, Nr 1(131), Wrocław 2004

1	2	3
Jeremiasz ŚLIPIEC Włodzimierz NOWAK	Polsko-ukraińskie walki z Armią Czerwoną w 1920 roku na Zamojszczyźnie	Przegląd Historyczno-Wojskowy Nr 2 (202), Warszawa 2004
Leszek KANARSKI	Przywództwo w procesie dowodzenia	(w:) Przegląd Sił Powietrznych, sierpień 2004
Włodzimierz CHOJNACKI Michał KRAUZE	Wprowadzenie - ku poszukiwaniu modelowych rozwiązań w diagnozowaniu zmian w wojsku	(w:) Transformacja instytucjonalno-organizacyjna wojska na progu XXI wieku, AON, Warszawa 2004
Stefan ŚLUSARCZYK	Wyższe szkolnictwo wojskowe w nowych uwarunkowaniach	
Ryszard STĘPIEŃ	Edukacja wojskowa w obliczu wyzwań XXI wieku	
Stanisław JARMOSZKO	Modele transformacji polskiej armii	
Włodzimierz CHOJNACKI Andrzej BALASIEWICZ	Możliwości, potrzeby i perspektywy rozszerzania obszarów integracji zarządzania i pedagogiki w procesie zmian instytucjonalno-organizacyjnych w wojsku	
Mariusz KUBIAK	Kadra Wojska Polskiego wobec kodyfikacji norm moralności zawodowej	
Krzysztof LORANTY	Środowisko społeczne wojska - kreator czy inhibitor postaw moralnych kadry zawodowej	
Zenon NOWAKOWSKI	Przemiany w przygotowaniu społeczno-zawodowym oficera do sprawowania kierowniczych funkcji w wojsku	
Leszek KANARSKI	Przywództwo w edukacji wojskowej jako przejaw tworzenia nowoczesnej organizacji	
Jan BORKOWSKI	Instytucje społeczne – urządzenia i związki instytucjonalne	
Włodzimierz CHOJNACKI	Wielowymiarowość zmian instytucjonalno-organizacyjnych w wojsku a wymogi współczesności	
Włodzimierz CHOJNACKI	Ogólne wnioski wynikające z przeprowadzonych badań naukowych w obszarze transformacji wojska od instytucji do organizacji	
Leszek KANARSKI	Przywództwo przełożonych	(w:) Wymiary przywództwa w organizacji XXI wieku, Wydawnictwo Naukowe NOVUM, sp z.o.o., Płock 2004
Leszek KANARSKI Bronisław ROKICKI	Ograniczanie patologii społecznej w wojsku	(w:) Myśl Wojskowa 2004 (nr 6)

1	2	3
Tomasz KOŚMIDER	Generał Władysław Sikorski jako szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w latach 1921-1922	(w:) Generał Władysław Sikorski – jako dowódca i polityk europejski (pod red. Henryka Hermanna), wyd. A P, Siedlce 2004
Jeremiasz ŚLIPIEC	Generał Władysław Sikorski w wojnie polsko-ukraińskiej 1918-1919	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Działania wojenne na Pomorzu i Wybrzeżu do początku XIX wieku	(w:) Obrona Wybrzeża morskiego w Polsce (red. nauk. płk dr hab. W. Kaczmarek), AON, Warszawa 2004
Robert PAWLICKI	Sukces jako wartość w edukacji akademickiej	(w:) K. Jaskot, E. Radecki /red. nauk./, Pedagogika szkoły wyższej. nr 23, Szczecin – Warszawa 2004
Robert PAWLICKI	W drodze na szczyt – obraz kariery zawodowej na współczesnym rynku pracy	(w:) M. Wrońska, A. Zduniak /red. nauk./, Podmiotowość w edukacji ery globalnego społeczeństwa informacyjnego cz.4, Warszawa – Poznań 2004
Robert PAWLICKI	Formy, metody i zasady kształcenia humanistycznego współczesnych dowódców	(w:) M. Kaliński /red. nauk./, Humanistyczne wsparcie dowódcy, Warszawa 2004
Robert PAWLICKI	Służba poza granicami państwa – wyzwaniem dla edukacji międzykulturowej w wojsku	(w:) D. Kowalski, M. Kwiatkowski, A. Zduniak /red. nauk./, Edukacja dla bezpieczeństwa, Lublin –Poznań 2004
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja projektu badawczego W. Nowosielskiego: Bezpieczeństwo i promocja wojska w opinii polskiego społeczeństwa	Warszawa 2004 (na rzecz KBN)
Włodzimierz NOWAK Jeremiasz ŚLIPIEC	Polskie i ukraińskie walki z Armią Czerwoną na ukraińskim kierunku operacyjnym w 1920 roku ze szczególnym uwzględnieniem działań w obszarze Zamojszczyzny	Przegląd Historyczno-Wojskowy, 2004, nr 2
Włodzimierz NOWAK	Kawaleria „czerwonych”	[Rec.] A.Smoliński, Zarys dziejów 1 Armii Konnej 1919-1923, Grajewo 2003, Mars, nr 15/2003
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja książki E. Pomykały: Komunikowanie społeczne	AON, Warszawa 2004

1	2	3
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja książki Z. Morawskiego: Prawne determinanty pozycji, roli i statusu warstw dyspozycyjnych społeczeństwa Polski	Warszawa 2004 (na rzecz Wydawnictwa Uniwersytetu Wrocławskiego
Stanisław JARMOSZKO	Modele transformacji polskiej armii	w): W. Chojnacki /red./, Transformacja instytucjonalno-organizacyjna wojska na progu XXI wieku, Warszawa 2004
Stanisław JARMOSZKO	Kompetencje zawodowe oficera-dowódcy	(w): M. Kaliński /red./, Humanistyczne wsparcie dowódcy, Warszawa 2004
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja pracy naukowo-badawczej: Społeczne i osobowościowe mechanizmy postaw żołnierzy z poboru wobec służby wojskowej opracowanej pod kierownictwem ppłk. dr. Krzysztofa Lorantego	AON, Warszawa 2004
Stanisław JARMOSZKO	Recenzja pracy naukowo-badawczej: Empiryczna analiza kultury organizacyjnej jednostek o strukturze wielonarodowej opracowanej pod kierownictwem płk. dr. Włodzimierza Chojnackiego	AON, Warszawa 2004
Stanisław JARMOSZKO	Kompetencje społeczne w służbowej i pozasłużbowej działalności oficera	(w:) Kształtowanie kompetencji społecznych żołnierzy red. ppłk. dr. M. Kaliński, Polskie Przedsiębiorstwo Geodezyjno-Kartograficzne S.A. Drukarnia KART, Warszawa 2004
Włodzimierz CHOJNACKI	Rola Akademii Obrony Narodowej w kształtowaniu kompetencji społecznych absolwentów	
Leszek KANARSKI	O strukturze kompetencji społeczno-zawodowych współczesnych dowódców	
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja projektu badawczego zgłoszonego na konkurs w Ministerstwie Nauki i Informacji: *Żołnierze polscy w misjach pokojowych i innych operacjach poza granicami kraju w latach 1953-1989*	Warszawa 2004
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja wydawnicza książki M. Kalińskiego: *Tradycja i współczesność przysposobienia wojskowego młodzieży szkolnej*	Warszawa 2004
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja pracy naukowo-badawczej: Charakterystyka przywództwa we współczesnych armiach, pod kier. nauk. prof. B. Szulca	Warszawa 2004
Janusz ODZIEMKOWSKI	Indoktrynacja komunistyczna w Wojsku Polskim 1943-1956	(w:) SBORNIK, Vojenské Akademe v Brnê, Brno 2004
Jeremiasz ŚLIPIEC	Garnizon sulechowski i jego jednostki w latach 1698-1919	(w:) Biuletyn AON, nr 4(22) 2004

1	2	3
Leszek KANARSKI	Uniwersalne wartości przywództwa	(w:) Megatrendy przywództwa, Centrum Kreowania Liderów, Warszawa 2004
Jan BORKOWSKI	Społeczno-psychologiczna analiza terroryzmu XXI wieku: przyczyny i skutki	(w:) Służba żołnierzy i funkcjonariuszy służb państwowych wykonujących zadania w warunkach ekstremalnych red. O. Truszczyński i in., wyd. DWiPO MON i Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury Fizycznej, Warszawa 2004
Stanisław ARMOSZKO	Tendencje rozwoju współczesnych sił zbrojnych	(w:) J. Zajdzik, T. Iwanek /red./, Socjologiczne aspekty wojska i obronności', Warszawa 2004
Mariusz KUBIAK	O bezpieczeństwie w perspektywie kulturowej	
Andrzej AKSAMITOWSKI	Generał Józef Kuropieska – komendant Akademii sztabu generalnego Wojska Polskiego w latach 1964-1968	(w:) Kształcenie obywatelskie w wojsku, Z. 9, Generał Kuropieska żołnierz-patriota, red. Jerzy Tomczyk, Warszawa 2004
Andrzej AKSAMITOWSKI	Armageddon. Megiddo – pierwsza bitwa	(w:) Taktyka i strategia. Military Magazyn Historyczny, 2004, nr 4 (12)
Marek PLEWCZYŃSKI	Pochodzenie terytorialne rotmistrzów za ostatnich Jagiellonów (1506-1573)	(w:) Czyn zbrojny w dziejach narodu polskiego, Siedlce 2004, Wyd. Akademii Podlaskiej
Marek PLEWCZYŃSKI	Starzechowski Wojciech (zm. 1556)	(w:) Polski Słownik Biograficzny, T. XLII , Z, 174, Kraków 2004
Marek PLEWCZYŃSKI	Staszkowski Jan (zm. 1536)	(w:) Polski Słownik Biograficzny, T. XLII, z. 175, Kraków 2004
2005		
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja wydawnicza książki prof. Włodzimierza Goriszowskiego: *Badania pedagogiczne w zarysie*	Warszawa 2005
Ryszard STĘPIEŃ	Nauczyciele wobec realnych zagrożeń bezpieczeństwa uczniów w środowisku szkolnym	(w:) Edukacja dla bezpieczeństwa 2005, Nr 1(22) 2005

1	2	3
Ryszard STĘPIEŃ	O istocie bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego	(w:) Edukacja dla bezpieczeństwa 2005, Nr 2 (23) 2005
Stanisław JARMOSZKO	Kompetencje zawodowe oficera w kontekście wyzwań globalizacji	(w:) „Myśl Wojskowa", nr 1/2005
Jeremiasz ŚLIPIEC	Recenzja wydawnicza opracowania Macieja Milczanowskiego: Wyprawa Aleksandra Wielkiego 336-323 p.n.e.	dla Wydawnictwa Uniwersytetu Rzeszowskiego
Leszek KANARSKI	Leadership Concept in a Democratic Country's Armed Forces	(w:) Provocari la adresa securitatii si strategiei la inceputul secolului XXI, Universitatii Nationale de Aparare, Bucuresti 2005
Tomasz KOŚMIDER	Przebieg działań militarnych w południowo-wschodniej Polsce w 1944 roku – wybrane aspekty	(w:) Tędy szli... Operacja Karpacko-Dukielska – retrospekcja 60 lat później, pod red. nauk. W. Wróblewskiego, Wydawnictwo *ruthenus*, Krosno 2004
Jeremiasz ŚLIPIEC	Wybrane aspekty walk w terenie górzystym na przykładzie Operacji Karpacko-Dukielskiej 1944 roku	
Andrzej AKSAMITOWSKI	Karpaty jako teren działań wojennych jesienią 1944 roku	
Leszek KANARSKI	Leadership in the Social and Professional Competence Structure of Contemporary Commanders	(w:) Současnė podminky profesionální vojenskė služby. Sbornik přispěvků z mezinárodniho seminare konanėho na Univerzitě obrany v Brně 23. listopadu 2004, Univerzita obrany v Brnė, Brno 2005
Ryszard STĘPIEŃ	Humanistic framework of education of the professional staff in the Polish armed forces	
Włodzimierz CHOJNACKI	Professionalism versus deprofessionalism in democratic state	
Włodzimierz CHOJNACKI	Armed Forces in changing security environment	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Garnizon Sulechowski i jego jednostki w latach 1920-1945	(w:) Biuletyn AON, styczeń –marzec 2005 r., nr 1(23)
Jarosław PIĄTEK	Der polnische Soldat und sein Vaterland	/w:/ Der Panzer-Spähtrupp - Soldaten und Heimat: ein Schwieriges Verhältnis?, Nachrichtenblatt Nr 38, Juni 2005
Leszek KANARSKI	Przywództwo w strukturze kompetencji zawodowych kadry	(w:) Myśl Wojskowa, 5 (640), Warszawa 2005
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Anny Orzyłowskiej: *Umiejętności społeczne dowódców szczebla podstawowego a standardy NATO*	Rada Wydziału Wojsk Lądowych AON, Warszawa 2005

1	2	3
Tomasz KOŚMIDER	Ministrowie spraw wojskowych: Aleksander Osiński i Stanisław Szeptycki	(w:) Ministrowie spraw wojskowych 1918-1944. Z badań nad polityką wojskową Polski pod red. M. Jabłonowski, Pułtusk 2005
Andrzej AKSAMITOWSKI	Ministrowie spraw wojskowych: Stefan Majewski, Lucjan Żeligowski, Juliusz Tarnawa-Malczewski	
Ryszard STĘPIEŃ	Przedmowa	(w:) Patriotyzm, Obronność i Bezpieczeństwo Obywateli, suplement do kwartalnika „Wiedza Obronna", Nr 2 (42) 2005, Warszawa 2005
Ryszard STĘPIEŃ	Wychowanie patriotyczno-obronne wobec zagrożeń bezpieczeństwa	
Andrzej AKSAMITOWSKI	Karpaty jako teren działań wojennych jesienią 1944 r. [Karpaty ako miesto bojových operácii na jeseň roku 1944]	(w:) Karpatsko-duklianska operácia – plány, realita, výsledky (1944-2004), wyd. Ministerstv obrany SR, Bratislava 2005
Jeremiasz ŚLIPIEC	Wybrane aspekty walk w terenie górzystym na przykładzie operacji karpacko-dukielskiej 1944 roku [Wybrané aspekty bojov v horskom teréne na príklade karpatsko-duklianskiej operacie v roku 1944]	
Tomasz KOŚMIDER	Przebieg działań militarnych w południowo-wschodniej Polsce w 1944 roku. Wybrane aspekty, [Priebeh vojenskych udalosti v juhowychodnom Pol'sku v roku 1944. Vybrane aspekty]	
Ryszard STĘPIEŃ	O potrzebie kształcenia i doskonalenia nauczycieli	(w:) Edukacja dla bezpieczeństwa 2005, nr 5
Krzysztof LORANTY	Odległe następstwa stresu traumatycznego	
Lech ZACHER	Environmental Aspects of Security	(w:) K.Żukrowska (red.) Europe and Complex Security Issues, Warsaw 2005, Instytut Wiedzy
Lech ZACHER	Edukacja, wiedza, innowacyjność - potrzeba stymulacji, strategii i synergii	w zbiorze Strategia Lizbońska – nowe wyzwania dla Polski, Warszawa 2005, Senat RP
Tomasz KOŚMIDER Jeremiasz ŚLIPIEC	Działania zbrojne na obszarze Kosowa w latach 90. XX wieku. Doświadczenia i wnioski	(w:) Grot – Zeszyty Historyczne 2005, wyd. Instytut Historyczny Grota Roweckiego w Lesznie, nr 24

1	2	3
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja opracowania naukowo badawczego: *Analiza porównawcza sprawowania władzy w jednostkach wojskowych o strukturze narodowej i wielonarodowej (synteza z badań)*, autorstwo: W. Chojnacki, K. Doktór, M. Obrusiewicz, M. Wachowicz	AON, Warszawa 2005
Ryszard STĘPIEŃ	Aktualne tendencje w dydaktyce szkoły wyższej,	(w:) Humanistyczne kompetencje oficerów wobec wyzwań współczesności, red. nauk.: Stanisław Jarmoszko, Ryszard Stępień, wyd. AON, Warszawa 2005
Stefan ŚLUSARCZYK	Uwarunkowania modernizacji kształcenia ustawicznego oficerów Sił Zbrojnych RP	
Jan BORKOWSKI	Profesjonalne kompetencje społeczne przełożonego	
Leszek KANARSKI	Sukces zawodowy absolwentów szkół wojskowych	
Robert PAWLICKI	Znaczenie kompetencji kulturowych	
Włodzimierz CHOJNACKI	Znaczenie zmian paradygmatów kulturowych w edukacji dla bezpieczeństwa europejskiego	
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja wydawnicza książki Wiesława Kubielskiego: *Podstawy pomiaru, konstruowania i ewaluacji testu dydaktycznego*	WSP TWP Szczecin
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja wydawnicza książki Wiesława Wojciecha Kubielskiego: Praca magisterska w pedagogice (Metodologia, Konstrukcja, Ocena)	
Ryszard STĘPIEŃ	Recenzja rozprawy doktorskiej mjr. mgr. inż. Jarosława Siudy: *Znajomość języków obcych w Wojsku Polskim. Wymagania i potrzeby w procesie integracji z NATO*	Rada Wydziału Strategiczno-Obronnego, AON, Warszawa 2005
Tomasz KOŚMIDER	Marszałek Józef Piłsudski a problem przygotowania państwa polskiego na wypadek wojny (1921-1923)	(w:) Józef Piłsudski (1867-1935). Polityk – Wódz – Mąż Stanu, wyd. Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005
Jarosław PIĄTEK	Józef Piłsudski jako organizator sił zbrojnych niepodległego państwa	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Garnizon sulechowski i jego jednostki w latach 1698-1919	/w/ Dzieje militarne Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej oprac. zbiorowe red. nauk. D. S. Kozerawski, Warszawa 2005
Stanisław MAKSIMIEC	Wojna siedmioletnia w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej	
2006		
Ryszard STĘPIEŃ	Pedagogika dialogu wobec potrzeby tworzenia bezpiecznej szkoły	(w:) Edukacja dla bezpieczeństwa 2006, nr 1 (27)
Czesław MARCINKOWSKI	Zdrowie psychiczne w działaniach bojowych	Przegląd Wojsk Lądowych, Nr 4/2006
Czesław MARCINKOWSKI	Weterani	(w:) Wojska Lądowe, Nr 8/2006

1	2	3
Zbigniew GNAT-WIETESKA	Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej w latach 1926-1939	(w:) Niepodległość i Pamięć, Nr 1 (22)
Stanisław MAKSIMIEC	Recenzja wydawnicza monografii Piotr Saja: Armia „Lublin" 1939	wyd. Szkice Podlaskie, Akademia Podlaska, Siedlce 2006
Tomasz KOŚMIDER	Polskie planowanie wojenne okresu międzywojennego jako obszar badawczy współczesnej historii wojskowej	(w:) Polska historiografia wojskowa wobec wyzwań badawczych i politycznych XXI wieku (VIII Forum Historyków Wojskowych) red. T. Dubicki i T. Panecki, wyd. Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2006
Andrzej AKSAMITOWSKI	Z badań nad nowożytnymi fortyfikacjami europejskimi z perspektywy XXI wieku	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Rola historii sztuki wojennej w kształceniu dowódczo-sztabowym na progu XXI wieku	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Rozwój poglądów na operacje wojsk lądowych w europejskiej myśli wojskowej okresu nowożytnego	Zeszyty Naukowe AON, Nr 1 (68)
Marek TROSZYŃSKI	Fotografia cyfrowa – reaktywacja autora	(w:) Era społeczeństwa informacyjnego. Wyzwania, szanse, zagrożenia, red. J. Kleban, W. Wieczerzycki, Poznań 2005,
Ryszard STĘPIEŃ	Edukacja wielokulturowa a bezpieczeństwo	(w:) Edukacja dla bezpieczeństwa 2006, nr 4 (30)
Stanisław MAKSIMIEC	Dowodzenie w powstaniu warszawskim. Relacje między Komendą Główną Armii Krajowej a dowództwem powstania	(w:) Militarne aspekty powstania warszawskiego (red. H. Królikowski i P. Matusek), wyd. Akademia Podlaska w Siedlcach, Siedlce 2006
Jeremiasz ŚLIPIEC	Wybrane aspekty dowodzenia szczebla strategicznego i operacyjnego strony polskiej i rosyjskiej w wojnie 1919-1920	(w:) Bitwa Warszawska 1920 roku w obronie niepodległości, opracowanie zbiorowe red. naukowa J. Odziemkowski, Warszawa 2006
Marek TROSZYŃSKI	Stare obrazy w nowych mediach? Kodowanie cyfrowe a odbiór komunikatu wizualnego	(w:) Co widać, red. J. Karczmarek, M. Krajewski, Poznań 2006
Jeremiasz ŚLIPIEC	Polski wysiłek zbrojny w latach drugiej wojny światowej (1939-1945)	(w:) Druga wojna światowa 60 lat po zakończeniu i jej konsekwencje, red. nauk. W. Wróblewski, Krosno 2006

1	2	3
Tomasz KOŚMIDER	Miejsce i rola Kosowa w konflikcie bałkańskim	(w:) Konflikty współczesnego świata (red. G. Ciechanowski i J. Sielski), Toruń 2006
Stanisław MAKSIMIEC	Wojna rosyjsko-czeczeńska (1994-1996)	Rocznik IBN (Instytut Badań Naukowych im. gen. E. Rozłubirskeigo), t. III/2005, Warszawa 2006
Tomasz KOŚMIDER Jeremiasz ŚLIPIEC	Generał Henry Humphrey Evans Lloyd – jako prekursor teorii operacji w europejskiej myśli wojskowej	(w:) Myśl Wojskowa 2006, Nr 6
Lech ZACHER	Posłowie: kontrowersje wokół globalizacji	(w:) J. A. Scholie, Globalizacja – krytyczne wprowadzenie, Oficyna Wydawnicza Humanitas, Sosnowiec 2006
Lech ZACHER	Multilog europejski o przyszłości	(w:) A. Stępień-Kuczyńska, T. Jałmużna (red.), Dialog europejski Zachód – Wschód. Polityka – gospodarka, społeczeństwo, wyd. A. Marszałek, Toruń 2006
Tomasz KOŚMIDER	Mazowsze i Modlin w polskim planowaniu militarnym okresu międzywojennego (1921-1939)	(w:) A. Aksamitowski red., 200 lat Twierdzy Modlin (1806-2006), wyd. Towarzystwo Przyjaciół Twierdzy Modlin, Modlin 2006
Andrzej AKSAMITOWSKI	Wstęp	
Andrzej AKSAMITOWSKI	Rola Twierdzy Modlin w wojnie polsko-rosyjskiej 1920 roku	
Tomasz KOŚMIDER	Utrwalenie dwubiegunowego podziału świata. Powstanie bloków polityczno-wojskowych	(w:) Międzynarodowe uwarunkowania zimnej wojny red. W. Wróblewski, wyd. Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2006
Stanisław MAKSIMIEC	Prowadzenie działań przeciwpartyzanckich na Lubelszczyźnie, na przykładzie niemieckiej operacji „Sturmwind" w czerwcu 1944 roku	(w:) Działania przeciwpartyzanckie. Historia i współczesność, red. nauk. L. Wyszczelski i J. Ślipiec, wyd. AON, Warszawa 2006

1	2	3
Dariusz KOZERAWSKI	Polish Military Contingents in UN and NATO's Peace Support Operations in Balkans in Aspect of Experiences (1992–2006)	[w:] "Taktika 2006". Perspektivy a trendy rozvoje taktiky, Brno 2006
Dariusz KOZERAWSKI	The Peace Activity in Educational Process of General Tadeusz Kościuszko Land Forces Military Academy on base of Polish Military Forces' Experiences (1973-2005)	(w:) Education of Officers in Selected NATO Armies, red. W. Horyń, wyd. Uniwersytet Wr., Wrocław 2006
Dariusz KOZERAWSKI	Sposoby realizacji osłony wojsk na szczeblu pod-oddziału w misjach stabilizacyjnych według poglądów WSOWLąd	(w:) Wojska lądowe w działaniach stabilizacyjnych poza granicami kraju na przykładzie doświadczeń misji w Iraku, red. K. Klupa, R. Kałuży, wyd. WSOWLąd, Wrocław 2006
Ryszard STĘPIEŃ	Edukacja dla bezpieczeństwa	/w/ red. J. Flis, R. Jakubczak, wyd. Bellona, Warszawa 2006
Krzysztof LORANTY	Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku	
Agnieszka LEGUCKA	Pomarańczowa rewolucja" – wybór strategiczny w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa Ukrainy	Zeszyty Naukowe AON", 2 (63)/2006
Ryszard STĘPIEŃ	Development of Didactics In Military Higher Schools	(w:) Education of Officers in Selected NATO Armies, Wojciech Horyń (red.), Wrocław 2006, Wyd UWr.
Zbigniew GNAT-WIETESKA	Podziemie niepodległościowe w Garwolińskiem w latach 1944-1947	(w:) Przeciw narzuconej władzy. Podziemie niepodległościowe w Garwolińskiem, na Południowym Podlasiu i Wschodnim Mazowszu w latach 1944-1951, Garwolin – Warszawa 2006
Zbigniew GNAT-WIETESKA	Marian Bernaciak „Orlik"	
Agnieszka LEGUCKA	Seminarium „Przemysł obronny i bezpieczeństwo. Polska i Francja w Europie" Międzynarodowy Salon Przemysłu Obronnego, Kielce, 31 sierpnia 2005 r.	Myśl Wojskowa", 1/2006
Agnieszka LEGUCKA	Polish-Belarusian and Polish-Ukrainian Relationship as part of new neighbourhood policy of European Union, (Stosunki Polski z Białorusią i Ukrainą jako element nowej polityki sąsiedzkiej Unii Europejskiej)	(w:) Polonia, estado miembro de la UE y su política exterior, "Lamusa Digital", Nr 7, 2006
Agnieszka LEGUCKA	Sprawozdanie z sympozjum: Podział odpowiedzialności za bezpieczeństwo europejskie pomiędzy NATO i Unią Europejską	Zeszyty Naukowe AON", 2 (63)/2006
Agnieszka LEGUCKA	Reforma sił zbrojnych na Ukrainie	Myśl Wojskowa", nr 4, 2006

1	2	3
Agnieszka LEGUCKA	Euroatlantyckie perspektywy Ukrainy	(w:) Podział odpowiedzialności za bezpieczeństwo Europy pomiędzy NATO i Unię Europejską. Materiały z sympozjum, Warszawa 2006
Jeremiasz ŚLIPIEC	Recenzja wydawnicza podręcznika: Artur Bilski, ABC NATO	Warszawa 2006
Agnieszka LEGUCKA	Państwa WNP wobec terroryzmu	(w:) Współczesny wymiar terroryzmu, Z. Piątek (red. nauk), Zielonka, 5 październik 2006
Jeremiasz ŚLIPIEC Andrzej AKSAMITOWSKI	„Poznański Czerwiec'56". Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez Akademię Obrony Narodowej 13 czerwca 2006 roku	Zeszyty Naukowe AON", Numer Specjalny, Nr 3(64)A, Warszawa 2006
Jeremiasz ŚLIPIEC	Recenzja naukowa opracowania zbiorowego: Zapiski irackie. Relacje i wspomnienia uczestników IV zmiany PKW Irak	Żagań 2006
Jeremiasz ŚLIPIEC	Recenzja wydawnicza książki: J.Micewski, G. Proskura, 6. Brygada Desantowo-Szturmowa im. gen. bryg. Stanisława F. Sosabowskiego. Historia i dzień dzisiejszy	Warszawa 2006
Jeremiasz ŚLIPIEC	Recenzja książki naukowej: Zamach czy katastrofa w Gibraltarze? Tadeusz A. Kisielewski, zamach. Tropem zabójców generała Sikorskiego", Poznań 2005	Przegląd Historyczno-Wojskowy, Nr 3(213), Warszawa 2006
Andrzej AKSAMITOWSKI	Opracowanie haseł do encyklopedii: *Czerniakowski port, Czerniaków, Dąbrowskiego Jana Henryka im. fort, Mokotów fort, Piłsudskiego Józefa im. fort, Służew fort, Służewiec fort, Szczupak grupa*	(w:) Wielka ilustrowana Encyklopedia Powstania Warszawskiego, t. I, Działania zbrojne, red. nauk. P. Rozwadowski, wyd. Bellona, Warszawa 2005-6
Krzysztof DRABIK	Konflikt moralny na tle uwarunkowań służby wojskowej	(w:) Myśl Wojskowa, 2/2006
Janusz ODZIEMKOWSKI	Bitwa warszawska 1920 roku w obronie niepodległości,	(red. nauk.), wyd. Muzeum Niepodległości Warszawa 2006
Andrzej AKSAMITOWSKI	Obronna rola rzek północnego Mazowsza w lipcu i sierpniu 1920 roku	(w:) Bitwa warszawska 1920 roku w obronie niepodległości
Andrzej AKSAMITOWSKI	Bitwa o Faludżę (8-30 listopada 2004 r.)	(w:) Konflikty współczesnego świata, red. G. Ciechanowski i J. Sielski, wyd. A. Marszałek, Toruń 2006,

1	2	3
Andrzej AKSAMITOWSKI	Skład organizacyjny jednostek Wehrmachtu i Armii Czerwonej walczących w Karpatach w 1944 roku. Charakterystyka dowódców	(w:) Druga wojna światowa w 60 lat po zakończeniu i jej konsekwencje, red. W. Wróblewski, wyd. Ruthenus, Krosno 2006
Juliusz TYM	Uzupełnienia do artykułu 1 Pułk Ułanów Wielkopolskich	Przegląd Historyczno-Wojskowy" 2006, nr 4
Jeremiasz ŚLIPIEC	Wybrane aspekty sztuki wojennej polskich wojsk lądowych na Zachodzie w 1944 roku	(w:) Boje polskie na Zachodzie w 1944 roku, wyd. WBBH, Warszawa 2006
Czesław MARCINKOWSKI	Uwagi o doświadczeniach z udziału polskich kontyngentów wojskowych w operacji w Iraku	(w:) Irak 2006 – osłona młodej demokracji. Materiały z konferencji naukowej AON, Warszawa 2006
Czesław MARCINKOWSKI	Wybrane elementy sztuki wojennej w świetle współczesnych konfliktów zbrojnych	(w:) Sztuka wojenna we współczesnych konfliktach zbrojnych – przemiany i tendencje rozwojowe. Materiały z konferencji naukowej AON, Warszawa 2006
2007		
Stanisław MAKSIMIEC	Przygotowania wojenne Lubelszczyzny	Myśl Wojskowa 2007, nr 1
Ryszard STĘPIEŃ	Edukacja wielokulturowa a bezpieczeństwo	Edukacja dla Bezpieczeństwa", nr 4, Warszawa 2006
Agnieszka LEGUCKA	Instytucjonalizacja współpracy polsko-ukraińskiej w sferze bezpieczeństwa	Zeszyty Naukowe AON, 2007, nr 1 (66)
Andrzej PIECZYWOK	Wpływ motywacji na kształtowanie się postaw społecznych studentów	(w:) Odpowiedzialność społeczna uczelni wyższej, red. W. Horyń i R. Jasiński, wyd. Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych, Politechnika Wrocławska, Wrocław 2007
Andrzej PIECZYWOK	Kształtowanie postaw społecznych studentów w trakcie zajęć z wykorzystaniem nowoczesnych środków dydaktycznych	
Andrzej PIECZYWOK	Motywacyjne aspekty dowodzenia w oddziałach i pododdziałach artylerii	(w:) Dowodzenie oddziałami i pododdziałami artylerii w walce. Materiały z sympozjum naukowego, wyd. AON, Warszawa 2007

1	2	3
Andrzej PIECZYWOK	Charakterystyka wybranych grup dotkniętych wykluczeniem społecznym	(w:) Edukacja dorosłych wobec zjawiska marginalizacji. (red. A. Fabiś), wyd. Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Mysłowicach, Mysłowice 2007
Dariusz KOZERAWSKI	Rola i zadania kobiet oficerów Wojska Polskiego w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych w procesie utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego w latach 1973-2006	(w:) Kobiety w grupach dyspozycyjnych (red. K. Dojwa, J. Maciejewski), wyd. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2007
Andrzej PIECZYWOK	Rola i znaczenie kobiet w środowisku i zawodzie w aspekcie historycznym	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Afganistan w ocenie Oddziału II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego z 1928 roku	Zeszyty Naukowe AON", 2007, nr 1 (66)
Krzysztof LORANTY	Współpraca i agresja. Pedagogiczne implikacje ewolucyjnych wyjaśnień relacji interpersonalnych i międzygrupowych	(w:) Czynić świat bardziej bezpiecznym, t.II, praca pod red. A. Cudowska i J. Kunikowski, wyd. Akademia Podlaska, Siedlce 2007
Agnieszka LEGUCKA	Fiasko „wschodniego wymiaru" Unii Europejskiej?	(w:) Polska i Ukraina w kształtowaniu bezpieczeństwa europejskiego, J. Buczyński, H. Binkowski (red.), Przemyśl 2007
Agnieszka LEGUCKA	Bilans polskiego członkostwa w Unii Europejskiej	(w:) Studia Polonica, Materiały naukowo-dydaktyczne dla studentów filologii polskiej, Kaliningrad 2007
Agnieszka LEGUCKA	Sprawozdanie z konferencji Europa XXI wieku. Perspektywy i uwarunkowania rozwoju, Słubice 1-2 luty 2007 roku	Zeszyty Naukowe AON", 2007, nr 1 (66)
Jeremiasz ŚLIPIEC Małgorzata WIŚNIEWSKA	Sprawozdanie z konferencji: Kultura chrześcijańska w zjednoczonej Europie	Zeszyty Naukowe AON", 2007, nr 1 (66)
Andrzej AKSAMITOWSKI	Die Traditionen der Kavallerie der polnischen Streikräfte	(w:) Der Panzerspähtrupp Nachrichtenblatt, nr 41, April 2007
Zbigniew GNAT-WIETESKA	Służba Cywilna Narodu	(w:) Niepodległość i Pamięć, nr 26/2007

1	2	3
Jeremiasz ŚLIPIEC	Poglądy na obronność państwa i kierowanie siłami zbrojnymi podczas wojny w świetle wybranych artykułów „Pism zbiorowych Józefa Piłsudskiego"	(w:) Bezpieczeństwo międzynarodowe a bezpieczeństwa państwa, t. 2, „Wybrane aspekty bezpieczeństwa" red. naukowa J. Piątek i R. Podgórzańska, Szczecin 2007
Janusz ZUZIAK	Polish Armed Forces in the International Peacekeeping Operations 1953-2006	(w:) Exiting War. Post Conflict Military Operations. 6 International Conference Military History Working Group, wyd. Vojensky historicky ustav Service de La Defense, Bratislava – Chateau de Vincennes 2007
Tomasz KOŚMIDER	Recenzja naukowa pracy: *Bałkany. Etnokulturowe podłoże konfliktów*, pod redakcją W. Konarskiego i A. Koseskiego (w:) Problemy bezpieczeństwa, nr 1/2007, Krakowska Szkoła Wyższa im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego,	Kraków 2007
Dariusz KOZERAWSKI	Polityczno-prawne aspekty prowadzenia międzynarodowych operacji pokojowych w drugiej połowie XX wieku (1948-1999),	(w:) Działania wojenne, pokojowe i stabilizacyjne prowadzone w warunkach szczególnych w XX i XXI wieku. Konflikty – doświadczenia – bezpieczeństwo, red. D. S. Kozerawski, wyd. A. Marszałek, Toruń 2007
Stanisław MAKSIMIEC	Działania taktyczne w terenie górzystym w wojnie rosyjsko - czeczeńskiej (1994-1996)	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Natarcie w terenie górzystym. Kontekst historyczny prowadzenia działań zaczepnych w górach ze szczególnym uwzględnieniem doświadczeń Wojska Polskiego do połowy lat pięćdziesiątych XX wieku	
Czesław MARCINKOWSKI	Operacje pokojowe w terenie o charakterze górskim	
Janusz ZUZIAK	Raporty podporucznika rezerwy Wiktora Lamota z Cerizay	(w:) Grot. Zeszyty Historyczne, nr 28 /2007, wyd. Instytut im. gen. Stefana „Grota" Roweckiego
Zbigniew GNAT-WIETESKA	Podpułkownik Henryk Krajewski ps. „Wicher", „Eryk", „Bak", „Trzaska", „Leśny" (1898-1989)	(w:) Rocznik Wołomiński, t. III, Wołomin 2007
Andrzej PIECZYWOK	Zarządzanie wiedzą przez nauczycieli akademickich w podmiotowym procesie kształcenia (Knowledge Management Performed by Academic Teachers in Educational Process)	(w:) Zeszyty Naukowe AON, Nr 3 (68), Warszawa 2007
Krzysztof LORANTY	Świat wartości żołnierzy zawodowych (Values of Professional Soldiers)	(w:) Zeszyty Naukowe AON, Nr 3 (68), Warszawa 2007

1	2	3
Andrzej PIECZYWOK	Nauczyciel wojskowy jako podmiot działania edukacyjnego	(w:) Kwartalnik Bellona, Nr 1/2007 (649)
Andrzej PIECZYWOK	Kształcenie i doskonalenie profesji nauczyciela andragoga wobec wyzwań współczesności	(w:) Nauczyciel andragog w społeczeństwie wiedzy, red. W. Horyń i J. Maciejewski, wyd. Uniw.Wr., Wrocław 2007
Andrzej PIECZYWOK	Aksjologiczne i teleologiczne dylematy oficerów	(w:) Kwartalnik Bellona nr 3/2007 (651),
Jan BORKOWSKI	Cele terroryzmu i terroru	(w:) Kwartalnik Bellona nr 3/2007 (651)
Jeremiasz ŚLIPIEC	Gen. Władysław Anders w bojach o niepodległość Rzeczypospolitej	(w:) Kwartalnik Bellona nr 3/2007 (651)
Andrzej PIECZYWOK	Shaping Competence Among Officers in a Military Academy	(w:) Economics and Management (Ekonomika a Management), wyd. Uniwersity of Defence / Czech Republic, Nr 2/2007
Dariusz KOZERAWSKI	Kształtowanie się wyższego szkolnictwa wojskowego w Polsce (1945-1967)	(w) Zeszyty Naukowe WSOWL" Nr 1/2007
Dariusz KOZERAWSKI	Współpraca wyższych uczelni wojskowych z krajowymi i zagranicznymi ośrodkami naukowo-dydaktycznymi w latach 1947–1967	(w) Zeszyty Naukowe WSOWL" Nr 1/2007
Krzysztof DRABIK	Godność umierania jako podstawowy problem etyczny	(w:) Etyka wobec sytuacji granicznych, red. D. Probucka, wyd. Oficyna Wydawnicza „Impuls", Kraków 2007
Katarzyna MASŁOWSKA-BADŹMIROWSKA	Kształtowanie się systemu ochrony dzieci i młodzieży w mediach audiowizualnych w Polsce – zarys podstawowych zagadnień	(w:) Czego obawiają się ludzie?, M. Libiszowska-Żółtkowska (red.), Wyd. UW, Warszawa 2007
Jeremiasz ŚLIPIEC	Powietrzno-lądowy wymiar walki zbrojnej na przykładzie bitwy o Kretę (maj 1941 r.), s. 211-229. [ISBN 978-83-7051-424-2].	(w:) Druga wojna światowa w Europie 1939-1945 – aspekty militarne, red. H. Królikowski i P. Matusek, Siedlce 2007
Jeremiasz ŚLIPIEC	Hans von Seeckt jako dowódca operacyjny i teoretyk wojskowy	(w) Kwartalnik Bellona, Nr 1/2007 (649),
Jeremiasz ŚLIPIEC	Alfred von Schlieffen: działalność wojskowa i teoretyczna	(w) Kwartalnik Bellona, Nr 2/2007

1	2	3
Jeremiasz ŚLIPIEC	Generał Władysław Anders w bojach o niepodległość Rzeczypospolitej	(w) Kwartalnik Bellona, Nr 3/2007 (651),
Juliusz S.TYM	Przyczynki do dziejów barwy formacji kawalerii garnizonu Poznań w latach 1918–1939	(w:) Arsenał Poznański, 2007, nr 1 (32)
Juliusz S.TYM	Pierwsze ćwiczenia wspólne, międzybrygadowe i międzydywizyjne zmotoryzowanej 10 Brygady Kawalerii	(w:) Przegląd Historyczno-Wojskowy, 2007, nr 3
Juliusz S.TYM	Oficer sztabowy i dowódca wielkich jednostek kawalerii w systemie szkolenia kawalerii	(w:) Studia i Materiały do Dziejów 2 Korpusu Polskiego,Leszno 2007
Juliusz S.TYM	Generał Władysław Anders jako dowódca w kampanii 1939 roku	(w:) Biuletyn Wojskowej Służby Archiwalnej, 2007, nr 29
Juliusz S.TYM	RECENZJA: Los infernos picadores, czyli opowieść o Lansjerach Nadwiślańskich, Andrzej Ziółkowski, Pułk Jazdy Legionowej. Pułk Lansjerów Nadwiślańskich 1799–1815, Warszawa 2006	(w) Przegląd Historyczno-Wojskowy, 2007, nr 2
Juliusz S.TYM	Drogi do wojsk aeromobilnych. Narodziny koncepcji zwiększonej ruchliwości taktycznej, cz. 1	Poligon, 2007, nr 2,
Juliusz S.TYM	Od dragona do dowódcy brygady. Władysław Anders jako oficer kawalerii	Mówią Wieki, 2007, nr 11,
Czesław MARCINKOWSKI	Opinia (recenzja) wydawnicza książki: *Powrót do Iraku. Wspomnienia żołnierzy VIII zmiany PKW Irak*	
Katarzyna MASŁOWSKA-BADŹMIROWSKA	Act on Disclosing Documents of the State Security Service,	*"IRIS"*, 2007/4, Legal Observations of the European Audiovisual Observatory;
Jan BORKOWSKI	Dramaturgizacja działań terrorystycznych	(w:) Kwartalnik Bellona, nr 2/2007
Katarzyna MASŁOWSKA-BADŹMIROWSKA	Constitutional Tribunal Judgement on the Act on Disclousing Documents of the State Security Service from 1944 – 1990,	*"IRIS"*, 2007/10, Legal Observations of the European Audiovisual Observatory;
Zbigniew GNAT-WIETESKA	Czyn niepodległościowy Ochotniczych Straży Pożarnych powiatu garwolińskiego w okresie I i II wojny światowej	(w:) Ochotnicze Straże Pożarne Południowego Podlasia i Wschodniego Mazowsza – dzieje i teraźniejszość, red. R. Dmowski, A. Kołodziejczyk i Z. Todorski, wyd. Związek OSP RP, Warszawa-Siedlce 2007

1	2	3
Zbigniew GNAT-WIETESKA	Kawaleria Armii Krajowej	(w:) Zeszyty Historyczne Nr 14/2007 Ludowego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego, Oddział w Garwolinie,
Jan BORKOWSKI	Edukacja antyterrorystyczna. Cele i treści kształcenia antyterrorystycznego	(w:) Czynić świat bardziej bezpiecznym, t. 2, wyd. Akademia Podlaska, Siedlce 2007
Jan BORKOWSKI	Patologie władzy demokratycznej	(w:) Artes Liberales. Zeszyty Naukowe Akademii Humanistycznej im. A. Gieysztora, nr 1/2007, Pułtusk 2007
Jan BORKOWSKI	Konfrontacyjny i monologowy początek XXI wieku. Możliwości prowadzenia dialogu z podmiotami politycznymi nastawionymi konfrontacyjnie	(w:) W poszukiwaniu Prawdy, Dobra i Piękna, red. R.T. Ptaszek i J. Dembowski, wyd. Akademia Podlaska, Siedlce 2007
Jan BORKOWSKI	Patologie władzy i przywództwa politycznego	(w:) Dokąd zmierza Europa – przywództwo, idee, wartości, red. H. Taborska i J. S. Wojciechowski, wyd. Akademia Humanistyczna, Pułtusk 2007
Jan BORKOWSKI	Cele terroryzmu i terroru	(w:) Kwartalnik Bellona, nr 3/2007
Jan BORKOWSKI	Ograniczenia i warunki sprzyjające nawiązaniu i prowadzeniu dialogu między państwami i podmiotami terrorystycznymi	(w:) Zeszyty Naukowe AON, Nr 4/2007
Jan BORKOWSKI	Uwarunkowania rozwoju zagrożeń terrorystycznych	(w:) Zarządzanie kryzysowe w Polsce, red. M. Jabłonowski i L. Smolak, wyd. Akademia Humanistyczna, Pułtusk 2007
Jan BORKOWSKI	Nieregularność i asymetria oraz potęgowanie zaangażowania przeciwnika jako zasady działań organizacji terrorystycznych	(w:) Współczesne zagrożenia terrorystyczne oraz metody ich zwalczania, red. J. Szafrański i J. Kosiński, wyd. Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2007

1	2	3
Krzysztof LORANTY	Wychowanie państwowe jako obszar edukacji dla bezpieczeństwa	(w:) Kształcenie nauczycieli przysposobienia obronnego w polskich uczelniach, red. Z. Kwasowski, wyd. Akademia Pedagogiczna w Krakowie, Kraków 2007
Stefan KORYCKI	Bezpośrednie uprawnienia mieszkańców jednostek samorządu terytorialnego w Polsce (wybory organów stanowiących i wykonawczych)	(w:) Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Warszawie nr 1/2007,
Krzysztof LORANTY	Oblicza autorytetu	(w:) Przygotowanie dzieci i młodzieży do działania w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia, red. M. Cieślarczyk K. Loranty, G. Wierzbicki, wyd. Akademia Podlaska, Siedlce 2007
Andrzej PIECZYWOK	Motywacyjne aspekty kształtowania i funkcjonowania osobowości oficera	(w:) System motywacyjny młodszych oficerów w zakresie doskonalenia kompetencji na kursach oficerskich, wyd. WSO WLąd Wrocław 2007
Andrzej PIECZYWOK	Przygotowanie zawodowe oraz możliwości doskonalenia kompetencji społeczno-zawodowych młodszej kadry oficerskiej	
Stefan KORYCKI	Organy i instytucje ochrony prawnej środowiska w Polsce	(w:) Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Warszawie nr 3/2007
Stefan KORYCKI	Konstytucjonalizacja stanów nadzwyczajnych w Rzeczypospolitej Polskiej	(w:) Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Warszawie nr 4/2007
2008		
Tomasz KOŚMIDER	Organizacja duszpasterstwa wojskowego wyznania rzymskokatolickiego w Polsce w latach 1945-1950	(w:) Z dziejów wojskowości polskiej, księga jubileuszowa Prof., Kazimierza Pindla w 70. rocznicę urodzin pod redakcją J. Gmitruka i Wojc. Włodarkiewicza, wyd. Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa-Siedlce 2008
Jeremiasz ŚLIPIEC	Leopold Lis-Kula – jako bojownik niepodległości i dowódca wojskowy	
Juliusz S. TYM	Założenia obrony przeciwpancernej w taktyce kawalerii samodzielnej Wojska Polskiego w latach 1921–1939	

1	2	3
Andrzej PIECZYWOK	Kształtowanie kompetencji oficerów – dowódców w świetle wybranych dokumentów i projektów edukacyjnych	(w:) Kluczowe kompetencje kierownicze i dowódcze, Materiały z seminarium naukowego, wyd. AON, Warszawa 2008
Krzysztof LORANTY	Preferencje aksjologiczne dowódców – trwałość i zmiany	
Ryszard STĘPIEŃ	Bezpieczna szkoła – czyli jaka?	(w:) Kształcenie i wychowanie młodzieży na rzecz bezpieczeństwa, T. Siuda (red.), Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna ADAM, Warszawa 2008
Andrzej PIECZYWOK	Recenzja książki Kariny Pauliny Marczuk: *Trzecia opcja, Gwardie narodowe w wybranych państwach Basenu Morza Śródziemnego*	(w:) Kwartalnik Bellona nr 1/2008 (652)
Tomasz KOŚMIDER	Problematyka bezpieczeństwa wewnętrznego na ziemiach północno-wschodnich Drugiej Rzeczypospolitej - recenzja pracy Wojciecha Śleszyńskiego: *Bezpieczeństwo wewnętrzne w polityce państwa* polskiego na ziemiach północno-wschodnich II Rzeczypospolitej, Warszawa 2007	(w:) Przegląd Historyczno - Wojskowy, nr 1/2008
Anna DRABAREK	Hasła do słownika (5 haseł)	(w:) Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, red. J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrodowski, wydanie szóste, wyd. AON, 2008
Bronisław ROKICKI	Hasła do słownika (ryzyko i stres psychospołeczny)	
Katarzyna MASŁOWSKA-BADŹMIROWSKA	Poland's Ministry of Infrastructure` s working document on the transition to digital broadcasting	"*IRIS*", 2008/2, Legal Observations of the European Audiovisual Observatory
Agnieszka SAWICZ	Czy Ukraińcy boją się NATO?	(w:) Partnerstwo strategiczne Polski i Ukrainy wobec współczesnych wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego", red. T. Kubaczyk, H. Binkowski, Warszawa 2008
Katarzyna MASŁOWSKA-BADŹMIROWSKA	Controversial Awarding of Frequencies to TV Puls	*"IRIS"* 2008/4, Legal Observations of the European Audiovisual Observatory
Jan BORKOWSKI	Destrukcja i intencjonalność działań terrorystycznych	(w:) Kwartalnik Bellona, nr 3/2008

1	2	3
Dariusz KOZERAWSKI	Kontyngent Wojska Polskiego w międzynarodowej operacji pokojowej Unii Europejskiej w Demokratycznej Republice Konga w 2006 r. jako forma zaangażowania Polski w ponadnarodowy system bezpieczeństwa	(w:) NATO w dobie transformacji. Siły zbrojne w transatlantyckim systemie bezpieczeństwa początku XXI wieku, red. K. Kubiak, P. Mickiewicz, wyd. A. Marszałek, Toruń 2008
Bronisław ROKICKI	Problematyka wychowania w wojsku jako przedmiot badań naukowych	(w:) R. Stępień (kier. nauk.), Działalność wychowawcza w Siłach Zbrojnych RP. Stan obecny, przesłanki zmian oraz kierunki doskonalenia, AON, Warszawa 2008
Krzysztof LORANTY	Środowisko wojskowe jako środowisko wychowawcze	
Jan BORKOWSKI	Konfrontacyjność i dramatyzm relacji świata terroryzmu ze światem humanizmu	(w:) Konfrontacja i dialog w tekstach kultury polskiej, red. S. Szynkiewicz, wyd. Akademia Podlaska, Siedlce 2008
Juliusz S.TYM	Wielka jednostka kawalerii w walce ze związkiem pancerno-motorowym według koncepcji Wyższej Szkoły Wojennej z 1937 roku i jej weryfikacja w kampanii wrześniowej 1939 roku	(w): Polska myśl wojskowa na przestrzeni dziejów, IX Forum Historyków Wojskowości, Olsztyn 2008
Zbigniew LEWICKI	Studencka konferencja naukowa (Students Scientific Conference 2007)	(w:) Biuletyn AON nr 2/2007 (32)
Janusz ZUZIAK	Recenzja wydawnicza opracowania Dariusza Faszczy: *Działalność wojskowa i polityczna Kazimierza Bąbińskiego (1914-1970)*	Warszawa 2008
Janusz ZUZIAK	Recenzja pracy naukowo-badwczej pod kierunkiem płk. dr. hab. Dariusza Kozerawskiego: *Kontyngenty Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych i antyterrorystycznych w latach 1973-2004*	Warszawa 2008
Janusz ZUZIAK	Recenzja opracowania Piotra Potomskiego: Generał broni Stanisław Władysław Maczek (1892-1994) dla Wydawnictw Uniwersytetu Warszawskiego	Warszawa 2008
Janusz ZUZIAK	Recenzja rozprawy doktorskiej Piotra Witkowskiego: *Jednostki powietrznodesantowe Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie w II wojnie światowej, opracowanej pod kierunkiem naukowym prof. dr. hab. Tadeusza Paneckiego w Akademii Jana Długosza w Częstochowie*	Warszawa 2008

1	2	3
Janusz ZUZIAK	Polacy w Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei	(w:) Księga Jubileuszowa w 70 rocznicę urodzin prof. dr. hab. Karola Olejnika, wyd. A. Marszałek, Toruń 2008
Janusz ZUZIAK	Działalność przedstawicieli Wojska Polskiego w Międzynarodowych Komisjach Nadzoru i Kontroli w Indochinach w latach 1954-1973 i w Międzynarodowej Komisji Kontroli i Nadzoru w Wietnamie Południowym w latach 1973-1975	(w:) Zeszyty Naukowe AON nr 1/2008
Dariusz KOZERAWSKI	Zaangażowanie Polski w międzynarodowe operacje pokojowe na Bałkanach w XX wieku a bezpieczeństwo militarne państwa	(w:) Zewnętrzne i wewnętrzne determinanty bezpieczeństwa Polski XX wieku, Częstochowa 2008
Karolina J. HELNARSKA	Samorząd terytorialny we Francji	(w:) Samorząd terytorialny w Polsce i w Europie (doświadczenia i nowe wyzwania) red. J. Marszałek-Kawa, A. Lutrzykowski, wyd. A. Marszałek, Toruń 2008
Andrzej PIECZYWOK	Uniwersytet europejski na przestrzeni dziejów	(w:) Idea uniwersytetu a edukacja na odległość, redakcja naukowa red. nauk. A. Pieczywok, AON, Warszawa 2008
Krzysztof LORANTY	Edukacja na odległość	
Krzysztof LORANTY	Elektronic Learning w szkolnictwie wyższym	
Ryszard STĘPIEŃ	Wstęp, uogólnienia i wnioski	
Katarzyna MASŁOWSKA-BADŹMIROWSKA	Contribution of public service media in promoting social cohesion and integrating all communities and generations	COE EMR 2008 – przyjęte przez Radę Europy
Krzysztof LORANTY	Studia podyplomowe realizowane w Wydziale i Instytucie Nauk Humanistycznych	(w:) Kształcenie w Wydziale Nauk Humanistycznych i Instytucie Nauk Humanistycznych na studiach podyplomowych i kursach w latach 1990-2008, red. nauk. A. Pieczywok, AON, Warszawa 2008
Bronisław ROKICKI		
Andrzej PIECZYWOK	Kursy realizowane w Wydziale i Instytucie Nauk Humanistycznych	
Ryszard STĘPIEŃ		
Bronisław ROKICKI	Wstęp, zakończenie	
Katarzyna MASŁOWSKA-BADŹMIROWSKA	Prawo prasowe – prawo dla dziennikarzy I – podstawy działania, wizerunek (art.13 i 14 pp.)	Akademia Telewizyjna, TVP S.A

1	2	3
Dariusz KOZERAWSKI	Oficerowie Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych na Bałkanach jako przykład grupy dyspozycyjnej (1992–2004)	(w:)Oficerowie w grupach dyspozycyjnych, red. J. Maciejewski, wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2008
Dariusz KOZERAWSKI	Ewolucja zadań kontyngentów Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych i stabilizacyjnych w latach 1973–2007	(w:) Polska myśl wojskowa na przestrzeni dziejów, wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2008
Dariusz KOZERAWSKI	Polskie kontyngenty wojskowe w międzynarodowych operacjach pokojowych - pomiędzy sojuszami (1991-1999)	(w:) Problemy bezpieczeństwa współczesnego świata, wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2008
Dariusz KOZERAWSKI	Rola i zadania żołnierzy szeregowych Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych i stabilizacyjnych w latach 1973-2008	(w:) Szeregowcy w grupach dyspozycyjnych społeczeństwa, red. J. Maciejewski, wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2008
Dariusz KOZERAWSKI	Special Operations in the Second Half of 20th Century. Development and Experience	(w:) Experience of War, wyd. Uniwersytetu w Lubljanie, Lubljana 2008
Janusz ZUZIAK	Sojusze II wojny światowej	(w:) Geneza europejskiej integracji militarnej. Pakty i sojusze wojskowe XX wieku (praca naukowo - badawcza), AON Warszawa 2008
Janusz ZUZIAK	Dwubiegunowość Europy: NATO i Układ Warszawski (współautorzy, J. Ślipiec, T. Kośmider)	
Dariusz KOZERAWSKI	Działania specjalne – nowy wymiar wojny w drugiej połowie XX wieku	(w:) Siły specjalne we współczesnym świecie, Warszawa 2008

Załącznik 33

Inne formy zaangażowania pracowników wydziału i instytutu

Imię, nazwisko	Forma zaangażowania	Miejsce/instytucja
1	2	3
1990* rok powołania (powierzenia obowiązków)		
Ryszard STĘPIEŃ	Zespół ds. nowelizacji Statutu	Senat AON
1991		
Ryszard STĘPIEŃ	Komisja stała Senatu ds. opracowania modelu kształcenia	Senat AON
Lech WYSZCZELSKI	Komisja stała Senatu ds. działalności naukowej i rozwoju kadr naukowych	Senat AON
	Komisja stała Senatu ds. doskonalenia struktur organizacyjnych AON	Senat AON
Paweł BOESLER	Rada Biblioteczna	AON
Walerian MAGOŃ	Komisja ds. zakwalifikowania kandydatów na studia	AON
Ryszard STĘPIEŃ	Przewodniczący Komisji – wiedza społeczna	AON
Mirosław DYRDA	Zastępca ds. wychowawczych kierownika ćwiczenia szkieletowego	AON/POW
KHSzW	III miejsce w zawodach strzeleckich w AON	AON
Ryszard STĘPIEŃ	Członkowie Senatu AON	AON
Lech WYSZCZELSKI		
Ryszard ROSA		
Zygmunt MARKOCKI		
Edward POMYKAŁA		
1992		
Janusz ŚWINIARSKI	Opiekunowie grup szkoleniowych	WNH AON
Tadeusz SOKOŁOWSKI		
Stefan CZMUR		
Ryszard KŁODZIŃSKI		
1994		
Leszek KANARSKI	Członek delegacji wizytującej jednostki armii włoskiej oraz zespołu przygotowującego uroczystości 50 – lecia bitwy pod Monte Casino	Włochy

1	2	3
1997		
Mirosław DYRDA	Ćwiczenie dowódczo-sztabowe	Duńska Królewska Akademia kopenhaga
1998		
Mirosław DYRDA	Wizyta i wymiana doświadczeń na temat psychologicznego przygotowania kadry i żołnierzy do działań	Baza Korpusu Margines Paris Island USA
2000		
Jerzy GROSKREJC	Opiekun Zaocznych Podyplomowych Studiów Pedagogicznych	INH AON
Zenon NOWAKOWSKI	Opiekun Zaocznych Podyplomowych Studiów Pedagogicznych	INH AON
Andrzej RACZKOWSKI	Opiekun Zaocznych Podyplomowych Studiów Edukacji Obronnej	INH AON
1999		
Lech WYSZCZELSKI	Członek Rady Wydziału LiOP	WLiOP AON
2001		
Mariusz KUBIAK	Wojskowy kurator społeczny	WSR Warszawa
Janusz ODZIEMKOWSKI	Udział w pracach kolegium redakcyjnego	kwartalnik „Niepodległość i Pamięć" (2001 – 2002)
Janusz ODZIEMKOWSKI	Udział w pracach kolegium redakcyjnego serii: *Pułki polskie w kampanii wrześniowej.*	Muzeum WP (2001 – 2002)
2002		
Mirosław DYRDA Henryk HERMAN Ryszard STĘPIEŃ	Członkowie Rady Wydziału WLąd.	WLąd. AON
Leszek KANARSKI	Członek Komitetu Redakcyjnego ZN AON	AON
Mariusz KUBIAK	Rzecznik dyscyplinarny	AON
Janusz ODZIEMKOWSKI	*Romuald Traugutt* – film dokumentalny: konsultacje i komentarz	Program I TVP
Tomasz KOŚMIDER	Udział w podróży studyjnej WLiOP (od 1996 r.)	WLiOP AON
Mariusz KUBIAK	Udział w szkoleniu wojskowych kuratorów społecznych	WSR Warszawa
Janusz WOJTASIK	Wykład inauguracyjny: *Historia jako nauczycielka życia.*	INH AON
Anna DĘBSKA	Konferencja Rady ds. Kobiet w SZ RP	Dep. Wych. i Prom. Obr. MON
Janusz ODZIEMKOWSKI	*Bitwa nad Niemnem* – film dokumentalny: konsultacje i komentarz	Program I TVP

1	2	3
Mariusz KUBIAK	Współautor założenia do ćwiczeń: - Ćwiczenie nr 130 z taktyki ze studentami: *Kierowanie obroną dywizji (brygady, batalionu);* - Ćwiczenie nr 143 z taktyki ze studentami: *Brygada w osłonie operacyjnego rozwinięcia korpusu*	WWLąd. AON
Jerzy BIEŃKOWSKI	Opracowanie i wykonanie prezentacji o programie kształcenia z zakresu pedagogiki dla delegacji Ministerstwa Obrony Ukrainy	INH AON, przeprowadzenie spotkania.
Krzysztof LORANTY	Ławnicy Wojskowego Sądu Rejonowego	WSR Warszawa
Tomasz KOŚMIDER		
Jan BORKOWSKI		
Mariusz KUBIAK	Prowadzenie dochodzenia jako oficer dochodzeniowy w sprawie szkody w mieniu wojskowym	AON
Anna DĘBSKA	Udział w spotkaniu z Szefem Oddziału Zaopatrzenia Materiałowego SG WP	SG WP
Tomasz KOŚMIDER	Udział w opracowaniu ćwiczenia akademickiego: *Maj - 2003*	WWLąd. AON
2003		
Stefan ŚLUSARCZYK	Kursy Komunikacji Społecznej i Kontaktów z Mediami – organizacja i kierowanie kursami	INH AON
Janusz WOJTASIK	Cykl wystąpień /wykładów/: *Polskie powstania narodowe XVIII-XX w. /Powstanie Kościuszkowskie, Listopadowe, Styczniowe, Warszawskie 1944/*	Koło Inżynierów Elektryków NOT, Warszawa
Stefan ŚLUSARCZYK	Opracowanie i wykonanie prezentacji o INH dla delegacji duńskiej z gen. Karstenem Möllerem	INH AON, udział w spotkaniu
Anna DĘBSKA	Udział w przyjęciu delegacji duńskiej z gen. Karstenem Möllerem, prezentacja w j. angielskim,	INH AON
Stefan ŚLUSARCZYK	Opracowanie materiałów na spotkanie robocze w ramach komisji wewnętrznej INH - przewodniczący prof. J. Wojtasik	INH AON
Anna DĘBSKA	Spotkanie robocze w ramach komisji wewnętrznej INH - przewodniczący prof. J. Wojtasik	INH AON
Janusz ODZIEMKOWSKI	Audycje radiowe na temat konfliktów zbrojnych XX wieku i generalicji polskiej – udział w dyskusjach	I program PR
Janusz WOJTASIK	Wykład: *Walerian Łukasiński – więzień stanu*	Muzeum Niepodległości

1	2	3
Ryszard STĘPIEŃ	Szkolenie instruktorsko-metodyczne dla oficerów specjalistów w zakresie dyscypliny wojskowej	AON, przeprowadzenie zajęć
Leszek KANARSKI		
Bronisław ROKICKI		
Jerzy BIEŃKOWSKI		
Włodzimierz CHOJNACKI		
Stefan ŚLUSARCZYK		
Anna DĘBSKA		
Stefan ŚLUSARCZYK	Wykonanie projektu strony internetowej INH	INH AON
Jeremiasz ŚLIPIEC	Wywiad na temat specyfiki form i metod walk w terenach zurbanizowanych	TVN 24
Bronisław ROKICKI	Wywiad na temat zachowań uczestników walki zbrojnej	TVN 24
Leszek KANARSKI	Uczestnictwo w spotkaniu i przyjęciu w grupy studyjnej z Włoskiego Instytutu Wyższych Studiów Obrony (IASD-CASD) w Rzymie	AON
Zenon NOWAKOWSKI	Opracowanie uwag i propozycji dot. *Projektu instrukcji oceniania dyscypliny wojskowej oraz tworzenia warunków zapewniających jej przestrzeganie*	Sztab Generalny WP
Anna DĘBSKA	Udział w promocji książki gen. Czesława Dęgi: *Oficerowie XXI wieku*	CBW
Ryszard STĘPIEŃ	Wykład inauguracyjny: *Psychospołeczne i pedagogiczne problemy wychowania i kształtowania dyscypliny wojskowej*	Kurs Pedagogizacji Młodszej Kadry Dowódczej Garnizonu Warszawa, Dom Wojska Polskiego, Centralny Ośrodek Szkolenia Metodycznego
Bronisław ROKICKI	Przeprowadzenie zajęć	
Mariusz KUBIAK	Wniesienie poprawek do wstępu modernizowanego Regulaminu Ogólnego Sił Zbrojnych RP	Departament Wychowania i Promocji Obronności
Stefan ŚLUSARCZYK	Przygotowanie prezentacji dla delegacji czeskiej i słowackiej	INH AON
Jerzy BIEŃKOWSKI	Przygotowanie i udział w podróży studyjnej Zaocznego Podyplomowego Studium Edukacji Obronnej i Zarządzania Kryzysami	INH AON
Andrzej RACZKOWSKI		INH AON
Mariusz KUBIAK	Wywiad na temat wojny, pokoju i dżihadu w islamie	Radio RDC
Mariusz KUBIAK	Wniesienie uwag do Projektu Regulaminu Studiów AON	AON

1	2	3
Mariusz KUBIAK	Wypracowanie uwag do projektu nowelizacji ustawy o dyscyplinie wojskowej	Podsekretarz Stanu ds. Społecznych MON
Mariusz KUBIAK	Wywiad na temat polskiego udziału w działaniach stabilizacyjnych w Iraku (uwarunkowania cywilizacyjno-kulturowe)	Radio POLONIA
Jeremiasz ŚLIPIEC	Ekspertyza na temat wojny w Iraku	Gazet Lubuska
Mariusz KUBIAK	Udział w posiedzeniu Zespołu MON do opracowania projektu nowelizacji ustawy o dyscyplinie wojskowej	Departament Wychowania i Promocji Obronności
Stefan ŚLUSARCZYK	Udział w przyjęciu delegacji służb prasowo-informacyjnych norweskiego ministerstwa obrony – wymiana doświadczeń	AON
Mariusz KUBIAK	Udział w ćwiczeniu akademickim pod kryptonimem „Wspólne zadanie”	AON
Jerzy BIEŃKOWSKI		AON
Jeremiasz ŚLIPIEC		AON
Andrzej RACZKOWSKI		AON
Tomasz KOŚMIDER		AON
Krzysztof LORANTY		AON
Jerzy BIEŃKOWSKI	Opracowanie programu pobytu delegacji czeskiej z Akademii Wojskowej z Brna	INH AON
Włodzimierz CHOJNACKI		INH AON
Jerzy BIEŃKOWSKI	Aktywny udział w obsłudze wizyty delegacji czeskiej z Akademii Wojskowej w Brnie	INH AON
Włodzimierz CHOJNACKI		INH AON
Ryszard STĘPIEŃ		INH AON
Leszek KANARSKI		INH AON
Mariusz KUBIAK		INH AON
Stefan ŚLUSARCZYK	Przygotowanie materiału: Wydział Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Obrony Narodowej – dwie wersje graficzne projektu struktury Wydziału	INH AON
Anna DĘBSKA		INH AON
Krzysztof LORANTY	Udział w kształceniu uzupełniającym kierowniczej kadry	Sztab Gen. WP
Włodzimierz CHOJNACKI		Sztab Gen. WP
Mirosław LEŚ	Udział w spotkaniu ze studentami NATO Defence College z Rzymu	AON
Mariusz KUBIAK		AON

1	2	3
Mariusz KUBIAK	Opracowanie uwag i propozycji do Projektu Decyzji Ministra Obrony Narodowej w sprawie wprowadzenia „Instrukcji oceniania dyscypliny wojskowej".	Sztab Gen. WP
Mariusz KUBIAK	Konferencja uzgodnieniowa w sprawie projektów: rozporządzenia MON w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego, wykonywania kary ograniczenia wolności i decyzji MON w sprawie wprowadzenia „Instrukcji oceniania dyscypliny wojskowej"	Sztab Gen. WP
2004		
Stefan ŚLUSARCZYK	Udział w przyjęciu delegacji litewskiej	INH AON
Jan BORKOWSKI	Członek zespołu (jako psycholog) opieki nad rodzinami oficerów, którzy wyjechali do Iraku	AON
Stefan ŚLUSARCZYK	Udział w zespole organizacyjnym ds. uruchomienia kierunku Europeistyka	INH AON
Jan BORKOWSKI	Wypowiedź ekspercka na temat: Przyczyny i skutki stresu walki zbrojnej	Radio TOK FM
Jeremiasz ŚLIPIEC	Opracowanie części ogólnej założenia ćwiczenia akademickiego nt. Planowanie operacji połączonych sił zadaniowych pk. Wspólne zadanie	AON
Jeremiasz ŚLIPIEC	Opracowanie założenia ogólnego jednostronnego dwuszczeblowego ćwiczenia szkieletowego pk. Akademicki pierścień 2004	AON
Tomasz KOŚMIDER	Opracowanie założenia podróży studyjnej studentów II roku WLiOP	WLiOP AON
Włodzimierz NOWAK	Udział w uroczystości celebrowanej przez b.p. Leszka Sławoja Głódzia z okazji konferencji nt. 210 rocznicy Insurekcji Kościuszkowskiej	Reprezentowanie Komendanta AON
Stanisław MAKSIMIEC	Uczestnictwo w rekonesansie podróży studyjnej studentów WWL II roku w obszarze Polski płd-wsch.	WWL AON
Stanisław JARMOSZKO	Opracowanie opinii materiału Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego na temat kierunków i standardów studiów	Rada Główna Szkolnictwa Wyższego
Jeremiasz ŚLIPIEC	Opracowanie koncepcji tablicy INH dla Sali Tradycji AON	AON
Jan BORKOWSKI	Zajęcia w ramach Kursu dla kierowników klubów żołnierskich: - Poznawanie i kształtowanie osobowości żołnierzy; - Świat potrzeb psychicznych żołnierzy	Dom Wojska Polskiego

1	2	3
Jarosław PIĄTEK	Opracowanie zakresu tematycznego podróży PSOS-u w dniach 14-19.06.2004 r. (rejon: Pomorze Gdańskie, Pomorze Zachodnie)	WS-O AON
Jarosław PIĄTEK	Opracowanie opinii książki nt. „Historia wojen". Prezentacja książki w Muzeum Wojska Polskiego –udział w imieniu Komendanta AON	Muzeum Wojska Polskiego
Andrzej AKSAMITOWSKI	Prezentacja książki w Muzeum Wojska Polskiego – udział w imieniu Komendanta AON	
Jeremiasz ŚLIPIEC	Opracowanie informacji o INH na Salę Tradycji AON	AON
Jeremiasz ŚLIPIEC	Wywiad ekspercki na temat Operacji Overland	Radio BBC
Bronisław ROKICKI Jan BORKOWSKI	Udział w audycji telewizyjnej: „Raport" – wypowiedź ekspercka na temat stresu w walce zbrojnej oraz w misjach pokojowych	TVN 24
Andrzej AKSAMITOWSKI	Wywiad ekspercki na temat książki: *Historia sztuki wojennej*	RDC
Stanisław JARMOSZKO	Udział w XII Ogólnopolskim Zjeździe Socjologicznym.	PTS Poznań
Andrzej AKSAMITOWSKI	Wywiad na temat: *Walka w Przełęczy Dukielskiej – bohaterstwo czy masakra*	Radio *Rzeszów*
Andrzej AKSAMITOWSKI	Wywiad na temat: *Czy istniały inne możliwości pokonania Niemców w Karpatach w 1944 r.*	Radio *Bieszczady*
Stefan ŚLUSARCZYK	Funkcja sekretarza Rady Naukowej INH	INH AON
Jeremiasz ŚLIPIEC	Wywiad na temat: Działań zbrojnych w operacji dukielskiej	Radio *Rzeszów*
Jeremiasz ŚLIPIEC	Udział w pracach Grupy Antropologicznej Niemieckiego Ludowego Związku Opieki nad Grobami Wojennymi – jako ekspert ds. przebiegu działań zbrojnych w Operacji SONENWERDE w 1945 r.	
Stanisław JARMOSZKO	Udział w konferencji-warsztatach: *Common Curriculum* (Wspólny program)	Rzym
Mariusz KUBIAK	Udział w posiedzeniach zespołu do opracowania projektu nowelizacji ustawy o dyscyplinie wojskowej powołanego Decyzją Nr 333/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 2.12.2002 r.	Departament Wychowania i Promocji Obronności
2005		
Mariusz KUBIAK	Udział w szkoleniu wojskowych kuratorów społecznych w Sądzie Garnizonowym w Warszawie	Sąd Garnizonowy Warszawa

1	2	3
Andrzej AKSAMITOWSKI	Udział w projekcji i dyskusji o filmie: *Bitwa o Kołobrzeg 1945 r.*	Program III TVP
	Przygotowanie map do filmu	
Mariusz KUBIAK	Udział w posiedzeniu Zespołu MON do opracowania Projektu Kodeksu Honorowego Żołnierzy Zawodowych Sił Zbrojnych RP	Na zlecenie Sztabu Gen. WP
Mariusz KUBIAK	Udział w posiedzeniu zespołu do opracowania projektu nowelizacji ustawy o dyscyplinie wojskowej	DWiPO
Ryszard STĘPIEŃ	Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego Czasopisma dla Dyrektorów Szkół i Nauczycieli „Edukacja dla Bezpieczeństwa"	Czasopismo: Edukacja dla Bezpieczeństwa
2006		
Jeremiasz ŚLIPIEC	Wykonanie ekspertyzy szabli, wzór 1976/WP i szabli WZ 90 WP na potrzeby 9 rbm	Na zlecenie dowódcy 9 rbm
Agnieszka LEGUCKA	Wykłady dla rosyjskich studentów o tematyce: *Unia Europejska: historia – instytucje – funkcjonowanie"; „Bilans polskiego członkostwa w Unii Europejskiej*	Wydział Filologii i Dziennikarstwa Rosyjskiego Uniwersytetu Państwowego im. Immanuela Kanta w Kaliningradzie
Agnieszka LEGUCKA	Wykład: *Bilans polskiego członkostwa w Unii Europejskiej*	Konsulat Generalny Rzeczpospolitej Polskiej w Kaliningradzie.
Agnieszka LEGUCKA	Szkolenia S.E.N.S.E (Strategic Economic Needs and Security Exercise)	Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego, we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych oraz Ministerstwem Obrony Narodowej R.P.
2007		
Agnieszka LEGUCKA	Wywiad na temat: Szczytu Unii Europejskiej i Rosji w Samarze.	Radio Chojnice
Agnieszka LEGUCKA	Członek Rady Bibliotecznej Akademii Obrony Narodowej	AON
Juliusz S. TYM	Udział jako ekspert: *Obrona Warszawy w 1939 roku*	Radio Warszawa
Janusz ZUZIAK	Udział jako ekspert w nagraniu programu historycznego na temat udziału SBSK w obronie Tobruku	TVP HISTORIA
2008		
Tomasz KOŚMIDER	Udział w audycji na temat: *ruchu księży patriotów*	Polskie Radio, program I
Tomasz KOŚMIDER	Udział w olimpiadzie historycznej dla młodzieży szkół średnich na temat: *Losy Polaków na wschodzie po 17.09.1939 r.*	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego - Konstancin

1	2	3
Jeremiasz ŚLIPIEC	Udział w programie na temat: *Walki o granice Rzeczypospolitej 1918-1921*	Program I TV
Jeremiasz ŚLIPIEC	Udział w programie na temat: *Międzyrzecki Rejon Umocniony*	Program I TV
Juliusz S. TYM	Udział jako ekspert w Zespole ds. ustanowienia nowego orderu i odznaczenia wojskowego przy Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	
Juliusz S. TYM	Udział jako ekspert w Komisji Historycznej do Spraw Symboliki Wojskowej Ministerstwa Obrony Narodowej	
Juliusz S. TYM	Udział jako ekspert: *Piłsudczycy. Major Henryk Dobrzański „Hubal"*	
Juliusz S. TYM	Udział jako ekspert: *Galops à l'Est* (film o polskich tradycjach kawaleryjskich)	Telewizja Equidia (Francja), realizacja Staphanie Vialfont i Nicolas Gasselin
Juliusz S. TYM	Udział jako ekspert: *Walczyć do końca... ostatnia bitwa kampanii 1939 roku*	
Juliusz S. TYM	Udział jako ekspert: *Przełom nad Wołgą*	
Juliusz S. TYM	Udział jako ekspert: *Ocalić Bolonię*,	
Tomasz KOŚMIDER	Udział w konferencji prasowej zorganizowanej przez Biuro Prasowe Episkopatu Polski na temat Duszpasterstwo wojskowe w Polsce w latach 1945-1956 – granice kompromisu (promocja książki Duszpasterstwo wojskowe w Polsce w latach 1945-1991. Część pierwsza 1945-1956. Źródła do dziejów polskiego duszpasterstwa wojskowego (wybór i opracowanie T.Kośmider, M.Wesołowski), wyd. Oficyna Wydawnicza „Rytm", Warszawa 2007	BPEP
Katarzyna MASŁOWSKA-BADŹMIROWSKA	Szkolenie dla dziennikarzy ośrodka Katowickiego TVP S.A	Akademia Telewizyjna
Jan BORKOWSKI	Wypowiedź: *Ostrzelany iracki samolot Iraq i Army*	Gazeta Wyborcza
Katarzyna MASŁOWSKA-BADŹMIROWSKA	Uczestnictwo w zespole przygotowującym nowelizację ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej w celu wprowadzenia możliwości powoływania rad powierniczych w publicznych instytucjach kultury oraz określenia formuły ich działania i zakresu kompetencji w zakresie przygotowania i opracowania projektu nowelizacji ustawy (strona prawna)	Ministerstwo Kultury

1	2	3
Janusz ZUZIAK	Udział jako ekspert w nagraniu programu historycznego na temat „Pomocnicza Służba Kobiet w Polskich Siłach Zbrojnych	TVP HISTORIA
Janusz ZUZIAK	Udział jako ekspert w nagraniu programu historycznego na temat „Szlakiem generała Maczka – program poświecony roli gen. S. Maczka w tworzeniu polskich wojsk pancernych	TVP HISTORIA

Ponadto (przedsięwzięcia stałe):

1. Lata 1992 – 2006 – pracownicy KHSzW i SJO – egzaminy wstępne dla kandydatów na studia dyplomowe i magisterskie oraz od 2004 (SJO) jednolite studia magisterskie i studia pierwszego stopnia,
2. Lata 1992 – 2008 – Ryszard Stępień – praca w komisji kwalifikacyjnej na studia doktoranckie;
3. Lata 1990 – 1993 – (pracownicy wszystkich katedr) - praca w komisjach egzaminów,
4. Lata 2002 – 2008 – pracownicy wszystkich jednostek organizacyjnych – praca w komisjach egzaminów dyplomowych,
5. Lata 1990 – 1993, 2002 – 2008 – sprawowanie funkcji opiekunów grup dydaktycznych,
6. Lata 2003 – 2008 – pracownicy SJO – Komisje egzaminacyjne na I i II stopień znajomości języków obcych,
7. Lata 1990 – 2008 – pracownicy wydziału i instytutu - opracowywanie comiesięcznych meldunków o nastrojach,
8. Lata 1990 – 2008 - pracownicy wydziału i instytutu - opracowywanie półrocznych i rocznych sprawozdań z analizy dyscypliny w wydziale i Instytucie,
9. Lata 1990 – 2003 – wybrani pracownicy - sprawowanie nadzoru nad służbą dyżurną w bloku 94,
10. Lata 1990 – 2008 – wszyscy pracownicy – realizacja zajęć na studiach dyplomowych, magisterskich, doktoranckich, licencjackich, podyplomowych (stacjonarnych i niestacjonarnych) oraz kursach stałych (ujętych w planach doskonalenia) i doraźnych (na zlecenie),
11. Lata 1990 – 2008 – wybrani pracownicy – udział w kontroli rocznej stanu i przechowywania dokumentów niejawnych,
12. Lata 1990 – 2008 – żołnierze zawodowi i pracownicy – udział w zajęciach szkolenia doskonalącego (teoretyczne, szkolenie strzeleckie, wychowanie fizyczne) oraz w zajęciach doraźnych, prowadzonych przez zaproszonych gości,
13. Lata 1990 – 2008 – przedstawiciele jednostek organizacyjnych – opracowanie danych i programów na studia magisterskie, dyplomowe, licencjackie, podyplomowe i kursy,

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 74/918
Akademii Obrony Narodowej